

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

CASPAR PALUDAN-MÜLLER

ET UDVALG AF
HANS OPTEGNELSER
OG BREVE

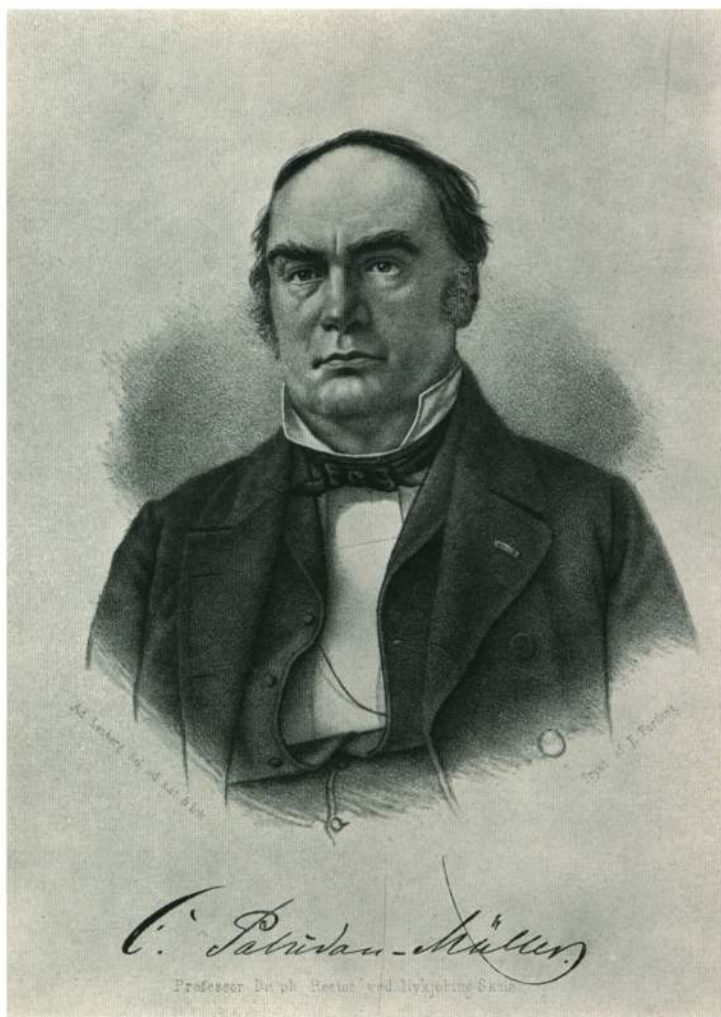
AF
BJØRN KORNERUP

I

Ex ungue leonem

G. E. C. GADS FORLAG
KØBENHAVN
1958

Caspar Paludan-Müller.

Tegnet og litograferet ca. 1860 af A. Lønborg.

CASPAR PALUDAN-MÜLLER

ET UDVALG AF
HANS OPTEGNELSER
OG BREVE

AF
BJØRN KORNERUP

I

Ex ungue leonem

G. E. C. GADS FORLAG
KØBENHAVN
1958

Tilægnes

Departementschef

Kai Paludan-Müller

FORORD

Ved Dr. Bjørn Kornerups Død forelaa hele Brevmaterialet til nærværende Udgave i første Korrektur, og der var læst Korrektur efter Originalerne paa de fleste af Brevene. Desuden var Noterne fuldt udarbejdede og Indledningen skrevet, saa at det var naturligt at søge at gennemføre Udgaven efter den oprindelige Plan. Min Mand omfattede dette Arbejde med ganske særlig Interesse, ikke blot paa Grund af Stoffets historiske Værdi, men ogsaa fordi han satte Caspar Paludan-Müllers Personlighed meget højt. Det har derfor været mig en Glæde, at det er lykkedes at faa Værket afsluttet. Undervisningsministeriet har ydet Støtte baade til Forarbejderne og til Bogens Trykning, og jeg bringer Ministeriet og dets Embedsmænd, ikke mindst Departementschef Agnete Vøhtz, min ærbødige og hjertelige Tak. Endvidere takker jeg Stadsarkivar, Dr. phil. Sigurd Jensen for udmærket Hjælp ved Korrekturlæsningen og for hans altid redbonne Raad og Vejledning.

København, Maj 1958.

Else Kornerup

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	IX
Selvbiografiske Optegnelser	1
Aarbogoptegnelser I—III	13
Ungdomsbreve	63
Odense — Perioden 1829—53. Breve til hans Hustru..	101
Kommentar	191
Noter	197

1. Inden for den lange Række af betydelige Historikere, som Danmark har fostret i det 19. Aarhundrede, tilkommer der Caspar Paludan-Müller en særlig udmærket Plads. Som ingen af de øvrige kendetegnes han ved en ejendommelig Forening af kritisk Selvstændighed og universalhistorisk Blik. I sit eget Arbejde staar han ved sin Skarpsindighed og sin maalt-bevidst gennemførte Metode tydeligt nok som den, der viderefører den kritiske Tradition fra Hans Grams Dage, og for andre blev han den, som mere end nogen anden holdt den strenge Historieforsknings Fane højt, som den, der lærte dem aldrig at slaa sig til Ro, men bestandig at tvivle og spørge. Ikke faa af de Opfattelser, Paludan-Müller har fremsat af omstridte Punkter i Historien, har vel senere maattet forlades, men ikke desto mindre har dog mere end een Historiker erkendt, at Beskæftigelse med hans Arbejder har været af den største Betydning for deres Udvikling¹.

Hertil kommer, at ogsaa Paludan-Müllers mandige, kraftigt skaarne Personlighed staar som mejslet i Tidens Erin-dring. Allerede hans samtidige modtog et respektindgydende — undertiden næsten overvældende — Indtryk af hans karakterfulde aandelige Fysiognomi, af hans uafkortede Hævden af, hvad han ansaa for Sandhed og Ret, og for Eftertiden tegner Billedet sig maaske endnu klarere af den inderlige Sammenhæng mellem Forskerpersonligheden og Mennesket. I en sjælden Grad virker Caspar Paludan-Müller som en hel-støbt Repræsentant for baade personlig og videnskabelig Ethos.

Skønt Hovedlinierne i Paludan-Müllers Liv og Gerning i nyere Tid er blevet trukket op af en kyndig og nænsom Haand², og enhver har let Adgang til at lære de fleste af hans Skrifter at kende, har det dog længe været følt som et Savn, at der ikke forelaa udgivet en Samling af hans Breve, saa meget mere som han i høj Grad besad den Evne at forlene sine

brevlige Udtalelser selv om mindre betydelige Spørgsmaal et stærkt Præg af sin Aand. Næsten om ethvert af dem kan man sige: ex ungue leonem.

Allerede for en Menneskealder siden syslede afdøde Professor, Dr. phil. Aage Friis med Tanken om at tilvejebringe en saadan Udgave og begyndte i den Hensigt at lade tage Afskrifter af en Del Materiale. Planen blev dog stillet i Bero, og det indsamlede Materiale overladt Bibliotekar, Dr. phil. Ellen Jørgensen til videre Benyttelse, men heller ikke Paludan-Müllers Biograf formaaede i sine sidste, af tiltagende Svaghed mærkede Aar at føre Planen ud i Livet. Kort før sin Død (1948) skænkede hun testamentarisk det indsamlede Materiale til nærværende Udgiver, der har forøget det med mindst to Trediedele.

Den her foreliggende Udgave af Optegnelser og Breve af Caspar Paludan-Müller har som nærmeste Baggrund, at Halvandethundredeaaersdagen for Paludan-Müllers Fødsel skønnedes at være en passende Anledning til at forny Mindet om den skarpsindige Forsker og det betydelige Menneske. Udgaven har kun kunnet se Lyset ved liberal Støtte fra Undervisningsministeriet, for hvilken Udgiveren udtaler sin ærbødige Tak.

Der er fra Caspar Paludan-Müllers Haand fra mere end et halvt Aarhundrede bevaret et meget betydeligt Antal Breve. Af flere Grunde kunde der ikke være Tale om at udgive dette omfattende Brevstof i dets Helhed. Som i saa mange lignende Tilfælde har Indholdet i mangfoldige Breve kun haft Betydning for Øjeblikket, giver ofte blot Svar paa Forespørgsler af historisk eller litterær Art, behandler Dagens løbende Forretninger o.l. Det er derfor anset for mest formaalstjenligt kun at meddele et Udvalg af det foreliggende Brevstof.

Mange Breve er helt udeladt, af andre er der kun medtaget Brudstykker, idet Principet for Udvælgelsen fortrinsvis har været det at fremlægge Brevmateriale til Belysning af Paludan-Müllers Personlighed i videste Forstand. Derfor er der ogsaa forbigaaet enkelte Breve, der blot indeholder — til Dels vidtløftige — Udredninger af specielle historiske Spørgsmaal, idet Paludan-Müllers Standpunkt over for disse som oftest vil

være kendt fra hans trykte Arbejder eller repræsenterer overvundne Stadier i Forskningen. Medtaget er derimod, hvad der kunde belyse hans menneskelige Personlighed, hans Stilling til offentlige Spørgsmaal, hans litterære Planer og hans Forbindelser med vidt forskellige Personligheder i den lange Række Aar, Brevene spænder over. Nogle faa Breve af denne Art, der tidligere havde været offentliggjort, er for Sammenhængens Skyld genoptaget i Udgaven.

Det havde været en tiltalende Tanke, om Udgaven kunde have været tilrettelagt saaledes, at den ikke blot bragte Caspar Paludan-Müllers egne Breve, men ogsaa de tilsvarende fra Brevmodtagerne. En saadan Tanke har imidlertid ikke kunnet lade sig virkeliggøre. Af Breve til Paludan-Müller findes der kun bevaret enkelte Rester af større, nu forsvundne Enheder³, idet Paludan-Müller med en for en Historiker mærkværdig Haardhændethed i de sidste Aar før sin Død havde tilintetgjort Hovedparten af de Breve, der laa i hans Gemmer⁴.

Det har ikke været nogen let Opgave at søge at vinde Overblik over, hvad der nu maatte være bevaret af Breve fra Paludan-Müllers Haand, og der maa regnes med den Mulighed, at hidtil oversete Breve i Fremtiden kan dukke frem. Det er Udgifveren en kær Pligt paa dette Sted at takke de mange, Institutioner og Private, der har vist venlig Imødekommenhed ved Opsporing og Udlaan af Brevmateriale. Det gælder saaledes Det kongelige Bibliotek, Riksarkivet og Universitetsbiblioteket i Oslo, Riksarkivet og Kungliga Biblioteket i Stockholm, Universitetsbiblioteket i Uppsala, Landsarkivet for Fyen og Dansk Folkemindesamling, samt af Private Departementschef K. Paludan-Müller, Provst C. Wegener, Fru Gerda Philip, Fru Pastorinde Margrethe Scharling Dragsdahl, Fru Arkivar Ellen Grüner-Nielsen og Bibliotekar Kåre Olsen.

2. Til Forstaaelse af det i det følgende meddelte Brevstof vil en kort Oversigt over Brevskriverens Liv og Udviklingsgang næppe være uvelkommen⁵.

Caspar Paludan-Müller fødtes den 25. Januar 1805 i Ker-

teminde som næstældste Søn af Byens daværende Sognepræst Jens Paludan-Müller († 1845 som Biskop i Aarhus), en af Tidens ædleste, mest gennemdannede Personligheder. Under Opholdet i Kerteminde, hvori Livet den Gang fik en særlig Farve af Tidens Krigsbegivenheder, udviklede Sønnen sig til en ualmindelig kæk Dreng, fysisk hærdet under Udøvelsen af al Slags Idræt til Lands og til Vands. Da hans Fader 1819 forflyttedes som Stiftsprovst til Odense, blev Caspar optaget i Byens Katedralskole. Efter eget Sigende (I, 4) var det kun et beskedent Udbytte, han høstede i denne Skole, skønt han havde en dygtig Historielærer i den senere Præst J. W. Jørgensen (I, 211). Mere betød for ham den private Latinundervisning hos Byens lærde Biskop, Dr. Fr. Plum. 17 Aar gammel blev han Student 1822 og gav sig til at studere Teologi. Betydning for hans Udvikling i Københavnsaarene fik især Professor H. N. Clausen og hans Manuduktør, den senere Professor Carl Emil Scharling (I, 5). 1827 tog han teologisk Attestats.

Skønt Paludan-Müller i sit Hjem havde levet i et teologisk Milieu og selv var en dybt religiøs Natur, valgte han dog ikke den gejstlige Løbebane, først mange Aar senere — 1847 — gav han sig i et Anfald af en Slags Desperation til at søge Præstekald (II, 24). Fra Barndommens Dage følte han sig frem for alt draget mod Historien. Det var da heldigt, at han 1829 kunde blive ansat som Adjunkt ved sin Hjembys Skole med Fagene Historie, Dansk og Geografi. I Odense forblev han til 1853, fra 1843 som Overlærer, idet han Aaret før, 1842, havde opnaaet kongelig Fritagelse for at underkaste sig den store filologisk-historiske Eksamen, som var den sædvanlige Adgangsbetingelse for at opnaa overordnede Embeder ved de lærde Skoler. Samme Aar han kom til Odense, ægtede han en Slægtning Henriette (Jette) Rosenstand-Goiske (1806—77), der med Kærlighed og Forstaaelse delte Livet med ham i 48 Aar.

I mange Henseender var Aarene i Odense den bedste Periode i Paludan-Müllers Liv. Han levede her som lykkelig Familiefader, gjorde god Fyldest i sin Skolegerning⁶, fik Løjlig-
hed til at udvikle sin Forskerpersonlighed og vandt snart en anset Position i Byens aandelige Liv. Blandt sine Kolleger og

i Omegnen fik han forstaaende Venner, der kunde dele hans Interesser, og i Byen fandtes gode Biblioteker, der kunde lette hans Studier. Blandt hans nærmere Omgangsfæller fortjener især at nævnes Overlærer, siden Sognepræst i Glad-sakse, Dr. C. A. H. Kalkar og Adjunkt, siden Stiftsprovst, H. P. Kofoed-Hansen, desuden Historikeren L. S. Vedel Simon-sen paa Elvedgaard og Præsten J. L. Rohmann i Rønninge.

En særlig Betydning fik det for ham, at han kom til at spille en ikke uvæsentlig Rolle i »Fyens Stifts litterære Selskab«, der i flere Henseender udgjorde Midtpunktet i Stiftets aandelige Liv. Paludan-Müller var en drivende Kraft i forskellige af Selskabets litterære Foretagender og kæmpede utrætteligt for at holde Selskabet oven Vande. En Overgang — 1848 — var han endog dets Vicepræs.

Mest af alt betød Odense-Opholdet dog for hans Studier. I Stilhed og paa egen Haand udviklede han sig i disse Aar til at blive den fremragende Historiker, der er Eftertiden saa vel bekendt. Ogsaa sin Forfattervirksomhed indledede han i denne Periode. Han begyndte med lokalhistoriske Smaaarbejder, om St. Hans Kloster i Odense (1831) og om den fyenske Biskop Jens Andersen Beldenak (1836), typiske allerede for hans Talent til at øve streng Kildekritik, og han deltog virksomt i Udgivelsen af den værdifulde Samling »Aktstykker til Oplysning især af Danmarks indre Forhold i ældre Tid« (1—2, 1841—45). Andre Afhandlinger — om Cola di Rienzo (1838) og om Machiavelli (1839) — viste hans herhjemme ikke almindelige Interesse for udenlandsk Historie. Hans ypperste Arbejde fra disse Aar blev dog den latinske Afhandling om Kalmarunionen, ved hvilken han 1840 med megen Ære vandt den filosofiske Doktorgrad. Den grundlagde en helt ny Opfattelse af Unionsdokumentet af 1397. — Medlemsskab af Danske Selskab 1839 og af Videnskabernes Selskab 1843 var ydre Vidnesbyrd om den Respekt, der kom til at staa om hans Navn.

Var Paludan-Müller end i første Række en Studiernes Mand, fulgte han dog med vaagent Blik den nationale og politiske Udvikling i de grødesvangre Aar efter 1830. Fædrelandssindet som faa, af Naturen ikke tilbøjelig til Lyssyn og overvejende konservativ følte han sig længe ængstet af mange af Tidens

Foreteelser. Af og til tog han Ordet i Dagens Stridigheder, og da det bevægede Aar 1848 syntes ham at vise frem mod en helt ny Tingenes Udvikling, følte han sig derved opfordret til direkte at gribe ind i Øjeblikkets Kampe for at kalde sine Landsmænd til Samling og Fornuft. I et lille Skrift »Hvad er der nu at gjøre i Danmark? Tanker og Forslag«, der naaede at komme i tre Oplag, tog han til Orde for Indkaldelse af en Rigsdag paa bredeste Grundlag, som kunde dæmme op for Tidens Stormflod og tilvejebringe det nødvendige Sammenhold. Selv blev han — for ham uventet (II, 78—9) — Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, men havde i denne vanskeligt ved at finde sit Stæde, idet han vaklede mellem en tilkæmpet Liberalisme og en naturgroet Konservatisme.

3. Skønt Paludan-Müller i mange Henseender havde Grund til at føle sig veltilfreds og veltilpas i den fynske Hovedstad, blev han dog i det lange Løb træt af Forholdene her. Han maatte kæmpe med utilfredsstillende økonomiske Kaar, og han længtes efter en mere selvstændig Virksomhed end at være »Underlærer« skønt med Titel af »Overlærer« (II, 64). Navnlig følte han sig vistnok efterhaanden trængt noget tilbage, efter at Odense Katedralskole 1843 i R. J. F. Henrichsen havde faaet en ung energisk Rektor, der naturligt nok ønskede at lede Skolen efter sit Hoved (I, 8). Derfor lod Paludan-Müller sig 1853 efter Undervisningsinspektøren J. N. Madvigs Opfordring udnævne til Rektor ved Katedralskolen i Nykøbing F. (I, 7—8).

Det var en Skole i Forfald, som Paludan-Müller her kom til at overtage, men ved utrættet Virksomhed gennem det meste af en Snees Aar lykkedes det den nye Rektor at genrejse Skolens Anseelse, og som han siger, det var ham en Glæde efterhaanden at se Skolen fyldes af Ungdommen fra »disse grønne Øer«, fra Møen og Sydsjælland (I, 10).

En særlig Vanskelighed bestod for hans Vedkommende deri, at han modsat alle andre Rektorer i Landet ikke var klassisk Filolog. Han ønskede derfor ikke at overtage Undervisningen i Græsk og Latin, men i Historie, idet han stod fast

paa, at dette Fag var en lige saa berettiget Hoveddisciplin som de klassiske Sprog.

Der foreligger iøvrigt flere Vidnesbyrd om den Nidkærlighed og Myndighed, hvormed han som Røktor optraadte baade over for Lærere og Disciple, og om det stærke Indtryk, hans Personlighed øvede gennem Undervisningen⁷. Det hed sig om ham, at han i stort og smaat »holdt sin Skole som et Krigsskib«⁸. Som ungt Menneske aflagde Georg Brandes 1862 et Besøg i Røktorhjemmet i Nykøbing, og endnu en Menneskealder senere stod det levende for hans Blik, hvorledes den gamle Røktor »høj og svær hver Aften gjorde sin Runde [gennem de tomme Klasseværelser] med en Lygte i venstre Haand og en tyk Stok i den højre« for at beskytte alle mod Overfald af Røvere og Tyve⁹.

Man faar det Indtryk, at Paludan-Müller i de nærmeste Aar efter 1853 først og fremmest har følt sig som Skolemand, der var sig fuldt bevidst, hvad et Røktorembede krævede af sin Mand, men han var ikke derfor til Sinds at opgive sine egne Studier. Med Rette kunde han senere sige, at der »er ingen af de andre Røktorer, der har arbeidet mere i deres Videnskabs Tjeneste, end jeg i min« (I, 9). Man har da ogsaa ment at kunne kendetegne hans Røktortid som den mest frugtbare Periode i hans litterære Liv¹⁰. Men han havde mange Hindringer at overvinde. Det datidige Nykøbing utroligt afsides Beliggenhed, Byens daarlige Forsyning med videnskabelige Hjælpemidler og Manglen paa Omgang med forstaaende Aandsfæller virkede ikke ansporende, og mere end een skøn litterær Plan maatte skrinlægges. Ved husholderisk Udnyttelse af Tiden lykkedes det dog Paludan-Müller at fortsætte sin Forskning, og i Ensomheden i den lille stille By kunde hans eget Tankearbejde trives desto frodigere¹¹.

Allerede i de senere Aar i Odense havde Paludan-Müller været dybt inde i Studier over det bevægede Tidsrum i Danmarks Historie, der begynder med Frederik I's Død. I Odense havde han udsendt det første Bind af »Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeidens Tid« (1852) og ivrigt arbejdet paa en hermed parallel Fremstilling. I Nykøbing kunde han udgive baade det andet Bind af »Aktstykker« (1853) og selve Fremstillingen af »Grevens Feide, skildret efter trykte og utrykte

Kilder« (1—2, 1853—54). Den maa anses for hans Hovedværk, ejendommeligt ved det rige nye Kildemateriale, han lægger frem, ved det verdenshistoriske Perspektiv, hvori Tidens Foreteelser ses, og den skarpe Kritik, hvormed Kilderne prøves.

I Nykøbing fandt Paludan-Müller den litterære Udtryksform, som mest stemte overens med hans Natur: de »kritiske Studier«, som de fremkom i Historisk Tidsskrift, i Videnskabernes Selskabs Skrifter og i Skoleprogrammer. Det førstnævnte Sted offentliggjorde han Undersøgelser over ældre Kildeskrifter til dansk Historie som Reimar Kocks Krønike og især Skibykrøniken, i Videnskabernes Selskabs Skrifter kom Studierne over Herredagene i Odense 1526 og 1527 og over Danmarks Historie i det 13. Aarhundrede (derunder over Kong Valdemars Jordebog). Som Program for Nykøbing Skole udsendtes 1861 et ualmindeligt veloplagt skrevet Arbejde, det hvassse Stridsskrift »Hvad var Saxo Grammaticus? og hvor er hans Grav?«

Efter sin egen Mening lærte Paludan-Müller aldrig at føle sig hjemme i Nykøbing F. (I, 9). Hans vedblivende beskedne økonomiske Forhold (jfr. II, 217) og hans tiltagende Tungtørighed, en Svaghed fra Ungdommen (I, 142; II, 287), holdt ham paa Afstand fra Byens Borgere, der næppe heller forstod hans Lyst til at »holde sammen paa min Fritid« (I, 9) for at ofre den paa Studier. Hertil kom store personlige Sorger, især Tabet af hans eneste Søn, den unge lovende Historiker Jens Paludan-Müller, der faldt ved Sankelmark 1864¹², og to Aar senere af hans tilkommende Svigersøn, den begavede Filolog Fr. Nutzhorn.

Endelig indvirkede Skolereformen af 1871 ugunstigt paa den før saa utrættelige Skolemand. Paludan-Müller havde aldrig været nogen Ven af den Madvigske Skolereform fra 1845ff., konservativt holdt han paa Grundtankerne i Skolevæsenets Nyordning fra Aarhundredets Begyndelse, og da den Hall'ske Reform 1871 syntes ham at ødelægge Skolens hævdvundne Enhed, begyndte Rektorstillingen at blive ham »modbydelig« (I, 10). Han længtes blot efter at naa den Alder, da han kunde trække sig tilbage.

Befrielsen fra en Virksomhed, der følte utilfredsstillende, kom paa uventet Maade. Det havde i Ungdommens Dage været Paludan-Müllers Haab at blive Universitetslærer i Historie, men de faa Stillinger, der af den Art fandtes i Landet, holdtes længe besat af andre. Da H. M. Velschow var død 1862, søgte D. G. Monrad at drage Paludan-Müller til København, men efter en lang og smertelig Kamp følte denne det som sin Pligt af flere Grunde at sige Nej. Nu var det for sent, mente han (I, 55—6). Anderledes stillede Forholdene sig 1871, da C. F. Allen døde, og han gentagne Gange af Kultusministeren C. C. Hall fik Tilbud om paa gunstige økonomiske Vilkaar at blive overflyttet til et Professorat i København. »Nu kunde jeg ikke modstaa Fristeren i mit eget Sind længer« (I, 11). Den 29. Juni 1872 kaldedes han da til Professor (Rostgardianus) i Historie ved Københavns Universitet¹³.

Skønt Paludan-Müller ved Kaldelsen var 67 Aar gammel, blev der dog beskaaret ham ti gode Arbejdsaar i hans nye Stilling. Kr. Erslev siger, at det »var en Festdag, da den højt ansete Gransker holdt sin første Forelæsning«¹⁴, og med vanlig Kraft og Samvittighedsfuldhed gik han i de følgende Aar videre med sit akademiske Arbejde. Han holdt Forelæsninger over Danmarks Historie fra Valdemar Sejrs Død til ind i det 18. Aarhundrede, og ogsaa sin litterære Virksomhed fortsatte han lejlighedsvis. Hans betydeligste Skrift fra disse Aar er »De første Konger af den oldenborgske Slægt, Omrids og Tanker til Forstaaelse af Danmarks Historie i Overgangen fra Middelalderen til den nyere Tid« (1874). Det bringer vel ikke en udtømmende Behandling af det paagældende Tidsrum, men dvæler paa interessant Maade ved Hovedpunkterne i dets Historie og ved de ledende Personligheder. Ensidigheder kan det aandfulde Værk ikke siges frit for. Paludan-Müllers ypperste Discipel Kr. Erslev har saaledes kunnet paa vise alvorlige Svagheder ved den givne Fremstilling af det stockholmske Blodbads Historie¹⁵.

Fra Paludan-Müllers senere Aar foreligger der færre Vidnesbyrd om litterær Virksomhed. Dog bør nævnes hans Undersøgelse af Karakteren af Saxos Historieværk, et Yndlingsemne for ham gennem adskillige Aar, og en posthumt

udgivet, glimrende Skildring af Historiografien i Danmark i det 18. Aarhundrede¹⁶. Hans aftagende Produktion kan staa i Forbindelse med det tidtagende Arbejde med omhyggeligt at skrive Forelæsninger, men kan ogsaa forklares ud fra hans Psyke. Paludan-Müller var aldrig en stærkt produktiv Natur og hans hele Arbejdsform — den kritiske Overvejelse, der tager Tid og modnes langsomt — kunde kvantitativt set ikke føre til Tøndemaal af Traver.

I flere Henseender kunde det nok mærkes, at Paludan-Müller var kommet vel sent til Universitetet. Især virkede hans tiltagende Tunghørighed til at isolere ham. Han blev ved den afskaaret fra i større Udstrækning at deltage i Fakultetets og Universitetets indre Arbejde og hindredes i at træde i et nærmere Forhold til de yngre Historikere, skønt deres Vel laa ham varmt paa Sinde (I, 11; II, 270, 274, 285). Heller ikke kan det skjules, at den usædvanligt helstøbte og selvstændige Mand i den Grad var blevet vant til at færdes ad sine egne Tankebaner, at det nu i en fremrykket Alder faldt ham vanskeligt at lade sig paavirke og frugtbar gøre af andre Opfattelser. Hans ringe Tilbøjelighed til at godtage Kritik viste sig særlig i den heftige Fejde 1874 med den unge Johannes Steenstrup om Kong Valdemars Jordebog (II, 265 ff.).

Trods alt herskede der en almindelig Følelse af, at man i Paludan-Müller stod over for det usædvanlige. Kunde Samtiden end klage over hans Bidskhed, Paastaaelighed og tiltagende Mangel paa aandelig Smidighed, saa virkede han dog betagende baade som Forsker og Menneske. Han indgød Respekt og Agtelse som den store Ener, der aldrig havde ladet sig paavirke af Døgnets Modestrømninger. Hans ydre Fremtoning bidrog til at understrege det imponerende Indtryk: den tunge, kraftige Skikkelse, Løvehovedet med de stort-skaarne Ansigtstræk og det hvasse, alvorlige Blik under de mægtige Øjenbryn¹⁷.

Som i Odense og i Nykøbing gled ogsaa i København hans Liv stille hen i ufortrødent Arbejde. Allerede mange Aar tidligere havde han en Gang om sin Tilværelse i Odense skrevet til Dr. Kalkar: »De kjendte vort Huus: som det var, saa er det.

Den ene Dag, det ene Aar gaaer som det andet« (II, 166). Disse Ord kunde ogsaa gælde hans Liv i Hovedstaden, ikke mindre arbejdsomt end før, men maaske endnu mere tilbagetrukket, idet Husfruens tiltagende Ubevægelighed (II, 279) og Husherrens stærke Døvhed i væsentlig Grad forkortede Forbindelseslinierne til Yderverdenen. En stor Sorg var det Paludan-Müller, at han 1877 mistede sin kære Henriette, men intet kuede ham. Som en gammel Romer fortsatte han sit strenge, nøjsomme Arbejdsliv til det sidste. Hvor karakteristisk er ikke det Øjebliksbillede, en ung Litteraturhistoriker har opbevaret fra et Besøg hos Paludan-Müller et halvt Aar før hans Død! Han fandt den gamle Historiker — en haardfør Mand fra Frederik VI's Dage — staaende ved sin Pult i det store Kvistværelse, der tjente ham til Studerestue, blot iført en gammel graa Hjemmefrakke og trods Oktoberdagens Kulde uden Ild i Kakkellovnen. Sin Gæst bad han derfor beholde Overfrakken paa¹⁸.

I Brevene fra de sidste Aar klager Paludan-Müller jævnlig over Alderens Tryk, men han gav ikke op. Sine Forelæsninger fortsatte han Semesteret ud, og i sine Tanker syslede han med litterære Planer. Brevene viser ogsaa, at hans kritiske Sans var usvækket og vaagen. Den 1. Juni 1882 gik han bort efter kun faa Timers Sygdom¹⁹. Maaske tør man ogsaa om Caspar Paludan-Müller bruge de Ord, han nogle Aar tidligere havde udtalt ved sin Broder Digterens Grav: »saaledes bør et dygtigt Liv ende, afbrudt som et Fragment. Der er ingen Lykke i at tømme Bægeret til den sidste Draabe«²⁰.

Afsnit 4 forelaa ikke udarbejdet.

---

5. Som det første Bidrag i nærværende Samling meddeles et selvbiografisk Udkast, øjensynligt skrevet i Paludan-Müllers sidste Aar, ikke afsluttet og tydeligt nok ikke færdigredigeret (I, 3-12). Allerede 1840 havde han i Anledning af sin Doktorpromotion ladet trykke en Selvbiografi, men han har aabenbart senere i en eller anden Anledning følt Trang til at fæstne Hovedlinierne i sit Livs Gang paa Papiret. Rent bortset fra Tiden efter 1840, hvor Udkastet naturligvis bringer ad-

skilligt nyt Stof, indeholder det et og andet, der afviger fra Fremstillingen fra 1840. Som Helhed er det mere uforbeholdent i sine Udtalelser end den tidligere Selvbiografi. Den, der nu fører Ordet, er en Mand, som er ved at gøre sit Livs Regnskab op.

Det følgende Bidrag (I, 15—62) bestaar af Paludan-Müllers saakaldte Aarbogsoptegnelser. Gennem det meste af sit Liv havde Paludan-Müller for Skik i Folioprotokoller at notere ned, hvad han fandt særligt bemærkelsesværdigt, og som satte hans Tankeliv i Bevægelse. Den selvstændige Mand, der ved sin tiltagende Tunghørhed mere og mere blev afskaaret fra Tankeudveksling gennem Samtaler, har aabenbart følt Trang til at klare sig brændende Spørgsmaal ved at føre en stadig fortsat Enetale i skriftlig Form. Da ikke lidet i disse Optegnelser bestaar af Referater af Dagspressens Meddelelser eller alene havde Betydning for Øjeblikket, var det naturligt i Udgaven at indskrænke sig til blot at bringe Uddrag af de bevarede tre Protokoller (1841 ff.) — een eller flere ser ud til at være gaaet tabt.

I Begyndelsen synes Paludan-Müller mest at have sysselsat sig med den indenrigspolitiske Udvikling og Forholdet til Hertugdømmerne. En ikke ringe Uvilje mod Tidens liberalistiske Opposition er let kendelig, men ikke mindre tydeligt lægger hans varme patriotiske Sindelag sig for Dagen. Af særlig Betydning er hans Fremstilling af sin Deltagelse i Grundlovsforhandlingerne 1849 (I, 43 ff.). Ofte ytrer han sig ogsaa om religiøse og kirkelige Genstande, og nu og da findes vigtige Bidrag til Belysning af Enkeltpersoner i Datiden, saaledes den udførlige Redegørelse for Dr. C. A. H. Kalkars Forhold indtil 1843 (I, 30 ff.) og Karakteristiken af H. M. Velchow som Historiker (I, 58 ff.). I de medtagne Uddrag tales der derimod sjældnere om Paludan-Müllers Studier og litterære Planer (jvfr. dog I, 51 ff. om hans Opgivelse af en storstilet Plan om at skrive Syvaarskrigens Historie).

Som ovenfor berørt har Samtid og Eftertid været enige i først og fremmest at opfatte Paludan-Müller som en monumental Skikkelse, hvis alvorsfulde, karakterfaste Holdning indgød en overvældende Respekt. Det er da tiltalende gennem

de bevarede Breve til hans Hustru Henriette f. Rosenstand-Goiske at afvinde hans Personlighed ganske andre Sider. Den første lille Samling Breve (1826—29) fra deres Forlovelsestid er især indtagende ved den muntre, skæmtsomme Tone, der gaar igennem dem. Ikke mindst et Brev fra ca. 1828, hvori den unge Kandidat skildrer en Fodvandring fra Sorø til København, spiller af Skælmeri og Veloplagthed.

En Række Breve fra den første Tid i Odense, medens Paludan-Müller var optaget af at indrette et Hjem for sig selv og sin Brud, er fyldte af Længsel og Haab. De mange Enkeltheder, især vedrørende Bosættelsen, der taget hver for sig kan synes at være af mindre Betydning, tegner dog tilsammen et interessant tidshistorisk Billede af, hvorledes Forholdene kunde arte sig, naar et ungt Par fra det københavnske Kulturmilieu i Frederik VI's Tidsalder skulde opbygge et Hjem og en Tilværelse i en Provinsby som Odense.

Tonen i Brevene fra de første gifte Aar (1829—53) er naturligt nok anderledes end i Brevene fra Forlovelsestiden. Denne senere Række Breve stammer væsentligt fra de Perioder, da enten Paludan-Müller eller hans Hustru — ofte med meget lange Mellemrum — besøgte København. Det er ikke uden Interesse at følge Paludan-Müller Dag efter Dag under hans Ophold i Hovedstaden. Man ser, hvorledes han gør sine Foresatte i Universitets- og Skoledirektionen og forskellige ældre Videnskabsmænd sin Opvartning, hvorledes han søger at faa Del i Hovedstadens Kulturgoder ved Besøg i Teateret eller paa Kunstudstillinger, og hvorledes han iøvrigt deler sin Tid mellem Studier i Biblioteker og Vandringer rundt for at gæste sine egne og sin Kones talrige Slægtninge. Det er en hel Buket af Paludan-Müller'e, Tryde'r, Rosenstand'er, Ewald'er, Kongslew'er, Kaas'er, Rothe'r o. m. fl., Læseren bliver præsenteret for, og det skarpt kritiske Blik, der udmærkede Brevskriveren som Historiker, fornægtede sig aabenbart heller ikke hos ham som Menneske. Andre Stemninger kunde dog ogsaa bemægtige sig ham. Naar han gik alene rundt i Byen og kom til gammelkendte Steder, kunde Minderne fra hans Forlovelsesdage gribe hans Sind og gøre ham stærkt bevæget (I, 108).

En særlig Betydning tilkommer der den Samling Breve, Paludan-Müller skrev hjem i første Halvdel af 1840, da han i længere Tid med Permission fra sit Embede laa i København for at skrive sin senere saa berømte Doktordisputats. Hans Indtryk af Tilstande og Stemninger ved Kongeskiftet er af Interesse, men ikke mindre værdifulde er de Bidrag, han indirekte giver til Belysning af sin Personlighed i dette halve Aar. Mærkeligt er det især at se, hvorledes den ellers saa beherskede Mand her ofte viser sig som en Kastebold for Øjeblikkets forskelligartede Stemninger. Snart er han fyldt af frisk Arbejdslyst, snart trættes han ved at rode mellem Folianter og raadne Pergamenter, snart synes Arbejdet ham at skride godt fremad, snart igen er han ved at gaa ud af sit gode Skind over det filosofiske Fakultets efter hans Mening utrolige Sendrægtighed til at fælde sin Dom. Gennemgaaende var han selv lidet tilfreds med sit Arbejde. Det laa ikke til Paludan-Müllers Natur at arbejde forceret, men paa den anden Side pinte det ham ogsaa, at Arbejdet skred frem med Sneglefart. Undertiden kunde han blive saa ked af det hele, at han kastede Bøgerne til Side og styrtede ud i Naturen.

Til de indre Vanskeligheder ved selve Udarbejdelsen af Afhandlingen kom Frygten for ikke at kunne udtrykke sig skriftligt og mundtligt paa antageligt Latin. Denne Side af Arbejdet voldte ham aabenbart alvorligt Hovedbrud, og betegnende er det at se, at selv en saa konservativ Natur som Paludan-Müller ærgerlig kan udbryde, at hele Disputerevæsenet paa Latin blot er en »Løvning fra Paryktiden« (I, 154). Ærekær som han var, vilde han ikke komme tilbage til Odense som en slagen Mand. Ikke som en Stemning af øjeblikkeligt Mismod, men som en fast Beslutning omtaler han et Par Gange, at fik den mundtlige Handling ikke et ærefuldt Forløb, maatte hans Hustru ikke vente at se ham mere. Han vilde da for stedse forlade Danmark (I, 166, 172).

Omsider lysnede det. Afhandlingen blev afsluttet og indleveret, og selv den strenge Dommer Madvig havde intet væsentligt at indvende mod den latinske Sprogdragt. Hvad den historiske Side angik, kunde Paludan-Müller ikke nægte sig den Glæde at afskrive Werlauffs modne og anerkendende Be-

dømmelse (I, 171—2). Ogsaa selve Disputationen forløb tilfredsstillende. Alle bange Anelser med Hensyn til svigtende Talefærdighed i Latin blev gjort til Skamme. Saa vidt man kan forstaa, udspandt der sig især en interessant Forhandling mellem Præses og H. M. Velschouw (I, 179—80).

Forøvrigt befandt Paludan-Müller sig kun saa som saa under dette lange Ophold i Hovedstaden. Han maatte indrette sig paa at leve en garçon, men han bekender, at denne Studenterøkonomi ikke længere passede ham. Ikke alle Dagens Timer blev dog brugt til Studier. Et Par Gange blev han naadigt modtaget i Audiens hos Kong Christian VIII, der havde lært at værdsætte ham under sit Ophold i Odense, og oftere var han i Selskab hos lærde Venner og hos den store Kreds af Slægtninge, der gæstfrit aabnede deres Døre for ham. Som altid var det en utrolig Mængde Familieefterretninger — glædelige og sørgelige —, han kunde divertere sin Henriette med.

Ogsaa af Paludan-Müllers Liv i Odense, naar hans Hustru var i København, tegner Brevene et anskueligt og levende Billede. Han maatte nu selv være baade Husfader og Husmoder (I, 113), men han følte Ensomheden tungt. Som under Københavnsopholdet hedder det ogsaa her: »jeg duer ikke mere til Studenterliv« (I, 110), han længtes efter at have sin Henriette i sin Stue »til Krig og Fred« (I, 116). For at adsprede sig gik han da ud til Selskaber i Byen og paa nærliggende Herregaarde. Ved Hoffet i Odense indfandt han sig nu og da, og han havde intet mod at samles med sine Venner til en gemytlig L'homme med Punch og ivrig Disputeren. Brevene viser, at han i Forholdet til sine Børn lagde en rørende Kærlighed og Om-sorg for Dagen, ja, var saa ængstelig som nogen Kyllingemoder. Han er ivrig for at høre, om de opfører sig ordentligt i Hovedstaden, og er bekymret for, at der ikke skal komme »de smaa Puds« (I, 116) noget til, især at de ikke skal fordærve deres Maver ved for meget Slikkeri. Han lægger Vægt paa, at hans Hustru faar det størst mulige Udbytte af sit Ophold i København, og er aldeles ikke for ophøjet til at interessere sig for Dagliglivets smaa Detailler: at hun faar en Hat, der kan klæde hende eller »et Par ret fiffige Kapper« (I, 116).

I stort og smaat faar man et smukt og varmt Indtryk af

Paludan-Müllers Kærlighed til sin Hustru. Alle sine Tanker delte han med hende. Med Taknæmmelighed paaskønnede han, hvor meget hun havde bidraget til, at han var kommet »saa vidt frem paa Videnskabens Bane«. Ikke uden Grund kunde han sige: »jeg anseer det for et af de største Goder, der ere blevne mig personlig til Deel, at min Kone kan ret levende tage Deel i mine Interesser« (I, 180).

Odense-Perioden var utvivlsomt den frugtbareste i Paludan-Müllers Liv, hvad Brevskrivning angaar. Det er et meget anseeligt Antal Breve, der fra disse Aar er bevaret fra hans Pen, og adskillige andre maa endda nu være gaaet tabt (saaledes desværre Brevene til hans Fader, Biskop Jens Paludan-Müller). Blandt de Breve, Tiden har levnet, kan der udskilles et Par større Samlinger til to Korrespondenter.

Den ene udgøres af Brevene til den mærkelige fynske Herremand og Lokalhistoriker L. S. Vedel Simonsen (1780—1858) paa det nærliggende Elvedgaard. Skønt et planlagt Besøg paa dette Sted omtales allerede 1830 (II, 4), kan det af et andet Brev se ud til, at Paludan-Müller først 1839 har gæstet Vedel Simonsen (I, 118). Brevvekslet havde de imidlertid allerede i mange Aar, og Paludan-Müllers Breve spænder over næsten hele hans Odense-Periode (1830—52).

Brevene er som oftest blevet til som Følge af Paludan-Müllers Virksomhed som Bibliotekar ved flere Biblioteker i Odense. Han har paa denne Maade kunnet yde Vedel Simonsen god Hjælp, undertiden ogsaa ved at bistaa ham ved Korrekturlæsning. De praktiske Forretninger førte naturligt nok til Forhandlinger om videnskabelige Spørgsmaal eller til Tankeudveksling om Dagens litterære Frembringelser, blandt andet om de to Mænds egne Skrifter, som de tilsendte hinanden. 1841 bedyrer Paludan-Müller, at Vedel Simonsen er »en Videnskabsmand, jeg af ganske Hjerter høiagter« (II, 8), og andre Udtalelser gaar i samme Retning. Han havde meget til overs for Vedel Simonsens Smaa-bøger til Oplysning om Fyens Historie, Topografi og Personalhistorie, som han læste grundigt, og til hvilke han jævnlig kunde meddele værdifulde kritiske Bemærkninger.

Endnu nærmere stod Paludan-Müller dog Præsten og Hi-

storikeren J. L. Rohmann (1797—1860), der 1838 var blevet forflyttet fra Jylland til Fyens Stift til Rønninge-Rolfsted, ikke langt fra Odense. Der er bevaret en meget fyldig Samling Breve fra Paludan-Müller til denne Mand som Vidnesbyrd om den nære Forbindelse og gode Forstaaelse, hvori de stod til hinanden. Paludan-Müller satte Rohmann højt som historisk Skribent og udtaler sig gentagne Gange med Varme om hans forskelligartede Arbejder. Rohmann udmærkede sig bl. a. ved virkeligt historisk Instinkt, og gerne fremhæver Paludan-Müller ogsaa hans klare og smukt afrundede Fremstillingsform (II, 31, 39, 45, 57, 61, 80).

Hvad der især bidrog til at knytte Paludan-Müller og Rohmann sammen, var deres fælles Interesse for »Fyens Stifts litterære Selskab«. De var begge virksomme Medlemmer af dette, og de ærgrede sig over Selskabets Skranten i 1840'erne under den daværende Vicepræsens, Biskop N. Faber. Næppe uden Grund mistænkte de Biskoppen for at mangle dybere Interesse for Foretagendet — Bispren tænker at lade Selskabet dø af Tæring, hedder det 1844 (II, 63), og de søgte ved flere Lejligheder at imødegaa hans temmelig smaatskaarne Intriger. Særlig var det dem en Torn i Øjet, at Biskoppen aabenbart stod uden større Forstaaelse for de historiske Opgaver, de to Venner især ønskede fremmet. Faber fattede saaledes ikke, hvor værdifuldt det var at foranstalte en Kildesamling som »Aktstykker til Oplysning især af Danmarks indre Forhold i ældre Tid«, og da Paludan-Müller 1845 fortalte Rohmann om et Møde i Selskabet, hvor der var blevet aflagt Beretning om Udgivelsen af andet Bind af dette Værk, kunde han med velbegrundet Bitterhed tilføje: »men troer De, vi fik saa meget som Tak for vor Møie« (II, 68)!

Det var særlig Arbejdet med den her nævnte Kildesamling, der knyttede de to Mænd sammen, men ogsaa i Komitéen til Oplysning om Slaget ved Øksnebjerg 1535 virkede de i Fællesskab, ligesom ved Udgivelsen af Tidsskriftet »For Litteratur og Kritik« 1841 ff. Et vigtigt Moment ved Stiftelsen af dette var Hensynet til, at der ogsaa ude i Landet burde findes et litterært Organ, saa at man ikke udelukkende var henvist til at leve af Københavnernes Naade. Ikke sjældent

— ogsaa i andre Breve — kommer Paludan-Müller ind paa at omtale den Ringeagt, »Provindsialister« (II, 45) var udsat for i de toneangivende Kredse i Hovedstaden, og stolt udbryder han en Gang: »vi skulle ikke altid lade vore Meninger lave i Kjøbenhavn« (II, 48). Endnu bør nævnes, at 1847—48 indeholder Paludan-Müllers Breve til Rohmann megen Omtale af det nationale Røre, som satte hans Sind i saa stærk Bevægelse. Begge Venner var opstillet til Valg til den grundlovgivende Rigsforsamling, men kun Paludan-Müller kom i Betragtning.

Kredsen af Paludan-Müllers Korrespondenter før 1853 var ikke indskrænket blot til fyenske Forbindelser, ogsaa med adskillige i Kjøbenhavn stod han i Brevskifte. I første Række maa nævnes Bibliotekaren, Historikeren og Filologen Christian Molbech, som Paludan-Müller traadte i Forbindelse med 1830, idet han ønskede at laane Bøger til sine Studier fra Det (store) kongelige Bibliotek. Senere drøftede han forskellige litterære Planer med Molbech, der især som Redaktør af »Historisk Tidsskrift« var en indflydelsesrig Personlighed.

Der kan næppe være Tvivl om, at Paludan-Müller oprigtigt følte sig i Taknemmelighedsgæld til Molbech, men iøvrigt var hans Følelser over for ham af en noget blandet Art. Paa den ene Side maatte han erkende, at Molbech repræsenterede et oplivende Moment inden for Datidens historiske Verden med dens ensidige Interesse for Oldtidens Historie — Vandrigen i »den uendelige oldnordiske Sandørken« (II, 37) —, paa den anden Side var han ofte misfornøjet med Molbechs historiske Arbejder. Især i Brevene til Rohmann faar »Justitsraaden« eller »Molbækken« ofte en ublid Medfart, og hans Overfladiskhed, »Kaffesnak«, »vævende, svævende« Fremstillingsform svinger han jævnlig Svøben over (II, 39, 49). Som Helhed havde Paludan-Müller dog en betydelig Respekt for Molbechs mangeartede, fortjenstfulde Virksomhed. Paa karakteristisk Maade kom denne Opfattelse til Orde i en Udtalelse ved Molbechs Død 1857. Naar mange af dem, der havde udgydt deres sorte Galde over den Afdøde, forlængst var glemte, vilde hans Navn leve (II, 201).

Blandt Paludan-Müllers Hovedkorrespondenter maa iøv-

rigt nævnes: fra 1843 hans tidligere Kollega ved Odense Katedralskole, Dr. C. A. H. Kalkar, nu Sognepræst i Gladsaxe-Herlev, hvem han naturligt nok især meddelte Underretning om othinienisiske Forhold, bl.a. Skolen og dens forandrede Stilling, og fra 1847 den norske Rigsarkivar Christian Lange. Anledningen til Paludan-Müllers Forbindelse med denne Mand var den, at han var blevet afæsket et Votum om det store Diplomatarium Norvegicum, Lange stod i Spidsen for, men det førte i Aarenes Løb til en stadig fortsat Forhandling om historiske, nationale og litterære Forhold. Skønt de to Brevskriveres Synspunkter ofte var stærkt afvigende, omfattede Paludan-Müller Lange med stor Velvillie og ansaa ham for at være en af de faa, det var værd at skifte Ord med om historiske Problemer.

Med N. L. Høyen afhandlede Paludan-Müller arkæologiske Emner, desuden (ligesom med P. Hjort) det Thorvaldsenske Museums Skæbne, der optog ham levende; med J. F. Schouw drøftede han navnlig det slesvigske Hjælpearbejde, som han i en vis Udstrækning støttede, og med Historikere som E. C. Werlauff, H. M. Velschow, C. F. Allen og C. F. Wegener førte Tilsendelsen af deres Skrifter naturligt med sig, at Paludan-Müller fik Anledning til at udtale sin Dom over mange rent litterære Emner.

En ejendommelig, ikke ubetydelig, Brevveksling førte han endelig fra 1843 med den unge Svend Grundtvig i Anledning af dennes Arbejde med den monumentale Udgave af Danmarks gamle Folkeviser. Som Bibliotekar ved Karen Brahes Bibliotek kom han til at formidle Udlaanet af Folkeviser-Haandskrifter, og da senere Chr. Molbech paa uberettiget Maade vilde tiltvinge sig Adgang til Haandskrifter, der i første Række var stillet til Raadighed for Grundtvig, fik Paludan-Müller det lidet behagelige Hverv at søge at skifte Sol og Vind ligeligt. Forøvrigt optraadte han som en svoren Tilhænger af det Princip, Svend Grundtvig vilde bygge sin Udgave paa, og var gentagne Gange rede til at støtte den unge Udgiver med sin Autoritet.

Som i Brevvekslingen med Vedel Simonsen og Rohmann indtager ogsaa i de øvrige Korrespondancer Brevene fra 1848

XXVIII

en Særstilling ved at genspejle den heftige Bevægelse, hvori det nationale Røre havde sat Paludan-Müllers Sind. I Oktober 1848 kunde han saaledes skrive til Chr. Lange, at Sommeren ikke havde været til at studere i — bekymrede Tanker om Danmarks Nutid og Fremtid lagde i alt for høj Grad Beslag paa Opmærksomheden (II, 154—5). Ogsaa andre Breve giver Genlyd af den samme indre Uro.

Brevene fra Caspar Paludan-Müllers Rektortid i Nykøbing F. 1853—72 bærer delvis et andet Præg. Paa hans Gravsten paa Assistenskirkegaard i København er der med Rette til hans Navn føjet Betegnelsen: gennem et halvt Aarhundrede Ungdommens Lærer. Brevene fra Rektorperioden viser, hvor alvorligt han tog sin Opgave som Skolestyrer og Ungdomsvejleder. Særlig gælder dette en Række, ofte meget udførlige, Breve til den daværende Undervisningsinspektør, Professor J. N. Madvig. Skønt adskilligt heri kan synes at være af mindre Betydning, maatte disse Breve dog medtages, naar det gjaldt om at belyse Paludan-Müllers Personlighed og Livsgerning, ikke mindst, da hans fortjenstfulde Indsats som Pædagog endnu næppe er tilstrækkeligt udtømmende behandlet. Man faar gennem Brevene et levende Indtryk af, hvorledes alt i hans Skole — stort som smaat — laa ham paa Sinde, og hvorledes han, fjernt fra enhver Ensidighed, havde et vaagent Øje for Undervisningens Tilrettelæggelse ogsaa i andre Fag end hans eget. Det var ham overhovedet meget om at gøre, at Nykøbing Skole kunde vinde en fast Position i den offentlige Mening (II, 182), men han havde mange Slags Vanskeligheder at overvinde. Især var det ham smerteligt, naar han troede at møde Vidnesbyrd om, at hans Skole betragtedes som en anden Rangs Institution.

Skønt Paludan-Müller var fast besluttet paa først og fremmest at fyldestgøre de Krav, Rektorembetet stillede, var det ingenlunde hans Hensigt at opgive sine historiske Studier. Derfor fortsatte han ogsaa de tidligere paabegyndte Brevvekslinger med historiske Kolleger. Særlig var det ham kært at drøfte Spørgsmaal med Rigsarkivar Chr. Lange (til dennes Død 1861). Af danske Historikere kan nævnes C. T. Engelseft, med hvem han i denne Periode førte en skarp, men rid-

derlig Polemik om Hans Tausen og Paulus Helie, H. F. Rørdam, hvem han liberalt støttede ved at overlade ham sine Samlinger til Syvaarskrigens Historie, C. F. Wegener og C. F. Allen, hvis store Værk om Norden i de sidste Unionskongers Tid han fulgte med den smukkeste Deltagelse, skønt han var dybt uenig med ham i Opfattelsen af Christiern II's Personlighed. Med A. F. Krieger, der var blevet Medlem af Bestyrelsen for den danske historiske Forening, forhandlede han bl. a. om Bidrag til »Historisk Tidsskrift«, og af yngre Historikere kan nævnes Fr. Krarup og Oluf Nielsen.

Som ovenfor berørt befandt Paludan-Müller sig i en Slags aandelig Isolationstilstand i Nykøbing F. Saa meget kærere maa det da have været, at der ogsaa i hans Nærhed fandtes enkelte, med hvem han kunde skifte Ord om aandelige Spørgsmaal, saaledes Provst H. P. Koch i Riserup, med hvem han drøftede den standende Strid om Tro og Viden, vistnok ogsaa Biskop C. S. Bindsbøll (jvfr. II, 249) og den senere Udenrigsminister, Lensbaron Otto Rosenørn-Lehn, der bl. a. af det rige Bibliotek paa Orebygaard stillede historiske Værker til hans Raadighed.

Som i Odense klagede han nu og da over den Tilsidesættelse, som en »Provindsmand« maatte opleve fra Hovedstadens Side (II, 211), men et Pust fra den større Verden mødte han gennem Forbindelsen med sin Søn Jens' Ven Georg Brandes og med Søstersønnen Julius Lange. Vistnok betegnende for de utilfredsstillende økonomiske Kaar, hvorover han oftere klager (II, 178, 190), er det, at han 1863 blankt maatte afslaa at hjælpe Lange med et Laan paa 100 Rdlr., da det var ham umuligt at opdrive et saa stort Beløb (II, 217). Først efter 1867 bedredes hans Forhold, da der tilfaldt hans Hustru en betydelig Arvepart (II, 232).

Det bevarede Brevstof fra Paludan-Müllers sidste ti Aar 1872—82 i København er af flere Grunde ikke saa omfangsrigt som fra de tidligere Perioder. Dels overflødiggjorde Paludan-Müllers Bopæl i Hovedstaden en Del Korrespondance, dels viser den tiltagende Alder sig tydeligt ved mindre Op-lagthed til at udfolde sig brevligt. Foruden nogle faa private Breve og enkelte til Korrespondenter fra ældre Tid (C. T. En-

gelstoft, Kalkar, Svend Grundtvig) kan fra disse Aar især mærkes Brevene vedrørende den store Fejde om Kong Valdemars Jordebog (Japetus Steenstrup, J. L. Ussing, C. E. Scharling). Hertil kommer Brevvekslingen med Kr. Erslev. Det er smukt at se den faderlige Velvilje og Forstaaelse, Paludan-Müller viste den unge Erslev, der skulde blive hans ypperste Discipel. Han fulgte hans Studier med Interesse og gik ikke af Vejen for med Erfaringens Vægt at sige ham et borgerligt Ord, naar han fandt det paakrævet (II, 264f.). Endelig viser Brevene til L. Koch, i sin Tid Student fra Nykøbing, L. Daae og C. F. Bricka, at Paludan-Müller ogsaa fulgte Arbejder fra andre yngre med levende Deltagelse.

Paludan-Müllers Breve spænder over et meget langt Tidsafsnit, over et halvt Aarhundrede. Kredsen af dem, han stod i brevlig Forbindelse med, omfatter følgelig Generationer, der er vidt adskilte. Hans ældste Korrespondenter — Mænd som hans Fader, E. C. Werlauff, Vedel Simonsen, Rohmann og flere, var fødte i Slutningen af det 18. Aarhundrede, derefter følger Paludan-Müllers egne Samtidige i snævrere Forstand (C. T. Engelstoft, J. N. Madvig), hvortil slutter sig yngre som H. F. Rørdam, Oluf Nielsen, for endelig i den sidste Periode at omfatte den ny Tids Mænd: Julius Lange, Kr. Erslev.

Som Brevskriver fremtræder Paludan-Müller gennem dette store Materiale med en mærkværdig Ensartethed. Gennem den ofte noget brede og tunge Brevstil afspejler sig en Personlighed af rank Holdning, af udpræget Selvstændighed. Man forskaanes for de pinlige Overtaskelser, som ofte finder Sted, naar selv betydelige Menneskers Brevveksling fremlægges. Caspar Paludan-Müllers Breve sætter ingen Pletter paa hans Karakter, blotter ingen skjulte Mangler. Ogsaa som Videnskabsmand staar han i det samme Lys. Fra først til sidst er det den ubestikkelige Sandhedssøger, der fører Ordet. Som Motto over hans Breve kunde staa de Ord, han 1861 skrev til Werlauff: *semper idem*.

NOTER

¹⁾ Jvfr. Kr. Erslev i Dansk biografisk Leksikon, 1. Udg., XI, 624f. Knud Fabricius i Fynske Aarbøger I, 12—13. J. Oskar Andersen i Festskrift til Kristian Erslev den 28. Decbr. 1927 fra danske Historikere S. 227. C. O. Bøggild Andersen i Historisk Tidsskrift 10. R. V, 99-100 og i Statsomvæltningen i 1660, 1936, S. 368 (»dansk historieforsknings fornemste aand«). Hugo Yrwing, Kungamordet i Flinderup, 1954, S. 5-6. ²⁾ Ellen Jørgensen i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 349-446. Samme, Historiens Studium i Danmark i det 19. Aarhundrede, 1943, S. 176-88. Samme i Dansk biografisk Leksikon, 2. Udg., XVII, 607-12. ³⁾ De fleste af de bevarede Breve til Caspar Paludan-Müller (især fra Svend Grundtvig, Chr. Høegh-Guldberg, Chr. Lange og Chr. Molbech) findes i Ny kgl. Saml., 4°, 2792. En mindre Samling Breve fra Frederik til Caspar Paludan-Müller er trykt i Breve fra Fr. Paludan-Müller, udg. af H. Martensen-Larsen, 1928, S. 13-54. ⁴⁾ Meddelelse 1915 fra Paludan-Müllers Dattersøn C. Wittrup (P. P. Jørgensen, H. P. Kofoed-Hansen, 1920, S. 405). Formentlig har ogsaa Paludan-Müllers Døtre kasset et og andet (jvfr. Historisk Tidsskrift 9. R. V, 406 Note 1). ⁵⁾ Jvfr. her til Selvbiografier i Doktorvita 1840 (jvfr. I, 197) og Optegnelser I, 3 ff., de Note 2 nævnte Skrifter af Ellen Jørgensen. Johannes Steenstrup, Historie-skrivningen i Danmark i det 19de Aarhundrede (1801-1863), 1889, S. 327-43. Det ypperste, der er skrevet om Paludan-Müller, turde dog være Kr. Erslevs Artikel i Dansk biografisk Lexikon, 1. Udg., XI, 618-26 dels paa Grund af Forfatterens Stilling som Førstehaandsvidne, dels som Følge af Erslevs ejendommelige Kongenialitet med Paludan-Müller. ⁶⁾ Jvfr. I, 7. W. Hjort, Nikolaj Gottlieb Blædel, 1881, S. 7-8. ⁷⁾ L. Koch, En gammel Præsts Erindringer, 1912, S. 18-19, 162-3. Overlærer F. T. Nielsen i Lolland-Falsters Stifts-Tidende 1879 23. Jan. (Nr. 22). Historisk Tidsskrift 9. R. V, 393 Note 4. ⁸⁾ H. Schwanenflügel i Ude og Hjemme 1882 S. 203. ⁹⁾ Georg Brandes, Samlede Skrifter II, 1899, S. 508, jvfr. S. 499. ¹⁰⁾ Ellen Jørgensen i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 395. ¹¹⁾ Karakteristiske Træk fra et Besøg 1862 i Rektorhjemmet i Nykøbing F., over hvilket der var »udbredt Hygge og et Skær af sjælelig Fornemhed,« er meddelt af Georg Brandes (Levned I, 143-4; Samlede Skrifter II, 1899, S. 508-9). ¹²⁾ Endnu i Caspar Paludan-Müllers egen Levetid meddelte H. Schwanenflügel (i Ude og Hjemme 1881-82 S. 222), at Brevet om Sønnens Død kom, just som han var optaget af at undervise i en Time. Han tog det, lagde det fra sig og brød det først, da Undervisningstimen var til Ende. Saaledes berettes det ogsaa af en senere Skolemand, der i 1860'erne havde været Discipel i Nykøbing Skole (Historisk Tidsskrift 9. R. V, 405). Noget anderledes fortæller H. Schwanenflügel 1946 om Paludan-Müllers Optræden ved denne Lejlighed (Livs-Fragmenter S. 95), og J. Chr. J. Nielsen, Student fra Nykøbing 1867, siden Sognepræst i Næsby-Tyvelse, i sin Skildring i »Krig er Mord«, 1907, S. X. ¹³⁾ A. D. Jørgensen (En Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatterskab, 1901, S. 128) er ene om at berette, at Paludan-Müllers Ansættelse ved Universitetet af Hall blev

XXXII

fremtvunget under trusel af afskedigelse på grund af døvhed. ¹⁴⁾ Dansk biografisk Lexikon, 1. Udg., XI, 622. ¹⁵⁾ Historisk Tidsskrift 6. R. III, 127ff. ¹⁶⁾ Historisk Tidsskrift 4. R. V, 333-81; 5. R. IV, 1-188. ¹⁷⁾ Øjenvidners Indtryk: Kr. Erslev, anf. Artikel S. 625. Johs. Steenstrup, Historie-skrivningen S. 342. Fr. Barfod i Illustreret Tidende XI, 1870 Nr. 559. H. Schwanenflügel i Ude og Hjemme 1881-82 Nr. 225-6 (jvfr. Samme, Livs-Fragmenter, 1946, S. 94-6). Hyldestartikel i Dagbladet 1879 2. Juni (Nr. 125). C. F. Bricka klager i sin Dagbog over Paludan-Müllers Paastaaelighed og »Glubskhed« — »som i alt andet vilde han ikke give tabt« (Ny kgl. Saml., 4°, 2997, I S. 48, 80, 95). ¹⁸⁾ H. Schwanenflügel i Ude og Hjemme 1881-82 S. 222. Samme, Livs-Fragmenter, 1946, S. 96. ¹⁹⁾ Jvfr. II, 282. 287 f. Paludan-Müller døde i sin — endnu staaende — Villa Taarnborgvej Nr. 10, som han havde faaet Skøde paa 17. Septbr. 1873 (Meddelelse fra Frederiksberg Birkekontor). ²⁰⁾ Fr. Lange, Frederik Paludan-Müller, 1899, S. 251.

SELVBIOGRAFISKE OPTEGNELSER

C. Paludan-Müller.

Efter Opfordring meddeler jeg her de vigtigste Omstændigheder ved mit Levned indtil idag. Jeg er født Fredag den 25^e Januar og døbt otte Dage derefter, d: 1: Februar 1805 i Kjerteminde. Mine Forældre ere Jens Paludan-Müller, dengang Sognepræst for Kjerteminde-Drigstrup Pastorat¹, og hans Hustru Maria Benedicta², Datter af Mag. Jens Rosenstand Goiske, der døde 1777 som Sognepræst for Gunslev paa Falster³. Jeg var deres fjerde Barn og anden Søn. I Kjerteminde levede jeg min Barndom indtil min Konfirmation 1819. Mine Lærere vare, foruden min Fader, Cand. Theol. C. K. Bagger, død som Sognepræst for Linaa-Dahlerup i Aarhus Stift⁴, Steensvang, en Sønderjyde — jeg ved ikke ret om Student eller Seminarist, bekjendt som en Særling (Glædens Kilde)⁵, død, paa en Missionsreise til Kaukasus, i Konstantinopel, dernæst en gammel Student Sandal, en plagosus Orbilius⁶, men i det mindste for mig en dygtig Lærer; endelig min ældste Broder⁷, der dimitterede mig til øverste, 4^e Klasse i Odense Cathedral-skole i Efteraaret 1819. Paa samme Tid blev min Fader forflyttet fra Kjerteminde til Odense som Stiftsprovst og Sognepræst for S. Knuds Menighed⁸. Min Moder kunde formedelst en langvarig Sjæls- og Legemssygdom ikke forlade Kjerteminde, hvor hun døde den 11 Marts 1820, i en Alder af 45 Aar. Livet i Kjerteminde havde i mine første 10 Aar været stærkt bevæget, da Krigen og dens Følger bragte baade danske og fremmede Krigsfolk til denne for Overfarten til Sjælland i en Søkrig velbeleilige By og desuden Kanonbaade og Kapere havde her deres Tilhold. Min Fader eiede en Gaard, der laa tæt ved Stranden, hvor vi Drengene færdedes i Fritimerne, saa Kaperne gaæ og komme, bringe undertiden kostbare Priser fra de Konvojer der passerede Store Belt, og opfyldte den lille By med vild Tummel. Mine allertidligste Erindringer har jeg fra mit 3—4 Aar, da der kom Spaniere og efter dem Fransk-mænd til Kjerteminde. Vi havde hos os to Officerer, Costinez

og Gutierrez¹, foruden Menige; der i Kjertemindede som overalt i Fyen vare godt lidte af Menigmand og store Børnevenner. Jeg husker endnu hvorledes den ene af Officererne kjørte os Smaabørn omkring i Gaarden i en Hjulbør; den anden klippepede til mig en Kapuciner-Munk af Papir, som jeg endnu bevarer. Da jeg blev større, tumlede jeg mig dygtig med andre Drengene i Leg og Slagsmaal, paa Land og Sø, lærte at bruge en Aare saa godt som nogen af Fiskerdrengene, at dreie Fløiet paa Toppen af den gamle Brig, og anden Frihaandsgymnastik, der ikke har været uden gavnlig Virkning paa min fysiske Udvikling².

I Odense lærte jeg ikke meget mere end Sandal havde indbanket i mig, — rigtignok for min egen Forsømmeligheds Skyld. Dog maa jeg undtage nogen Latin udenfor Skolen, som den gamle Biskop Plum³ lærte sin Søn N. M. Plum, Ludvig Zeuthen⁴ og mig, hvem han havde fattet Godhed for som en flittig Gjæst i hans Hus, hvortil jeg havde den frieste Adgang. Som en Rekreation tog han os op paa sin Studerestue, læste Livius med os, lod os tilbagevertene oversætte Stykker, og udrettede i det mindste for mit Vedkommende — jeg antager ogsaa for de to Andres — ved den friere og mere individuelle Maade i Undervisningen, langt mere end Skolens Latinlærer, den lærde Overlærer Peder Bergenhammer, en Pebersvend og stor Svirebroder⁵, næsten pedantisk nøiagtige Lærer i at passe sine Timer men i de Aar, jeg var hans Discipel, stivnet i mekaniske Former for hele hans Undervisning, der kjedede og frastødte mig. Hos Biskop Plum fik jeg dog nogen Interesse for Sproget. Jeg erindrer endnu efter 56 Aar en lille Billet, han efter Hjemkomsten fra en Visitatsreise tilskrev os tre: *Redux quidem ab itinere at multis impeditus negotiis et mox iterum profecturus, vobis, amicissimi adolescentes, aliquantisper valedico.*

Af andet Vækkende i min Skoletid kan jeg kun nævne Foredrag som vor Rektor Professor J. Saxtorf⁶ holdt over Physik, hvortil han selv eiede en betydelig Samling af Instrumenter. For mig har dette dog været af mindre Betydning end for flere af hans andre Disciple, hvis Blik derved tidligt droges hen til Livets Natursider. Jeg antager, at dette har bidraget til, at

mange af mine Skolekammerater have vendt sig til de medicinske Studier.

Med 16 Andre blev jeg dimitteret 1822. Ved Artium og Aaret efter ved anden Examen fik jeg mit Laud. Jeg kan ikke nævne Anden-Examen uden høilig at beklage Afskaffelsen af Lille Philologikum og Omdannelsen af Philosophikum¹, der har været til Skade for de Studerende og ikke til Gavn for Universitetet.

Mine Studenteraar hengik iøvrigt, som sædvanligt, med Tiden delt mellem Studiet og Erhvervelse af Udkommet, da min Faders økonomiske Stilling kun tillod ham at understøtte mig utilstrækkeligt; dog havde jeg faaet min theologiske Embedsexamen i den da sædvanlige Tid af tre Aar, havde ikke en betænkelig Benskade fængslet mig til Sygeleiet og Sygestolen i et Fjerdingaar, saa at jeg først kunde gaa op ved Nytaar 1827. Ogsaa ved denne Examen fik jeg Laudabilis. Som dem, der fornemlig have haft Indflydelse paa mit Studium, maa jeg nævne Professor Clausen og dav. Candidat C. E. Scharling².

Den første var dengang i sin Opgang og paavirkede de unge Theologer stærkt, mig navnlig ved de skriftlige Øvelser, og den Maade, hvorpaa han gjennemgik vore Udarbeidelser; desuden maa jeg sige, at hvorvel Clausens Væsen ikke just indbød til personlig Nærmelse³, tog han meget venligt imod mig, da jeg engang privat forelagde ham mine kritiske Betæneligheder ved et Sted i hans isagogiske Forelæsninger. Da han havde hørt paa mig og givet et foreløbigt Svar, sagde han ligefrem som den ene Studerende til den Anden: ja det er allerede saa længe siden at jeg læste over denne Sag, at jeg nu ikke er fuldstændig inde i den; men læs disse og disse Bøger og kom igjen om otte Dage. Da jeg saa kom, havde han sat sig ind i Kvæstionen og slog da snart min Kritik af Marken, men paa en Maade, der langt fra at afskrække, tværtimod tilskyndede mig til at studere videre med egen Prøvelse og Eftertanke. Saaledes behandlede ogsaa Scharling mig. Han var min Manuduktør i et Aarstid. Vore Timer vare Samtaler i frieste Form, kun meget lidt af Overhøring; men de stimulerede til eget Studium ganske i samme Retning som Clausen. Derfor blev jeg i mine Anskuelser ikke afhængig af nogen af dem; de vakte altfor

stærkt min medfødte Hang til Kritik, saa jeg ligesaa lidt kunde give mig dem som nogen anden Lærer i Vold. I disse Aar var jeg nær bleven Theolog af Studium, ihvorvel jeg fra Barndommen af har følt mig tiltrukken af Historie og Geografi. Men da jeg 1829 ansattes som Adjunkt ved Odense Cathedral-skole¹, fik jeg netop disse to Fag og har beholdt dem i mit 44aarige Skoleliv, saa at jeg blev kaldt tilbage paa den mig prædestinerede Vej.

Samme Aar, d: 19: August*) 1829. ægtede jeg min Forlovede Henriette Erichsen Rosenstand Goiske², født i Kjøbenhavn d: 1 November 1806 af Conferentsraad Johan Philip Kneyn R-G. og hans anden Hustru Juditha Louise Kaas³. Her kom jeg saaledes ind i et Embeds- og Familieliv, der snart ogsaa blev til et vedholdende Studereliv. Denne Ansættelse knyttede mig ogsaa til min høitelskede Fader, hvem det var mig en stor Glæde at kunne yde mangan Haandsrækning i en Periode af hans Liv, hvor hypochondre Lidelser plagede ham, — ogsaa da han 1830 forflyttedes som Biskop til Aarhus⁴, hvor vi besøgte ham saa ofte Omstændighederne og de dengang endnu utroligt lavt staaende og kostbare Befordringsmidler tillode det.

Livet i Odense maa jeg vel anerkjende som et i det hele sundt og kraftigt; men frit for Bekymringer var det ikke. Embedslønnen var altfor ringe; en Adjunkt havde 400 Rdl. Rigsbank; og jeg steg i 14 Aar kun til 500 ^r. Havde min Hustru ikke medbragt nogen Arv, vilde det i hine opadgaaende Aar have været umuligt at komme igjennem med en voxende Familie. Dog holdt Studiet mig opret, og det lykkedes mig efterhaanden at tilkæmpe mig Anerkjendelse som Historiker, saa at jeg fik Tilladelse til at disputere for den philos: Doktorgrad, ved Universitetsfesterne 1840 i Anledning af K. Christian den Ottendes Kroning, uden at have forud taget Magistergraden. Min Disputats handlede om Kalmarunionen⁵, og jeg har havt den Tilfredsstillelse, at den Opfattelse, jeg hævdede, trængte igjennem ogsaa i de to andre nordiske Riger og, saavidt jeg veed, holder sig endnu. Dette banede mig

*) hvorfra Erslev i Suppl. har det urigtige Datum d: 2 November veed jeg ikke; men galt er det.

Veien til en for mig særdeles vigtig kl. Disputation fra Store Philologikum, saa at jeg den 7: Juli 1843¹ efter Overlærer Dr. theol. Kalkars Befordring til geistligt Embede² beskikkedes til Overlærer ved Odense Skole, uden at have underkastet mig den ved Frd: [af 24. Oktbr. 1818] befalede Examen for Adgang til overordnede Embeder ved de lærde Skoler. Samme Dag blev Lector Henrichsen ved Sorø Akademi ansat som Rektor i Odense³ i Professor Saxtorfs Sted. Derved foregik en ikke ringe Forandring i min Stilling; thi jeg havde i de senere Aar af min gamle Rectors Embedstid taget megen Del i Skolens indre Bestyrelse, navnlig med Hensyn til Disciplinen. Dette faldt nu bort, saa at jeg med Undtagelse af mine Undervisningstimer kunde anvende al min Tid paa Studiet. I disse Aar var jeg et virksomt Medlem af Fyens Stifts literære Selskab⁴. Da Kronprindsen ved Tronskiftet d: 20 Januar 1848 opgav Præsidiet i Selskabet og ganske kort efter dets egentlige Styrer, Vicepræsæs Biskop Dr. Faber døde i Mai 1848⁵, modtog jeg Valget til Formand, ikke i den Tanke at beholde denne Hæderspost — det vilde efter Forholdene i Odense, og i det Hele i Fyen, have været det Samme som Selskabets Opløsning — men netop for at forebygge denne, indtil Faber fik en Eftermand paa Bispestolen, der ogsaa vilde overtage Selskabets Formandspost. Da Fyen var saa heldig at faa en saadan Mand i Biskop Gad⁶, veg jeg Pladsen for ham, efter hvis Død 1851 Eftermanden Biskop Dr: Engelstoft⁷ blev Selskabets Formand. Med ham begynder en ny Periode i dette agtværdige Selskabs Historie. Min Fortjeneste var alene den, at jeg i en mislig Overgangsperiode holdt Selskabet sammen, indtil det havde overstaaet Krisis — (Saml. til Fyens Hist. og Topographi, udg. af Fyens Stifts lit. Selskab. 5. Bind. p. 417 fl.).

I Aaret 1853, den [16.] August, udnævntes jeg til Rektor ved Nykjøbing Kathedralskole p. F.⁸ Det var atter en Undtagelse fra den gjældende Lov for Adgang til høiere Skoleembeder. Først efter en bestemt Opfordring fra den daværende Undervisningsinspektør⁹ bestemte jeg mig til at opgive Overlærerpladsen i Odense, som ypperligt egnede sig for mine Studier. I Nykjøbing gik det vist flere af de ældre Lærere som det

var gaaet mig selv i Odense ved Henrichsens Ansættelse: de følte sig trængt bort fra den Indflydelse paa Skolens indre Styrelse, der før min Ankomst naturligt laa i deres Haand, ikke at tale om, at jeg maatte tage mine egne Fag i de øverste Klasser fra en Lærer, der havde besørget dem til almindelig Tilfredshed¹. Men vilde jeg virkelig være Skolens Rektor — og det vilde jeg — indsaa jeg Nødvendigheden af at optræde som en betydelig Lærer i et Hovedfag, hvad jeg alene kunde i Historie. Jeg var den eneste Ikke-Filolog her i Landet, der var brudt igjennem Filologernes lovgrundede Ret til de høiere Poster, og jeg fandt i Nykjøbing to betydelige Filologer², som jeg maatte formode betragtede mig som utilbørlig begunstiget paa deres og deres Standsfællers Bekostning; de vilde see mig over Hovedet, dersom jeg enten lod mig nøie med Bifag, eller uden filologisk Skole Dannelse som Rektor trængte mig ind i deres Fag. Derfor erklærede jeg strax i Lærernes Forsamling og hævdede siden dette Standpunkt, at jeg ikke vilde befatte mig med Filologi, fordi jeg ikke var Faget voxen, og ikke vilde opgive min Videnskab, der var mig altfor dyrebar til nu at ombytte den med et andet Studium, hvor jeg med al Anstrengelse i det Høieste vilde blive en Dilettant, men af Fagmændene aldrig vilde blive anseet for Andet end en Fusker. Jeg stod paa min Videnskab og holdt mig her for ligesaa høit staaende som nogen filologisk Rektor. Denne uforbeholdne Erklæring gjorde den ønskede Virkning; i det mindste har jeg aldrig mærket, at Filologerne eller de andre Lærere have kastet Vrag paa mig som den, der ikke var Stillingen voxen, ikke engang da der engang kom en Strid imellem mig og den filologiske Overlærer³ om Længden af de latinske Stile, i øverste Klasse. Han mente vel, at jeg som Ikke Filolog og Ikke Faglærer her burde give efter for ham som Mand af Faget, medens jeg stod paa, at min Stilling forpligtede mig til at have Tilsyn med Fordelingen af Disciplenes Arbeidskraft paa alle de enkelte Fag; og da jeg var sikker paa, at jeg som Videnskabsmand og Lærer ikke stod lavere end han, kunde vi begge tale frit ud uden at det kom til et Brud. Overalt har mit Forhold til Lærerne i Nykjøbing befæstet den Overbevisning hos mig, at kan man Noget, tør man godt vedgaa, at der er Andet, man

ikke kan, uden at dette nedsætter Medarbejdernes Agtelse. Om mit Rektorliv i Nykjøbing maa iøvrigt Andre dømme. Kun vil jeg her udtale min Glæde over, at den almindelige Mening i Skolens Opland vendte sig til Gunst for den med ganske enkelte Undtagelser¹; thi Oplandets Dom slaaer ind i Skolens inderste Liv. Er den Skolen gunstig, komme Discipulene fra Hjemmet med et stiltiende, helt eller halvt ubevidst Samtykke til deres Skoleliv. Ungdoms Skrøbelighed kan vel føre dem paa Afveie; men Skolen vil aldrig staa for dem som en uberettiget Tvangsanstalt; — høre de derimod udenfor Skolen Intet uden Dadel, Ringeagt, nedrivende Kritik over den, saa sidde de paa Skolebænkene med en Renitents, der lader Sæden falde paa Stengrund eller mellem Tidsler og Torne.

Personlig kom jeg dog aldrig til at føle mig ret hjemme i Nykjøbing. Min Lyst til at holde sammen paa min Fritid, min Tunghørighed, der enten gjorde mig til en stum Person i en større Selskabskreds eller gjorde Samtalen høirøstet og anstrengende, mine økonomiske, og øvrige rent private Forhold, der ikke tillode mig at gjøre Selskaber, altsaa ikke at stille mig paa lige Fod med Omgangsvener, bidrog Alt til at isolere mig. Desto mere paaskjønner jeg, at der dog var nogle høit-agtede Familier, der modtog mig og mine venligt og stadigt vedligeholdte deres Velvillie. Jeg skal aldrig glemme dem — og desto mere kunde jeg samle al Tid og Kraft, der stod til min Raadighed, paa mit historiske Studium. Jeg tør nok sige, at der er ingen af de andre Rektorer, der har arbejdet mere i deres Videnskabs Tjeneste, end jeg i min. Ogsaa dette bidrog til at styrke min Stilling som Rektor.

Jeg har aldrig været nogen afgangstilhænger af Skolereformen af 1845—52². Hverken var den i sig selv nødvendig, eller den nye Skole principrigtigere end den ældre saaledes som denne faktisk havde udviklet sig af den Augustenborgske Reform. Den ældre Skole kunde ved nogle Lempelser godt været bleven staaende paa sit Grundlag, der endnu dengang var i det Væsentlige et ensartet, de klassiske Studier; men den megen høirøstede Tale om Nødvendigheden af en Reform rev Universitets Direktionen med sig; da saa Ordet var udtalt og

Spørgsmaalet reiste sig om Reformens Indhold, kom Sagen i Partiernes Hænder. Naturvidenskab, Filologi og Mathematik stredes om Principatet i Skolen, saa at Planen blev uden indre Enhed, alene en Sammenstykning af Forskjelligartet, og uden Indflydelse af didaktisk og pædagogisk Erfaring. Dette viser de nye Lærebøger, der nu strømmede ind, — rigtignok kun for efter faa Aar atter at trække sig tilbage. Det er saa langt fra, at en ny Idé traadte ind i Livet, at tværtimod netop Aandsfattigdom, Tvivl og Raadvildhed gjorde Universitetsdirektionen til Reformatør. Men noget Godt medførte dog denne Reform, nemlig i det udvortes Arrangement. Landets opadgaaende Udvikling, især de stigende Kornpriser, gav Midlerne til etaarige Klasser, flere og bedre lønnede Lærere, et rigere Apparat i alle Retninger, hvormed naturligvis kunde udrettes mere end i den ældre Skole. Uagtet jeg baade efter min konservative Natur og af bevidst Overbevisning med Beklagelse saa den Vending, Reformen tog, kunde jeg derfor endnu dog uden Utilfredshed deltage i Arbeidet paa dens Gjennemførelse i Odense, og især i Nykjøbing, hvor der var saare meget at reovere og reformere; og jeg nægter ikke, at jeg med Tilfredsstillelse saa Bænkene fyldes fra disse grønne Øer og de nærmeste Egne Sydsjælland og Møen. Men i senere Aar, da det Maal omtrent var naaet, som efter de lokale Forhold og de arbejdende Personer, mig selv indbefattet, kunde naaes, — da ingen videre Fremgang var at haabe, altsaa Tilbagegang maatte forudses, kølnedes de første Aars brændende Iver noget; og da den ny saakaldte Reform af 1870¹ skar to Klasser bort uden mindste Hensyn til Forholdene i Nykjøbing, da den borttog den lille Realexamen, der passede ypperligt for denne Skoles Opland, og da den tilintetgjorde den sidste Rest af Enhed i den lærde Skole overhovedet, da begyndte min Rektorstilling at blive mig modbydelig. Jeg saa med Længsel ud efter den Alder, da Loven gav mig Ret til at trække mig tilbage. Da døde Allen²; og uagtet jeg for længe siden havde forvundet Smerten over at see ham og Schiern³, begge saa meget yngre, gaa mig forbi ved Universitetet, og jeg nu allerede havde fyldt mit 66. Aar, saa førte dog nu Ønsket om at komme ud af det lærde Skolevæsen mig i stærk Fristelse til

at søge hans Plads som Professor Rostgardianus; dog bragte Hensynet til min Alder mig til at modstaa den og afvise private Tilskyndelser fra Kjøbenhavn. Men saa kom der Opfordring fra Kultusministeriet. Biskop Monrad¹ bragte mig den fra Gehmr. Hall² personlig. Jeg afslog den; han paalagde mig at overveie Sagen nærmere; jeg svarede saa skriftlig efter et Par Dages Forløb med et gjentaget Afslag motiveret ved min Alder, min Tunghørighed, min økonomiske Stilling som Rektor paa høiest Gage. Men Monrad maa have ment, at et motiveret Nei kan forstaaes som et betinget Ja. Kort Tid efter modtog jeg fra Ministeren selv en bestemt Opfordring, hvorved Anstødsstenene vare ryddede af Veien. Nu kunde jeg ikke modstaa Fristeren i mit eget Sind længer. Udsigten til at komme bort fra Skolen paa en hæderlig Maade og ende mit Liv i Videnskabens Tjeneste rev mig med sig. Saaledes blev jeg af Kong Christian den Niende kaldet til Professor ved Kjøbenhavns Universitet. Min Beskikkelse er af [29. Juni] 1872^a.

Men man faaer Intet for Intet. Blev jeg fri fra Skolen, kunde jeg samle Resten af Kræfter paa et kjært Studium, saa mistede jeg ogsaa den praktiske Virksomhed, der i det mindste i mine bedste Aar var mig ligesaa dyrebar og ligesaa dybt grundet i min Natur. Desuden blev Tunghørigheden mig besværligere ved Universitetet end den havde været i Skolen: der toge Alle Hensyn til den, her Ingen, — dog, jeg undtager de to andre historiske Professorer, der uden Anmodning fra min Side have taget al mundtlig Examination og Disputats paa deres Skuldre, med stor personlig Velvillie. Men ogsaa dette er da at skydes tilside, saa at jeg af Universitetsarbeidet kun har beholdt Deltagelse i Censurerne og Forelæsningerne. Hertil kommer, at jeg maa holde mig borte fra det indre Arbeide ved Universitetet, der er collegialt og mundtligt, da jeg ikke kan følge med i Debatten. Hvad Forelæsningerne angaaer, da ere de uden foreskrevet Maal og Plan. Det burde vel være anderledes; men det staaer ikke i min Magt at tilveiebringe Samarbeide med mine Kolleger. Og hverken Universitetet eller Ministeriet forlanger Andet af Historikerne, end at de læse hvad de selv ville. Jeg har derfor taget det som min Op-gave, at foredrage Fædrelandshistorien for Alle og Enhver,

som vil høre mig, for at give mine Landsmænd rigtigere Forestillinger end dem, der udbredes af Fantasterne, og at sprede de Illusioner, der have gjort Skade nok her i Landet. Derfor har jeg gjort mig det til Regel, ikke at improvisere paa Kathedret, men at udarbeide Alt i Studerekammeret, for at Tilhørerne kunne faa Tillid til, at hvad de høre er vel overveiet og værd at fastholde. Nogen Forfattervirksomhed kan jo ogsaa forenes med Forelæsningsarbeidet men Kræfterne tage nu kjendeligt af. I Odense og

**AARBOGSOPTEGNELSER
I—III.**

I

(1841—1843)

N° 16. d: 29^e Nvbr. [1841] aabnede Prf: *Algreen-Ussing*¹ Forelæsninger for et talrigt Publicum over Næringsforholdene. — Denne Mands nuværende Standpunkt, der mere nærmer sig venstre Centrum, fremlyser ogsaa af Indledningsforedraget, hvori han erklærer sig for en *ubetinget Ven af Næringsfriheden*, men ikke for en *Ven af en ubetinget Næringsfrihed*. Han vil oplyse Laugene om de Forandringer i det bestaaende Næringsforhold, der vilde være til deres eget Bedste.

N° 75. Jeg havde skrevet Liebenberg (Høiesteretsadvocaten)² til angaaende *Lehmanns Tale* for Høiesteret³ og yttret mig omtrent saaledes som her ovenfor N° 53 S: 15 vers.⁴ Herpaa svarede Liebenberg d. 18de Febr. 1842 saaledes: »Lehmanns Tale er virkelig et Mesterstykke af en *Defension*; dertil var den bestemt og ikke til at forfægte hans Anskuelse om Friheds-Reformer. Vistnok havde det været langt ædlere, om han havde sat sig et mere omfattende Formaal end at værges sin egen Trøie, og det kan ikke betvivles, at han ogsaa har tænkt derpaa. Men meget maatte tale for den Retning, han valgte — i hvilken Henseende han jo heller ikke havde andet Spørgsmaal at besvare for sig end de fleste Trykke-Actioner i de sidste Aar have paastrængt de vedkommende Tiltalte. Han maatte bequemme sig til i mange Dele at fornægte sin falsterske Tales sande Mening, naar han ikke vilde paadrage sig Straf, der for lang Tid og maaskee for stedse kunde sætte ham ud af Stand til at virke for den Sag, hvis bedste Ridder han uden Tvivl for Øieblikket er. Paa Dommerne kunde han ganske vist ikke virke ad anden Vei, end den han har fulgt. — Derimod har Du Ret i, at den hele Forsvarstale egner sig bedre til at holdes af en Advocat end af Manden selv; men alligevel troer jeg at han har gjort klogt i at tale selv, da han besidder et ualmindeligt Talent dertil. Om jeg

ikke har mærket feil, har hans Personlighed virkelig havt en for ham heldig Indflydelse paa Dommernes Stemning.« —

N° 84. — Hvor uretfærdig og kaad Partiaanden ofte er, seer man blandt Andet af de Nidviser over det kongelige Huus, der circulere iblandt den studerende Ungdom i Kjøbenhavn:

Kong Christian¹ stod i Balparé
I Støv og Damp.
I Dandsen stamped han saa fast
At Salens Gulve næsten brast;
Da sank hver Adelsmand i Knæ
I Støv og Damp.
Hvo der ei agter slig en Drot,
Han kan sgu have meget godt
Af Tamp. —

Kong Christian sad ved Spisebord
I Stegedamp.
Rundtom ham lyner Knald i Knald
Champagnerproppe uden Tal,
Han hugger ned en Postei stor
I vældig Kamp.
Hvo der ei ærer slig en Drot osv.

Vor Dronning^a stod i et Asyl
I Børneflok.
I Lommen greb vor Dannebød
Og deelte Kager ud saa god;
Da hæved sig et Hurrahyl
Af Børneflok.
»O nei, Børnlille! tak mig ei«;
»Den Løn, som Herren giver mig«
»Er nok!«

Prinds Frits³ gav Agt paa Stormens Brag:
Nu er det Tid!
Han heised Admiralens Flag
Og drak saa Snapse Drag i Drag;
En Kande drak han fast hver Dag
Med Fyrsteid.
Ulykke faae hver En, som til
Et saadant Haab ei sætte vil
Sin Lid.

Prinds Ferd'nands¹ Vei til Roes og Magt,
 Sortladne Kort!
 Modtag din Ven, som uforsagt
 tør møde Beter med Foragt;
 O staae ham bi af al din Magt,
 Sortladne Kort!
 Indlæs ham hans pantsatte Bo
 Og red, o snart, af Jøders Klo
 Ham bort. —

En anden ligesaa skammelig Vise begynder saaledes:

Christian den Ottende
 Satte sig gottende
 Om bredden Bord.
 Han sidder ædende
 |: Folket staaer grædende :|
 Ved bredden Bord.

Man seer, at den Sæd, Corsaren² har udstrøet, spirer godt. Det maa have været i god, velpløiet Muldjord, den er falden. Men hvad er Corsaren selv andet end en Affødning af vor Tids Løsrivelse fra de Baand, der bandt vore Fædres Sind? Var den, og slige Viser, intet Videre end Yttringer af individuel Malice og Kaadhed, fortjente de ikke at nogen ærlig Mand tog dem op af en Mødding med en Ildtang; men de ere nu mærkelige Tidens Tegn, fordi de sige os, at vi ere i Emancipationens første Stadium, hvor Negationen imod det Foregaaende er overveiende, og *den* føler sig størst, der meest har frigjort sig fra de gamle Baand; og slige idelig gjentagne frivole Yttringer bidrage langt mere, end de bittreste alvorlige Angreb, til at sprede den gamle Nimbus om Enevoldskongernes Krone, som i forrige Aarhundrede blændede endog de selvstændigste Mænd. Hvor lyser Glæden dem ud af Øinene over at kunne drage »Jordens Guder« ned i Pølen ved deres menneskelige Skrøbeligheder! Hvor himmelvidt forskjelligt fra Louis le Grand's Tider, da endog Kongernes Laster og Daarskaber betragtedes med Veneration og selv deres Høreunger vare deelagtige i den Ichor³, der flød i de salige Guders Aarer! — Ja dette er det, Bevægelsesmændene ville: det Ophøiede vil de have ned til sig, Liigheden er dem langt vigtigere end Friheden. Men den

Tid kommer ogsaa, hvor Kongerne, eller hvad da Statspyramidernes Toppunkter ville komme til at hedde, atter ville fattes i Bevidstheden med dyb Veneration, men da ikke deres kjædelige Personer, men deres Stilling og Forhold som Lovens og Statens Personification. — Man har fortalt mig, at en af hine Nidviser er sunget i høit Chor i den akademiske Læseforening, og at *Carl Ploug*¹, Fædrelandets Red:, som fører et stort Ord der, senere er kommen derop og har skjeldt Forsamlingen Huden fuld. Det troer jeg nok! slige Excesser er det just, Antiliberalisterne lure paa og tage sig til Indtægt. —

N° 88. Om Kronprindsen gaae slemme Rygter. Han skal leve i Ufred med sin Kone², ja endog have *banket* hende (den samme Beskyldning gjorde man om ham, da han var gift med Vilhelmine³). Han skal desaaarsag have havt Stuearrest. Man sætter disse Rygter i Forbindelse med deres forestaaende Reise til Meklenborg, hvor hun — under Prætext at trøste sin Moder over den ældre Søsters Død⁴ — skal forblive i Sommer. — Med Guds Hjælp ere disse Rygter Løgn. — Kronprindsen og Prindsessen ere afreiste til Meklenborg den .. Marts paa Dampskibet *Ægir*⁵. Dampsk: Kiel bragte deres Bagage i *to* Toure. Dette tyder paa et længere Ophold. —

N° 90. Ved Valget af Borgerrepræsentanter i Kbhvn. d: 24 Februar leed det liberale Parti et Nederlag⁶. — Haandværksforeningen havde holdt et Prøvevalg og der opstillet 6 Candidater; imod dem, eller rettere især to af dem, Snedker Andersen og Hattemager Petersen, ivrede *Fædrelandet*⁷ og de andre liberale Blade; men dog bleve alle Haandværksforeningens Candidater valgte enten til Repræsentanter (deriblandt netop P. og A.) eller Suppleanter. Der vare i Alt 9 at vælge. — Udfaldet er vel ikke i og for sig af stor Vigtighed; men det viser dog, at Ultrabladene ikke mere udøver nogen afgjørende Indflydelse paa Hovedmassen af Kjøbenhavns Borgere (de kunde jo ikke engang sende en tilstrækkelig Mængde af deres Tilhængere i Valgslaget), dernæst, at Haandværksstanden er bleven bange for at det liberale Væsen, der i det Mindste her i Landet i sin lidenskabelige Emancipations-

iver har været ukloge nok til at gjøre Haandværksstanden ængstelig for en pludselig og voldsom Omstødelse af Laugsindretningen. Dette er et af de mange Beviser paa, at de Liberale i Begyndelsen have handlet bona fide i en Art Ruus, hvor de liberale Dunster vare stegne dem alt for stærkt til Hovedet. Efterhaanden lære de nok, at de ikke alene bør være eenfoldige som Duer, men ogsaa snilde som Slinger. En [lille Rum] Partitaktik maa uddanne sig, og har nok allerede tildeels uddannet sig; Interesserne sondre sig; Anskuelserne træde under Frictionen klarere frem, den første Hede, uklar og brusende, forryger og Debatten bliver mere og mere Calculen underkastet: »er det klogt at sige dette? støde vi ikke den Magt, det Parti fra os? — er det klogt at støde dem *nu*? er det ikke bedre at forene os med vore Dødsfjender for at styrte Mellempartiet?» osv. — Disse Spørgsmaal maae snart paatrænge sig. Det skal da snart vise sig, hvo der af utidig Fremfusenhed har kaestet sig ind i Kampen, hvo der af blot Forfængelighed har gjort det, hvo af Beregning. Saadanne Mænd som H. C. Ørsted, Sibbern¹ og kort alle de honette Liberale gik i Begyndelsen blindt med Strømmen. De ere faldne fra, da de mærkede *hvad* og *hvorledes* Ultraerne egentlig vilde det. *Ussing*² er dog i sit Hjerte — Vorherre forlade mig det — en Egoist. Da han havde naaet, hvad der var Udsigt til at der kunde naaes paa Ultraveien: aura popularis, Guldpokal³, Beundring, da sakkede han agter ud og gjorde sin Fred med Magthaverne; saa blev han Professor og Gud veed hvad han endnu skal blive til. Mon *Lehmann*⁴ virkelig vil holde sig paa yderste Venstre? — Det er mig som om En hvidskede til mig: Lehmann staaer paa et Vendepunkt; denne Proces, denne Arrest maa fremkalde en Krisis hos ham. Han har nu kun Valget imellem at gjøre sig til Fører for Pøbelen og den grøneste Deel af Ungdommen, eller at søge Forsoning med den bedre, finere, aandigt-aristokratiske Deel af Nationen. Skulde han, der i sit Væsen er en Aristokrat i Aanden, virkelig vælge det Første? — Der behøves ikke Meget fra hans Side, saa tage Centrerne imod ham med aabne Arme; blot *nogen* Moderation; men hvad ville saa Ultraerne sige? Ja, er det reen Begeistring, der hidtil virkelig har drevet ham, da vil han vel mere spørge

om Sagen end om Selskabet; men er det væsentlig Forfængeligheden, da vil han, der maa indsee, at bliver han ved som hidtil er for ham ingen Stilling at vinde, nok søge at finde Broen over Kløften. Ingen vil jo desuden forlange en Fornægtelse af hans politiske Anskuelse — vi ere jo dog i Grunden Alle af hans Mening, hvad Theorien angaaer, — men kun nogen Taushed, Moderation, sømmelig Reverents for Kongen og de Store — Hvor lidet er dog i Grunden ikke dette! — Eller skulde han maaskee speculere paa, at ved Kongens Død, vil Eftermanden ikke være istand til at modstaae Strømmen, og at han *da* dog maa komme til Ære? — Vi faae see. Han har nu forlovet sig; altsaa maa han dog søge en Stilling. d: 16. Marts 1842 Nei — han er ikke *forlovet*.

N° 94. Kongen af Sverrig har givet *Algreen-Ussing* en stor Guldmedaille¹ med sit Brystbillede og Paaskrift: *Illis quorum meruere labores*, for det ham tilstillede Værk: *Haandbog i den danske Criminalret*² (vigtigt for *Norge*). Atter et Baand, der knytter *Ussing* til den decorerede Deel af Nationen! Han kommer nok! — især naar Liberalisterne vedblive at drille ham med Smaastik. — Han skal i Borgerrepræsentanternes Forsamling i Kbhvn. have udtalt sig stærkt imod den Frihed, Lehmann nyder i sit Fængsel, hvilke Yttringer *Mag. Monrad* atter strengt paatalte³ — altsaa: Du er imod os; thi du er ikke med os! Upaatvivleligt gaaer *Ussing* med Bitterhed i Hjertet imod Ultraerne for alle deres Drillerier, og det kan neppe feile, at denne Stømning vil komme til Udbrud i næste Stænderforsamling.

N° 97. d: 28 Febr: 1842 endte *Algreen-Ussing* (cfr: ovenf: N° 16, S. 4) sine Forelæsninger over Næringsforholdene. Han har stadigt havt 2 à 300 Tilhørere, meest Næringsdrivende, og er hørt med stor Interesse. Han skal ikke have i Sinde at udgive disse Forelæsninger i Trykken⁴.

N° 113. Under 25 Marts 1842 har Kongen givet Feldmarskal, Landgreve *Frederik* af Hessen⁵, Statholder i Hertugdømmerne, i Naade, efter Ansøgning, Afsked af den danske Krigs-

tjeneste, og udnævnt Prinds *Frederik Emil August* af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg¹ til Generallieutenant og commanderende General i Hertugdømmerne. — Hvorfor en Augustenborger? — Hvortil skal det tjene at give denne Slægt, der vitterligt nærer Prætensioner paa Hertugdømmerne, naar den oldenborgske Hovedlinie uddør, Magt og Commando i disse Lande? — Det er ret som om man med Forsæt vilde give Slesvig-Holstenerne et Middelpunkt. — Under 28° Marts er samme durchlauchtige Schleswig-Holstein-Augustenborger endog bleven *Statholder* i begge Hertugdømmer. — Er dette blot af Familiehensyn? eller vil man virkelig give de augustenborgske Prætensioner »Vorschub«? »I vor Tid holder dog Alt nok sammen og for Fremtiden — videant posteri!« —

N° 127. Det første Ministerskifte i Christian den Ottendes Tid! Den 30 Marts 1842 ere Statsministerne *Otto Moltke*², tillige Præsident i det tyske Cancelli, og *Krabbe-Charisius*³, tillige Chef for det udenlandske Departement, i Naade, efter Ansøgning, *entledigede* (den Sidste har afslaaet Pension). Derimod ere Geheimeconferentsraad *Ørsted*⁴ og Kammerherre Grev *Heinrich Reventlov-Criminil*⁵ (første Deputeret i det tyske Cancelli) udnævnte til Statsministere, — den første uden Portofeuille (han gaaer ud af Cancelliet, men vedbliver som Generalprocureur), den Anden tillige som Chef for det udenlandske Departement. — Broderen, Grev *Joseph Reventlov-Criminil*, hidtil Amtmand i Rendsborg, bliver Præsident i det tyske Cancelli⁶. — Hvad sige disse Udnævnelser? Forandring i Principerne? — Sige de Noget, da forekommer det mig tvivlsomt, om de for *Danmark*, i det Hele og Store sige noget Godt. — Ørsted er vistnok en udmærket kundskabsrig, klog og forstandig Mand, der maa være Folket kjær som den der har ved egne Evner, fra dets egen Midte, banet sig Veien til det Høieste, og som den der væsentligt har bidraget til at føre de danske Stænder saa godt og hæderligt ind i Verden, at Nationen selv blev forundret derover. Men han er altfor meget lærd Jurist og omsigtig Dialektiker til at være en Daads-Mand. Og dertil trænge vi baade *nu*, hvis han, som rimeligt er, skal have Portefeullen for Kultus og Under-

viisning i Kongeriget, saasnart den nye Organisation kommer istand; thi vi trænge i denne Henseende langt mere til *Mænd*, end til *Planer*, mere til *Handlinger* end til *Forskrifter*. Sæt os de rette, kraftige og sindige Mænd i Spidsen for vore lærde Skoler, saa kan det Hele godt staae ved det Gamle; thi det hidtil fulgte System har ingenlunde gjendrevet sig selv, men er kun kommet i Miscredit, fordi det ikke er tilbørligt *udført*; eller gjør os *et heelt nyt System*, der efter en genial Opfatten af vor Tids Eiendommelighed som Overgangsperiode fra Humanismens Ledebaand giver *den* sit, men ogsaa indrømmer vor Tids egne Videnskaber ikke en Plads ved Siden, eller i en Krog, men en heel Plads som Fundament for en i *hver* Henseende lige med den humanistiske berettiget Dannelselse. Men dertil er Ørsted ikke Manden. Vi faae Omkalfatring af Enkeltheder, human Behandling, omhyggelig Overveielse af alle Hensyn, — men hverken en energisk Fastholden ved det Gamle med *Stemanns*¹ jernfaste Consequents, eller et virkeligt nyt System. Og vil Ørsted være Manden til at styre de kirkelige Bevægelser, eller styre imellem dem? Ja maaskee snarere, forsaavidt Hovedsagen her fra Statens Side dog bliver at lavere og lempe sig. — Nei, Ørsteds glimrende Periode er forbi. Han er steget *over* den Sphære, hvor han var stor. — Det ligner ellers aldeles Christian den Ottende at klamre sig til dette Navn, denne Popularitet, bag hvis skarpe Dialektik han altid vil kunne finde Skjul imod Oppositionens Raab og Argumenter. — Men *Danmark* trænger for *Fremtidens* Skyld fremfor Alt til en *Mand*, der kan gribe Nationens ægte gamle Danbrog og samle den om sig med vældig Røst; thi den Tid kan neppe være langt borte, da vi Danske skulle prøves i Ild. Tydskerne ville have os, Oldenburgerne staae ved Enden af deres Bane, og maaskee fare de store politiske Masser sammen i en Braavallakamp, hvor vi arme Danske komme til at staae som Juda mellem Ægypten og Babylon. Ydre Stød, indre Rystelser, Opløsning af den nu bestaaende Statsforbindelse er ikke langt fra vor Port. Det kan blive Danmarks Frelse og Danmarks Undergang, alt som Folket og dets Førere tage det; men en Mand maa vi have, en Mand, der i Nødsfald veed at sige: »her staaer jeg og det danske Folk; I maae knuse os om

I kunne og ville, men I rokke os ikke et Haarsbred fra dette Standpunkt.« Havde vi en saadan Mand, da kunde han spænde Nationens Kræfter til det Høieste, og hvad formaaer ikke endog et nok saa lille Folk, naar det veed hvad det vil og er beredt til Alt for at sætte det igjennem. Kun frisk Mod, I Danske! Stole I kun paa Eder selv, opgive I alle Partistridigheder, alle underordnede Bestræbelser, for det Ene og Store: *National Selvstændighed*, saa behøve I ikke at frygte hverken Rusland eller England. Men en Mand maae I have — og hvor er han? — Ørsted¹? Nei! snarere *Lehmann*, hvis han virkelig elsker Danmark mere end sig selv — elsker Danmark saa meget, at han vil opgive alle disse bornerede constitutionelle Skrig og fatte det ene Fornødne i Øie. Ikke trænge vi først til en Constitution, men til en Organisation, der i Nødsfald kan reise Folket, væbnet og øvet, i Masse, vi trænge til et Par virkelige Fæstninger, til en Befæstning om Kjøbenhavn, der virkelig sikkrer Hovedstaden og Flaaden, til en hensigtsmæssig Forbindelse af Land- og Søværn — vi trænge til en fuld Rustning. Dernæst trænge vi til en klar Ordning af Forholdet til Hertugdømmerne, men saa ogsaa til en kraftig Opvækkelse af den nationale Følelse, — nei, af Nationaliteten i det Hele. Danmark maa i alle Hovedretninger gribe de store practiske Op-gaver og stille sig paa Tidens Høide men lade al den tomme Theoretiseren fare. Det maa hæve sin Agerdyrkning til Niveau med Belgiens og Hollands eller Englands og ikke troe, at Alt er godt, fordi vi gjøre Noget bedre, end Fædrene; det maa give sin Skibsfart det størst mulige Opsving, — At blive et Industriland maa det for det Første opgive. — Det maa løfte Ungdommens Underviisning, Videnskab og Kunst endnu meget, meget høiere, end de nu staae. — Da vil Nationen faae Tillid til og Agtelse for sig selv. Men hertil udkræves en Regjering der ikke lader sig hilde i Petitesser, ikke tænker paa sig, men paa Nationen og er glad beredvillig til at offre *alt* Eget, til at staae og falde med den, — der har Kraft nok til at spænde alle dens Nerver — o, arme Danmark! — Og Du trænger til en Heros, som i Nødens Time griber Fanen. Men det kan *Ørsted* aldrig være; — og hvo da? —

Men Reventlov-Criminils Udnævnelse til Udenrigsminister

ængster mig. Hvorfor en Tydsker, en tydsksindet Tydsker? — og det i samme Moment, da en Augustenborger faaer Tømmen i Hertugdømmerne i Hænder! Skulle *tydske* Anskuelse blive de afgjørende ved de store Spørgsmaal: Hertugdømmerne og Danmarks politiske Forbindelser? — Vee os, hvis vi slutte os til Tydskland! Giv os nok saa stærke Garantier, — giv os nok saa behageligt constitutionelt Legetøi — aldrig vil Danmarks Nationalitet, der nu allerede med Nød hævder en egen Tilværelse imod de indstrømmende tydske Mennesker, Penge og Litteratur, kunne soutenere sig i et nærmere Forhold til Tydskland, — ikke i et Par Menneskealdere. — Men det er Vedkommendes Had til og Frygt for *Skandinavismen*, der kaster dem i Tydskernes Arme. Danmark elske de dog ikke for *dets egen* Skyld hvad enten de regjere her eller ikke. — O I Daarer, der kunde have vundet Christian den Ottende, havde I blot baaret Eder en Smule fornuftigt ad! Nu have I skræmmet ham, irriteret ham, kastet ham i Tydskernes Arme! Maa han ikke længes efter at komme i den rolige Olymp, hvor de tydske Fyrster daglig drikke Nectar uforstyrrede af blinde Lidenskabers, blind Daarskabs og borneret Patriotismes vilde og hæse Skrig! — I have spillet Eders Kort elendig. Skr: 10 April 1842.

Fædrelandet No 838 (4de April 1842), som først kom hertil Søndag Aften d: 10 April med Pakkeposten og som jeg først læste efterat Ovenstaaende var skrevet om Formiddagen, har en Artikel »Ministerforandringen«, der i alt Væsentligt indeholder de samme Anskuelse, som dem, jeg her har nedskrevet. Gud give, *Ørsted* vilde gjøre os begge til Skamme. — Ellers er det mærkeligt, at »Fædre« nu selv indrømmer at den liberale Presse gjorde Feil ved Sølvbryllupstiden (Mai 1840)². — Ja, i Sandhed! store Feil, der have fjernet Publicum fra den, og hvis Virkninger den seent vil forvinde. Fra hiin Tids virkelig forargelige Færd har Pressen — Oppositionspresen — sukket under Vægten af en Reaction i den offentlige Mening i Kjøbenhavn; thi i Provindserne er den dialectiske Proces endnu ikke traadt ret ud i sine Modsætninger. Der have de liberale Blade endnu det første Ord. —

N° 133. Modehandler og Aagerkarl Fred: Mathov af Odense druknede sig i Odense Canal i dette Foraar¹. Han begyndte for en Deel Aar siden fattig som en Kirkerotte her i Odense, men tjente ved Flid og Stræbsomhed en lille Formue, især ved at gjøre Mands-Silkehatte, som dengang vare meget i Brug. Men saa faar Penedjævelen — af alle Djævlene den argeste Fjende af alt høiere og som mindst tillader sit Bytte at slaae Øinene op — [fat] i ham og han begyndte at aagre og schakre paa alle Maader; kjøbte og solgte Gaarde, laante mod Blodrenter og præsenterede sig med sjælden Frækhed som Aagerkarl. Endelig indlod han sig i Søhandel og Rhederi. Et Skib af hans leed Havari; han lod det i Hast assurere, forfalskede Skibsjournalen og forledte Folkene til at give falsk Forklaring for Retten. Assurandeurerne kom efter Filurerierne og der var neppe anden Udvei for den gode Mand, end Slaveriet. Men hvorfor løb han ikke sin Vei? — En Maanedstid efter fandt man hans Liig i Canalen; det blev begravet med al Honneur, dog uden Sang og Tale, paa Kirkegaarden¹ til Menigmands store Forargelse. Vorherre bevare os Alle naadigen for den Ondes Rænker!

N° 135. D: 2 April dømte Hof- og Stadsretten Gjendøberne *Emil Ryding* og *Frederik Emil Peuliche*² (for at have bestræbt sig for at befæste og udbrede Gjendøbermenigheden her i Landet samt for at have administreret Kirkens Sakramenter) hiin til 100^{Rbd.}, denne til 50^{Rbd.} Mulkt til Kjøbenhavns Fatigtvæsens Hovedkasse. — Bliv kun rolig ved, Cancelli og Domstole! lader Eder hverken skræmme eller bringe i Lidenskab, saa falde de Dumheder snart af sig selv. Thi dette Værk er ikke af Gud, og for dets Skyld skeer hverken Mirakler eller Oprør, hvormeget end Grundtvig, denne Prophet, »der »gjætted feil hver Gang han spaaede«³, end truer med det Sidste. — Ritualsagen⁴ var ogsaa engang gloende heed, og Grundtvig ligesaa ør i Hovedet over den som nu over Baptisteriet, — men nu gjøer ingen hæs Hund af den Sag mere i hele Landet. — Naar man seer, hvor ivrigt Folk kæmpe paa Liv og Død om en eller anden Sag, der just er paa Tapetet, og som ad Aare, eller høist ad Aare igjen, ikke gide spurgt om den —

saa har man Nød med at bare sig for at lee over det tobenede Dyr, Mennesket, der som en kalkunsk Hane galer ad enhver rød Klud. — Det skulde undre mig, om det ikke var Erkjendelsen af denne Massens Jammerlighed, der leder Christian VIII i hans indre kjøbenhavnske Politik. Derfor lader han — thi ham er det dog til Syvende og Sidst — Taskenspillere, Italienerne, Figaro-Ridehuus-Vauxhall og ditto Kongenshave-Concerter, Nyt Tivoli osv. osv. afløse det Ene det Andet. Og han gjør ret; thi de høivise Kjøbenhavnere løbe ganske rigtigt som Børn efter Ranglerne, imedens Ultraerne sidde fortvivlede og skjænde: »vi synge, og I ville ikke dandse! Vi pibe, og I ville ikke græde!«¹ — Og hvor glæder høie Vedkommende — nei høie *Uvedkommende*; thi det er det dog, vi just ville være — sig, naar Heiberg farer Publicum i Haaret², Corsaren og Figaro farer Heiberg i Benene, eller naar Frederiksberg og Hvidovre Sogneforstanderskab skjændes i *Fædrelandet* med Justitsraad Fredriksen i Københavns Amts søndre Birk³ om hvorvidt der er Retssikkerhed i Sognet, eller der tværtimod ingen saadan Retssikkerhed er!! — Ja, lad *dem* skjændes! Men hvad er dog Carstensen⁴ for en ypperlig Mand! Gik det an, burde han være Rytter af Dannebrogen! —

N° 137. Prf: Schouw⁵ har atter begyndt at udgive *Dansk Ugeskrift*⁶, der aabnes med en gennem de 4 første N^{rr} gaaende Afhandling af Godseier *Tutein* om de constitutionelle Bestræbelsers Værd⁷, nærmest fremkaldt ved (Ørstedes) Recension af Munch—Ræder⁸. Denne Afhandling er stilistisk godt skreven, men siger intet Nyt. Den gjør et Forsøg paa at gaae ind paa Sagens *Hvorledes*, men kommer ved Hovedpunktten: Forholdet til Hertugdømmene, ikke videre, end at begge Parter bør for Statens Eenheds Skyld forene sig i een Hovedforsamling for alle fælleds Spørgsmaal; i andre Sager vil han have alle tre Hertugdømmer forenede i een Forsamling, Kongeriget i een — og saa gaaer det nok! — Nei, min gode Hr. Tutein! De glemmer, at Tydskerne *ikke* ville Rigets, Statens, Eenhed og Selvstændighed, men netop ville dens Opløsning. Lad dem faae mere at sige, kan De være fuldkommen overbeviist om,

at de ikke ville arbeide bona fide sammen med os, men arbeide lige imod os, og gjorde man end nok saa smuk en Papiersconstitution, fik man end Tydske og Danske samlede i een Sal, saa vilde dette være det rette Middel til at de kunde faae hinanden i Haarene. Det vilde ikke gaae os et Haar bedre, men maaskee meget værre, end Holland og Belgien. 1842 er ikke 1830. Man maa reent slaae Constitutionstanden ud, saalænge den danske Stat er sammensat som den nu er, eller man maa opløse den til en Union. Tertium non datur. Men var Danmark tjent dermed? — Maaskee, hvis en skandinavisk Union var tænkelig. Nu ikke. —

Mon Schouws Ugeskrift kan soutenere sin gamle, overordnede Plads blandt vore Blade? Jeg tvivler. Der er saa meget foregaaet siden det forrige Gang standsede¹, Dagsdebatten er rykket saa langt frem, Bladene i saa høi Grad blevne emanciperede fra al Respect, at de ikke længere lade sig imponere af noget aandeligt Aristokrati; — og dette skulde det dog være, der skulde give Ugeskriftet dets Betydning. — Det undgaaer neppe at indvikles i Strid — og da Godnat, al Nimbus; eller lykkes det mod al Formodning, vil det falde i Lige-gyldighed; thi Publicum vil ikke belæres, men pirres — Tak være de drastiske Medicamenter, hvormed de politiske Quak-salvere have bearbejdet det. —

— 3 Mai 1842.

N° 155. Dr: Rørdam i Frederits har af Cancelliet faaet Tilladelse til at maatte døbe en Mands Barn med *Neddypelse* i Vand, og at administrere ham og hans Kone Nødveren med *Brødets Brydelse*². Hvad nu, Cancelli? — begynder ogsaa Du at fire for de Ør- og Skjørhovedede?

N° 159. Det er faldet mig ind: — mon ikke Udenrigsministeren Reventlov-Criminils Udenlands- og Badereise i denne Sommer skulde staae i Forbindelse med hemmelige Underhandlinger med det tydske Forbund og andre Magter? — Om Danmarks Indtrædelse i Forbundet? — Om Successionen i Hertugdømmene? — Man skulde næsten troe det; thi Krabbes og Moltkes Udtrædelse af Ministeriet³ er dog neppe tilfældig, men snarere forarsaget ved, at vigtige Spørgsmaal skille

deres Mening fra Kongens. Reventlov-Criminils Ansættelse er dog uden Tvivl en Princip — ikke en personel Sag. —

d: 24 Mai 1842.

N° 184. Det bæres mig fore, at store Ting ere i Gjære her i Danmark. Danmarks Skjæbne skal afgjøres i denne Sommer, hvis ikke de politiske Conjunctioner antage en truende Character i Europa. Knuden vil blive løst saaledes: Den danske Stat vil træde i et nærmere Forhold til Tydskland, enten saaledes, at det virkelig optages som Medlem af det tydske Forbund, eller dog i en saadan nærmere Forbindelse med dette, at det overtager Gara[n]tien for Danmarks politiske Existents, imedens Danmark knytter sin Militairmagt til Forbundets, gjør sin Flaade til dets, til Kjærnen for en tydsk Flaade. En, i det Mindste nominel Garanti, for dansk Nationalitets fremtidige Existents gives af Forbundet, Slesvig lades i sin ubestemte Stilling, og Spørgsmaalet om dets Forhold til Holsten og Danmark behandles som besvaret ved at det factisk (det vil da sige: for Øieblikket) taber sin Vigtighed og ikke kræver nogen nærmere, bestemt Besvarelse. De danske Stænder forenes til een Forsamling, der indrømmes noget større Indflydelse, end den, de nu have, omtrent som — Hannovers, eller i det Høieste som Würtembergs. Blive saa de slesvigske Stænder forenede med de holstenske? Det veed jeg ikke. Maaskee vil man give Folkestemningen i Kongeriget den Concession, ikke at gjøre det; thi Forbundet vil ikke bryde sig derom — hvad Interesse har det af at knytte Slesvig nærmere til Holsten, naar det vinder hele Danmark? — og Holsten, hvor Slesvigholstenerne dog ikke have meget at sige, vil af Glæde over Tydskhedens Seier, eller af Indifferentisme, forholde sig roligt. Slesvigerne ville da være afmægtige og desuden ikke enige. — Den danske Presse vil ikke faae nogen egentlig Censur; thi det kan ikke interessere det tydske Forbund, da Ingen i Tydskland kan læse danske Blade, der altsaa i ethvert Fald ville være som fremmede og uden al Indflydelse paa det egentlige Tydskland. Orla Lehmann vil blive Høiesteretsadvokat; thi hvad er hans og hans Tilhængere ligeoverfor Tydskland? Men Regjeringen vil, støttet paa Forbundet, træde ganske

anderledes kraftigt op imod Pressen, uden at forandre Lovene, og imod den kjøbenhavnske Ungdom, end hidtil. — Alt dette vil skee imedens de holstenske og roskildske Stænder ere samlede, og Kongen er paa sin Reise i Holsten. — De danske Stænder ville faae et Tokammersystem, saa at et aristokratisk Overhuus vil holde de demokratiske Elementer Stangen. —

I det Indre ere Conjunctionene meget gunstige for Planens Udførelse: Den nye Militairreform vil da være sat i Kraft. Officeerstanden, saaledes som den derved er constitueret, i det Hele i godt Humeur, Kongen er fraværende fra en mulig Bevægelses Focus, Kronprindsen formodentlig ogsaa, Prinds Frederik af Hessen¹ ligeledes. Det liberale Parti er for Øieblikket afmægtigt, og har tabt sin meste Credit i Landet. Befolkningen, i det Hele indolent, vil rimeligviis studse et Øieblik, og saa rolig lægge sig til at sove igjen. Derfor er Reventlov-Criminil nu i Frankfurt. —

Svenske Studenter have i Mai været i Kjøbenhavn, danske i denne Maaned i Lund. De have fraterniseret. Megen skandinavisk Snak er bragt til Torvs. — »Fædrelandet« har for nogen Tid siden begyndt at lugte Luntten (N° 112, S. 34). Der maa iles. — Vel an, lad os see hvad der skeer inden Udgangen af August. Skrevet d: 11 Juni 1842.

at dette Ovenstaaende er skrevet d: 11 Juni 1842 om Aftenen Kl: 10, men at Indholdet er mig aldeles ubekjendt bevidnes herved, H. Paludan-Müller. Det samme bevidnes H. G. Petersen².

— Heraf seer man, at politisk Propheten er en mislig Sag. Intet af alt dette er skeet og jeg, som vilde være Spaamand, fik en lang Næse! Vel var det, at jeg beholdt min formeentlige Viisdom for mig selv! — Og dog; — det bæres mig stedse for, at Noget har været i Gjære i Sommer og endnu er det! Mon ikke Successionsspørgsmaalet skulle staae i Forbindelse med Reventlovs og Adlers Reiser³ og med Nesselrodes Besøg hos Blome og Samtale med Kongen⁴? — 26 Decbr. 1842.

N° 187. Mange urolige Tanker stige op i mit Sind. Formodninger, Mistanke. — Skulde der tænkes paa en Forandring i Successionen her i Danmark? — det augustenborgske Huus

tilvendes Arveretten? — staae Discussionerne i Kieler Correspondenzblatt i Mai og Juni om Arvespørgsmaalet i nogen Forbindelse dermed?¹ Skal Danmark først have en fri Forfatning og jubilere, og saa bag efter den bittre Pille: Foreningen med Tydskland? eller skal denne maaskee for det Første blive en Hemmelighed, der først kommer frem for Dagens Lys, naar det bliver faktisk nødvendigt? Gud veed det. —
12 Juni 1842.

N° 190 [a]. Den 14de Juni 1842 dømte Høiesteret i Sagen imod *Frederik Barfod* som Forfatter, og *Balthazar Christensen*² som Redacteur af *Fædrelandet*, for en af Barfod forf.; i Fædrel: N° 108 og 110 for 1840 indrykket Artikel, overskr: *den constitutionelle Aand og dens Fordringer*. De bleve hver for sig idømte en Mulkt af 200^{Rbdr.} til Khvns Fattigvæsens Hovedkasse, og Barfod i 2 Aars Censur; desuden in solidum 30^R Salarium til *Salicath, Actor*³. Hof og Stadsretten havde dømt hver i Mulkt af 100^{Rbdr.} og Barfod i 1 Aars Censur — Hvor vil det gaae *Corsaren*, naar dens mange Sager komme for Høiesteret! Nu, hvor Strømmen er de Ultraliberale imod! —

N° 190 [b]. Christian den Ottendes Adfærd imod Overlærer i Odense, Dr theol: & ph: Kalkar⁴, viser, at der ikke er Frederik den Sjettes Sind i ham: ikke at give Forhaabning om mere, end man agter at holde. — Imedens Kongen endnu var Gouverneur i Fyen, fattede han megen Godhed for Kalkar i de senere Aar. Det nærmere Bekjendskab skrev sig fra det fyenske litteraire Selskab, hvor Prindsen var Præsæs, Kalkar dengang et meget virksomt Medlem (siden 1839 er hans Interesse og Iver for Selskabet taget mærkeligt af). Ved flere Leiligheder som Medlem af Committeer og Referent for dem vandt han Prindsens Bifald; denne trak K: til sig, havde ham ofte til Taffels, naar han var her i Fyen, og saae ham overhoved gjerne. K: maatte nødvendig troe, at han havde en sand Velynder i Prindsen. I denne Periode søgte K: flere Gange Præstekald, hvortil han anmodede Prindsen om anbefaling. Hvad denne svarede, veed jeg vel ikke, og det er vel muligt, at han i Følelsen af, at K: som døbt Jøde, ikke var

aldeles skikket til Præst for Menigheder, der endnu nærrede Fordom imod Jøderne, ikke gjerne anbefalede ham til geistlig Virksomhed; og deri havde Prindsen neppe Uret; men vist er det, at han hverken viiste K: bestemt tilbage, eller overhoved forandrede sin saare velvillige Adfærd imod ham; ogsaa enten gav han ham af sin egen Kasse, eller forskaffede ham af Kongens, en aarlig Understøttelse paa 300^{Rbdr}. K: bevægede sig dengang frit ved Hoffet, kom, paa Reiser til Kbhvn, endog i nogen Berørelse med de øvrige Personer af Kongehuset, og blev af Folk behandlet og betragtet som den der var i Naade. — Nu kom Thronskiftet 3 Dcbr. 1839. Det var kjendeligt, at Kalkars Forhaabninger stege, og med Grund; thi i Begyndelsen af 1840 — jeg laa dengang i Kbhvn. for at disputere for Doctorgraden — lod den da endnu levende Geheimeraad *Rothe*¹, første Medlem af Universitetsdirectionen, mig kalde til sig og bad mig skrive til Kalkar, at om han ønskede det ved *Wilsters Død*² ledige Lectorat ved Sorø Academi, skulde han snart sende sin Ansøgning. Jeg luntede den Gamle ud saa meget jeg kunde, og fik da at vide, at det var et Vink for K. til at søge. (: det er vist, at Vinket kom fra *Kongen*). Jeg skrev naturligviis dette, og efter megen Ventilation og Betænkning bestemte K. sig til at følge Vinket. *Maaskee* havde han ventet Noget bedre. Men imidlertid fik En eller Anden — *maaskee* af dem, der selv ønskede Posten, eller havde Slægt og Venner, som ønskede den (disse vare for det Første min Svoger *Lange*³, hvem Directionen gav gode Ord og smukke Forhaabninger, »hvis blot ikke Kongen vilde have Kalkar« — dernæst *Dr Ernst Bojesen*, som da gjerne vilde paa en skikkelig Maade bort fra *Borgerdydskolen* i Kbhvn⁴. — Mon ikke *Severin Bojesen* dengang *Postsekretair*⁵, *Ernst's Fætter*, og *Kalkars* tilsyneladende gode Ven, men en Ræv, har været *Forræderen*?) — han fik Nys om at Kalkar var udseet til Posten, og overvældede ham da i et Inserat i *Fædrelandet* (det debuterede smukt som *Dagblad!*) med den bittreste Haan, de meest nærgaaende Insinuationer. Han fremstilledes tydeligt nok som en *Fuxsvandser* og *Spytslikker*, der havde logget sig ind i høie *Vedkommendes* Gunst, og som om det var uforsvarligt, at han skulde have et Embede, hvortil han,

saa paastod den anonyme Forfatter, var ganske uduelig! Alt dette undsaae Forf: sig ikke veed at udspye over en navngiven Mand, selv vel garderet bag Anonymitetens Maske. Der reiste sig nu en Feide i den Anledning: Ludvig Oppermann, min Broder Jens, jeg, Heiberg da Præst i Lunde, Sibbern, Bloch o. Fl. skreve imod »Fædrelandet«, der svarede tappert for sig¹; men dog vendte den almindelige Mening sig aabenbart imod Bladet for dets Banditfærd, idet Mange og det kloge Folk, f. Ex baade Clausen og Hohlenberg² meente, at Kalkar virkelig ikke burde have Embedet. Imidlertid havde Ultraerne dengang endnu meget at sige, Kongen blev skræmmet, og var vistnok meget glad, da Kalkar krænket tog sin Ansøgning tilbage. Frederik d: Sjette havde ladet Kalkar føre til Sorø — skulde det end være i Lænker og med militair Magt, hellere end fire for Bladet. Alle de andre Kbhvnske Blade holdt sig rolige, da de mærkede at »Fædrel.« kom i Knibe. Men dengang yttrede Kongen bestemt, at han ansaae sig forpligtet til at give Kalkar »en Erstatning for den Krænkelse, han imod sin Villie havde paaført ham, og at han vilde sørge for hans Fremtid«. Det sagde han til Flere, blandt Andre ogsaa *til mig selv*, i en Audients, hvor jeg fik mange smukke Ord for min Adfærd i denne Sag; — det sagde han til Kalkar selv, da denne nogen Tid efter kom til Kbhvn. Nok, Ernst Boiesen fik Lectoratet; og det kom aldrig op, hvem Stimanden i Fædrelandet var. Nu troede K., og Alle med ham, at han ret snart vilde blive befordret til et godt Kald. Men — han søgte flere, og fik intet — han søgte iblandt andre Kald det i Frederits og ærgrede sig meget over, at Dr: Rørdam, hans Jævnaldrende, blev ham foretrukken³; ogsaa Stiftsprovstiet i Odense⁴ søgte han, men forgjæves. Det blev kjendeligere Dag for Dag, at han begyndte at blive Kongen til Besvær, og Gud veed, om Kalkar har været Hofmand nok til i Breve og under Besøg i Kbhvn: at vedligeholde en rolig, mild underdanig Holdning; maaskee har han for meget ladet skinne igjennem, at han ansaae den *Uret*, der var skeet ham, som en *Ret* til at vente Erstatning. Dog, det formoder jeg kun af mit Bekjendtskab til Manden og enkelte Ord i Samtaler. Nok er det, Kalkar har aldrig vidst at krybe for de høie Herskaber i den Tid, han var i Naaden;

vandt han deres Gunst, var det snarest for den noget raske og sikke Maade, hvorpaa han traadte dem under Øine, der stak mærkeligt af imod al den bløde Bøien, de ellers vare vant til. — Nu ere to Aar, paa tredie, hengaaede, siden Chr: VIII besteg Thronen, og endnu er Kalkar lige nær. Han har vel beholdt den ovenfor omtalte kl: Understøttelse; og paa en Reise til Kbhvn i Sommeren 1841 tilbød Kongen ham fuld Understøttelse til en Udenlandsreise, om han havde Lyst til den. — Ogsaa derpaa betænkte Kalkar sig noget, maaskee fordi han just dengang søgte Stiftsprovstiet i Odense og ikke vilde give Kongen Leilighed til at affinde ham med en Udenlandsreise; men deri gjorde han neppe klogt; thi Embedet fik han dog ikke, og saa bestemte han sig til at søge Reiseunderstøttelse. Vi tænkte, at Kongen, her, hvor intet Hensyn stod i Veien, og nu, da Ultraerne vare bøiede og han ganske anderledes var Herre, end da Lectoratsagen stod paa, endelig vilde vise sig splendid og lægge et stort og godt Plaster paa Saaret; men nei — først lod han ham vente meget længe paa Afgjørelsen, og saa faldt det Hele ud til — skabbede 600 ^{Ebdr}! Det var kongeligt! og nu have vi da betalt vor Gjæld til den importune Jøde, som bilder sig ind at have Ret til at klage — eller som vi i vort Hjerte føler er ubilligt behandlet af os, og som derfor er os ubehagelig!! Stakkels Kalkar! Den som spiser Kirsebær med de Store, faaer Stenene i Øinene! — Kalkar er nu i Holland. Hans Hensigt med Reisen er uden Tvivl at see, om der ikke ved et eller andet Universitet, en Skole, en Kirke, skulde være en Plads for ham, at han saa kunde sige Danmark og Chr. VIII Farvel². —

18 Juni —

N° 191. — Om Militærreformen³ havde jeg spurgt Generalmajor *Høeg-Guldberg*⁴, der er bleven Chef for første Cavalleribrigade, om hans Mening. Han svarer saaledes i Brev af 12 Juni 1842. »Min Mening er den, at 1) med Tid til Øvelse og »Uddannelse har Reformen været meget splendid; 2) at Finantserne neppe ville vinde ved den, selv om Typhus slog »en Deel af Pensionisterne ihjel; 3) at den afskaffede Landse er »et stort Tab for Cavalleriet, der, med lige moralsk Kraft, »ikke kan hamle op med fjendtligt Infanteri og Kyrasserere;

»4) at man ved Reformen vel har slaaet de Allerældste poli-
 »tisk ihjel, men ikke sørget for, at de Tilbageblevne jo ogsaa
 »i Fredstilstanden maa ældes, id est: Reformen bringer ikke
 »unge Mænd frem, som den havde kunnet, og derfor burdet,
 »gjøre. Vare Secondlieutenantsposterne blevne de ældste Under-
 »officeersposter, havde hele Underofficeersklassen faaet et Re-
 »lief, der havde skaffet os bedre Subjecter i disse; og vare Ka-
 »detterne strax fra Landkadetakademiet sprungne til Pre-
 »mierlieutenanter, var vort hele militaire Hierarchie blevet
 »langt yngre; og for Officeeren er Ungdommen en af de vig-
 »tigste Potentser!«

N° 192. Dr: Beck har¹ udgivet et Skrift: »Begrebet Mythus,
 eller om den religiøse Aands Form«. En curios Bog! saa grøn
 — ungdommelig — overmodig, saa sikker i sin Mening, saa
 haanlig imod Andre, skal man ikke let finde Mange. Og hvad
 er Meningen af denne i et unødvendigt technisk-philosophisk
 Sprog skrevne Bog: At Mythen, Samfundets ufrivillige Digt-
 ning, hvis Sandhed er dens Indre, nemlig Aandens Aabenba-
 relse i de selvskabte Former, er al Religions Væsen. Det søges
 viist i den indiske, græske, jødiske, christne Religion. Mythen
 er ikke Religionens naturlige og nødvendige Form paa et un-
 derordnet Standpunkt, men dens rette egentlige Form. Dog
 har Beck ikke havt Mands Mod og Hjerte til at bryde saaledes
 med Christendommen, at han, hvad han consequenter havde
 burdet, har negtet alt det Historiske i Religionen — al Realitet
 for at ophøie det reent og purt i den ufrivillige Folkedigt-
 nings Sphære; men han vil have et historisk Udgangspunkt,
 som imidlertid staaer fremmed for os som et kantisk »Ding-
 an-sich« og blot ved sin relative Fortrinlighed har givet den
 mythedannende Virksomhed et Holdepunkt og en Begyndelse.

Kun videre frem paa denne Vei, som Strauss, Bruno Bauer
 og Feuerbach² har banet; ja kun videre frem, men med fast
 Conseqvents, der ikke bæver tilbage for noget nødvendigt
 Resultat! desto før bliver Verden fri for disse Absurditeter!
 — Det morer mig ellers, at den spekulative Hexemester her i
 Landet, han som hidtil paa Toppen af vort philosophiske
 Himmelbjerg har ført Scepteret over de Rene, Hans Marten-

sen¹, her svares af en Grønskolling. Ja, om en halv Snees Aar ville alle disse hovmodige, af tomme Vinde opblæste Sophister, som nu kroe sig værre end nogen Gaardhane paa sin Mødding, haanes og nedtrampes af en yngre Slægt, som indbilder sig, at den endelig har fundet den saa længe søgte Hovednøgle til Himmerige — og som dog er dette lige saa nær ligesaa fjern som alle vi Andre!

N° 206. I den roesk: Stænderfors: 2^{det} Møde, den 8de Juli, have Partierne mødt hinanden ret skarpt i Anledning af Debatterne om en Adresse skulde indgives eller ikke². Atter her seirede de Conservative, som her kæmpede for, at ingen Adresse skulde indgives — i den Erkjendelse, at det liberale Parti vilde benytte denne Leilighed til at indsmugle sine Ønsker om en Constitutionsforandring. Det er aabenbart, at Balth: Christensen og Lehmann skadede deres Parties Sag ved altfor hidsigt at tage den som *Partisag*; — Lehmann især ved at forløbe sig personligt imod Castenschield³ og derved give »Duxen paa den røde Bænk« (som Fædrel: kalder ham) Khrre H: Moltke⁴ en velkommen Anledning til at gjøre Jagt efter ham, hvilket da heller ikke blev forsømt. Lehmann søgte at dreie sine Ord paa søgte Procuratorviis, Præsidenten⁵ søgte at frelse ham; men Moltke afnødte Præsidenten en Misbilligelse af L's Ord; og i næste Møde havde Lehmann afgivet en skriftlig Erklæring, hvori han, efter nye Forsøg paa at dreie sine Ord, maa krybe til Korset og erkjende at han havde feilet. Der maa imellem det andet og 3de Møde være passeret Noget, der har bevæget L: til denne sidste Erklæring, men som ikke kan sees af Stændertidenden. — Altsaa, atter her seirede de Conservative. — Hvad skal man nu dømme om Forsamlingens Physiognomi? Det synes, at der befinder sig en Deel fluctuerende Elementer i den, der uden bestemt Holdning bestemme sig efter Øieblikkets Indtryk; dette maa gjøre Calculen usikker; og maaskee see vi snart atter de Liberale træde op som Majoritet i en eller anden vigtig Sag; det maa vistnok ogsaa opfordre Førerne til stor Vaersomhed i deres Udtryk og Adfærd; thi i en saa lidet talrig Forsamling behøvede blot at støde et Par af de Fluctuerende for at berøve sig

Majoriteten. Dette ville de Conservative uden Tvivl ogsaa faae at fornemme; thi at Ingen af dem skulde forløbe sig, er neppe troeligt; med mindre Moltke og et Par andre dygtige Ledere faae Munden stoppet paa Castenschield og de Andre. En lille Straf for den Skarphed, hvormed de afpressede Lehmann en ydmygende offentlig Erklæring for en Overilelse, under jeg dem nok; kun at de i det Hele beholde Overhaand. — Mon dette ellers kan staae saaledes? Det skulde undre mig, om ikke de Moderate, bange for at blive et Bytte for et af Ultrapartierne, traadte sammen for at danne et dominerende Centrum, omtrent fra *Steenfeld* til *Ussing*¹. Vistnok ville moderate o: i deres politiske Fordringer moderate Mænd ikke saa let slutte sig sammen i en tæt Phalanx, som Ultraerne, fordi de, grebne med mindre Varme af een Idee, ikke ville være saa tilbøielige til at opoffre individuelle Følelser og Meninger — maaskee ogsaa personlig Antipathi —, for at ordne sig under bestemte Førere; og uden denne Selvopoffrelse kommer ingen fast Masse istand. Men paa den anden Side have Mænd som *Ussing*, *Bang*² o. d: Lige neppe Lyst til at give Afkald paa al Indflydelse eller at underordne sig Ultraerne. —

Jeg tvivler ellers stærkt paa, at Lehmann er nogen god Politiker og at hans Iver har sin Rod i en sund og bærende Kjærlighed til det han kalder Frihed, uden al egoistisk Ærgjerrighed. Han havde dog, saa vist som noget, havt det i sin Magt, i Begyndelsen af 1840 at give *Fædrelandet*, og dermed Oppositionspressen, hvad Holdning han vilde; men hvad var vel uklogere, end dens Adfærd i Mai og Juni 1840³? Fra den Tid er det gaaet tilbage med den; og den har i det Mindste aldrig mere kunnet vinde sin gamle Anseelse tilbage. Hvor uoverlagt var ikke ogsaa den falsterske Tale?⁴ Uden allermindste Nytte — Moraliteten vil jeg ikke tale om — paadrog han sig en fiskalsk Action og 3 Maaneders Fængsel, og, hvad der var værre, brød ganske med den hele høiere Embedsstand og de større Landeiere. — Var hans Forsvarstale klog? — jeg kan ikke kalde den saa! — den var i det Mindste ikke saa klog, at være ærlig, ligefrem, ædel. — Og nu Lehmanns Optræden i Stændersalen! — Istedetfor at han, som meget vel burde have forudset hvor megen Uvillie de Conservative vilde vise imod

ham, burde have traadt forsonende, eller i det Mindste forsigtigt op, hvis det havde været ham om Sagen, ikke om sit eget kjære Jeg at gjøre, sprang han paa alle Fire lige ind i Debatten og slog om sig til Høire og Venstre. Han har indbildt sig, at han havde Trykkefrihedsselskabet for sig, og Bladskriveren kan ikke miskjendes, der i fanatisk Lidenskab betragter sine Modstandere som slette eller foragtelige Personer, og i den af gode Venner bifaldte Phrase, at kun den skarpeste Lud kan hjælpe paa saadanne Hoveder, finder tilstrækkelig Berettigelse til at bide Modstanderne over Næsen. En god Politicus, hvem det var om Sagen, ikke om sit eget Renommee for Frygtelighed og Ufeilbarhed at gjøre, havde ikke baaret sig saaledes ad. Den Ydmygelse, han nu har paadraget sig, styrker Modpartiet; men paa den anden Side er det dog et Spørgsmaal, om dette ikke havde handlet endnu klogere i at gjøre et forsonende Skridt; thi feiler nu engang En af deres, bliver der ingen Naade fra de Andre at vente.

d: 14de Juli.

N° 210. Stor Creation af Riddere og Raader i Anledning af Dronningens Geburtsdag d: 28de Juni. Hvorfor skulle de to Bæster af Navnet Danneskjold være *Storkors*¹ — *Stortorsk* var bedre. Paa den Maade bliver Ordenen: »le collier des tous les bêtes«.

N° 231. Selmers Aarvog for Universitetet for 1841² giver tilstrækkelig Underretning om denne Anstalt. Mærk Forhandlingerne om Besættelsen af den orientalske Docentpost³. Vi have altsaa her i Danmark Forelæsninger over indisk Literatur, men ingen over den oldnordiske; over Edda, Oldnordisk, Sagaerne — ikke et Ord. Er dette Andet, end at opoffre det Nærmeste for en Modesag? — Man havde sandelig ikke behøvet at lede længe efter duelige Mænd til at læse over det Oldnordiske f Ex. Petersen⁴, Thortsen⁵, Pastor Müller⁶. Men hvorfor gjør Velschow⁷, hvem det som Prf: Rostgardianus vel egentlig paaligger som Embedspligt, Intet i denne Henseende? Er han dispenseret fra denne Deel af sin Forpligtelse? — saa er vi jo lige nær. — Han gjør nu kun Tjeneste

som en historisk Professor, nærmest med Hensyn til dansk Historie, men ikke som Antiquar.

N° 249. Da Kongen første Gang besøgte Theateret efter sin Hjemkomst, lod han opføre Operaen *Vilhelm Tell*¹. Ved Nedkastelsen af Gesslers Hat, der hvor Schweitzerne reise sig for at afkaste Aaget, brøde en Deel af Parterret ud i lydeligt Bifald. *Dagen* dolerer derover, vistnok paa en temmelig taktløs Maade²; men sandt er det dog, at slige Demonstrationer ere i høi Grad forkastelige; thi de kunne ikke virke godt paa Kongens personlige Følelse. — Da han steg i Land paa Toldboden — ja Vor Herre maa vide, hvorledes han egentlig blev modtagen; men taktløst i høieste Grad er det af de liberale Blade (Fædr. og Kbhvns^p:)³ at de med megen Iver stræbe at godtgjøre, at slet ingen Glædesyttringer bleve hørte. Kan dette virke Andet end personlig Ærgrelse? — Vilde det være saa underligt, om Kongen sagde: »Jeg kan ikke komme ind i »Kbhvn uden at blive personlig chikaneret. Enten tager man »koldt imod mig, eller man søger at berede mig Ubehagelighed. Det er vel kun et Parti, der plager mig; men var der »nogen Varme blandt de Øvrige, vilde dette Parti ikke vove at »træde mig paa Hælene. — Altsaa — I Danske ville Intet gjøre, »for at vinde mig for Eder — bien, saa slaaer jeg mig til Tyd»skerne, der tage varmt og godt imod mig, og som forstaae at »forbinde endog Opposition imod Regjeringsforanstaltninger »med Hengivenhed imod min Person!« — Hvo havde værst af det? —

N° 250. Ved en almindelig Cour paa Odense Slot d. 1: Octbr. var jeg tilstede. Kronprindsen viiste sig blot i Døren til den store Sal og talte med et Par af de nærmeste. Kronprindsessen⁴ derimod gik Salen rundt, talende *Tydsck* med os Danske. Provst Selmer fra Herrested⁵ lod rigtignok bede om sin Portion paa Dansk — ikke af Nationalfølelse men af Uvidenhed — men derfor fik han ogsaa meget lidt. — Det er dog virkelig uforskammet af den gode Dame, at behandle Nationen med saa megen Ringeagt! Almindelig Misfornøielse med

hende begynder ogsaa at tage Overhaand. Hvorfor skaffer hun os desuden ikke en Prinds — snart havde jeg sagt: ligegodt paa hvad Maade? —

N° 279. De theologiske Studenter have debatteret om Pointsberegning ved Embedsexamen. En Committe var nedsat i denne Anledning og en Generalforsamling blev afholdt d. 20^e Decbr. 1842. Resultatet blev, at $\frac{2}{3}$ erklærede sig *imod* Pointsberegning. Men det mærkelige ved denne Sag er især Referatet deraf i Berl: Tidende N° 342. Et latterligere philosophisk Svulstprog skal man længe lede efter¹. De simpleste Ting siges med en affecteret Pathos, som maa forbause. — Nu, den danske Hegeldom er ogsaa en Mode, der regjerer sin Tid, som Alt hvad der gjør en bred Mund, og saa synker ned i Glemsels og Ringeagts Nat med alle de hovmodige Sophister, der bilde sig ind at storme Himlen paa denne Jacobsstige. —

N° 280. — Stænderne ere nu sluttede. Alle fire Forsamlinger ere tilendebragte i mindre end et halvt Aar²! derfor ere ogsaa mange, vigtige Sager blevne liggende uden Afgjørelse, — navnlig Trykkefrihedsselskabets Petition. Man seer, at end ikke Jyderne, hvis Liberalisme dog er stemt nogle Toner høiere, end Øboernes, have anseet denne Sag vigtig nok til at foretrækkes for alle Andre. Uden Tvivl føler Folket i sit Hjerte, om det end ikke er sig det klart bevidst, at under de nærværende Vilkaar er det forgjæves at vente en større Trykkefrihed, end den, vi alt have. Pressen — den frie Presse — bruger ikke Friheden saaledes, at hele den respectable Deel af Nationen skulde kunne samle sig om den. Megen Misbilligelse bryder Bestræbelsen efter større Frihed. — Og Europas nuværende stabile Forhold virke tilbage paa Danmark. — Altsaa: Trykkefrihedslovgivningen vil fremdeles blive som den er, og Regjeringen faaer dog til Syvende og Sidst nogenlunde lagt Kapsun paa Bladene!

Ogsaa med Petitioner om en friere Forfatning er det gaaet maadeligt. Fra Roeskilde kom ingen: de Bestræbelser der

rimeligen kunde have været at vente af det lehmannske Parti, neutraliseredes ved Regjeringens foreløbige Proposition om Stændercommitteer, der i hvert Fald skyder Sagen »auf die lange Bank«; i Jylland bifaldtes denne Proposition med mange Betæneligheder og et Amendement, der gaaer ud paa, at Committeerne kun skulle være at betragte som Overgang til en friere Statsforfatning. I Slesvig fraraadedes de paa det bestemteste, i Holsten behandledes de med megen Kulde. Denne Behandling er caracteristisk for Stemningen i de 4 Lande: *Øboerne* tilraadede dem 1) fordi de som Danske haabe at derved skulle alle Dele af Riget bringes hverandre nærmere, 2) fordi det aristokratiske Parti var saa stærkt i Roeskilde, at de nu, hvor Regjeringen ingen gennemgribende Reformer i Landboforholdene pønser paa, slutter sig til den og understøtter dens Ønsker, da det ingenlunde vil fremme det demokratiske Parti. I Godseierklassen ligger det rette, det paa naturlige Interesser, ikke blot paa subjective Formeninger, grundede conservative Element. — I *Viborg* var man af den førstnævnte Grund for Committeerne, men her havde det aristokratiske Element mindre Indflydelse, især da nogle Godseiere af borgerlig Herkomst af subjective Sympathier stemte med Demokraterne. Derfor den meget betingede Tilraaden. — I *Holsten* fik det Parti, som helst vil Holstens Løsrivelse fra Danmark og hele, fuldstændige Indlemmelse i Tydskland, kun lidet at sige i Stænderforsamlingen imod Slesvig-Holstenerne, som i Holsten helst ville, i de almindelige politiske Forhold, status quo. Det er der uden Tvivl kun Hensynet til Kongen, fra hvem Propositionen udgik, der afholdt dem fra at fraraade den; men de behandlede den dog med megen Kulde. Det aristokratiske Parti behøver nemlig i dette tyske Land ikke saa stærkt at slutte sig til Regjeringen, som i Danmark, og det maa, som det, der ønsker, ikke nærmere Forbindelse med Danmark end den, der allerede er, men tværtimod større Adskillelse, være imod Committeerne, hvis Hensigt er at nærme de forskjellige Landsdele til hverandre. Men Kongen har især paa sin sidste Reise i Holsten vidst at vinde dem personligt, derfor ville de ikke gjerne sige ham bestemt

imod. I *Slesvig* derimod, hvor det slesvig-holstenske Parti ogsaa har Overhaand, har Sagen et noget andet Udseende. Der er Partiet ikke konservativt, men revolutionært, forsaa-vidt det ønsker Slesvigs fuldkomne Adskillelse fra Danmark og helst dets Indlemmelse i Tydskland. Yttringerne derom afvistes vel af den slesvigske Stænderforsamling; men kjendelig mere, fordi man indsaae dets øieblikkelige Uudførlighed, skyede, som altid Pluraliteten, skarp Optræden osv., ikke fordi man jo ønskede Sagen selv. I denne Forsamling havde desuden det aristokratiske Element nogen mindre Vægt end i Holsten; Advokaterne, der gaae i politiske Sager, efter subjective Formeninge og ere Tilhængere af den fladeste Liberalisme, førte her Ordet. — Og overhoved var i Slesvig Spørgsmaalet om Nationaliteten præpondererende fremfor Spørgsmaalet om Forfatningen; derfor kunde den svage Udsigt til en constitutionel Forfatning, der er lidt lysere i Danmark, end i Holsten, ikke formaae dem til at træde paa vor Side. Saaledes maatte Alt i Slesvig føre til at Forsamlingen fraraadte Committeeerne, hvis Virkning maatte blive det, Ordførerne meest afskyede: nærmere Tilknytning til Danmark. —

I Finantssagen have de to danske Stænder været nogenlunde enige: de anerkjende det Gode, der er skeet, ønske yderligere Bespareser, nærmere Oplysninger, indskrænke sig til kritiske Bemærkninger, ere misfornøiede med Militærreformen, hvilken de kalde en isoleret Ordning af en enkelt Branche. I denne sidste Sag forekommer det mig, at Stænderne have haft en temmelig borreret Anskuelse: trods al Snak, al Protestation, er det dog kjendeligt, at den gamle Fordom imod Landkrigsmagten skinner igjennem, som her rigtignok klæder sig i Beklagelse over at Budgettet i denne Henseende er blevet forøget, ikke, som man havde ventet og ønsket, formindsket. Endnu ere vi ikke komne videre her i Danmark, end at Pengene ere det Første, Nationalitetens Bevarelse det Andet — en herlig Aand!

Om den slesvigske Sprogsag, der har sat Landet i saa levende en Bevægelse i Slutning af Aaret, tilføier jeg Intet. Alt, denne Sag vedkommende, er samlet i en Pjece af den

Committee, der i den Anledning har dannet sig i Kjøbenhavn¹, men som standser midt i Sagen og forhaabentlig vil blive fortsat. — Stridens Betydning synes mig til Sidst at være den, at det danske Folk nu endelig begynder at indsee, at Nationaliteten, Statens Integritet, maa være dets første Opgave, for hvilken Constitutionssagen maa staae tilbage. Dette Parti har *Fædrelandet* taget, men er paa sin Side ligesaa fanatisk og revolu[tio]nær, som Ultra-SlesHlsterne, idet det trænger paa en Løsrivelse fra Holsten og en fuldkommen Forening af Slesvig med Danmark. —

Hvad har Aaret bragt det danske Folk? Befrielse fra mangen Illusion — om end med Ledsagelse af den Flaahedsfølelse, der altid følger med en »Enttäuschung« — en skarpere Opfattelse af Hovedspørgsmaalene og en i det Mindste begyndende Anerkjendelse af, hvor nødvendigt det er, at Forholdet til Hertugdømmene ordnes paa en blivende Maade, førend der tænkes paa en Constitution. Nu, dette er ogsaa en Gevinst, om end en negativ: Taagerne *begynde* at spredes og Fremtidens fjerne Gestalter vise sig i de første Omrids; — endnu kunne vi ikke see, hvorledes Alt hænger sammen og skal sondres; men vi see dog i det Mindste til deels Opgavens Vanskelighed for os. Ethvert dansk Hjerter maa ende Aaret med et dybt Suk — en inderlig Bøn til Gud, at han vil holde sin Haand over det danske Folk og lede det lykkeligt ud af den Labyrinth, hvori vi uden vor Brøde ere geraadede; at han vil give Kongen Forstand, *Kraft* — og *Hjerter* for Danmark! Det danske Folk maa ikke svigte sig selv — ikke løbe efter Ultraernes røde Lapper, men skulle være Nationalitetens hellige, men svagt brændende Lue, at den engang, naar Tiden kommer, kan slaae ud som en mægtig Flamme, der er istand til at smelte Egoismen i de Enkeltes Hjerter!

Amen!

II

(1846—62).

Mai 1849. In perpetuam rei memoriam.

Da det ved den foreløbige Behandling af Grundlovssagen i den danske Rigsforsamling¹ havde viist sig, at paa den Maade, Sagen var behandlet af Udvalget, var ingen endelig Forening at opnaae, begyndte Misstemning at udbrede sig blandt Rigsforsamlingens Medlemmer og blandt Publicum. Man talte i Kjøbenhavn tydeligt nok om, at det Bedste var om Rigsforsamlingen ajourneredes — hvad enten man nu meente, at den burde opløses, fordi intet Resultat var at opnaae med disse Medlemmer, eller at der *nu* ikke var noget Udbytte at haabe, og at altsaa Forhandlingerne om Grundloven helst burde udsættes til en fjernere Tid. At denne Misstemning gjorde Indtryk paa Udvalget, kan ikke betvivles, og saaledes reduceredes ved den endelige Behandling Comiteens og enkelte Medlemmers Repræsentationsforslag betydeligt. Derom giver Rigsdagstidenden tilstrækkelig Underretning. — Den vedtagne Afstemningsmaade (den dobbelte Afstemning, hvorom ogsaa Tidenden har det fornødne) var efter min ringe Mening en høist uheldig; og naar Algreen-Ussing² forsvarede den, og Andræ³ ved denne Afstemningsmaades endelige Behandling opgav sin velgrundede Opposition imod den, saa holder jeg mig overbeviist om, at det skeete, fordi de dengang endnu havde Haab om — hiin maaskee at faae hele Forfatningssagen standset, denne at faae ved en Coalition af høire Side og nogle Medlemmer af Centrum sit Eetkammer, om og noget modificeret sat igjennem ved første Afstemning, hvorved det vilde komme til at udelukke de andre Forslag saavel fra den første som fra den anden Afstemning. — Der havde, efter Indbydelse af David⁴, Langfredag Aften været en lille privat Sammenkomst i hans Huus, bestaaende af Bankdirectør H. P. Hansen, Pfr. Larsen, A-Ussing, Ræder, Gram, Justitsr: Petersen (fra Hjørring), Kæmner Wulff, Assessor Werner Ussing, Justitsr: Aagaard⁵ og mig.

Her fremkom nu David og A-Ussing med det os andre ikke ubekjendte Project, at man hellere, naar dog et Tokammer-

system grundet paa Censusvalg maatte, ifølge den foreløbige Behandling i Rigsforsamlingen, opgives, burde see at faae sat et Eetkammer med halv fri — halv Censusvalg igjennem, end Lovudkastets Tokammer. Og navnlig fremhævede Algr.-Ussing stærkt, at man maatte see at samle en om end ringe Majoritet, der vilde stemme derfor »og ikke for noget Andet«. Man havde ogsaa en Liste over de Rigsdagsmænd, man haabede at formaae dertil. Jeg erklærede imidlertid, at jeg vistnok foretrak et *welskabt* Eetkammer for Udkastets Tokammer, men at jeg dog hverken kunde eller vilde forpligte mig til at stemme imod alle andre Forslag, hvis Eetkammeret ikke gik igjennem. (Jeg indsaae nok, at Følgen kunde blive at vi slet ingen Forfatning fik). Mig forekom det at ville være det sørgeligste, om man, fordi man ikke kunde faae det man helst vilde, skulde gaae hjem fra Rigsdagen med uforrettet Sag. — Jeg tør ikke paastaae med Vished, at de Andre forstode Algr: Ussings Yttringer saa bindende, som jeg; men jeg er vis paa, at han flere Gange stærkt fremhævede imod mig, at man burde stemme for dette og ikke for noget Andet. Følgen heraf var, at jeg ikke mere deeltog i de Møder, dette Parti holdt i de følgende Dage, da jeg følte, at jeg dog kun halvt stemte med dem.

Iøvrigt vil jeg her tilføie, at jeg ikke kjender Grunden til, at David ogsaa indbød mig. Maaskee har han havt en almindelig Forestilling om, at jeg skulde hælde til conservative Principer; i en vis Henseende havde han ogsaa Ret deri, skjøndt han dog maatte vide fra to Møder, vi med et Par andre Rigsdagsmænd havde i Vinterens Løb nærmest om Kjøbstædernes Tarv, men som snart gik over til det, der egentlig laa Ussing og David paa Hjerte, Repræsentationssystemet, at jeg holdt fast ved den *almindelige Valgret*, som jeg forsvarede saa godt jeg kunde imod David. (I denne Forening deeltog — foruden os tre, Ræder, Neergaard, Olrik, Larsen og Wulff)¹.

Imidlertid vare de andre Partier vistnok heller ikke uvirkomme; men jeg deeltog ikke i noget privat Møde, før end Andræ's Eetkammer med alle dertil heftede Amendements vare forkastede i Rigsforsamlingen. Fra nu af sluttede jeg mig til Bruuns og Jespersens Tokammer², fordi det ved Siden af den almindelige Valgret bibeholdt Hages³

oprindelige Forslag om indirecte Valg til Landstinget, og desuden en Valgbarhedscensus istedetfor Lovudkastets efter min Mening uheldige Diætløshed. Derimod kunde jeg ikke billige deres Mening, der vilde, at Valget til Landstinget strax skulde gaae over til Communalbestyrelserne, saasom jeg, foruden de andre under Debatten anførte Modgrunde, ikke antog, at naar Folkethinget skulde have en saa demokratisk Natur, det paa nogen Maade kunde være tilraadeligt, at sætte Landstinget paa en anden Valgbasis end almindelige indirecte Valg, da det ellers vilde blive altfor langt fjernet fra Folkemassen og saaledes komme til at blive et baade paa Valgretscensus grundet og af enkelte dertil ikke bestemte, ikke forberedte og ikke heldigt sammensatte Corporationer valgt Kammer. — Om Løverdagen den 28de April, Eftermiddag, deeltog jeg i et privat Møde af omtr. 50 Medlemmer, som samledes i Rigssalen. Der anbefalede Bruun og Jespersen (Viborg-Jespersen, der havde opgivet sit oprindelige Forslag (see Comiteebetænkningen) og var traadt i Hages Sted, som ligeledes havde opgivet sit oprindelige Forslag og var gaaet over til Comiteens Majoritet) deres Forslag. Efter en Deel Tale frem og tilbage, fornemlig om Køsters Amendement¹, ifølge hvilket Landstingsvalgene strax skulde skee gennem Communalbestyrelserne, opfordrede Dirigenten, Godseier Nyholm², dem, der gjorde det Køsterske Amendement til Betingelse for deres Stemme, til at reise sig, hvilket da skeete af David, Khrre. Scavenius³ og Zeuthen⁴ (Algr.-Ussing var ikke tilstede), hvorimod Andre, navnlig Præsten La-Cour⁵ erklærede, at saa blev Landstinget for lidet folkeligt, til at man burde gaae ind paa Forslaget i det Hele. — Forsamlingen adskiltes uden nogen egentlig Aftale eller Beslutning; og mig i det Mindste forekom det meget tvivlsomt, hvorvidt hele Forslaget vilde faae endog kun en tarvelig Majoritet ved første Afstemning i Rigsforsamlingen. To Ting hjalp det imidlertid gennem denne Krisis. 1) Ministeriets bestemte Erklæring om at tiltræde dette og intet andet Forslag, hvilken Erklæring almindelig opfattedes som om Ministeriets Existents afhængte af dets Seier, endskjønt Ministeriet ikke egentlig sagde dette, men kun Bang⁶ yttrede, at *han* ikke kunde føre Regeringen med et Repræsentationssystem som Udka-

stets; og vist er det ogsaa, at om Forslaget var faldet igjennem, saa havde vel ikke hele Ministeriet strax gaaet af, men dets Forhold til Rigsdagen var blevet saa spændt, at det i ethvert Fald maatte være bleven betydelig svækket i sin Virksomhed — netop i det Øjeblik, da Krigen mere end nogensinde krævede en stærk Regiering. Denne Betragtning gjorde et umiskjendeligt Indtryk paa Mange. Hvor skulde vi ogsaa i det Øjeblik have faaet et andet nogenlunde taaleligt Ministerium fra?

2) Den anden Omstændighed var Balthazar Christensens¹ og Bondepartiets opfarende Heftighed imod Ministeriet. Det blev derved indlysende for Mange, at lod man Ministeriet i Stikken ligeoverfor disse Modstandere, var der Udsigt til det yderste Demokraties Herredømme i Skikkelse af et Bondeherredømme. Det hjalp lidet, at Krieger, som senere talte paa venstre Centrums Vegne (— Bondepartiet og venstre Centr. |Krieger, Hall, Hammerich, Bjerring, Ploug² m. Fl.| havde indgaaet en Coalition om at sætte Udkastet igjennem med de ubetydelige Modificationer, Comiteens Majoritet foreslog ved anden Læsning), ved mildere Udtalelse søgte at svække det uheldige Indtryk af Christensens Heftighed. Ved Afstemningen seirede altsaa som bekjendt, det Bruun-Jespersenske Forslag med 2 Stemmers Majoritet *foreløbigen*. —

Nu foretoges andre Sager; men imidlertid arbejdede Partierne underhaanden. Løvedag d. 5 Mai holdt de, der havde sluttet sig til det foreløbigen seirende Forslag, et privat Møde i første Afdelings Værelse ovenpaa. Vi vare omtr. 50. — Men her tog Sagen en Vending, der i det Mindste for mig syntes at sætte det endelige Udfald i Fare, da de tiltraadte Medlemmer af høire Side, med David i Spidsen, forlangte, at det Køsterske Amendement, der skjøndt forkastet ved første Afstemning, dog nu tilligemed en heel Deel andre ogsaa forkastede Forslag atter var kommet frem som Ændringsforslag til det Bruun-Jespersenske Hovedforslag, nu skulde antages ved den anden Afstemning. Vilde man ikke dette, saa agtede de at stemme imod selve Hovedforslaget. De gjorde altsaa deres Stemmer afhængige af, at Landstingsvalgene strax gik over til Communalbestyrelserne. Dette anbefalede ogsaa stærkt især af Khrr. Lüttichau³, der opfordrede de 13 Medlemmer af dette

Parti, som ved den første Afstemning havde reist os imod Køsters Amendement, til nu at give efter i denne Henseende, da man saa ved Hjælp af høre Sides Stemmer kunde være nogenlunde vis paa Majoriteten, medens man udsatte sig for, hvis disse Stemmer gik fra, at tabe Slaget og da var nødt til at tage tiltakke med Comiteemajoritetens ubetydelige Forbedringer ved selve Lovudkastet. Rigtignok kunde det muligen forkastede Bruun-Jespersenske Forslag, ligesaavel som Køsters og alle andre Forslag atter komme frem som Ændringsforslag til Comiteemajoritetens Indstilling; men der var naturligviis ingen Udsigt til at de saa vilde seire, hvis de nu faldt. De Fleeste tiltraadte denne Anskuelse, og vi (af de 13) der vare tilstede, opfordredes nu til at opgive vor Modstand imod Køsters Amendement. De andre gave efter, mere eller mindre nødigen (Mundt, Buchwald, Mørk-Hansen o. Fl.¹); jeg var den Eneste, som vægrede mig, hvorfor jeg ogsaa maatte døie en Deel Forundring osv. af flere af mine tilstedeværende »Venner«. Dermed skiltes man den Aften. Jeg for min Person var nu i ikke ringe Tvivlraadighed: at jeg vilde stemme imod Køsters Amendement, var jeg fast bestemt paa; men hvis det nu desuagtet ved de Andres Stemmer seirede, og der altsaa tilsidst blev Spørgsmaal om, at antage selve Hovedforslaget *med* dette Amendement, eller at stemme *imod* Hovedforslaget saaledes amenderet, — hvad skulde jeg saa gjøre? — Om Søndag Formiddag havde jeg en Samtale med Mundt i denne Anledning. Vi vare enige i at beklage den Vending, Tingene syntes at ville tage, ligesom vi ogsaa misbilligede den Mangel paa aaben Ærlighed, flere Medlemmer viste, idet de først lode som om de vare Hovedforslagets Venner, og nu dog truede med at lade det i Stikken, hvis de ikke fik deres Villie frem, — hvorved det (saavel ved denne som ved andre Leiligheder havde dette viist sig) blev saa saare vanskeligt og usikkert at beregne Partiernes virkelige Styrke. Imidlertid gik jeg omtrent ligesaa tvivlraadig fra ham, som jeg kom. I Mødet d: 7de Mai var jeg i piinlig Uvished, indtil Christensens og Kriegers bekjendte Erklæringer (see Rigsdagstidenden²) hævdede al Tvivl. Det var nu afgjort, at Bruun-Jespersens Hovedforslag maatte gaae uforandret igjennem, og saaledes havde jeg dog nogen Løn for

min Standhaftighed. — Nu fulgte den bekjendte almindelige Forsoningsscene, hvor enhver Amøndementsstiller ilede med at bringe sine Ændringsforslag som Offer paa Forsoningens Alter, — ogsaa Køster. Det var kjendeligt, at yderste Høire blev ubehagelig overrasket ved denne Vending. A-Ussing optog Køsters Amøndement; men nu kunde man naturligviis med godt Mod stemme imod det, ja burde det, om man end før havde været for det, da dets Fald var Betingelsen for Coalitionens Overgang til det Bruun-Jespersenske Hovedforslag. Saaledes seirede dette.

To Spørgsmaal have paatrængt sig mig ved denne Leilighed: 1) Hvad har været Coalitionens *sande* Grund til denne Eftergivenhed; og 2) har yderste Høire handlet ærligt eller er den falden i sin egen Intrige?

Hvad det Første angaaer, da troer jeg at baade Bondepartiet og venstre Centrum væsentlig have handlet af de Grunde, deres Ordførere Balt: Christensen og Krieger anførte, — Grunde, som egentlig gjøre Bondepartiet vel saa megen Ære som venstre Centrum, hvilket sidste iøvrigt stod det seirende Forslag saa nær, at Overgangen ikke kan have kostet dette Parti stor Overvindelse. Men naar jeg sammenholder Christensens Forsoningstale med Minister Bangs dito, kan jeg ikke andet end formode, at der i de sidste Dage før den sidste Afstemning har været underhaanden negocieret imellem disse to Mænd og at Bang har givet Bondepartiet tilstrækkelige Garantier for, at det dog skulde faae sit Hovedønske, Landboreformen, udført, naar det nu vilde støtte Ministeriet. — Imidlertid vover jeg ikke at beskyldte Bønderne for at have handlet ene eller fornemlig af egoistiske Grunde; de have sikkert følt det mislige i at styrte eller betydeligt svække Ministeriet nu i dette kritiske Øjeblik; og deres Førere have vistnok meer eller mindre villigt maattet give efter for denne Stemning. — I saa Fald (— det er endnu kun min *Formodning*), er denne Partiets Færd skikket til at berolige noget af den Frygt, man ellers kunde nære for Demokratiets Seir her i Danmark; thi man kan da gjøre sig Haab om, at Bønderne dog virkelig naar det gjælder *Fædrelandets* Vel ville kunne give efter og tæmme egen Lidenskab, Fremtiden maa vise om jeg dømmer rigtigt.

Om Høires Ærlighed veed jeg ikke ret hvad jeg skal tænke. David erklærede vel strax i det førstomtalte private Møde at Køsters Amendement var Betingelsen for hans Stemme; men uagtet dette Amendement ikke gik igjennem ved første Afstemning, reiste han sig dog dengang for Hovedforslaget. Han har sagtens tænkt, at seirede det først ved denne Afstemning, tvang den saare ringe Majoritet dets Tilhængere og dem, der fremfor Alt vilde have Udkastets Tokammer fjernet, til senere at kaste sig ubetinget i Høires Arme, fordi Seiren da ved den endelige Afstemning ene kunde sikkert ved Høires Stemmer. David troer jeg overalt er den ærligste af dem. Algr: Ussing holdt sig borte fra begge de omtalte private Møder; ham troer jeg mindre paa. Maaskee har Høire ikke engang meent det ærligt med Køsters Amendement, men haabet, hvis det gik igjennem ved sidste Afstemning da at gjøre det hele Hovedforslag saa ubehageligt for Mange, at de hellere vilde stemme *imod* det, hvoraf Følgen vilde været, at slet intet Repræsentationssystem var bleven antaget; thi kun dette, og ikke noget andet, kunde efter Udfaldet af *første* Afstemning komme til *anden* Afstemning. I saa Fald skulde Sagen atter gaaet til Comiteen; dette vilde have vakt en saa almindelig Misnoie baade blandt Rigsdagsmændene og hos Folket, at sandsynligviis hele Forfatningssagen derover vilde være standset og Regjeringen have seet sig nødt til at sende Rigsdagen hjem. Muligen er det, at det netop var dette Resultat, Høire vilde, — muligen, at de allerede ved Eetkammerprojectet; som man skulde forpligte sig til udelukkende at stemme for (see ovenfor) allerede havde tænkt sig dette Resultat; deraf Ussings (han var Ordfører for Regulativcomiteen; kom ved denne Formsags *foreløbige* Behandling i kjendelig Forlegenhed ved min og Fleres uventet stærke Opposition; har maaskee netop derved først ret indseet hvad denne nye Afstemningsmaade kunde være god til, og tillige, at de allerfleste Medlemmer slet ikke forstode Sagen eller havde sat sig ind i den, derfor indlod han sig ved dens anden Behandling næsten slet ikke paa Realitæten men drev den igjennem ved Comiteens og Schouws¹ Autoritet, som Majoriteten blindt fulgte,) faste Vedhængen ved den nye Afstemningsmaade, uagtet han upaatvivleligt nok

har indseet Sandheden i mine Bemærkninger imod den (: see Rigsdagstid¹:). Dette vilde efter min Mening have været en sand Calamitet for Landet, for hvis Fremtid maaskee Intet er vigtigere, end at vi nu rask faae en Forfatning ad fuldkommen legal Vei; medens en, om end maaskee i enkelte Punkter bedre, *octroyeret* Forfatning altid vilde have været mødt med Uvillie og Mistillid af Folkets *store Fleerhed* og sikkert være bleven Kilden til megen indre Splid i Landet.

Men maaskee har Høire ikke havt saa lidet hæderlige Tanker, i det mindste ikke alle dens Medlemmer. Jeg i det mindste vover ikke at beskyldte dem derfor med den Sikkerhed som »*Fædrelandet*« af 8de Mai², hvori Ploug for Resten har opfattet hele Forholdet ganske rigtigt, kun fra sit Partistandpunkt. —

1850 Januar 6.

Om Landshøiheden over det Gamle Rendsborg paa Eiderøen. Med en forhen utrykt Krønike om Anlæggelsen af det Nye Rendsborg. Af C. F. Wegener. Kjøbenh: 1849³.

Dette Skrift er efter min ringe Mening et meget godt Procuratorindlæg⁴ i en Strid, men fra det videnskabelige Standpunkt fuldkommen forfeilet. Og som videnskabeligt, ikke som polemisk Arbeide vil Frf: have det betragtet og bedømt. Hos mig, som hidtil ikke havde sat mig nærmere ind i denne Sag, men fulgt mine Landsmænds almindelige Mening om Gammelrendsborgs *slesvigske* Natur, har det efter nøiagtig Grandskning frembragt Overtydningen om, at Slesvigholstenerne have Ret i at paastaae, at det statsretligt hører til *Holsten* og først i K: Christian d: Femtes Tid er lagt til Slesvig. [Derpaa følger en indgaaende kritisk Behandling af Enkeltspørgsmaal].

Bliv ikke forsagt, naar det synes, at Gud lukker sit Øre for din Bøn; bed atter og atter. Din Frelser maatte i Gethsemane bede tre Gange, inden hans himmelske Fader sendte Trøsten⁵: hvorledes skulde din Bøn være kraftigere? — Dengang jeg skulde gaae op for at forsvare min Doctordisputats paa Latin⁶, følte jeg stor Frygt. Jeg har aldrig været stærk i de

gamle Sprog, og dengang havde jeg i 14 Aar ikke talt Latin. Det gjaldt for mig om at erhverve det her i Landet anerkjendte Lærdomsmærke. Hvor alvorligt jeg end havde forberedt mig, frygtede jeg for en offentlig Prostitution; jeg frygtede for at kastes tilbage fra den videnskabelige Bane, der var bleven mig kjær, — for at see min Fremtid afskaaren. Da bad jeg om Kraft; men jeg sporede ingen Ro i Sindet. Saa tænkte jeg paa Frelserens Angst og Nød, og bad atter; men endnu kom det himmelske Budskab ikke. Men efter den tredie Bøn følte jeg en ubeskrivelig Ro og Tillid: derfor, alene derfor, gik Alt vel, Gud være lovet.

— thi kun den, der bliver tro indtil Enden, faaer Livsens Krone¹. Der træder saa mangt et ungt Blod ind paa Banen med frisk Mod og godt Haab; men saa staaer der den Blomst ved Veien, han først vil plukke, og den Nælde, han mener at burde oprykke, for at intet Barn skal brænde sine smaa Fingre; og der hænge de røde Æbler i Træet, han haver Lyst til at nyde. Men den, der vil Eet, vil det stadigt, vil det af sit ganske Hjerte, Sind og Hu, vinder ikke en Buket af Smaablomster, men den hele, fulde, uforgængelige Krands. Jeg misunder ikke Ungdommen den skyldfri Livsnydelse; men et høit Sind spiller ikke Tid og Kræfter paa dem. Det er Mandens *Villie*, den samlede, faste, uforanderlige Villie, der gjør ham til en *Mand*, giver ham Kald og Magt til at beherske Verden.

— Ogsaa vedkjender jeg mig den Tro, at Fædrelandet er mindre tjent med gemytlige Flankører, som fra Skolebænken medbringe Vane til at tage det saa omtrent med den foreskrevne Gjærning, end med Mænd, der i deres Ungdom have lært at tænke skarpt og klart, at arbeide udholdende og nøiagtigt, at hævde Lovens Krav imod egen og Andres Lyst eller Lune.

¹⁷/₈ 56. Ad perpetuam rei memoriam².

I flere Aar, førend jeg fik Tag i Grøvefeiden³, har jeg tænkt paa og samlet til den nordiske Syvaarskrigs Historie. Fra Rigsarkivet i Stokholm har jeg Udskrift af en Deel dertil hørende Aktstykker, og Forarbeider til et Studium over Axel Gyldenstjernes utrykte Historie af denne Krig —, eller vel

rettere Jon Tursons Overarbeidelse af Axel Gyldenstjernes Optegnelser, ville findes blandt mine Sager¹. Efterat jeg i Vinteren og Foraaret 1856 havde fuldendt et mindre Arbeide over Herredagene i Odense 1526 og 1527², besluttede jeg at tage alvorligt fat paa Syvaarskrigen, ikke for at skrive en Bog — Bøger have vi kun altfor mange af, men for om muligt at levere mine Landsmænd et Værk, der — jeg lægger for mig selv og for den, der efter min Død muligen læser dette, ikke Skjul paa min hemmelige Tanke, — skulde bevirke en Reform af Historieskrivningen her i Landet. Det er min Tanke, der Aar for Aar bliver klarere og fastere, at al Bekæmpelse af, al umiddelbar Modstand imod denne, som det ikke med Føie kan bestrides, underordnede og ufrugtbar[e] Nyslen med Historie, der nu siden Suhms Tid har været den almindelige blandt danske Historikere — Werlauffs³ colossale Lærdom gjør ham alene som vor fælleds Lærer til en Undtagelse — er frugtesløs og aldrig vil befrie os fra dette ivrige Bidrageri (s. v. v.⁴), denne Samlen Materialier og Bearbejden af Enkeltheder, der atter og atter forberede en Historie, men aldrig udføre den. Et Værk, som for Alvor drog det hele Materiale, — denne umaalelige Masse af Aktstykker og Bidrag til Danmarks sidste fire hundrede Aars Historie, der ligger i vore Archiver og andre Samlinger, frem for Lyset, gennemforskede dem med skarpt indtrængende Kritik og saa fremstillede et omfattende, udtømmende, heelt og samlet Billede af de svundne Tider i en læselig, om ikke tiltrækkende Form —, et saadant Værk maatte paa een Gang gribe Alle, der havde Evne til at opfatte det, lære Folket at forstaae sin Nutid og ane sin Fremtid, og føre Historikerne bort fra det Underordnede til hvad der virkelig var værd at sætte sit Liv [ind] paa. Det kan ikke være Andet, end at Fædrelandets Historie, saaledes behandlet, og dertil opfattet med et frit, universalhistorisk skærpet Blik, medens vore Historikere næsten uden Undtagelse ikke kjende den almindelige Historie uden paa Overfladen, — maatte blive af høi Betydning for Folkets Liv. Een Mand kunde ikke udføre det; men een Mand kunde bearbejde et Parti saaledes, at det som et selvstændigt Heelt maatte gribe alle Beskuere og taust, men uimodstaaeligt føre Arbejderne ind paa en ny Bane. —

Med Grevens Feide er det først gaaet ret op for mig, hvad der er Maalet, og hvilken Vei der fører til det.

Jeg tiltroer mig Kraft til at henstille et saadant Værk. Endnu har jeg nogle Aars Arbeidsdygtighed. Idealet staaer klart for mig. Jeg kan samle mig paa Eet. Jeg kan fastholde et Forsæt; og nu har jeg nogen Øvelse i alt det Techniske. Men førend jeg kastede mig ganske ind i Arbeidet, maatte jeg vide, hvorledes jeg stod med Geheimearchivet, hvor Hovedmassen af Materialet er samlet —, baade hvorvidt jeg kunde vente en virkelig liberal Adgang til Archivet og en kraftig Bistand fra Personalets Side. Jeg tog derfor i Sommerferien 1856 til Kjøbenhavn, fandt ogsaa den bedste Modtagelse fra Geheimearchivarens¹ og Personalets Side; men det blev mig snart indlysende, at jeg ikke vilde kunne overvælde denne svære Masse af Aktstykker med dets Bistand alene i Forbindelse med kortere eller længere Feriebesøg i Kbhvn. Hvor det gaaer i Tusindviis, nytter det ikke at grunde sit Arbeide paa en eller to Andres Haandsrækning. Materialet i Geheimearchivet bestaaer, til denne Perodes Historie, dels af to Rækker Protokoller: 1) Tegnelser over alle Lande, der indeholde de fra det kl: Cancellie udgaaende aabne Breve og almindelige Foranstaltninger, 2) Register over alle Lande, som omfatter Rescripter til Enkelte². Tilsammen udgjøre de for de 10 Aar 1560—1570 vel 8 til 10 tykke Protokoller. Og dertil kommer en maaskee endnu større Masse af løse Aktstykker af alle Arter. Hvad kunde det nytte at træffe Aftale med Matthiessen³ eller Plesner⁴ om efterhaanden at meddele mig Afskrifter, Udtog, Notitser? Mere end en Time om Dagen kunde de dog ikke arbeide for mig, og det endda kun med store Afbrydelser, saasom Andres Arbeide ikke ganske kan afvises. Det blev mig saaledes indlysende, at jeg selv maatte gennemgaae Protokollerne, hvilket alene kunde skee, om jeg kunde faae dem til mig i mit Hjem. Men herpaa strandede hele Planen. Jeg vendte mig til Wegener, forklarede ham Situationen, bad ham — ikke om Protokollerne, men om en Afgjørelse, da jeg vel kunde forudsee alle hans Betæneligheder og jeg dog ikke kunde opgive mit Forsæt uden at i det mindste forelægge ham min Plan og Stilling. Men kun det udrettede jeg, at han lovede ikke at

ville svare mig strax, men at opsætte og betænke Sagen i otte Dage. — Iøvrigt var der naturligviis kun Tale om at faae Protokollerne enkeltviis, med Posten, under saadan Garanti for sikker Opbevaring og Forsendelse, som Archivet selv vilde foreskrive. Dersom dette tilstedes mig, kunde jeg vel paa 3 à 4 Uger i mit Hjem have gennemgaaet hvert Bind; da maatte jeg selv i Ferierne, og ellers med Archivpersonalets Hjælp, have i Geheimearchivet benyttet de enkelte Aktstykker: et overordentligt Arbeide, og endda vel kun Halvdelen af Alt hvad der blev at gjøre, saasom jo ogsaa adskillige Provindsarchiver, det svenske og norske Rigsarchiv (fra Lange i Christiania¹ havde jeg allerede modtaget Løfte om Bistand), Lybeks Archiv, det store kl: Bibliotheks vidtløftige Brevsamling til Adelen's Historie, m. m. skulde gennemforskes, og saa dertil den hele Literatur! Men ligemeget: hvor stort Arbeidet var blevet, jeg havde dog vovet mig til det, havde jeg kunnet faae Protokollerne! Gav Gud mig Liv og Kræfter, skulde jeg ikke spare paa min Uleilighed og haabede dog saaledes at kunne levere en sand Historie af et af de vigtigste og følgerigeste Afsnit af vort Fædrelands, ja hele det skandinaviske Nordens Liv, bearbejdet alene efter de oprindelige Materialier og fremstillet i det Lys, der maatte falde fra disse, og som nu næsten er ganske fordunklet af den hele tykke Forfattersky, — den Sky af Forfattere, der med aldeles utilstrækkelig Kundskab, et af alle mulige uvedkommende Hensyn omtaaget Blik, og fra et aldeles underordnet Standpunkt, have langt mere forvansket end klaret Folkenes Erindringer om hiin skjæbnesvangre Strid, der fødte Danmarks og Sverrigs Nationalhad og Krige i halvtredie Aarhundrede.

Altsaa — paa Wegeners endelige Svar beroede Alt. Jeg reiste tilbage til Nykjøbing; og her modtog jeg Brev fra ham af den 13de August 1856, hvis Indhold da var, som jeg ventede, at Sagen *ikke* lod sig gjøre. Dermed faldt min Plan. Jeg stod foran Umuligheden. Jeg kan ikke lægge Wegener Afslaget til Last; han skulde kunne vovet det Ualmindelige for at have rakt en videnskabelig Concurrent Haanden! Men jeg maa bøie mig for min Skjæbne, der nu engang har hensat mig i en Stilling, hvis uafviselige Fordringer ikke lade sig forene med et saadant

videnskabeligt Værk. — Men skrive en Bog om Syvaarskrigen vil jeg ikke, selv om jeg kunde pynte den med dette eller hiint hidtil ubekjendte Aktstykke, — jeg vil det ikke, da jeg veed, at den, hvem Lykken er mere mild end mig, kan henstille et ganske andet historisk Kunstværk. Jeg vil ikke fingerere ved en Sag, jeg ikke kan tage fat paa med begge Hænder og fuld Kraft. Lev vel da, mit Ideal. Jeg vender mig andensteds hen.

10 Dcbr. 1862.

Cicero, Tusculanarum disputationum. C: 4, cap: 18: [Efter at have indført en Oversættelse af det paagældende Stykke om det Ondes fremadrivende Magt tilføjer Paludan-Müller:] Ret sagt, Romer! Gid jeg altid havde tænkt derpaa, naar jeg i Heftighed foer løs med en Discipel og ofte gjorde ham skrigende Uret — til min egen største Sorg *bagefter*.

Den 6: November 1862.

I September 1862 var jeg i Kbhvn: for at see til sl: Søster Louise Lange¹, der laa paa sin Sotteseng. Efter hendes Anmodning søgte jeg Audients hos Minister Monrad² for at tale med ham om hendes Anliggender. Ved denne Leilighed overraskede Ministeren mig med det Spørgsmaal, om jeg i Tilfælde af Werlauffs Afgang (Død)³ vilde tage imod en Plads ved Universitetet som historisk Professor, da han saa vilde ansætte mig uden Concurrence og see at skaffe mig en Løn af 2400 R^r, for at jeg ikke skulde lide økonomisk Tab. Han gav mig Betænkningstid en Maanedstid. — En Professorplads var i mange Aar mit høieste Ønske. I Begyndelsen var jeg ogsaa meest stemt for at modtage Monrads Tilbud, og det kostede mig en lang og haard Kamp nu at bryde afgjort og endelig med et saa gammelt Ønske, der vel længe havde været indslumret, medens Velschow, Allen, Schiern⁴ gik mig forbi men som nu vaagnede med stor Styrke. Længe kunde jeg ikke blive enig med mig selv, især da Henriette⁵, den Eneste hvem jeg meddelte Sagen, raadede mig til at sige Ja. — Men Enden blev dog, at jeg bestemte mig for Nei. Jeg er nu snart 58 Aar, jeg mangler Talegaver til at betræde Cathederet i Kjøbenhavn, min Tunghørighed vil gjøre mig Optræden i en ny Kreds og i

nye Forhold vanskelig, mine Kundskaber ere dog for sporadiske til at udgive mig for den modne Videnskabsmand, — min Stilling som Rector, saa besværlig den mangengang end er, og saa vist det er, at om nogle Aar ville Kræfterne ikke længer tillade mig at beherske den som hidtil, har dog ogsaa sit Tiltrækkende; og endelig har jeg her bedre Udsigter til en taalelig økonomisk Stilling end jeg vilde have i Kjøbenhavn, hvor mine Vaner maatte gjøre Udkommet problematisk. — Idag skrev jeg til Monrad med Tak for Tilbuddet, men med et bestemt Afslag. — For 10 Aar siden havde jeg med Glæde modtaget det; og hverken Universitetet eller Videnskaben skulde have angret at have foretrukket mig for de Nævnte; nu er det for seent. —

III

(1863—1872)

den 6^e Februar 1865.

Det er idag min Søns Aarsdag¹, — hans Døds- og Æresdag. Men hellere end hans Dødsdag vil jeg kalde det hans Fødselsdag, saaledes som de kaldte Martyrernes Lidelsesdag. Idag for et Aar siden fødtes hans Berømmelse som et Blodvidne for Fædrelandet, — den Berømmelse, som ikke hans Slægt alene, men hans Landsmænd give ham, og som vil leve længer, end om han var bleven en fredelig Videnskabsmand. — Idag for et Aar siden fik hans Liv sin fulde Betydning som en aandelig Kæmpers; thi den høie Aand, der besjælede ham, den Fædrelandskjærlighedens Aand, der gennemtrængte hans Liv og Aar for Aar voxte af Danmarks Minder, — den bevidste Indsigt i Kampens Maal, — denne Aand var det, der gjorde ham stærk til at underkaste sig det strengeste Arbejde, som Livet ikke tidligere havde krævet af ham eller forberedt ham til, og stærk til at afvise den Leilighed til at undgaae Møie og Farer, der flere Gange tilbødes ham, og som han kunde have benyttet uden Vanære. — Derfor blev han en Bærer og Støtte for den Aand blandt Kammeraterne, som alene kan frelse Danmark, hvis det ikke er Guds Villie, at det skal gaae under som Polen. Hans Blod er ikke runden forgjæves i Sneen;

Historikeren Jens Paludan-Müller.

Fotografi fra ca. 1860, tilhører Departementschef K. Paludan-Müller.

det skal drive Blodet raskere i vor Ungdoms Aarer og lære navnlig de Studerende, at just dem sømmer Intet mere end at være Aandens Støtter i Hær og Folk, — den Aands, der ikke skyer at besegle sin Tro med sit Blod. Hvor høit staaer ikke denne Aand i adelig Værdighed over det, vore Fjender prise saa meget: den militære Aand i den preussiske Armeel — og i Magt; ja, lad den først ret have gjennemtrængt Gamle og Unge i vort Folk, saa skal det nok vise sig, at den ikke alene gjør den lille Nation ædlere, men ogsaa stærkere end de vel-dresserede Batailloner.

»I min Faders Huus ere mange Boliger¹.« — Jeg veed det saa vist, som at mit eget Væsen ikke kan tilintetgjøres, at han er optagen i en af dem. Men i hvilken? Hvor er han? — Hvad er nu hans Liv? — Hvormed nærer han sin Aand? Hvad er hans Tjeneste i det store Huus? — Gud veed det; men jeg hilser Dig, Søn! — jeg glæder mig over Dig, — jeg takker Dig, at Du midt i den dybe Sorg har gjort mig rig paa Minde og Haab².

— den 30 Mai 1865 Valgdag til Rigsraadets Folkething. Monrad imod Skolelærer Hansen i Gunslev³. Navnlig Afstemning, første Gang i denne Kreds, saa længe jeg har været her. Ved Kaaringen stemte jeg ikke, ved den navnlig Afstemning for Hansen, — til Forundring for Mange; kun 2 Stemmer fra Byen Nykjøbing gik med mig, alle Andre for Monrad. — Jeg stemte saaledes

fordi jeg ikke kunde stemme for Monrad,

fordi jeg bluedes ved at krybe i Skjul bag et »Stemmer ikke« ved navnlig Afstemning i en Sag, der stod for mig som afgjørende for Danmarks Fremtid,

fordi jeg med Hansen var vis paa at sende et *Nei* til den Davidsk-Lehmanske Skifting, den saakaldte reviderede Grundlov af 5te Juni 1849; og endelig

fordi Afstemningen gjaldt et Valg mellem Partierne og det er mig umuligt at slutte mig til det doktrinære Parti, som i det mindste i sine Hovedførere er skandinavistisk. Monrad er vel ikke Skandinavist, men han har stillet sig saaledes imellem Partierne, at han kan gaae til Høire eller Venstre, eftersom Seiren vender sig, og han tilhører dog de Doktrinære. Men

enten han billiger Skandinavismen eller ikke, saa støtter han den, naar han gaaer med i den doktrinære Svinfylking. — Forskjellen imellem Personerne Hansen og Monrad kan jeg lige-saa godt see som de Andre; men de Andre see neppe dette Valgs Betydning saaledes som jeg, — eller de billige netop den doktrinær-skandinavistiske Retning, som jeg fordømmer, da den, om den seirede og skaffede os en Bernadotte istedetfor vort nuværende Kongehuus, nødvendig maatte føre enten til hele Danmarks Besættelse af Tydskerne, eller til vort gamle Lands Deling efter Storebelt; og jeg kan ikke indsee Lykken eller Æren i, at den sjællandske Øgruppe blev Dusken i Sverrigs Hale.

17 September 1865.

Engang i Aaret 1862 skrev min Søn en Nekrolog over af-døde Professor H. M. Velschow¹, hvilken forkortet og af-stumpet blev trykt i Nordisk Universitets-Tidsskrift, 9: Aar-gangs 1: Hefte S: 140. — Han bad mig i den Anledning om en Udtalelse angaaende Velschow som videnskabelig Historiker, til Brug ved Nekrologen. Jeg skrev da et Par Ord, som han imidlertid ikke benyttede, men som jeg har gjenfundet blandt hans Papirer. Denne Udtalelse vil jeg fastholde her:

Velschow var lærd i vor danske Middelalders Historie og dens Kilder; men han har aldrig viist meer end almindelig Kundskab til den oldnordiske Literatur, som dog egentlig hørte til hans Fag, da han var Professor Rostgardianus. Og endnu mindre kan han kaldes Lærd som Historiker i Almindelighed. Jeg finder intet Spor til, at han har fulgt saaledes med den historiske Literatur, som det maatte ligge nær for en Mand i hans Stilling. Men vor Middelalders Kilder kjendte han bedre end nogen Nulevende, Werlauff² selv neppe undtagen; han kjendte og havde særlig studeret Krønikernes og Annalernes indbyrdes Slegtsskab. Det vilde have været et høist værdifuldt Bidrag til vor Middelalders Historie, havde han faaet udført den Fremstilling af disse Kilders Genealogi, som han engang tænkte paa. Det var værd at vide, om der ikke findes Arbejder i denne Retning efter ham. —

Velschow var ikke Historieskriver, men kritisk Gransker. Næst Werlauff er han den, der snarest minder om Hans

Gram¹. Dog vil jeg paa ingen Maade stille ham ved Grams Side; thi han stod ikke alene under denne i Omfanget og Dybden af hans almindelige Lærdom, men han kan heller ikke kaldes hans Ligemand i Forstand. Gram besad i Forbindelse med en stor Skarpsindighed et frit, uhildet, rigtigt Blik, der varede ham ad, naar hans skarpe Slutteevne kom paa Afveie. Velschow besad maaskee vel saa stor Combinationsevne som Gram, men ikke dennes Genius; og Skarpsindighed alene, uden *omfattende* Lærdom og overlegent Blik, er en farlig Gave for en Kritiker. Den fører meget let til at søge nye Veie, og den vil aldrig komme i Forlegenhed for at finde Grunde til at slaae ind paa den, der just nu ansees for den ene rigtige, saa at den under stigende Anstrengelse leder Vandreren bestandig videre frem, indtil han staaer foran Umuligheden af at komme videre. De skarpsindige Kritikere have bragt vel saa store Vildfarelser, vel saa mange falske Anskuelser ind i Historien, som den blinde Tro paa Fortidens Overlevering, og det desto mere, jo stærkere deres tilsyneladende Overlegenhed i skarp logisk Slutning imponerer Mængden af Læsere og Tilhørere. Paa Gram finder dette ikke Anvendelse, heller ikke paa Werlauff. De kunne feile; men deres Blik er for frit og for omfattende, deres Kundskab for stor til, at Afgivelsen fra den rette Vei kan blive langvarig; og endnu mindre kan den blive haardnakket fastholdt. — Anderledes Velschow; han bør altid høres som en Advocat, aldrig som en Dommer; der er noget Eensidigt ved hvad han fremstiller, — et skarpt Syn i een Retning, men ikke et omskuende Overblik paa den hele Egn. Selv om hans betydeligste Værk, den i mange Henseender fortræffelige, ikke af Dahlmann² alene høit priste Disputats de inst: *militaribus*³, gjælder dette for en Deel: Grundlaget, eller vel rettere Udgangspunktet, Forfatterens Opfatning af Landets første Bebyggelse ved det danske Folk, er kun en Forudsætning, som fremhæver eet Forhold og gaaer ud fra dette som det Eneste, medens en ny Behandling af Sagen upaatvivelig maa vise, at hans Fremstilling langt fra er tilstrækkelig til at forklare de Forhold, der ligge indenfor *Historiens* Omraade.

Man hører altid V: beskyldt for en utrolig Langsomhed.

At Klagen til en vis Grad, og ret forstaaet, er grundet, kan ikke bestrides. Da Biskop P. E. Müller døde 1834¹, havde han Arbeidet med Udgaven af Saxo² næsten færdigt: af 62 Ark Text og kortere Noter under Texten vare 45 Ark trykte; til de 6 følgende Ark havde Müller skrevet Noter saaledes, at et Par Ark kunde trykkes uden væsentligt Arbeide af Velschow, som overtog Udgivelsen af hele Værket efter Müller; desuagtet udkom den nye Udgaves første Afdeling, d:e: Saxos hele Text med den store Mængde Randnoter, først i Aaret 1839. Og om det end maa indrømmes, at Eftermanden i Arbeidet nødvendig maatte bruge langt mere Tid, end Formanden havde behøvet, til Fuldførelsen, fordi han jo maatte sætte sig ind i det Hele lige fra Begyndelsen, — indrømmes det endvidere, at Udgaven har vundet i indre Værd ved V's Bearbejdelse af Slutningen, saa er det dog vist, at hele Værkets Fuldførelse med Udgivelsen af 2: Afdeling, Prolegomena og større Noter, lod vente utilbørligt længe paa sig. Den kom først i 1859, over 24 Aar efter Müllers Død, uagtet Müller havde efterladt den største Deel af Materialet ogsaa til denne Afdeling, nemlig af 356 Sider notæ uberiores over de 300! Velschows eget Arbeide er kun de 100 Sider omfattende Prolegomena og henved et halvt hundrede Sider notæ uberiores, — dog foruden en Retouchering af Adskilligt i det Foregaaende. Dertil har han brugt det Meste af en Menne-skealder! Det Paafaldende i en saadan Langsomhed har han selv følt og erkjendt i Slutningen af sine Prolegomena: *quam maxime certe doleo, siger han, quod nunc demum opus absolvere contigit. Nunquam mihi ignoscam tantæ dilationis causam fuisse. Idcirco conatum capere nolo tarditatem meam excusandi!*³

Men naar man søger Grunden til denne Langsomhed i Magerlighed eller Indolents, gjør man vistnok den trofaste Arbeider Uret. Kritikerer *kan* ikke arbeide hurtigt, om han ellers fatter sin Opgave alvorligt; der kræves langt mere Tid til at naae tilbunds i det Dyb, hvor *han* først finder Sandheden, end til at overfare mange Kvadratmile i Literaturens Land for at indsamle et Stof, som naar man tager det lettere med den kritiske Prøvelse uden stor Modstand lader sig bringe i læselig Form. Aldrig kunde Hans Gram have skrevet den uendelige

Række af Bind, Suhm¹ har efterladt os, — ligesaa lidt som Suhm kunde have gjort Grams Gjerning. Og endnu langsommere maa Arbeidet gaae for den, der, som Velschow i Almindelighed, kommer til sin Erkjendelse gennem usædvanlig lange og sammenslyngede Combinationer. Men dertil kommer, at han i sin hele Færd røbede en kjendelig Mangel paa Evne til rask at fatte en Beslutning. Lærde Undersøgelser ere, som andre menneskelige Gjæringer, vel saa meget betingede af Villiens Styrke, som af Indsigt og Aandsbevægelighed. Der er et Punkt, hvor de maa afbrydes ved en Beslutning, fordi det efter Sagens Natur og Arbejderens Evner er unyttigt, tids-spildende, ja selvfortærende at fortsætte dem længer. En saadan Beslutsomhed manglede Velschow; han kunde gaae Uger og Maaneder og dreie det, der fyldte hans Tanke, atter og atter til alle Sider uden dog at afvinde Sagen nye Synspunkter, fordi han i Virkeligheden var færdig med at gennemskue den, enten fordi den ikke lod sig gennemskue dybere, eller fordi *han* ikke kunde det; og dog formaaede han ikke at bestemme sig til nu at gjøre en Ende derpaa for at komme til Fremstilling.

Men at han ogsaa kunde arbeide rask, naar Beslutningen blev ham paanødt af Forholdene, er utvivlsomt. Han viste det 1851, da han som Medlem af Grændsereguleringscommissionen² var i Kamp med de tyske Commissærer, der brugte Pennen med stor Raphed. Her stod V: ikke tilbage for dem; og det er ikke hans Skyld, at Arbeidet intet praktisk Udbytte bragte, — eller maaskee rettere: det er væsentligt hans Fortjeneste, at det ikke bragte Danmark Skade. Her maatte arbeides, her bevægede han sig paa et Omraade, hvor han var fuldkommen hjemme i den vedkommende Literatur, her oplevedes han af den Fædrelandskjærlighed, som Ingen uden største Uretfærdighed vil kunne frakjende ham, og som netop da spændtes paa det Høieste ved Nationens almindelige Spænding, der gjorde Enhver villig til at yde sit Bidrag til Fædrelandets Bedste. Skade, at hans »Beretning fra Grændsereguleringscommissionen i Rendsborg 1851« kun er trykt som Manuskript i faa Exemplarer, — formodentlig af politiske Hensyn. —

d: 29 November 1865.

I Ny Kirkehistoriske Samlinger, 3de Binds 2: Hefte har Dr: Helweg¹ fortsat Meddelelsen af utrykte Pavebreve. Det takker jeg ham for; men han [har] her, som flere Steder røbet sin Ukyndighed i Middelalderens almindelige kirkelige Forfatning, hvad der er en mislig Omstændighed for en Lærer i Kirkehistorie². [En Del Eksempler anføres].

UNGDOMSBREVE
1826—1829
TIL
HENRIETTE ROSENSTAND-GOISKE

1.

Kjøbenhavn den 22de Juli 1826.

For Dit kiærlige Brev, min elskede Henriette! takker jeg Dig ret inderlig. Gid jeg dog engang ret kunde sige Dig, hvor høit, hvor inderligt jeg elsker Dig! men skrive det kan jeg ikke; kom derfor snart; hvor dog Bogstaverne ere døde og kolde mod et Blik, et Haandtryk! —

Jeg maatte lee lidt over Din Vrede, fordi Du troede, at Du ingen Brev fik sidste Postdag; jeg glædede mig ret over at Du engang gjorde mig Uret; det var dog lidt Giengield fordi jeg saa ofte har plaget Dig med mine tossede Griller — »Fy, det var en onskabsfuld Glæde!« siger Du vel — det har Du vel længe mærket at der er en skadefroe Natur i mig. — Du kan iøvrigt være vis paa, at jeg skriver til Dig saa ofte som det kan skee uden at giøre Opsigt; dersom det derfor skulde være, at Du engang ingen Brev fik, lov mig da, at Du ikke vil blive vred paa mig. —

Hvad Du skriver om Msr:¹ Borch, at hendes Ankomst vil have en gavnlig Indflydelse paa Jette Fridrichsen, kan jeg ikke ubetinget give Dig Ret i. Dersom det er en Kone med Aand og Forstand, saa troer jeg vel, at det vil blive Tilfældet; men dersom det ikke er saaledes, da kan Du troe, at hun i Længden vil trætte Henriette. Dertil kommer, at hendes Reise gaaer overstyr, hvilket vist ikke vil have nogen god Indflydelse paa hende — dog »ændnu er ikke alle Dages Aften kommen«² og man kan ikke vide, hvorledes Sagen vil gaae, førend man seer Udfaldet.

Jeg saae Msr: Borch forleden Dag; hun har slet ikke noget smukt Ansigt; men en ret kiøn Figur; hun saae ret modfalden ud; det gjorde mig ret ondt for hende, naar jeg tænkte paa, at hun her var blandt lutter Fremmede, især med den Sindsstemning, hvori hun er — det maae dog være haardt at være saa allene her i Verden, og sæt nu, at hun ikke finder Henriette saaledes, som hun havde forestilt sig hende (og det er jo meget

muligt, da hun aldrig har seet hende) da er hendes Skiebne virkelig beklagelsesværdig. — Dersom hun med Børnene skal blive hos Eder i Vinter, da bliver der en god Samling af Damer. Iøvrigt forudseer jeg, at vi to maae giøre en Forandring i vores Levemaade; jeg kan ikke komme saa ofte til Dig, som forrige Vinter, thi det vil naturligviis giøre det langt mere geneert, at hun er kommen. Desuden, om jeg ogsaa kunde, vilde jeg dog ikke exponere mig for en saadan Advarsel, som jeg fik i Foraaret, og som jeg tænker, Henriette havde givet mig dersom Du ikke var kommen hende i Forkøbet; men jeg føler ogsaa at det vil være mig *umuligt*, at lade mig nøie med at see Dig een eller to Gange om Ugen, maaskee uden at kunne tale et Ord med Dig; og jeg haaber at Du heller ikke vil kunne udholde det; tænk derfor paa Midler til at sees lidt tiere. — Det havde dog været rigtigst, at jeg havde bestemt mig til at gaae op til Examen i October; men nu er det for silde, thi jeg kan umulig blive færdig. —

Forleden Dag havde jeg Brev fra Louise; hun sender Dig tusinde Hilsner, og spørger Dig, om Du vel er vred paa hende fra i Vinter, fordi hun ofte var utaalmodig imod Dig. Fra Sophie skal jeg ligeledes hilse Dig paa det kierligste; hun holder ret meget af Dig. — Jeg maae dog fortælle Dig noget som vil interessere Dig, skiøndt det *ikke* er glædeligt. Sophie skrev for nogen Tid siden til Julie og søgte at overtale hende til, at ophæve sin Forbindelse med Plum; hun kom mig i Forkiøbet; thi jeg havde allerede begyndt et Brev til Julie. Men hun svarede, at det vilde hun aldrig tænke paa og bad Sophie ikke tale mere derom. — Der er vel et Middel endnu tilbage, og det er: at faae Plum til at giøre dette Skridt; men da maatte man spille en heel Intrigue, og det kan jeg ikke overtale mig til. — Saa er der da ingen Redning! hun kaster sig i Armene paa et usselt Menneske, som ikke engang skiønner paa, hvilken Skat han har fundet; men dersom han ikke behandler hende godt, da har jeg et Ord at tale med ham. — O! jeg kunde blive rasende over at maatte staae og see til og ikke kunne hielpe! —

Nu — Lev vel — min elskede Pige! skriv til mig saasnart Du kan, og lad mig vide, naar jeg maa vente Dig.

Din Caspar.

Du glemmer dog ikke Dit Løfte om en lille Lok; *men kun ganske lille.*

2.

[1826].

God Morgen, min kiære Pige!

Jeg har tænkt paa det Bud, Du fik igaar, at komme ud til Din Bedstemoder. Uagtet det forekommer mig meget usandsynligt at det skulde være i Anledning af vore Affairer, vil jeg dog bede Dig, i det Tilfælde at Talen virkelig skulde blive derom, at Du da ikke vil nægte vores Forbindelse, men ganske ligefrem vedgaae Tingen som den er. Udstaae hellere den Storm der maaskee kunde følge derpaa og dys Dem ikke igien i Søvn, hvilket ikkun vil gjøre os det meget vanskeligere, naar vi dog engang maa gjøre en Ende paa Tingen. Fortæl dem hellere, at vi endog tænke paa snart at gifte os; — dog det er maaskee for meget forlangt. Men lad Dig kun ikke forknytte og husk paa, at ikkun Din Onkel og Ingen af de Andre har noget over Dig at sige og at han ikkun har en *forbydende*, men ingen *befalende* Myndighed. Gid jeg kunde laane Dig min Tænkemaade. Dog haaber jeg at det Hele ikke bliver til Noget. Den hele Sag bestaaer maaskee ikke i andet, end at Du skal sige Din Mening om en Kiøle, eller saadan Noget.

Lev vel, min kiære, søde Pige!

Din C.

3.

[1827].

Kiæreste Henriette! den Present, Du fik sendt i Løverdags har i disse Dage ret gaaet mig om i Hovedet. Jeg vilde have talt med Dig derom igaar; men Du veed selv, at det ikke lod sig gjøre. Efter min Mening bør Du see at komme af med den saasnart muligt; thi ved at beholde den længere opvækker Du naturligviis hos den Ubekjendte den Tanke, at Du vil beholde den, og Du paatager Dig derved stiltiende den Forpligtelse til Giengjæld at gjøre hvad han eller hun ønsker, forudsat nemlig, at Presenten kun er Forbud for en Bøn eller Ønske; og en saadan ubekjendt Forpligtelse synes mig ingen

Pige, eller rettere intet Menneske kan paatage sig. Men sæt ogsaa, at Du aldrig hører noget mere fra den Ubekjendte, og der altsaa ikke kan være Tale om nogen Giengield, forekommer det mig dog alligevel ikke Ret at beholde den; thi ved at modtage en Gave bliver man dog altid Giveren forbunden, og foruden at det i og for sig er ubehageligt at være nogen forbunden, maa man dog ogsaa vide hvo det er; det kan vel være en Person, som der ikke kan være noget anstødeligt ved at modtage Gaver af (endskiøndt det ikke er rimeligt at han da skulde have fortiet sit Navn) men det kan ligesaavel forholde sig omvendt. — Det er min Mening om Tingen; det er maaskee paa-trængende, uopfordret at sige den, men jeg vil hellere udsætte mig for at synes ubeskeden, end ikke gjøre, hvad jeg kan for at forhindre Dig fra noget, som idet mindste Halvdelen af de Mennesker, der høre det, ville bedømme ufordelagtigt. —

Spørg Tante Jette¹ om hendes Mening, og gjør hvad hun siger; thi hun er snarere i den Henseende for samvittighedsfuld, end for ligegyldig.

Dersom Du vil følge mit Raad, kan Du jo lade sætte et Avertissement i Avisen, at den Ubekjendte, der i Løverdags tilsendte H..... R..... G..... en Pakke, ville behage desangaaende at afhente Svar paa Adressecomptoiret. — Læg da Pakken derhen; Tingen er dog et Forsøg værd. Det Hele kan maaskee koste Dig 2 eller 3 Rd.

Jeg skal med Fornøielse besørge det. Dit Svar venter jeg i Dag. —

Lev vel — Din C.

4.

Kjøbenhavn den 16^e Septbr [1828?].

Her er jeg da! min kiære, elskede Henriette! og jeg ønsker allerede, at jeg ikke var her, men at jeg atter kunde være hos Dig; dog det kan nu ikke skee. — Du paalagde mig, at give Dig en detaillered Beskrivelse over min Reise. Du skal faae den. Da jeg kom uden for Sorø satte jeg først det høire Been foran det venstre — nei! det er sandt, det var nok det venstre jeg satte først frem; dog maaskee det alligevel — ja, jeg kan ikke ret huske hvilket Been jeg satte først frem; men saameget

er vist, at det var et af dem. — Denne Operation gientog jeg saa ofte indtil jeg kom til Overdrevs Kroen¹ hvor jeg fik lidt at leve af. Derpaa begyndte jeg igien paa Marschen, men da jeg var gaaet $\frac{1}{2}$ Miil kom jeg op at age paa et Læs Brænde, hvor jeg fik Lov at sidde paa en krum Green, hvilket var et meget umageligt Sæde; især var der en Knast, som incommoderede mig meget, hvorover jeg leiede et Dækken af Manden, for dog at kunne holde det ud; men hver Gang der kom et Hul i Veien gjorde det bitterligt ondt; saa at en Pige som kiørte paa samme Læs sagde til mig: »han døier nok knap at sidde saadan til Osted Kroe.« — Men imidlertid døde jeg det indtil bemeldte Kroe; hvorpaa jeg atter tog Fod i Haand og kom saaledes til Roeskilde, hvor jeg atter fik noget at leve af, og gik derfra Kl. $7\frac{1}{2}$ i det sikke Haab at komme op at kiøre, i det mindste paa et Læs Brænde, eller Kalve, eller Smørottinger, eller saadant noget; men, leider! maatte jeg holde ud paa mine Been lige til Byen, hvor jeg endda maatte gaae ind ad Nørre-Port, saa at jeg først laae i min Seng Kl: $1\frac{1}{2}$, hvor jeg ikke fik Lov at ligge længere, end til Kl $7\frac{1}{2}$, thi da maatte jeg op: »at slaae paa mine Drengel!«

Af *mærkelige Begivenheder*, som indtraf paa denne høist mærkelige Reise, maa først omtales *den store Træthed*, som overfaldt mig omtrent ved Roeskilde Kroe. Denne Træthed, som udentvivl havde sin Grund deri, at jeg var gaaet 8 Mile, var meget stor. Mine Been protesterede høit imod mit Hoved, min Mave og mit Bryst oprørte sig og alting truede med en total Omvæ[.]tning, men til Lykke er min Constitution ligesaa god som Englands, saa at Hovedet dog seirede, og de øvrige Parter maatte smukt følge med, endskiøndt Maven forlangte Punsch i Roeskilde Kroe og Benene partu (!) vilde i Seng i Veirmølle Kroen.

Af *mærkværdige Mænd* mødte jeg Ingen paa denne Reise undtagen en sort Kat, som sad paa Veien ved Damhuset og saae saa ominøs ud, at jeg vist var vendt lige om og gaaet tilbage til Sorøe, dersom jeg havde havt blot et Gran af sl: Thycho Brahes stærke Troe. — Dog mødte jeg ogsaa nogle fordømte Stene, som knipsede min ene store Taae paa Næsen, saa at den tilsidst blev ganske ilde tilmode derover. I Begyndelsen

slog den fra sig; men det blev den snart kied af. Den havde nok ogsaa i Grunden Uret; thi det var nok den, som først kom Stenen for nær.

Af besynderlige Naturphenomener indtraf blot det ene, men rigtignok meget sjeldne, at jeg ingen Regn fik paa mig. Tænk engang: jeg, C. P. Paludan-Müller, gik 10 Mile efter at have besøgt Dig, uden at blive giennemblødt; har Du nogensinde hørt Mage? —

Lige indtil Roeskilde Kroe var jeg ganske vaagen; jeg tænkte paa allehaande løierlige Ting; f. Ex. naar jeg nu om $1\frac{1}{2}$ Aar kunde disputere, og der saa kunde døe en Professor i Norge, og der Ingen var i Norge, som kunde blive hans Eftermand, saa kunde det være ganske curieust at komme derop. En anden Gang fornøiede jeg mig ret over et Par meget klare Stierner, som jeg syntes ret lignede Dine Øine; men, tænkte jeg, Lignelser passer dog ikke ret; thi der er dog ingen Sjæl i Stiernerne, saaledes som i min Piges Øine! — Med saadanne Tanker fordrev jeg Tiden indtil jeg kom til R. K.; men da kunde jeg ikke tænke andet end: gid jeg bare var ved Damhuset, og da jeg endelig kom dertil, tænkte jeg: Gud give jeg laae hiemme i min Seng! og egentlig laae jeg der ogsaa, nemlig mit *bedre Jeg*; det var kun mine Been, som var komne saaledes i Vane med at løbe at jeg ikke kunde standse dem. Paa Fari-mags Veien ønskede jeg ret, at jeg var bleven overfaldet af 2 à 3 Slaver, eller saadan Nogen; thi jeg var vis paa, at jeg vilde have giort Mirakler af Tapperhed, saasom det var mig physisk umuligt at løbe min Vei. —

I gaar var jeg dygtig marode, men i Dag er jeg atter saa frisk som en Fisk, og gik med den største Glæde tilbage til Sorø, dersom det lod sig giøre. Der er dog Intet saa herligt paa denne Jord, som at være hos Dig, og det skulde ikke være Umagen værd at anstrænge sit Legeme for at nyde saadan en Siele-Fryd? Gid blot Legemet havde Vinger som Sjelen, eller gid man kunde sende dem hver sin Vei; da skulde jeg snart sende Siel og Hierte til Sorø, mens Legeme og Phlegma blev her at banke Drengene. —

I Ordrup Krat har jeg ikke været endnu, men jeg har i Sinde at gaae derud i Morgen.

Hils Tante Borch, og tak hende for mit Ophold der. Jeg haaber at Charitte er rask nu; hils hende og alle hvem Du vil. — Skriv mig til paa Fredag og fortæl mig om Folk har sagt Noget om denne besynderlige Sviptour; formodentlig er der faldet en Deel Gratulationer af til Dig.

Nu lev vel, min inderlig elskede Pige! endnu engang Tak for de herlige Timer, jeg tilbragte hos Dig. —

Din Caspar.

5.

Kiøbenhavn den 22de Septbr. [1828].

Tak, min elskede Henriette! for Dit venlige Brev; det er ret Føde for Hiertet at høre fra Dig, men bedre var det dog at have Dig selv her; jeg venter ogsaa med næste Post at Du lader mig vide, naar vi kunne vente Dig; jeg vil dog haabe at det ikke varer alt for længe. — Jeg fortryder næsten, at jeg allerede har været i Sorøe; thi paa Løverdage og Mandage har jeg en Ferie i mine Skoler; men deels vidste jeg ikke noget deraf da jeg gik ud til Dig og desuden ventede jeg ikke at det Ophold i Sorøe vilde have forlænget sig saameget. Dog var jeg vel ikke kommen alligevel, da jeg ikke gierne vil være fra Byen i de første Dage naa Fritz kommer hertil. — Fader skriver mig, at han (Fritz) atter har havt et Anfald af sin Sygdom, foranlediget ved anstrængt Arbejde til Skole-Examen. Han havde maattet forlade den skriftlige Examen og var faldet i dyb og langvarig Søvn. Nu befinder han sig bedre og kommer paa Torsdag til Kiøbenhavn. Hvorledes skal det dog gaae ham til Examen her, hvor han dog — idet mindste ved den skriftlige — maa anstrænge sig meget stærk i flere Dage. Mit eneste Haab er at Reisen og nogle Dages Frihed og Adspredelse her inden Examen, skal give ham nye Kræfter. Men om han endog kommer vel over denne Examen¹, forestaaer der ham jo to i Løbet af næste Aar. Gud maa vide om hans Kræfter ville strække til. Det er dog sørgeligt, at saa opvakt en Sjel er kommen i et saa daarligt Legeme.

Fra Lange² har jeg havt Brev fra Wien hvor han opholder sig efter en meget fornøielig Reise ned af Donau til Pesth. Med hans Øine er det bedre og han har det bedste Haab om fuld-

kommen at helbredes, naar han blot kan faae saamegen Understøttelse herfra at han kan blive ude Vinteren over. Jeg har nu sat Onkel Kongslew og Prof: Nielsen¹ i Bevægelse til at bearbejde Møsting² og Collin³; gid det nu blot maatte lykkes⁴. —

Formodentlig har Du igiennem Charitte eller Tante Borch hørt hvad der interesserer Dig om Frue Hansteens Ankomst etc. Jeg har ikke seet hende endnu; thi jeg hentede ikke Annette paa Dampbaaden.

Forleden Dag var jeg i Ordrup. Paa Veien kom der en Rytter til mig som gav sig i Snak med mig, spurgte mig hvor jeg skulde hen og inviterede mig over til sig; det var nemlig Gr. Busk⁵. Tilfældigviis kom Henriette og Wilhelmine os imøde, hvorover Grosserereren spurgte mig: »har De sat Nogen Stævne?« Men da han forresten var meget høflig kunde jeg ikke ret komme ud af at svare tilbørligt grovt paa dette temmelig impertinente Spørgsmaal. — Henriette var ellers ikke fornøied med, at Du havde fortalt Amalie H. hvor besværlig Din Reise til Sorøe havde været; thi Fr: Heiliger havde besøgt hende i Ordrup og talt om den slemme Reise, Du havde havt o. s. v. Dog, derom veed Du vel allerede Beskeed. —

Fra Tante Rogert⁶ skal jeg hilse Dig ret meget. Jeg besøgte hende igaar og fik Skiend for min Sorøe-Reise; thi det var ikke tilbørligt at handle saaledes med sig selv etc. Imidlertid var Vreden dog snart glemt og hun var, som sædvanlig, meget venlig. Ogsaa fra Wilhelmine skal jeg hilse Dig.

Fader sender Dig en kiærlig Hilsen. Han er ret ængstelig over Fritz, og jeg synes ogsaa, at Udsigterne ere temmelig mørke! Vær ikke vred paa mig, at jeg skriver saa meget derom; men Tingen har ret gaaet mig til Hierte. —

Du skriver, at de gamle Bekymringer begynde at reise sig, naar jeg ikke er hos Dig. Troer Du da virkelig, min inderlig elskede Pige! at jeg har saa usselt et Hierte som ikke kunde bevare en Følelse reen og levende uden at den bestandig behøvede at oppustes? Du gjør mig virkelig Uret. Det er, som om jeg nu i Din Fraværelse følte dobbelt saa stærk hvor meget jeg elsker Dig, og det kommer vist deraf, at jeg nu kun kan beskæftige mig med min egen Følelse og ikke glemme mig selv hos Dig. —

Nu Lev vel! min kiære, søde Henriette! Send ret ofte en venlig Tanke herind til mig og skriv mig snart til. —

Din Caspar.

Hils alle Venner. —

6.

[1829].

Kiæreste Henriette! Du sagde igaar, at Du vilde skrive til Odense idag og fortælle dem den lykkelige Vending i vore Omstændigheder; men efter nærmere Betænkning synes det mig rigtigst ikke at skrive Noget om denne Sag førend vi ere komne paa det Rene med Din Onkel. Thi Fr: Heiligers Ord kunne dog kun gielde for en Erklæring af hendes individuelle Mening, og omendskiøndt jeg nu vel nok troer at hun ikke havde yttret sig saaledes dersom hun ikke var vis paa at Din Onkel ingen Vanskeligheder vilde gjøre, saa er det dog egentlig kun *hans* Mening som jeg kan reflectere paa, og altsaa kun den, der kan ansees for afgjørende. Det er mig derfor af største Vigtighed ret snart at faae hans Mening at vide, og det, synes mig, kan nu ikke være vanskeligt for *Dig*; eller vil Du hellere, at jeg selv taler med ham? thi min Befordring kan jo her ikke komme i Betragtning. Sæt at jeg ikke blev befordret, skulle vi da ansee Amalias Ord, som ikke sagte, og træder vi saa tilbage i det gamle Forhold til Din Familie som før?

nu, tænk paa det til i Eftermiddag.

Din C.

7.

Torsdag Morgen Kl. 6. [Januar 1829?].

Endnu et Par Ord maa jeg dog sende Dig, min kiære, søde Pige! til Tak for Dit Brev, som jeg fik i Aftes; men da jeg just var ved en Festivitet som Skolen gav til Afskeed for min Formand¹, kunde jeg ikke svare Dig strax, men maatte staae lidt tidlig op i Dag. Det var ret smukt af Dig at Du skrev uden at oppebie Brev fra mig; thi jeg ventede ganske vist at høre fra Dig i Gaar. Det gjør mig ret ondt, at det seer saa maadeligt ud hjemme hos Eder, men jeg skal ikke nægte, at det har fornøiet mig mere, at Din Feber ikke er kommen igjen. Vær nu blot ret forsigtig, og tag Dig kun god Tid inden Du kører ud til Amalia Heiliger. Lad mig see, min søde Pige! at Du ikke

lader Dig styre alt for meget af Amalia i Valget af de Ting, som Du vil have bestilt. Du seer, hvorledes Værelserne ere indrettede; bestem Dig derefter. —

Beed Fred: Voigt¹ sende Georg P. min hierteligste Lykønskning til hans Forlovelse; er det med den, Du læste med, eller den, jeg læste med, han er bleven forlovet? — Hils Charitte ret meget fra mig og siig hende, at det ogsaa gjorde mig ondt, at Afskeeden var saa kold, men Skylden var hverken min eller hendes. Hils ogsaa Caroline² og alle de andre. — Bryd Dig ikke om Lauras dumme Snak om Din Koldsindighed o. s. v.; jeg troer dog, den Sludder er gaaet Dig nærmere, end den fortjente. Jeg veed dog hvorledes Du mener mig det. —

Jeg fik i Gaar Aftes i Commissionen[!] af mine Medlærere, Skolens Foresatte og Duxerne i de 4 Klasser — af dem bestod Selskabet — at bringe Dig en Skaal, som blev drukken for Dig, og at ønske Dig velkommen iblandt dem. Iøvrigt maatte jeg udstaae adskillige Drillerier naar der forekom Steder i de Viser man sang, som: »Hvile i en ædel Piges Favn«. »Flette Amors Myrthekrands« etc.

Nu Lev vel min kiære, søde Henriette. Hils Kongslews, samt F. og W.³

8.

Odense den 18de Marts 1829.

Endelig, min kiære, elskede Henriette! kan jeg da skrive Dig til. Jeg ankom hertil i Søndags Eftermiddag Kl. 5 efter en meget magelig Reise. Vi gik ikke over med Iisbaade, men med Postjagten, dog ikke længer, indtil Slibshavn og derfra over Land til Nyborg. — Dette beder jeg Dig, at lade Sophie Liebenberg vide, thi hun paalagde mig at give hende nøiagtig Underretning om Overfarten. Om Beltet nu maaskee atter er tillagt, det veed jeg ikke da her ingen Post er kommen endnu idag. — I Slibshavn traf jeg en Frøken Ewald, Majorens Søster⁴, hvem jeg medgav en Hilsen til ham; maaskee har Du paa den Maade allerede hørt, at jeg er kommen vel over Beltet. — Her traf jeg Alle ret vel, paa Jens nær, der i Søndags havde to stærke Anfald af Krampe; siden har han været frie. Plum er atter blevet syg, dog ikke farligt. Den lille Sophie er

slet ikke vel, dog, troer jeg, uden Fare. Fader traf jeg rask; men man kan nok mærke, at han bliver gammel. Dine Hilsner til ham og alle Søkende bragte jeg; de sende Dig alle de kiærligste Gienhilsner. — Jeg kom strax i Arbeide paa Skolen, da der just var Examen i Mandags og Tirsdags i Historie og Geographie. I disse Dage er jeg frie, men paa Fredag begynder Examen igien. — Jeg er ret glad over strax at være kommen i Virksomhed. Du veed, der er ingen Ting, jeg mindre kan taa- le, end Lediggang, og jeg har endnu ingen Bøger faaet, saa at jeg kunde beskæftige mig selv.

Jeg har nu været hos Fru Boysen og giort Aftale med hende om Værelserne¹, saa at vi nu er visse paa at faae dem fra Flyttedag af for 120 hundrede og tyve Rigsbankdaler Sedler om Aaret².

— — — — —

See saa! nu ere alle Forretninger og Commissioner besør- gede; nu et Par Ord fra mig selv. Hvor meget jeg længes efter Dig, min kiære elskede Pige! det kan Du vel nok begribe, thi jeg haaber at Du ogsaa længes efter mig. Alle de andre ere for- træffelige Mennesker og jeg kunde her leve et meget behageligt Liv; men hvad kan det hielpe Altsammen? Kronen mangler dog. — Skriv mig ret snart til og lad det ikke blot blive om Stole og Borde men lad mig faae lidt fra *Dig selv*. Jeg kan ellers ikke sige, at disse Bekymringer ere mig ubehagelige. Det for- nøier mig at indrette det saa godt og net for Dig som muligt og at tænke paa hvor herligt vi kunne leve, naar vi først kom- me i Rolighed sammen. — Nu, Papiret er fuldt, derfor Lev vel, min kiære Henriette! Hils alle Venner og Veninder fra mig. Du bragte dog Jette F: min sidste Hilsen? Hils dem ogsaa hos Din Bedstemoders.

Din Caspar.

9.

Odense den 25de Marts 1829.

Tak, min elskede Henriette! for Dit sidste venlige Brev. Jeg har nu bragt Alt i Orden med Frue Bøysen. Hun har lovet at lade den bemeldte Dør opsætte. Du forlanger Værelsernes Maal, men dersom Du kan vente indtil Flyttedag, saae jeg

det helst, for ikke at gjøre den nuværende Beboer nogen Uleilighed; men kan Du ikke bie saa længe, skal jeg sende Dig Maalene med det Første. — I Vadskerhuset er en indmuret Kjedel. — Meublerne har jeg bestilt efter Din Opskrift; kun Lænestolene i Dagligstuen har jeg udeladt fordi der ingen Plads er til dem. Du skriver, at Du vil have Sophaer og Stole stoppede med Krølhaar, men det vil gjøre det Hele omtrent 60 Rbd. dyrere. Du maa nu selv bestemme om Du vil have denne Udgift mere, eller ikke. Forskiellen er jo rigtignok betydelig, men naar dog saa mange andre Udgifter maae gøres, er det vel ikke værd at knibe paa et hundrede Rigsdaler, naar man derved kan give Meublerne en reel Fordeel. Dog det overlader jeg ganske til Dig; mig er det ligegyldigt. Kun ønsker jeg Beskeed som snarest for at kunne gjøre den fornødne Akkord. Krølhaar kunne faaes gode her. — Snedkeren har givet mig følgende Overslag: et Mahogny Divan 30 Rb. — 12 Dito Stole à 7 Rd er 84 Rd — 2 Dto Spilleborde à 16 Rb er 32 Rd. — 2 Consoller à 8 Rd er 16 — et Bøgetræes Divan 20 Rd — 12 Bøgetræes Stole à 2 Rd 3 $\frac{1}{2}$ er 30 Rb. — et ovalt Thebord 15 Rd — et Mahogny Hiørneskab med 4 Døre 30 Rd — et Dto Syebord 16 Rd. — en Bøgetræes Sopha 16 Rb. — 1 fiirkantet Bord 5 Rbd. — 2 Bøgetræes Senge à 16 Rd. er 32 Rbd — 2 Servanter à 6 Rd er 12 Rd — 6 simplere Bøgetræes Stole à 2 Rd er 12 Rd. — 2 enkelte Klædeskabe med Skuffe à 12 Rd er 24 — Et Linned-Skab med 2 Skuffer 20 Rbd — et Spisebord med løse Fløie 16 Rbd — et simpelt Fyrrebord med Skuffe 2 Rd 3 β — 2 Stole med Træ Sæder à 1 Rd 2 $\frac{1}{2}$ er 2 Rd 4 $\frac{1}{2}$. — I alt 415 Rbd. 1 $\frac{1}{2}$. Til hver af Sophaerne, naar de skulle stoppes heelt med Krølhaar, vilde medgaae 3 L $\frac{1}{2}$ à 2 $\frac{1}{2}$ 8 β $\frac{1}{2}$ altsaa 20 Rd — 2 $\frac{1}{2}$ til hver af Stolene, altsaa til 24 Stole 20 Rd — følgelig 60 Rbd. — 2 Krølhaars Sengeomadrasser, hver med 2 L $\frac{1}{2}$ — altsaa hver 13 Rd 2 $\frac{1}{2}$, hvor Arbeidsløn og Lærred 6 Rd 2 $\frac{1}{2}$ bliver 39 Rd 2 $\frac{1}{2}$. — Den hele Sum vil altsaa udgiøre 515 Rbd 3 $\frac{1}{2}$ — Speilene var det vel bedst at købe i Kiøbenhavn, da de ikke kunne faaes rigtig gode her. Vil Du selv erkyndige Dig om Prisen og lægge det til den foregaaende Sum. Du kan da selv bedst bedømme om Du vil gjøre Udgiften til Krølhaar, eller lade Dig nøie med det

Nødvendigste. Jeg har seet Façonnen af Meublerne, som behager mig: simpel og net. Snedkeren er en reel Mand. Han har giort Julies Meubler og desuden arbeidet for mange andre Folk her i Byen, som ere meget vel fornøiede med ham. Han reiser nok til Kiøbenhavn i Paasken; dersom Du ønsker det, skal jeg sende ham til Dig, for at Du kan tale med ham om Størrelsen af Meublerne med Hensyn til Betrækket. See saa! nu veed jeg ikke mere af den Slags — jo stop! Louise har spurgt efter en Pige til Dig; der har meldt sig een, som havde tjent et Par Steder her i Byen. Louise bestilte hende til sig idag med sit Skudsmaal, men hun har ikke været der. Du kan være sikker paa, at der skal blive anvendt al Forsigtighed ved Valget, og at ingen skal blive fæstet uden Dit Samtykke.

Seer Du, min Lille! at jeg ret nøiagtig har erkyndiget mig om Alting. Jeg forsikkrer Dig, at det fornøier mig at sørge for alle disse Ting, og ret nøie at tænke mig hvor luunt og godt vi skulle have det sammen. —

Det gjør mig ret ondt, at det seer saa melankolsk ud hiemme hos Eder. Du er dog vel endnu raak? Vær endelig ret *overdreven* forsigtig. — Det er ellers ikke ret af Dig, at Du allerede saa tidligt har været hos Amalia H.; jeg vil haabe, at Du ingen ubehagelige Følger har sporet deraf. Skriv mig ret omstændelig hvorledes Du har det, og ligeledes hvordan det er med de Andre. Hils dem alle paa det venligste fra mig. Hvorledes gaaer det hos Lundings? har Wilhelm L. begyndt paa sin Examen? Caroline er vel ikke saa lidt ængstelig. — Det gjør mig ondt, at Georg P. har faaet saadan en G...; thi det er hun dog virkelig. — Hils Brødrene, naar Du seer dem, og siig at de ikke maae være misfornøiede med, at de endnu ikke have faaet Brev fra mig, men jeg har i disse Dage meget at bestille saavel med mine egne Affairer som fornemlig med Skolen, hvor der er Examen. Saasnart jeg faaer Ro, skal jeg sikkert skrive dem til. Ogsaa Laura maa Du hilse fra mig. — Det glæder mig ret, at jeg har behaget Din Bedstemoder; jeg gad nok vidst, hvad Amalia og Onkel W. sigte om mig; den Sidste synes vist, at jeg er et Asen fordi han altid maatte raabe saa høit naar han skulde tale til mig. Lad mig see, at Du i Tide sørger for at faae Penge fra ham, for at Du ingen Ubehageligheder skal have, naar han skal skaffe dem tilveie paa en Studs.

Du vil vide hvorledes Fader, Louise og de andre leve her. Fader er rask, men temmelig stille. Vi sees ikke meget, undtagen om Middagen og ved Aftensmaden, hvor vi da faae os en lille Passiar om lærde og curiøse Materier eller om Skolen, om Dig o. s. v. — Louise og jeg stikke Hovederne sammen og overlægge de fælleds Ting, rigtignok meest mine og Dine Sager. Hun hjælper mig med Alt hvad hun kan. Det er ret en fortræffelig Pige og jeg glæder mig ret paa Dine Vegne, at Du finder en saadan Søster her til Giengield for hvad Du forlader i Kiøbenhavn. Annette er akkurat den Gamle. Julie har i denne Tid ret havt et besværligt Liv. Plum er endnu ikke rask og uendelig gnaven. Sophie er endnu daarlig. — Jenses Sygdom er det besynderligste, jeg har seet. Han sværmer nu for Musik, og naar han faaer sin Krampe og har Fløiten i Haanden, spiller han de deiligste Ting, som jeg har hørt — jeg er vel ingen Kjender, men jeg tør dog nok sige at han har det bestemteste Anlæg til Musik, saameget mere som han ganske uden Veiledning har arbeidet sig selv frem. I Gaar Aftes spillede han med Anette nogle Stykker for Klaveer og Fløjte fra Bladet, uden at feile en eneste Gang. Jeg troer at jeg har giort mig fortient af ham ved at bestemme Fader til at tage ham fra Studeringerne og idet mindste lade ham *probere* paa at blive Musikus. Jens er ude af sig selv af Glæde derover. Imidlertid skal Du ikke tale derom, førend alting er afgiort.

Nu Lev vel, min egen kiære Pige! tænk ret flittig paa mig — det er ikke mere, end billigt, thi mine bedste Tanker ere hos Dig — og skriv mig ret snart til.

Din Caspar.

10.

Odense den 1ste April 1829.

Tak, min kiære, søde Pige! for Dine to venlige Breve, og især Tak fordi Du ikke narrede mig April men skrev hvorledes det er med Dig. Jeg vil da haabe at Dit gode Befindende har været af Varighed og at Du ikke har faaet Feberen igjen. At Du fik det Recidiv i forrige Uge kunde maaskee endog have den gode Virkning, at Du selv saae, at Du ingenlunde er

sikker for Feberen, og derved blev saameget mere opmuntret til Forsigtighed. Du kan troe, at jeg ikke har været lidt ængstelig for Dig. Du kiender jo nok min Ængstelighed i det Capitel. Du maa endelig skrive paa Løverdag, om ikke meer end to Ord for at lade mig vide hvorledes Du har det. Vil Du sende mig et ordentligt Brev, vil jeg være Dig ret af Hiertet taknemlig derfor, men dersom Du ikke har Leilighed eller Lyst dertil, saa send mig som sagt blot et Par Linier om Dit Befindende.

— — —¹

Du spørger mig, hvad Fader siger til vort Giftermaal. I Begyndelsen kunde jeg nok mærke, at der var Noget iveien og jeg frittede derfor Louise ud. Hun sagde mig da, at Fader var bange for at mine egne Affairer vilde give mig saa meget at tænke paa, at jeg derover vilde forsømme mit Embede. Men da han nu har seet, at det ikke er Tilfældet, har han ladet sine Bekymringer fare. Jeg har med Villie nødt ham til at tale med mig derom ved at spørge ham tilraads i Et og Andet, for derved at faae hans Mening at vide; men jeg har ikke kunnet mærke Andet, end at han jo fandt vores Plan god og fornuftig. Kun frygtede han for, at vi vilde slaae for stort paa; — det veed Du selv er en aldeles ugrundet Bekymring.

I Dag har jeg begyndt Underviisningen paa Skolen. Disciplene have i det Hele behaget mig og jeg tvivler ikke paa, at mit Embede her er en for mig særdeles passende Virkekreds, saa at mit Liv her kan blive ret behageligt. Det glæder mig ogsaa for Din Skyld, min kiære Pige! da Du jo kommer til at bære Sorger som Glæder med mig. — Folk her i Byen have viist sig særdeles artige imod mig. Jeg har allerede været i to Middagsselskaber hos Stiftamtmanden² og hos en Kammerherre Benzon³, saa at jeg er præsenteret for Byens Honorationes som en værdig Broder i deres ærværdige Samfund! Jeg har ordentlig maattet giøre mig Umage for at huske paa, at jeg nu ikke længere er »Caspar«, eller »Din Pog«, men Herr Adjunkt Müller.

— — —⁴

Det fornøier mig ret, at Du og Charite læse Robertson⁵, og i det Hele, at Du har Smag for Historien. Jeg tænker, det skal blive en Kilde til mange Nydelser for os. Lad mig vide,

hvor vidt I ere komne og hvorledes den behager Eder. Jeg vilde ret ønske, at jeg kunde være hos Eder og læse med. Mine egne Studeringer har jeg for det Første maattet lægge tilside, for udelukkende at beskæftige mig med Skolen. Du kan troe, det er ikke et lille Savn. Men naar vi først komme i Ro sammen, skal jeg snart begynde igien, og jeg tænker nok, der skal komme Noget ud deraf.

Nu Lev vel, min kiære, elskede Henriette! Alle her sende Dig de kiærligste Hilsner, ogsaa Julie. Den stakkels Søster har det just ikke saa meget rart i denne Tid. Plum er ubeskrivelig gnaven. Julie kommer her undertiden og beder Nogen af os at komme hen til hende og spille Kort med ham, thi hun kan ikke holde det ud alene. Hvad synes Du? maatte det ikke være en Fornøielse at leve saaledes sammen?

Farvel min kiære Pige!¹ seer Du Sophie Liebenberg da bring hende en Hilsen fra mig; om otte Dage er hun da altsaa Frue Benzou — Herre Gud! —

din Caspar.

11.

Odense den 8^e April 1829.

Tak, min kiære Pige! for Dit Brev, som jeg fik i Søndags; havde jeg faaet et idag, vilde jeg have været Dig endnu mere taknemlig; men jeg kan jo ikke bebreide Dig, at Du ikke skrev, thi jeg skrev jo heller ikke i Løverdags. Dog længtes jeg idag ret meget efter at høre hvorledes Du har det, om Du er rask etc. Du har dog vel været frie for Feberen? Vær kun ret forsigtig; tænk paa at dersom Du faaer den igien, kommer Du ikke til Fyen i Maj, og dertil har Du dog bestemt Lyst. Men vær dog ogsaa forsigtig med Brugen af Præservativer. Schwartzk.¹ har Ord for at anordne Alt for store og hyppige Dosis Chinin, og det var dog skrækkeligt, om Du maaske skulde paadrage Dig en langvarig Svaghed. Læg dette paa Hiertet og betænk at Du nu ikke har Lov til at handle med Dit Helbred som Du selv vil. — Paa Søndag venter jeg sikkert Brev fra Dig og dersom Du ret vil være en god Pige, saa skriver Du ogsaa paa Onsdag uden derfor at lade mig savne mit ordentlige Søndagsbrev næste Gang.

Her gaaer Alt ved det Gamle. Jeg har temmelig meget Arbeide og befinder mig derfor ret godt, som Du selv nok veed. I Skolen gaaer det mig godt, jeg har al Aarsag til at være tilfreds med mine Disciple og jeg tænker at jeg nok skal blive tilfreds her. Naar Du nu kommer her til, saa veed jeg virkelig ikke meer at ønske af mulige Ting; — dog det feiler vel ikke, at der med Tiden bliver Et og Andet, som kan giøre mig Bryderi; men jeg kan ikke sige, at jeg frygter saa meget derfor: du veed at jeg engang imellem maa have mig en Ærgrelse, dersom jeg skal være fornøjet.

Det træffer sig jo ganske morsomt, at Marie B. kommer her til vort Bryllup; det vil dog bestemt fornøie hende thi hun har dog lidt Godhed for os begge, idetmindste for Dig.

Du siger, at Du har anstillet en Sammenligning mellem Din og Sophies Skiæbne, og Du finder Din langt lysere og gladere end hendes. Jeg vil nu ikke af nogen falsk Beskedenhed nedstemme Dine Forhaabninger, men Sophies Skiæbne er dog nu ikke mørk og kan jo blive meget lys og behagelig. Hun kan bestandig blive lykkeligere, men man skulde troe at vi ikke vel kunde blive lykkeligere, end vi nu ere. Alle vore kiæreste Ønsker kunne vi vente sikkert og snart opfyldte. — Men jeg tænker det vil gaae os, naar vi blive gifte, saaledes som det idetmindste gik mig da jeg blev forlovet: hvor meget jeg endog før havde været forelsket i Dig, følte jeg dog nu, at det ikkun havde været en præliminair Kierlighed og at der vare mange Følelser, som nu vaagnede, som jeg før ikke havde ahnet. Jeg venter, det skal gaae mig ligesaadan nu, eller rettere, jeg veed at det vil skee saaledes, thi hvorledes skulde vi kunne leve uafbrudt sammen, uden at vi enten maatte faae hinanden endnu kiærere, eller blive kolde imod hinanden, og det frygter vel Ingen af os for. — Den stakkels Sophie maae ellers ikke have havt nogen behagelig Bryllupsdag; hun maatte jo reise samme Dag. Jeg kan ikke begribe, at Bentzon fandt sig deri. Jeg havde ikke ladet mig jage fra Byen om og Amalia og Onkel W havde giort sig nok saa desperate. Men jeg haaber, at de ikke faae saadanne Nykker. — Hvorledes leve de og de Andre i Kronprindsesse Gaden? Hils dem ret meget fra mig. —

Hvorledes gaaer det med Eders historiske Studium? der er vel ikke megen Tid tilovers til det? Jeg gad uhyre gjerne være i Kiøbenhavn, baade for at læse med og for at see Dig have travlt med Drejel, Lærred etc. Det maae klæde Dig fortræffeligt. Der falder dog vel ogsaa en Tanke af til mig midt i denne Travlhed? Vore Beskiæftigelser ere ret i sin Orden; Du sørger for Dit Huus, jeg for min Skole.

Louise har spurgt en Pige op til os, som har et meget godt Skudsmaal; det bliver vel bedst at fæste hende, siden Du ingen vil tage med fra Kiøbenhavn. Stiftamtmandinden¹ forsikkrede mig ellers forleden Dag, at Du fik aldrig nogen fyensk Pige, der kunde gjøre det, som en kiøbenhavnsk Ene pige kunde gjøre; jeg veed nu ikke om Du vil tage Dig denne fornemme Bemærkning ad notam.

Paa Løverdag eller Søndag skal Jens reise herfra, han er meget glad og venter selv, at Reisen skal have gode Følger. I de sidste Dage har han kun een Gang havt et lille Anfald af Krampe og har forresten befundet sig vel; jeg haaber, at han skal blive befriet fra denne for ham og for os andre lige besværlige Sygdom.

Du maa, naar Du skriver til mig, lade mig ret nøie vide hvorledes de alle have det hos Fridrichsens; nu, jeg er borte, mærker jeg, at jeg dog holder mere af dem, end jeg selv troede; det var vel sagtens de mange Gange ubehagelige udvortes Omstændigheder, som virkede saa ubehageligt paa mig, og som jeg gav Personerne Skylden for. Hils dem alle fra mig, især Henriette, Caroline og Charitte; tak den sidste for hendes best and kindrest compliments, som jeg af Hiertet giengielder hende. Er Bine Pedersen² kommen ind til Hansteens? hvorledes gaaer det med Holsteins? skal de virkelig skilles ad? formodentlig skal H: giftes med Fritz Scholten³.

Nu, Lev vel, min kiære søde Henriette! Du hilses her af Alle, især af Louise, i hvem Du ret har en hengiven Søster. — Vil Du hilse Fritz og W., naar Du seer dem, at de ikke maae blive misfornøiede fordi jeg endnu ikke har skrevet til dem; men jeg haaber snart at faae mere Tid og da skulle de faae Brev. Bed Vilh: endelig huske at sende mit Chatol etc. med første Skibsleilighed; jeg længes meget efter mine Bøger.

Nu god Nat, min Lille! drøm en smuk Drøm; jeg haaber at jeg ogsaa faaer en lille Plads i den.

Din C.

12.

Odense den 15 April 1829.

Tak, min egen kiære Henriette! for Dine to sidste venlige Breve, men især Tak for det Brev, jeg fik idag som ret glædede mig. Rigtignok kunde jeg fristes til at blive lidt ærgerlig paa Dig fordi Du kunde troe, at jeg finder Dine Breve »forjagede eller langtrukne«; men jeg trøster mig med, at Du i Grunden ikke selv mener det, thi ellers skrev Du vel kortere og sieldnere. Du gjør mig virkelig ogsaa stor Uret, dersom Du troer det, og dersom Du vidste hvormeget jeg længes efter Søndagene og Onsdagene fordi det er Postdage, vilde Du ikke beskyldte mig derfor. — Det Brev, jeg fik i Søndags morede mig ret; jeg kunde saa tydelig see hvorledes Himlen havde været mørk og regnfuld hiemme hos Eder, men hvorledes det efterhaanden var klaret op. Jeg kan godt begribe, at Du længes efter at komme bort, og Du veed hvormeget mine Ønsker stemme overeens med Dine i den Henseende. Jeg tænker ogsaa, at Din Reise hertil i Pindsen kan blive ganske fornøielig, men Du maae endelig ikke reise førend Du idetmindste i 6 Uger har været fuldkommen rask. Du tænker ikke længer, end til denne Reise — idetmindste skriver Du kun om den — men jeg veed ikke hvorledes jeg skal faae Ende paa Tiden indtil Sommerferien. Min Taalmodighed er ganske sluppen og min gamle Trusel at beholde Dig her, naar Du kommer til Pindsen, falder mig ofte ind — dog, jeg vil ikke gjøre Dig bange; Du kan være rolig for at jeg ikke for Alvor skal forlange det af Dig. —

Du skriver, at Du vil sende mig Penge til Huusleien; det behøves ikke, thi Frue B.¹ sagde, da jeg spurgte hende derom, at hun ligesaa gierne vilde vente til næste Flyttedag; men Du har maaskee allerede kiøbt Vexlen, saa kan Du jo gierne sende mig den, eller ogsaa selv giemme den, dersom den ikke lyder paa en vis Termin. Jeg vil bede Dig, at holde saamange Penge tilbage som det er Dig muligt; thi jeg forudseer, at vi ville faae en heel Mængde Udgifter strax i Begyndelsen, deels til Livets Fornødenheder, deels til mange Ting, som vi nu glemme at besørge, men som vi snart ville savne. — Jeg har ellers maattet love Frue B. 10 Rbd. mere om Aaret, altsaa 130 for at faae et Pigekammer til; thi ved nærmere Undersøgelse fandt jeg, at intet af de 3 Kamre paa Loftet kan bruges dertil. I Grunden er det ikke ret af Fr: B. at hun ikke gjorde mig opmærksom derpaa strax; thi jeg selv kunde ikke faae dem at see. — Du spørger mig om hvad jeg besørger her, jeg skal sige Dig det: et Mahogni Divan, 1 Bøgetræs dito, en dito Sopha, 12 Mah: Stole, 12 Bøgetr: dito, 6 sim[p]le, 2 Mah: Spilleborde, 2 Consoller, et Theebord af Bøgetr., ligel. 2 Servanter, 2 Senge, 1 Mah: Hiørneskab, et dto Syebord, et fiirk: Bord, et Spisebord med Fløie, et Bord til Pigekammer, 2 enkelte Fyrret: Klædeskabe, 1 stort Linnedskab; en Vandtønde, 2 Spande, en stor og en lille Strippe. Nu veed jeg ikke meer. Du vil jo have Meublerne stoppede med Krølhaar; det vil giøre dem omtrent 100 Rb. dyrere, thi Sadelmageren kan ikke skaffe saa mange gode her i Landet, hvorfor han maa lade dem komme fra Kiøbenhavn. — Snedkeren er i fuldt Arbeide; de Stole, han har faaet færdige, synes mig meget godt om. Han har lovet at skaffe Alt færdigt til Slutningen af Juni; saa er der jo Tid nok til at faae Betræk paasyet etc. — Gud give at Alting var vel i Orden; ikke fordi jeg er kied af at have med disse Ting at giøre, men det varer saa uhyre længe. — Hvad skal jeg saae i vores Have? det kan jo ikke hielpe at lægge Ærter etc., thi de ere jo allerede forbi inden vi komme. — Nu ikke videre om Forretninger. —

Det glæder mig ret meget, at Wilh: Lunding² stod sig saa godt. Han og Caroline ere vel meget lykkelige. Vi veed da nok

fra vor egen Tid, hvorledes det gaaer til! Hvorledes har de det iøvrigt hos Lundings?

At jeg ikke skrev til Dig i Løverdags, maae Du ikke bebrejde mig; jeg vilde have skrevet, men saa kom Svogeren her med hvem jeg maatte spille Kort for at holde ham i Humeur — Herre Gud, Jette, mon vi om 3 Aar ogsaa skulle være saa kiede af hverandre som J. og P.? — Plum er en Klodrian, men Julie bærer sig heller ikke rigtigt ad imod ham. Nu er han da Gud skee Lov væk.

Dersom Du en Gang skriver til Marie Bøyesen¹ — Nattergalen hedder hun her — maae Du sige hende, at jeg skammer mig for hende. Jeg har været hos Saxtorfs, maaskee endog i Stuen med hende, uden at huske paa at hun var der, og altsaa ikke hilst paa hende. —

Her staaer Alt ved det gamle. Jens er endnu ikke reist. Jeg mærker dog, at man kan leve ganske fornøiet uden Ærgrelser; men det kommer maaskee deraf, at Længsel gjør samme Virkning, det er, sætter Sindet i Bevægelse ligesaavel som en Ærgrelse.

— Skriver Du til mig paa Onsdag? Jeg tør neppe bede Dig derom, siden jeg selv ikke har været saa meget flittig til at skrive; men Du skal see at jeg vil forbedre mig. Desuden, dersom Du skriver to Gange om Ugen, kan jeg jo ikke være bekendt andet, end ogsaa at skrive to Gange. Du maae ellers ikke troe, min kiære Pige! at jeg er saadan en stor Egoist, men det gaaer mig som Dig at jeg altid er misfornøiet med mine egne Breve. Derimod er jeg altid uhyre fornøiet med Dine; jeg veed ikke om det gaaer Dig ligesaadan. — Det skulde more mig om Fritz var bleven vred paa Henriette; jeg har nok spaaet ham, at det Venskab ikke vilde vare evigt. Dog kan det jo gjerne være, at det er af Flid; thi siden han har udsat sin Examen saalænge, bruger han vel denne Tid saa godt han kan. — Jeg tænker, Wilhelm bringer Dig et Forslag angaaende Reisen, som jeg har skrevet til ham idag. —

Hvorledes gaaer det med Historien? Jeg tør vædde at I have lagt Bøgerne paa Hylden igien. Til næste Vinter ville vi to tage fat igien; jeg tænker, det kan blive ganske fornøieligt.

Hils Charitte ret meget fra mig. Ligeledes alle de andre. Siig Henriette, at i Sommer skal hun da blive frie for mine hyppige Besøg — dog — lad hellere være at sige det. — Min Hørelse har jeg endnu ikke gjort Noget ved; jeg har ikke haft Tid til at tænke derpaa og i denne Tid har jeg faaet et nyt og temmelig besværligt Arbeide. — Nu Lev vel, min kiære, søde Henriette! Tænk ret flittigt paa mig; det kan Du jo nok faae Tid til midt i al Din Travlhed.

13.

Odense den 22^d April 1829.

Ret hiertelig takker jeg Dig, min inderlig elskede Henriette! for Dit sidste Brev; det var smukt af Dig, at Du ikke vilde lade mig vente forgiæves endskiøndt der kom saa mange Forhindringer i Veien. Du kan være vis paa, at Alt hvad jeg faaer fra Dig er mig kiært om det endog er nok saa lidt. Jeg veed ikke om jeg tør vente Brev paa Søndag, thi der er vel stor Travlhed til Confirmationsstatsen. Bring Fritz min Gratulation paa Søndag.

Dit Brev med de 60 Rbd. har jeg faaet og lagt Pengene hen; men jeg kommer nok snart til at bruge nogle af dem, da jeg staaer i Handel med Kammerherreinde Scheel¹ om adskillige Ting, som hun ikke vil føre med sig og som vi dog skulle have, som 4 Fag Rullegardiner, nogle Baller, en Forhøining, en Skiænk etc.; jeg veed endnu ikke hvad hun forlanger for dem. Desuden har Louise talt til mig om Penge til Gaase-Duun og mere af samme Slags, som hun selv skriver til Dig om. — Snedkeren er i fuldt Arbeide med vore Meubler; han kommer ikke til Kiøbenhavn. —

Jo tiere jeg seer vore Værelser, desto bedre synes jeg om dem; de see saa hyggelige og behagelige ud, som jeg ikke let veed at have seet nogen. Frue Scheel siger ogsaa at de ere meget behagelige at boe i. — Jeg har givet hende Tilladelse at blive boende i dem indtil Majs Begyndelse, da hun ikke før kan forlade Byen.

Hvormeget jeg glæder mig til Din Ankomst, behøver jeg vel ikke sige Dig; jeg længes — det tør jeg nok sige — i det

Mindste ligesaameget som Du; og min Længsel angaaer kun Dig allene, hvorimod Du vel meest reiser for at see Værelser, Meubler etc. — ikke sandt, min Lille? men en Portion af Din Reiselyst i det mindste maae jeg vel nok skrive paa min Røgning. Dog vil jeg ret indstændig bede Dig, ikke at reise før i den sidste Halvdeel af Maj; thi Dit Helbred kan umuligt — om Du og vedbliver at være ganske rask — være saa befæstet, at Du tør reise før og det vilde dog være Alt for kiedeligt og ubelieiligt om Du skulde lægge Dig syg her, eller komme syg tilbage. Desuden er Veiret endnu langt ud paa Foraaret uroligt og Du vil jo — som jeg ogsaa synes er rigtigst — gjøre Reisen med Dampbaaden. — Du kan være rolig for, at »Nogen« nok skal hente Dig i Striib. — Lad mig nu see »dass Du fein fromm bist« og føier mig heri. Sæt ogsaa, det er en overdreven Forsigtighed, saa er Omstændighederne dog saadan, at vi hellere maae gjøre for meget, end for lidt af det.

Jeg gad gjerne see hvorledes Caroline og Wilh. L: bære sig ad. Du som en erfaren Pige maa godt kunne bedømme om de føre sig net og passende op. Dog er jeg vis paa, at om deres Omgangsmaade ikke ganske behager hiemme hos Eder, kunne Andre derfor gjerne ansee dem for meget moderate; thi der i Huset er man stræng i saa Henseende. Vi have desuden forvænt dem med vores store Afholdenhed og *Koldsindighed!* Apropos, hvorledes lever Laura? er hun kommet sig noget efter Sophies Reise? Hils hende og de andre hos K: naar Du seer dem. Du besøger dem jo nok saasnart Du faaer Lov at gaae ud. De have dog viist sig saa nette og kiærlige mod os — mig især — at vi maae være dem taknemlige derfor.

Abels Død¹ overraskede mig. Der er dog altid en elegisk Følelse forbunden med naar man hører en Bekjendters — om ikke just en Vens — Bortgang. Troer Du virkelig, at Charitte tager sig det nærmere, end de andre? I saa Fald skulde det glæde mig for hende, at han er død; thi dermed er Alt paa det Rene. Tro ikke, at jeg dermed mener noget Haardt, eller Uvenligt; det mener jeg ikke mod noget Menneske, allermindst i denne Tid. Hvor kan man selv være saa lykkelig, som jeg er, og dog være bitter og ukierlig mod Andre. Bring C: en venlig Hilsen fra mig. Hvorledes gaaer det med hendes Ansigt?

Du skriver, at Fritz nok er vred paa Huset. Det finder jeg meget rimeligt; thi det var nok ikke godt muligt at den store Varme kunde vare længe ved; men maaskee gjør Du ham ogsaa Uret. Fra Kongslews skrives der i det Mindste at han er meget flittig.

Hvad Du skrev om Din Bedstemoders, morede mig ret. Hvem skulde troe at den gamle Bedstemama forstod sig saa godt paa sin Datterdatters Hiertesanliggender; men i Grunden er det da ganske rimeligt, at hun er klogere i det Capitel, end de gamle tørre Tanter, som nok ikke har elsket andre end deres Moder, sig selv og Dig. Det er ret latterligt at Tanterne kunde finde Lighed mellem mig og Gen: Rosenstand¹ i hans Ungdom; i det Udvortes kan det da ikke være og i det Indvortes ikke heller, efter hvad jeg har hørt om ham. Imidlertid er det jo ret vel, at de have saa gode Tanker om mig. Hvorledes lever Onkel Wolfgang? kommer han endnu og fortæller moersomme Historier? Fader fortæller, at Oberaudit: P. Rosenst: kaldte ham Jens Paaskelillie fordi han »faldt paa Knæe, nu paa eet Gadehjørne, nu paa et andet!«²

Dersom jeg faaer Brev paa Søndag, haaber jeg det bliver et dygtig langt; thi de to sidste vare temmelig korte; dog maae Du ikke maale Dine Breve i Alenviis, eller troe, at jeg gjør det med mine. Det vilde være alt for kiedeligt om Du skulde pine og plage Dig for at faae de 4 Sider fulde.

Jeg seer af et Brev fra Tante Line til Fader idag, at Wilh: venter at faae Permission sidst i Maj; opsætter Du ikke nok Din Reise saalænge indtil han kan følge med? baade for Din egen Skyld og ogsaa for hans: thi ellers er jeg bange, han slet ikke kommer, hvilket han dog trænger til. Jeg har med temmelig Umage faaet alle Hindringer for hans Reise ryddet af Veien, fordi jeg ansaae denne Recreation nødvendig baade for hans Sind og hans Skind, og det skulde gjøre mig ondt om der ikke skulde blive Noget af.

Nu Lev vel, min inderlig elskede Pige — snart min Kone; o! Du veed ikke hvor meget jeg glæder mig til at det ikke skal vare længe, inden jeg kan kalde Dig med dette velsignede Navn. Jeg kan ofte ikke ret fatte, at det virkelig er saa nær

med os, og Tanken om den gamle Nød staaer tit levende for mig.

Din Caspar.

Hils Henriette og alle Venner paa det kiærligste fra mig; især Caroline og W. L. — ogsaa Hermann¹ naar Du seer ham.

14.

Odense den 29^d April 1829.

Jeg havde tænkt at høre lidt fra Dig idag, men fik da en lang Næse; men jeg havde jo fortjent den siden jeg ikke skrev i Løverdags; imidlertid havde jeg dog det hemmelige Haab, at Du vilde lade Naade gaae for Ret. — Du maa ellers ikke troe, min kiære søde Henriette, at det var Magelighed eller Ligegyldighed at jeg ikke skrev med sidste Post; Men jeg havde et nødvendigt Arbeide, som jeg ikke blev færdig med før ud paa Natten og da var jeg saa træt og forskreven, at jeg hellere vilde opsætte det til idag. — Tak for Dit Brev i Søndags; det er ret slemt, at Feberen endnu huserer hos Eder, baade er det slemt for de stakkels Patienter selv og for Dig er jeg ikke rolig, saalænge Feberen endnu er i Huset. Gud give, at jeg vel havde Dig herovre, jeg mærker med hver Dag mere og mere at jeg ikke forstaaer at leve uden Dig; jeg gjør mig heller ikke synderlig Umage for at lægge Baand paa min Utaalmodighed, thi nu seer jeg jo Maalet saa nær for Øie; saalænge det endnu stod i det ubekjendte Fierne, kunde jeg nok tæmme min urolige Higen: nu kan jeg ikke. — Dit Besøg her i Maj glæder jeg mig ret til; vi ville nyde disse Dage; det er dog den sidste Fryd, vi have som Forlovede. Hvormeget Godt og Skiønt ogsaa Fremtiden lover os, saa faae vi dog ikke *den Slags Glæde oftere.*

At Du ligesaavel som jeg glæder Dig meest til at blive bestandig hos mig, det troer jeg ogsaa i Grunden, om jeg og siger det Modsatte; dersom jeg ikke troede det, glædede jeg [mig] ikke saameget til Sommeren som jeg nu gjør. — Ofte forekommer det mig, at Lykken har været alt for god imod mig; thi hvad Godt har jeg gjort, hvorfor jeg skulde have det saa

meget bedre end tusinde Andre; eller rettere hvor meget Galt og Slet har der ikke været og endnu er i mig, som snarere skulde skræmme Lykken. Den forekommer mig som Dædalus's Billedstøtter, som man sagde om at de fløi bort, dersom man ikke bandt dem¹; jeg har fast besluttet at gjøre Alt hvad der staaer i min Magt til at binde Lykken; nyde den med Taknemlighed imod Gud, og gjøre Alt hvad jeg kan for at blive den værdig. Hvad Godt der er ved mig — og det er der vel, saavel som Ondt — det har jeg Dig, Du kiære Pige! at takke for. — Deri ligger ogsaa det sikkreste Pant paa at min Kierlighed til Dig er bestandig og uforanderlig; jeg maatte da blive et ganske andet Menneske, end jeg nu er — dog — dette har jeg vist sagt Dig mange Gange før; men Du bliver vel sagtens ikke utilfreds med, at jeg føler det Samme nu som før. —

Jeg har i denne Tid havt Løilighed til at lære Odenseernes Sladdresyge at kiende, rigtignok ikke i Anledning af mig eller mine Affairer, skiøndt jeg jo har faaet gode Raad og Advarsler nok om at tage mig i Agt for den og den. Min Skræk for al Sladder er derved forøget endnu mere, og jeg vil bede Dig være beredt paa de Ubehageligheder, der kan komme ogsaa til os om vi ogsaa holde os nok saa meget for os selv. — Dog, det vil Du vel tidsnok erfare. Her staaer Alt for Resten ved det Gamle. Jens er reist og Gud veed hvor han nu er. — Med min Skole gaaer det godt; jeg er nu bleven Herre over Disciplene, og jeg sparer ingen Umage for at passe mit Embede saa godt som muligt. Jeg arbejder med Lyst og Iver; thi dersom jeg ikke nu lægger en fast Grundvold, vil det siden koste mig tusinde Ubehageligheder. Ogsaa for Din Skyld gjør jeg hvad jeg kan for at blive respecteret, saavel med Hensyn til Lærdommen som til Disciplinen; thi det vilde dog ogsaa komme til at gaae ud over Dig, dersom min Stilling blev mig ubehagelig og trykkende. Ja, min elskede Jette! Du lever i Alt hvad jeg foretager mig. —

Dine Efterretninger om alle Venner i Kiøbenhavn fornøie mig altid meget; men hvad jeg faaer fra Dig selv, er dog det Bedste og det maa Du endelig ikke afkorte for at lade mig vide hvorledes de Andre have det. Wilh. Lunding og Caroline

ere vel meget lykkelige. Det er dog godt at kunne glæde sig over Andres Lykke uden at behøve at misunde dem.

Lad mig vide hvorledes det gaaer Patienterne. Fritz¹ kom dog vel til Confirmation? det var dog haardt for den stakels Dreng om Feberen havde nødt ham til at vente endnu et halvt Aar. —

Har Du ikke seet min Broder Fritz siden hans Examen? eller er han virkelig vred paa Huset, eller Nogen Enkelt i det? Jeg haaber, at Vilhelm nok skaffer sig Permission saa at han kan reise med Dig og Jette. Han trænger virkelig til denne Reise, saa det skulde gjøre mig ondt, om der ikke blev noget af. —

Nu Lev vel, min inderlig elskede Pige! lad mig ikke vente forgiæves paa Brev næste Post. Du gjør virkelig en Synd dermed, thi jeg bliver saa mig selv og andre til Plage. — Desuden ængstes jeg altid for, at der skal være indtruffen noget Ubehageligt. — Nu, god Nat min søde Pige. Hils alle paa det kiærligste fra mig, in specie Henriette, *Charitte* og *Caroline*

Din Caspar.

15.

Odense den 2^d Maj 1829.

Du bliver vel snart kied af mine mange Breve, min kiæreste Henriette!, men naar Du ikke vil skrive til mig, maae jeg jo skrive til Dig, thi tale med Dig paa en eller anden Maade, maae jeg. Jeg forsikkrer Dig, at jeg i *disse Dage* har plaget mig med allehaande ængstelige Tanker, som, at Du havde faaet Feberen igien, eller En af Fredr: var bleven farlig syg, eller saadan Noget. Men jeg trøster mig ved, at jeg altid har fundet min Frygt overdreven. —

Fra vore Værelser og Meubler skal jeg hilse Dig. Snedkeren har nu faaet 18 Stole, en Sopha og et Bord færdig og arbejder paa Sengene. Naar Du kommer her, tænker jeg, Du skal see den største Deel færdig. — Det, jeg har seet, er virkelig meget smukt, og saavidt jeg kan see, stærkt og durabelt. — En Pige har jeg fæstet fra Majdag af og accorderet med hende, at hun i Løn og Kostpenge for det første Halvaar skal have 15 Rbd., siden 12 Rbd. Iøvrigt har jeg sagt hende, at hun faaer Arbeide

før Du kommer; thi det kan være, at jeg flytter ind i Værelserne sidst i Maj, fordi Du eller Louise skal have det Værelse, som jeg nu beboer. Der blev da ikke noget af Handelen med Frue Skeel, thi hun lod mig vide, at hun havde leiet Værelser, hvor hun kunde have Alt sit Tøi med sig. — Jeg tæller nu hver Dag indtil Midten af Maj, — thi fra den Tid begynder jeg at vente Dig — og med det første begynder jeg nok at tælle Timerne — idetmindste tiltager min Længsel og Utaalmodighed daglig; men jeg frygter næsten endnu mere for hvorledes det skal gaae, naar Du igien skal reise tilbage — dog, den Tid, den Sorg. —

Her leve vi alle ved det Gamle; jeg skal hilse Dig fra Fader og Sødskende, som alle vente Dig med stor Længsel; men reis dog endelig ikke førend Dit Helbred er *fuldkommen* befæstet. Har Du virkelig været fuldkommen fri for Feberen i de sidste 6 Uger? Jeg stoler paa, at Amalie H: ikke tillader Dig at reise saalænge der er det Mindste at risicere — ihvorvel jeg ellers just ikke synes saa meget godt om at hun regierer for Dig. — Nu, til Straf fordi jeg ingen Brev fik i Onsdags, faaer Du ikke mere idag.

Hils alle paa det venligste fra mig, navnlig Henriette, Charitte og Caroline. — Jeg har sendt den eng. Roman Cecilie¹ med en Skipper, inden i en Kuffert; Kongslews sender Dig den nok, naar den kommer. Lev vel min søde Pige

Din C.

— — —

Ogsaa jeg, min bedste Henriette! sender Dig en kierlig og faderlig Hilsen, og haaber at den vil treffe Dig ved god Sundhed og et fornøiet Sind. Vi glæde os her ved Tanken om, snart at skulle see Dig hos os. Maatte Du kun ikke have hørt saa meget om de fyenske Herligheder, at Virkeligheden vil see alt for mager ud for dine Øine. — Lev ret hiertelig vel, og elsk altid Din anden

Fader².

16.

Odense den 23 Maj 1829.

Du beder mig, min elskede Henriette! at lade Dig faae et Par Linier paa Mandag; Du skal ikke vente forgiæves, men

Du maa ikke vente Dig et ordentligt Brev; thi Alt hvad der er af nogen Interesse for os, ville vi afgjøre mundtlig. Gud skee Lov, at Du nu snart kommer. Du kan troe, jeg har længtes ret ordentligt, og dersom jeg ikke havde Arbeide nok, vilde jeg vel ikke have holdt Taalmodigheden saagodt vedlige, som jeg har. Jeg indseer det hver Dag tydeligere, at Du og Arbeide ere mine to Skytsengle i denne Verden; jeg haaber, at ingen af dem skal forlade mig. —

Du kan være vis paa at træffe mig i Striib med en Vogn paa Tiirsdag; men dersom Dampbaaden kommer meget silde dertil, blive vi Natten over der; thi Du maa paa ingen Maade kiøre om Natten — gjør nu ingen Indvendinger herimod, men lad mig raade. Lad mig endnu engang bede Dig ret alvorligt, at være overdreven forsigtig paa Din Reise, ogsaa for Din egen Skyld, thi Du er dog ikke tjent med at lægge Dig syg her. — Dog, jeg kan maaskee spare mine Formaninger; thi Du har maaskee allerede faaet Feberen igien, eller der er kommet andre Forhindringer, saa at Du har maattet opsætte Reisen. Jeg venter med Ængstelighed Dit Brev i Morgen — Du lader mig jo ikke vente forgiæves?

Her er Alt meget stille — Louise har ikke været ret rask i disse Dage, dog troer jeg ikke det bliver nogen ordentlig Sygdom; ogsaa for hendes Skyld glæder jeg mig til Eders Ankomst, thi hun har det temmelig eensomt i denne Tid, da Annette er paa Skjoldemose. Jeg skal hilse Dig ret meget fra hende og Julie. — Julie sender en lille Seddel hermed om en Commission, i det Haab, at Du maaskee faaer mit Brev saa tidligt, at Du kan udrette den. — Ogsaa fra Fader skal jeg hilse Dig. Du kan troe, de vente Dig alle med aabne Arme. —

Nu lev vel, min kiære, søde Pige! jeg vil ikke plage Dig med et langt Brev idag, da Tiden vel sagtens er knap for Dig. Hils alle Fridrichsens, Charitte og Caroline in specie fra mig — ligeledes Henriette og Marie Borch¹, om Du seer hende. —

Din Caspar.

Odense den 8^e August [1829.]

Endskiøndt jeg endnu ikke har hørt fra Dig, og altsaa egentlig ikke veed om Du er levende eller død, vil jeg dog skrive til Dig i det Haab, at Reisen dog ikke ganske har slaaet Dig ihjel. Du kiender mig jo nok, min kiære søde Pige, saa Du kan vel vide med hvor mange forskellige Bekymringer og Ængstelser jeg har plaget mig selv i disse Dage. — Jeg venter vist at faae Brev imorgen og med næste Post med nøiagtig Underretning om hvorledes Alting staaer i Kiøbenhavn og om Du, uden ganske at jage Livet af Dig, kan i 8 Dage blive færdig til at blive for Alvor hvad jeg saa ofte har kaldt Dig i Spøg: Madamme. Jeg sender med Posten idag min Ansøgning om Reisetilladelse til Directionen¹, og jeg kan ikke see, at den kan nægte mig den da det jo er i mit lovlige Kald, jeg reiser. — Jeg haaber, at Pengeaffairerne blive arrangerede saaledes som vi have aftalt det. Jeg kan ikke sende Dig de behørige Attester til Enkekassen² før med næste Post, da jeg ikke har dem i complet Stand, med de fornødne Underskrifter etc. — — Imidlertid beder jeg Dig gjøre Din Onkel opmærksom paa, at dersom de 10000 Rdr. blive efter Aftale satte fast saaledes at Du kan være sikker paa at beholde dem dersom Du skulde blive Enke, saa behøves der ikke at sættes i Enkekassen. Da han maaskee ikke kiender denne Bestemmelse, er det bedst at gjøre ham opmærksom derpaa. Saavidt jeg veed findes det Fornødne herom i 2de § af Fundatsen for Enkekassen fra 1788. Imidlertid overlader jeg det ganske til ham at gjøre hvad han anseer for rigtigst. Jeg skal i alle Tilfælde sende Attesterne med næste Post.

For at Du ikke skal troe, at jeg snakkede hen i Veiret da vi talte om den Ting, vil jeg dog sige Dig, at jeg har en bestemt Grund, hvorfor jeg ikke ønsker at Mynster skulde vie os, nemlig den, at jeg af nogle Ord, han sagde til mig da jeg reiste fra Kiøbenhavn, har Grund til at troe, at han synes at jeg for det første ikke skulde tænke paa andet end paa mit Embede. Det vilde derfor være mig noget ubehageligt at anmode ham om at forrette Vielsen; han er mig desuden for fornem. Men

dersom Du bestemt ønsker det, skal Du ikke tage Hensyn til min, maaskee overdrevne, Ømfindtlighed¹. —

Louise har idag indkiøbt og syltet for Dig. Resultatet deraf er, foruden andre Ting, som jeg ikke erindrer, Flæsk og noget ganske delicat Syltetøi, som jeg tog mig den Frihed at smage temmelig stærkt paa, da det jo er til mit eget Huus, især da jeg tænkte at Du herefter vel nok giemmer Krukkerne saagodt at jeg ikke kan komme til dem. — Mine sidste Penge ere snart opbrugte, og jeg haaber, at Amalia H: sender de belovede paa Mandag, thi ellers har jeg Intet at betale Brænde og Reisen med. —

Her er alt forresten saaledes som da Du forlod os. Jeg har læst etsteds, at den almindelige Anerkiendelse af den Elskedes Værd, gjør hende dobbelt kiær for Elskeren, og jeg har ret havt Leilighed til at erfare Sandheden heraf i disse Dage; thi alle Huse gienlyde af Din Roes; men især er Jfr. Martens temmelig besat af Henrykkelse over Dig. Hun stod iaften og slog i Hænderne og betheuerte mig, at saadan en Pige havde hun aldrig kiendt før etc. Naturligviis falder der da lidt af til mig med for den gode Smag og Skiønsomhed, jeg har viist ved at lede mig saadan en Pige ud. — Jeg maatte love Caia² paa min Ære at jeg skulde bringe Dig hendes kiærligste Hilsner og Haandtryk, som hun løb midt ud i Gaarden for at give mig med. Jeg troer virkelig at Du kan lidt meer end Dit Fadervor; thi det kan regnes til de ikke ubetydelige Mirakler, at Odenseerne, som dog Ingen skal beskylde for Godmodighed, ja selv gamle Jomfruer, som dog endnu ikke have opgivet Haabet, have ligesom sammensvoret sig om at finde Behag i Dig. Jeg veed ikke om Du sætter synderlig Priis paa dette Bifald; men paa mig har det dog giort saamegen Virkning, at jeg nu dog troer at Odenseerne endda ikke ere saa »taavlige« som jeg i Begyndelsen ansaae dem for at være. Men de kunne da være blinde nok endskiøndt de kunne see at Solen skinner og at Henriette er elskværdig. — Nu, jeg kommer nok til at holde op; jeg troer jeg kunde blive ved at snakke med Dig hele Natten, men Du er vel kied af det allerede. Skriv mig nu ret udførligt om hvorledes Du har det, og bed mig ikke at vente længer

end til næste Løverdag. Jeg veed knap hvorledes jeg skal faae Ende paa disse 8 Dage. — Lev vel, min elskede Henriette. Alle her hilse Dig paa det kiærligste. Jeg haaber at Du bringer den hele Familie de venskabeligste Hilsner fra mig.

Din C.

Hvorledes skal jeg adressere mit næste Brev ?

18.

Odense den 12^e August [1829].

Tak, min inderlig elskede Henriette! for Dine to venlige Breve. Du maa ikke vente at faae et *ordentligt* Brev fra mig idag, thi Dit sidste Brev har giort mig ganske ør i Hovedet. Saa er det da virkelig kommet saa vidt med os! alle Hindringer, baade udvortes og indvortes ere overvundne og vi skulle nu alene leve for hinanden. Jeg vidste jo nok, at det vilde skee, men nu da alle mine kiæreste Drømme og Forhaabninger ere blevne virkelige, *kun* jeg dog ikke ret fatte det. Mangeslags Tanker have krydset sig i mit Hoved i Aften; vi staae dog nu ved Vendepunktet i vores Liv. Den forbigangne Tid med alle sine Glæder og Sorger, den Tilkommende Tid med alle sine Forhaabninger og Bekymringer, have fremstillet sig saa levende for mig, at jeg endnu ikke er kommen ret i Rolighed.

Du kan være sikker paa at jeg paa Søndag Aften eller Mandag Morgen er i Kiøbenhavn. Jeg har vel ikke endnu faaet Directionens Tilladelse¹, men Professoren² har forsikkret mig, at jeg gierne kunde reise, da det ikkun er en Formalitet. Er det da galt, saa er jeg angerløs, og Skylden ene hans. — Arrangementet ved Bryllupet veed Du nok, ikke saa ganske er efter mit Hoved; men jeg skal ingen Invendinger giøre, som jo ogsaa kun vilde foraarsage unyttigt Vrøvl. — Men siden der dog skal bedes 30 Mennesker sammen, vilde jeg gierne have 2 til, nemlig August Paludan og Carl Liebenberg³; den Første for at der kan være een af den paludanske Familie, som dog er mig nær beslægtet og som jeg nødig vil støde. Den Anden er dog min bedste Ven, eller rettere den eneste jeg har havt. — Dog skal Du ikke forlange det af Din Familie, dersom

Du troer at de nødige vilde have det. Jeg vil ikke støde dem over en Bagatel. —

Hvad Pengesager angaaer, da haaber jeg at Din Onkel nok kan faae det Fornødne arrangeret; dersom ikke Alt kan blive færdigt, seer jeg ikke rettere, end at han kun behøver at beholde de 10000 Rdr. hos sig, som skulle sættes fast; thi angaaende de Øvrige, er der jo Intet videre at iagttage, end at overlevere dem og modtage Quitting. Jeg sender hermed min Døbe- og Sundhedsattest; bed Din Onkel at besørge det Fornødne afgjort med Enkekassen; thi saa er der ikke videre at besørge, end at jeg melder mig hos Præsten med mine Attester, og bed ham ikke at være vred over al den Uleilighed vi foraarsage ham; jeg skal herefter ikke oftere falde ham til Besvær.

Lad mig nu blot see, at Du passer omhyggelig paa Din Helbred; jeg kan ikke see nogen anden Hindring, der kunde komme i Veien, end dersom Du atter blev syg. Anstræng Dig for alting ikke for meget; hvad der ikke bliver færdigt nu, kan jo siden blive det. Din Helbred er dog det vigtigste. Gaae endelig ikke ud om Aftenen; lad mig ret inderlig bede Dig derom. Husk paa hvor ofte Du har angret det, og om det endog skulde genere Dig, saa er det jo nu snart forbi. Det var dog alt for kiedeligt, om der nu skulde komme Noget i Veien. —

Vil Du hilse Din Bedstemoder og hele øvrige Familie ret meget fra mig. Siig Din Onkel, at jeg i Mandags modtog et Brev med 208 Rdr. Heraf har jeg betalt Schmidts Regning med 92 Rdr. Jeg selv har taget 70 Rdr., og betalt Louise 29 Rdr. til de Ting, Du havde givet hende i Commission at besørge; altsaa er der endnu 17 Rdr. tilbage. Jeg haaber dog at Din Onkel gjør saa mange Penge løse, at alle Regninger kunne betaales¹, og vi desuden have nogle Hundrede at begynde med. Der venter os jo temmelig betydelige Udgifter inden Renterne af Dine Penge atter skulle hæves. —

Alle her hilse Dig paa det kiærligste. Louise venter Lange med det første. Den lille Sophie lever endnu, men synger nok paa det sidste Vers; i de sidste Dage har hun være[t] meget slet; jeg vilde ønske for Julie, at det var vel forbi.

Fra Bispegaarden skal jeg hilse, item fra Kalkars; ligeledes

fra Liebenbergs¹ som idag ere komne hertil. Frue L: skal nok faae de emaillerede Gryder at see paa det at hun kan faae Respect for vort Huus.

Dersom Du seer Noget til Fridrichsens, maae Du hilse dem paa det venskabeligste fra mig. At Jette F. nødig vil miste Dig, kan jeg godt begribe, især naar jeg tænker paa hvor-meget jeg glæder mig til at faae Dig; men Du har lovet mig, at Du ikke vil græde alt for meget ved Afskeden. Nu lev vel, min inderlig elskede Pige. Det bliver da sidste Gang, jeg skriver til Jette Rosenstand. — Endnu engang Lev vel

Din Caspar.

Gratuleer Onkel Kongslew² fra mig.

**BREVE
FRA
ODENSE-PERIODEN
1829—1853**

Henriette Paludan-Müller, født Rosenstand-Goiske.
Fotografi fra ca. 1860, tilhører Departementschef K. Paludan-Müller.

A.

Breve til Fru Henriette Paludan-Müller

1834—1845

1.

Kjøbenhavn d. 1^e April 1834.

Skjændt Tiden er meget knap for mig idag, skal Du, min søde Henriette! ikke vente forgjæves paa Tak for Dit kjærlige Brev, som glædede mig meget. At I have det vel, er jo herligt; jeg haaber, at det ikke har forandret sig. Men jeg kan ikke ret troe, at Lolo virkelig allerede skulde sige God Dag. Det maa jeg selv høre først. — Jeg har det fremdeles overmaade godt. I Løverdags, efter at jeg havde sluttet mit Brev til Dig, var jeg paa Bibliotheket, hvor Man var ret artig imod mig; derefter hos Finn Magnussen og Werlauf¹. Om Aftenen vare vi fire Brødre alene hos Vilhelm og spillede os en Lhomber, hvor de andre trak mig dygtig op. I Søndags gik Fritz og jeg først til Hermann Rothes, hvor vi Ingen traf, derfra til Vennersly, hvor Alle vare meget venlige som sædvanligt. Mida er bleven gammel af Udseende, Smaabørnene ere skudte stærkt i Veiret, paa Thalia og Emilie kunde jeg ingen Forandring see. Derfra spadserede vi til Fredriksberg, og saa til Middag hos Kongsløws, hvor Harder og Liebenberg ogsaa vare. Der var ganske muntert. Om Aftenen ved Thevandstid gik vi alle (Lange og Brødrene) til Fredriksens, og derfra atter til Kongsløws, hvor Selmers vare. Det var kjedeligt. Igaar fik jeg Dit Brev. Om Middagen vare vi hos Fredriksens, hvor Henriette trakterede godt. Den Gang fandt vi endelig paa begge Sider den gamle Tone igjen, hvilket slet ikke vilde lykkes os de to første Gange. Kun Charite var det samme søde Menneske, som altid. Henriettes Humeur var couleur de rose. Lange og jeg gik derpaa til Paludans og Prf: Vælschow², men traf Ingen, og saa, efter en meget varm Dispyt om Christendommen imellem alle fem, tilbage til Fredriksens hvor vi tilbragte en ret behagelig Aften. Charite fornøiede sig ret over Lange, som fortalte en

Deel om Digte og Bøger, han havde læst. Tilsidst spillede vi Kort og kom først bort Kl. 12 omtrent. Idag var jeg med Lange hos Vælschow og derpaa alene hos Engelstoft¹, som var meget artig. Da han hørte, at jeg samlede til Machiavel², lovede han mig, hvad Anviisninger, han havde. Siden har jeg været paa Bibliotheket, hos Liebenberg og spiiist til Middag. I Eftermid. skal jeg til Kaases, i Aften paa Comoedie og hos Kongsløws. I Morgen Aften hos Hannibal Selmer; jeg var ogsaa bedet til Kaases, men havde allerede taget imod Hannibals Invitation. Jeg skal fremdeles til Directions herrerne³ og et Par andre Visiter. Bruger jeg mig ikke, min kjære, søde Henriette? Dog tænker jeg ret flittigt paa Eder. Skulde al denne Commers vare ret længe, vilde jeg snart blive kjed af den; men endnu morer den mig, og jeg befinder mig fortræffeligt derved. — I Morgen aabnes Udstillingen paa Charlottenb.; der er herlige Sager af Thorvaldsen⁴. — I Morges mødte jeg Kalkar⁵ paa Gaden. Han og Familie vare vel ankomne igaar. Endnu har jeg Ingen af de Andre seet. — Paa Løverdags tænker jeg at reise herfra; paa hvad Maade, veed jeg ikke endnu, da jeg maaskee faaer Reiseselskab. Men det kunde jo ogsaa være at jeg reiste med Dagvognen paa Fredag, saa at Du kan vente mig enten Løverdags eller Søndags Eftermiddag; dog rimeligviis det Sidste. — Nu, Posten gaaer, og jeg skal atter paa Farten. Paa Fredag Morgen venter jeg et Par Ord fra Dig. —
 Lev vel, min elskede Kone! Kys Lolo fra hendes Fader.

2.

Kbhvn d: 17° Octbr. 1835.

Endskjøndt jeg endnu Intet har hørt fra Dig, kjæreste Henriette! skal Du dog ikke forgjæves vente Brev fra mig idag. Mit Brev med Vexelen haaber jeg, at Du har faaet.

Jeg lever her meget vel. I Onsdags begyndte jeg at arbeide. Hos Onkel Caspar er der ikke altid Leilighed, hvorfor jeg som oftest tilbringer Morgenen indtil Kl. 11 hos Jens; fra 11—2 er jeg paa Kongens Bibl. og om Aftenen arbeider jeg ofte ligeledes et Par Timer eller tre, saa at jeg dog faaer noget gjort, om ikke Alt hvad jeg havde besluttet. Først idag har jeg faaet

Tilladelsen til at blive her¹; jeg har altsaa endnu ikke været hos Directionsherrerne, og følgelig heller ikke hos Andre end Familien. Hos Amalie H. var jeg i Torsdags Middags; de laae midt i Flytning og havde selv kun været en Times Tid i Byen. Hos Fredriksens var jeg samme Eftermiddag; der saae forskrækkelig melankolsk ud. Henriette laae af Forkjølelse. Nanne og Wilhelmine sad hver i sin Krog tause i den mørke Stue. I Gaar var der muntre. Brødrene og jeg vare der til Middag med den gl. Frits Borch, Amalie Holstein og Thora Hansteen, som er der i Huset i Vinter. Frits B. er, saavidt jeg kunde mærke, ganske klog. Han var meget munter; men ingen vilde kunne antage ham for forvirret. Han var ganske anderledes end da vi saae ham sidst. Jeg har naturligviis mange Hilsener til Dig fra ham og de Andre. Thora Hansteen lader til at være en ganske vakker Pige. Jeg gav mig i Snak med hende for at prøve hende lidt; hun svarte meget ordentligt og fornuftigt. Hun ligner Charite ikke saa lidt, i det Mindste i nogen Afstand. Henriette var meget net og vakker. Førend jeg gik til Fredr. igaar, besøgte jeg Ob: Guldberg paa Garnisonshospitalet. Kopperne have taget paa ham, og han slipper først ud paa Tirsdag. Om han kunde smitte endnu, veed jeg ikke; men Gangkonen lukker Enhver ind, »som ikke er bange«. Han blev meget fornøiet ved at see mig. I Torsdags Aftes var jeg paa Comoedie, og saae først et flaut Stykke »Jean«, dernæst en ganske næt Ballet »Tyrolerne«², hvor Jfr. Grahn³ — Du har nok hørt hende omtale — og Bournonville⁴ dandsede ganske fortræffeligt. Bemeldte Grahn er et kjønt, langt Menneske, der ogsaa forstaaer at spille. Det var en sand Fornøielse. I Parquettet traf jeg Fru Vind fra Odense. Foran mig sad Karen From med Kjæreste. Han seer ud som et stort Fæ, og kunde end ikke paa første Bænk afholde sig fra smaa Karesser! — Idag er Hedvig Lieb: reist; men ikke med Ageposten, saa Du faaer hende nok ikke at see.

Om Fritses Eksamen⁵ vides endnu Intet, da Censuren først er paa Tirsdag. Vore Candidater fra Odense staae sig godt, og faae vist alle Laud. De havde lovet mig en Fortegnelse paa deres Characterer; men jeg har ikke faaet den endnu: Historie: Strøm⁶ pr. c. Helveg⁷ laud. Meelb:⁸ haud. Smith⁹ haud.

Cederf.¹ præ cet. Geogr. Alle laud. Dog er det kun for Mundtligt. For Tydsk og Fransk, saavidt jeg veed alle pr. c. undtagen Smidt laud. Latin alle laud., undt. Cederf. haud. Mathem: brillant, dog husker jeg ikke nøie de enkelte Charakterer; jeg troer Meelby 2 præ cet. De øvrige laud og præ.

Nu lev vel, kjæreste Ven! Kys Lolo og [Ru]dolf og Pigerne. Jeg haaber, at Børnene [føre] sig ordentligt op, og venter en meget de[taljeret] Fortælling om Alt derhjemme med næste Post. Onkel [Caspar? og] Brødrene hilse. Jens huer mig ikke alt for vel, [han] er meget »absprechend« og har ikke de aller-netteste ....² han læser meget flittigt, men er naturligviis i Pengeforlegenhed. Om Stænderne er her ikke synderlig Tale; mere om Universitetet. Jeg saae forleden den udskegne Decoration³, som forekom mig smuk, paa Loftet nær; dog kan jeg kun tale om det almindelige Indtryk, da jeg ikke havde Tid at [se] den ret efter.

Nu, Papiret er fuldt.

Din Caspar.

I Onsdags var jeg hos Rothes. Louise Old:⁴ med sine 3 vakre Børn er der i denne Tid.

3.

Kjøbenhavn den 24° Octbr. [18]35.

Idag faaer Du blot et Par Ord, kjæreste Henriette! for at lade Dig vide at jeg lever vel og længes stærkt efter Dig og Hjemmet. Jeg mærker nok, at jeg ikke faaer tredie Parten bestilt af det, jeg vilde. Noget har jeg dog faaet gjort, og haaber, at skulle blive for det Meste færdig med en Recension over Bekers Disputats⁵. Machiavel⁶ har næsten ganske ligget stille; men dermed haster det heller ikke, da den først skal være færdig til Nytaar, og jeg bedre kan arbeide paa den i Odense. Paa Comoedie har jeg været to Gange, siden jeg sidst skrev, og seet Riquebourg, de Uadskillelige og Alferne⁷; endvidere har jeg gjort Visiter, spiiet en Gang hos Fredriksens osv. Med Rosenvinge⁸ talte jeg forleden Dag. Han var saa artig og forekommende, saa vel og gunstig stemt for mig, at jeg ikke kunde ønske en bedre Modtagelse. Han havde læst mine smaa Arbeider og vi kom snart ind i videnskabelig Sam-

tale. Jeg maatte love at spise hos ham i Morgen (Søndag). Ogsaa paa ham kunde jeg mærke, at Directionen vilde gjøre for mig hvad muligt var; men han syntes snarere at være stemt for at skaffe mig Dispensation fra store Philologicum¹. Om det var muligt at skaffe mig Tillæg², lod meget tvivlsomt. — Den bedste Frugt af min Reise bliver nok det, at jeg har erfaret Directionens gunstige Sindelag imod mig, og at den kjendte noget til mig. Vi ville nu faae at see, om de ville virkelig gjøre noget for mig. — Mine Breve til Professoren og Eskildsen³ haaber jeg ere besørgede. Jeg venter i næste Uge min Ansøgning her tilbage med Rectors og Ephoratets Paategning.

Fra Laura skal jeg bede om Beskeed paa, hvorledes det Tørklæde skal være, jeg skulde købe til Dig, om saaledes som hendes røde, tærnedede? eller en anden Couleur osv.? — Fra Louise og Trydes havde jeg idag Breve med Begjæring om at besøge dem, hvilket jeg dog ikke seer Muligheden af.

Jeg fik intet Brev fra Dig med sidste Post; derover er jeg vred, og Du skal derfor straffes med dette korte og tørre Brev.

Kys Lolo og pas vel paa hende. Hils Rudolf⁴ og Pigerne; jeg haaber at Drengen har ført sig ordentligt op.

Din C.

Indlagt følger en Seddel fra L. som jeg glemte at sende forrige Gang.

4.

Kbhvn d: 30^e Octbr. 1835.

Tak, kjæreste Henriette! for Dit Brev idag, og vær ikke vred fordi Du Intet fik med forrige Post. Jeg blev tilfældigviis hindret i at skrive. Fritz fik da sit haud, rigtignok et meget godt haud, men dog altid intet Laud. Hans Mundtlige var ret godt, men dog ikke nok til at hæve hans Skriftlige. Han er for Resten ved godt Mod, gaaer i næste Maaned op til praktisk Ex: og tager saa hjem, hvor han vil udføre flere Arbeider, som han alt har begyndt eller dog lagt Planen til.

Jeg kommer neppe før, men paa ingen Maade senere, end med Diligencen, som gaaer herfra paa Mandag; jeg reiser lige til Odense og kommer hverken til Vordingborg, Nestved eller Herlufmagle, da jeg kun ved at bruge al den Tid, jeg kan

skrabe sammen her, kan faae det ene af mine Arbeider, Re-
 censionen over Bekers Bog, nogenlunde færdig, og det vilde
 være alt for kjedsommeligt, om jeg slet intet skulde have for
 min Reise. Din Onkel ønskede, at jeg skulde blive her Tirsdag
 over for selv at hæve Penge i Overform.; men det kan jeg
 ikke, og det er jo egentlig heller ikke nødvendigt. — Amalie
 H: var saa galant at sende mig en Billet til deres Loge i Onsdags,
 Dronningens Geburtsdag, hvor jeg fik en stor, brillant Ballet
 at see, hvormom jeg nok skal fortælle Dig nærmere. For Resten
 har jeg det ret godt; jeg har været til Middag hos Rosenvinge
 og hos Molbeks¹, og skal paa Søndag spise hos Engelstofts.
 Hos Amalie H. skulde jeg have spiiist i Søndags, men da var
 jeg hos Rosenv. Dog om alt dette Mundtligt. — Fra Biskop
 Faber² har jeg faaet min Ansøgning rask og expedit tilbage
 med brillante Anbefalinger fra Profes. og Eforatet. Gud give
 nu, den maa virke; men stort venter jeg ikke. Faaer jeg et
 Gratiale³, skal Du faae Lærred, men før bliver der Intet af, i
 det Mindste ikke i dette Aar. Jeg bringer overhoved Intet
 hjem med mig, da Kassen ikke tillader det.

Jeg længes nu stærkt efter Eder alle, og saa snart min lille
 Afhandl. bliver færdig, er der Intet som holder mig her, end-
 skjønt jeg morer mig ret godt. — Kys Lolo og hils de Andre
 kjærligst fra din C.

Det er sandt, foreløbig vil jeg dog sende min Gratulation
 til Din Geburtsdag.

5.

[1836 før 20. Maj]

Tak for Dit Brev, kjæreste Jette! og for Efterretningerne
 om Dig, Børnene og Huset. Jeg for min Part lever vel, gjør
 Visitter fra Morgen til Aften, men faaer ingen Ting udrettet.
 Collin⁴ har jeg endnu ikke kunnet træffe hjemme, men vil
 forsøge endnu engang derpaa imorgen. Dog venter jeg ikke,
 at der vil komme Noget ud deraf; derimod kunde der maaskee
 blive en Plads for mig ved den paatænkte Realskole i Odense⁵,
 som den nedsatte Committee (Schov, Bang etc.) har indstillet
 til at oprettes. Hansen⁶ sagde mig i det Mindste, at det maaskee

kunde give Leilighed for mig. Derom mere mundtligt. For Resten har jeg besøgt en Mængde Mennesker, men er endnu ikke færdig. Idag skal jeg til Middag hos Amalie H. og derpaa med dem i Comoedien. Hos Ewalds var jeg igaar, men traf ikke ham, da han er i Holsten. Fruen var heller ikke tilstede, derimod en smuk ung Pige, formodentl. Amalie. Hos Fredriksens, Rosenstands, Paludans og flere af mine lærde Venner har jeg været, ligeledes paa Udstillingen et Par Gange og har seet de to herlige Statuer til Pavens Monument af Thorvaldsen¹. I Søndags vare her nogle gode Venner: Liebenberg og Rothes. Thalia reiser til Norge paa Fredag, hvor hun er engageret i Mos hos en Frue Gerner. Hun siger altsaa Danmark Farvel. Hos Rothes seer der kjedeligt ud; Mida er bleven gammel og mager. Overhoved ere næsten alle Bekjendtere blevene ret gamle. Kun Tante Line og Laura forekomme mig yngre, end sædvanligt. Dorette behager mig ret vel; hun er livlig, temmelig stridbar og har god Forstand, men er Intet mindre, end kjøn; snarere det Modsatte. Søster Jette seer ud som sædvanlig. Om Snakken her i Huset og iblandt Folk i Almindelighed maa jeg opsætte at fortælle Dig til jeg kommer hjem; thi jeg venter hvert Øieblik Hagen², som skal gaae med mig i Asylet. Hagen faaer vi da vist ikke til Odense; thi han er halvt om halvt engageret til Sorøe, hvor Waage³ vil have ham i Wegeners Plads.

Jeg er her ellers denne Gang baade for kort og for længe. Paa egentligt Arbeide er ikke at tænke, og dog kan jeg ikke lade Tidens Korthed tjene mig til Undskyldning imod Visiter. Paa Løverdage eller Søndage maa Du vente mig, jeg veed endnu ikke ret paa hvad Maade; men neppe med Diligencen.

Det har fornøiet mig, at mange af de gamle Disciple komme og hilse paa mig; jeg troer dog, at de have nogen Godhed for mig. Fra I: Friis⁴ skal jeg hilse; han saae rask ud, og var meget glad over, at den rige Scavenius, der havde Bryllup med en Jfr. Meincke forleden Dag⁵, havde sendt ham 10 Rbdr. og lovet fremdeles at understøtte ham.

Veed Du, at Marie Engelstoft nylig er bleven forlovet [med] Kand. Bornemann⁶?

Lev vel, kjæreste Henriette; kys Børnene fra Din C.

Kbhvn d: 29e Marts (Langfredag) 1839.

Liebe Getreue!

Efter Ordre følger her en Rapport over min Reise. Alt gik vel, om ikke just synderlig behageligt. Farten over Beltet med Iisbaade varede 4 à 5 Timer; det faldt lidt koldt i den stærke Riimtaage, men dog ikke værre, end at jeg det kunde udholde; der var ingen Iis i Beltet, og vi gik lige fra Slipshavn til Korsørs Skibsbro. Maaskee gaaer Dampskibet idag, hvis Frosten inat ikke har gjort Forandring, hvad dog ikke er rimeligt; et sundt Fruentimmer kunde heller ikke have taget Skade. Dette siger jeg for Frue K's Skyld, hvis hun vil med sin Mand. Gjennem Sjælland gik det ret rask, men de slette Veie stødte ubehageligt; vi kom hertil igaar (Torsdag) Nat Kl. 12. Det var altsaa ikke Tid at besøge Onkel Caspar, hvorfor jeg logerede mig ind i 3 Hjorter; men det gjør jeg ikke oftere, da jeg ikke engang fik rene Lagener paa Sengen. Idag besøgede jeg først det nødvendigste, saae Johannesgruppen¹, købte mig en Hat, tog et Bad, og gik saa til Kongsløvs, hvor man tog godt imod mig. Mit Tøi er nu bragt derhen. Andre Bekjendtere har jeg endnu ikke seet. Jens er herinde fra Sorø og boer hos Trydes²; men da han skal prædike Aftensang i Frue Kirke, har jeg ikke besøgt ham. Til i Aften har Tante Line meldt os til Trydes. — For at Du ikke skal lede forgjæves, vil jeg bekjende at jeg i Hastværket ved Afreisen stak mine Nøgler til mig; indret Dig altsaa med de 10 Rbdr. og Credit indtil jeg kommer, eller, hvis det ikke gaaer, saa lad mit Chatol dirke op. — Saavidt indtil Dato. —

Jeg mærker ellers, at jeg dog maaskee gjør mine Ungdoms Følelser Uret, naar jeg siger, at de ere komne til Ro. Jeg har virkelig ikke uden Bevægelse gaaet omkring i Gaderne og ret ofte har jeg tænkt paa, hvor stærkt Hjertet bankede i forrige Tider, naar jeg saae et Glimt af en Dame, som jeg kunde troe var Jette Rosenstand. Da jeg inat, noget angrebet af Reisen, gik forbi de bekjendte Vinduer paa gammel Torv, var Vandet nær kommet mig i Øinene. — Det er sandt, og Du maa have Lov til at lee af mig, om Du vil.

Lev vel, Ven! kys Dig selv og Børnene fra Din C.

E. Skr. Jeg vil dog ikke raade Frue K. at reise en Nat igjennem paa aaben Vogn; det er ikke sagt hun holder det ud. Et Barn maa hun paa ingen Maade tage med.

7.

Odense den 28de (Søndag) Apr. 1839.

Tak, kjære Henriette! for Dine to Breve og for Underretning om Reisen. Gud være lovet, at Alt gik saa vel. Jeg venter nu med Længsel videre Efterretning om Dig og Børnene, om I fornøie Eder godt, hvor I have været osv. osv. Du kan selv begribe, at jo hyppigere og mere detaillerede Beretninger, Du sender mig, desto bedre. — Jeg haaber, at Børnene føre sig vel op. Vil Jens ikke parere Ordre, saa husk ham paa Fader. Det har ellers glædet mig, at Drengen ikke ganske glemmer Hjemmet fordi han er borte derfra. — Her i Huset leve vi vel. Bernhardine passer os upaaklageligt; men i Gaar Aftes blev hun nok kjed af det, da her var et lille Lhombertparti (Hansen, Hein og Casserer Møller), der trak ud til over Kl: 2. Hun blev af egen gode eller onde Villie siddende oppe efter os. Hun trakerede os med en Oxesteg; mig har hun engang regaleret med Macaronni, formodentlig for at faae opstegt Kjød til at glide. Hansen, Sick¹ og Ove Guldberg² besøge mig flittigt, især til Kaffe, hvoraf der neppe spares meget ved Din Fraværelse. Med Sick disputeres fremdeles paa Liv og Død om Statsforfatning og Oeconomie. Mig morer det for saa vidt at tale med ham, som man nok af ham saa omtrent kan lære det, selons moi, temmelig fladbundede Raisonnement at kjende, der gjelder for Viisdom i det Lehmannske Coteri. Noget Nytt har jeg ikke hørt, og jeg bestyrkes mere og mere i den Overbeviisning, at det er Variationer over det samme Thema, som de saakaldte dannede til alle Tider have sunget paa.

I Onsdags Eftermiddag tog jeg med Borch³ og Kalkar ud til Lumby for at gratulere den gl. Amtsprovst i Anledning af hans Jubilæum⁴; der var naturligviis en stor Deel Præster, Provster etc., [men] da han egentlig vil holde Jubelfesten engang i Sommer paa sin Ordinationsdag, var ingen videre

Stads. Nogle af os bleve om Aftenen, deriblandt Borch og jeg. Du kan ellers i den Anledning eftersee Aviserne.

Hos Kalkars har jeg været et Løb; der er Alt som sædvanligt. Rudolf og Alexander er der intet videre Mærkeligt at berette om. Den første flytter paa Onsdag; han har faaet Logi hos Hattemager Lærke. Alexander begynder nu lidt efter lidt at komme i Gang. Drengen er ikke saa vov i sig selv; men han veed hverken hvad det er at tale eller at lære. Hans Moder besøgte mig idag; det lader til at være en vakker, fornuftig Kone. Jeg har taget Drengen ind til mig i Sovekammeret.

Igaar besøgte gl. Ane mig. Hun fik ni Mark til Brænde eller Aske, som hun sagde skulde bruges til at byge Garn for Dig. Ogsaa har jeg betalt Dit Bidrag til Asylet for 1839; jeg troede nemlig, at Du ikke havde betalt for 1838. — Jeg har nu sagt mig fra Underviisning i Asylet og ladet mig antegne som contribuerende Medlem.

Saavidt Rapporten. Du behøver vel ellers ingen Forsikkring om, at jeg længes hjertelig efter Eder. Huset er saa tomt, især synes mig Sovekammeret trist. Alt er der saa ordentligt, stille og koldt. Jeg duer ikke mere til Studenterliv. — Men lad mig nu see, at Du fornøier Dig ret af Hjertens Lyst. Brug Dig, min Pige! og tænk paa, at Du ikke har været i Byen i syv Aar, og maaskee ikke kommer der i syv til.

Kys Børnene og hils dem fra Fader; see at beskjæftige Louise saa godt det nogenlunde vil gaae. — Ogsaa Ewalds, Amalie H. med Tante og Onkel, kort alle Venner og Bekjendtere kan Du, om Du vil, hilse fra mig; thi jeg vil ikke *paalægge* Dig en saa kjedelig Pligt. —

I dette Øieblik fik jeg Dit Brev, der glædede mig overmaade meget, da jeg seer, at Du fornøier Dig. Der er da endnu en Deel tilbage af Bekjendtere, Visiter, Nyt at see etc. Det holder vel nok ud med Moerskaben i nogen Tid. Men vær god og skriv Rapporter til mig, i det *Mindste* een hver Uge. Kys min Dreng, det har ordentlig rørt mig, at han endda saa længe tænkte paa Hjemmet. Der kan blive en Mand af ham, som er sit Land oprigtig hengiven. Kys ogsaa begge Pigebørnene; for Louise maa denne Reise vist være meget moersom; men hvor-

ledes holder hun ud at sidde i 5 Timer og see Aladdin? At Amalie H. er saa opmærksom mod Eder, er jo herligt. Jeg vil haabe, at Heden ikke er større, end at den holder ud til Enden. — Ewalds Hypothes om Tante Grethes Penge¹ er rimelig nok; men hvad mon T. Ulr. og Onkel Volfgang i saa Fald tænke i deres Hjerter? — Lev vel, min Lille! Begge Drengene og Bernhardine hilse.

Din C.

8.

Odense den 6^e Mai 1839.

God Morgen, min kjæreste Kone! og hjertelig Tak for Dit Brev. Det kom meget sildigt i Gaar Aftes, saa at jeg allerede begyndte at frygte for, at Du vilde svigte denne Postdag, hvorfor jeg beredte mig til at blive vred. — Det glæder mig usigeligt, at Du og Børnene mere Eder og have det godt; lad mig nu blot see, at Du benytter Dig saa sparsomt som muligt af Amalie H.'s Godhed og Venlighed. Vi ere jo dog egentlig ikke Stoddere. — Pengene, som Onkel Volfgang skulde hæve 1^e Mai, haaber jeg, Du har faaet; og nu, Du har faaet en Hat gratis, kan Du vel nok med dem flunke Dig taaleligt op. Husk paa, at faae Din sorte Silkekjole syet i Kjøbenhavn, item Din Kaabe og den brune Hat omgjorte. Dersom Tante Grethes Hat ikke passer Dig ret, eller ikke er fiffig nok, saa skal Du see at faae den byttet, om Du ogsaa skal give Noget til Bytte. Lille! lad mig nu see, Du er fornuftig og ikke kniber i Utide; Du faaer ikke i mange Aar saa god en Leilighed igjen. — Gjør mig den Tjeneste at kjøbe mig nogle Lommetørklæder og sende mig dem med næste Agepost, om muligt; thi de to, jeg har, falde hver Dag mere og mere fra hverandre, saa at jeg nu undseer mig ved at tage dem op i honnet Selskab. Ogsaa en Haarbørste, en god tyk og stiv, vil jeg gjerne have.

Det fornøier mig ret, at Louise bærer sig ordentligt ad; jeg tænker, det er *Varmen*, baade for inden og for uden, der driver Blodet noget lettere i hendes Aarer. Hun kunde ikke være borte fra sin Skole paa nogen bedre Tid; thi baade Flora og Louise Borch have Kighoste, men gaee dog i Skole. Der er nok nu kommet to nye Elever hos Jfr. Hank. At der ikke bliver

arbejdet stort med det lille Skind nu, begriber jeg; men see dog til, at hun ikke reent glemmer Alt. Pas ogsaa paa, at man ikke giver Børnene for meget Slikkeri; de ere saa lidt vante dertil, at det kun kan skade dem, og det var dog meget ubehageligt, hvis En af dem skulde lægge sig syg i Kbhvn. — Spise Børnene med ved Bordet hos A. H? — *Hvor* ere de i Huset hos de Gamle? Gjør de dem dog ikke for megen Støi? Passe deres Klæder nogenlunde til andre kbhvske Børns? — Gid nu blot Folk ikke ville sætte Jens Fluor i Hovedet, thi Drengen er, »som bekendt«, coket og kan godt lide at blive lagt Mærke til. Overhoved maa Du troe, at jeg har mangehaande betænkelige Tanker her i min Eensomhed: snart er Drengen styrtet ud af Vinduet, snart har Amalie baaret sig mindre net ad midt paa A. H's Gulvteppe, snart danser Louise omkring saa det er en Gru, eller hun er falden i Vandet i Rosenborg Have, eller hun har faaet Kighoste, eller Gud veed hvad Andet der kan være arrivert.

At Du ikke mere kan finde den rette Tone hos Jette Fredr: begriber jeg meget vel. Hendes Liv er total forskjelligt fra vort. Vi have dog Noget at udrette i denne Verden, Noget at ønske og haabe, og falder Alt for os selv, er det dog endda værd at leve for Børnenes Skyld. Men hvad har hun at leve for? Alt hendes Haab og alle hendes Ønsker kunne kun gaae ud paa, at hun ikke hver Postdag maa faae Efterretning om en ny Ulykke. I hendes Liv maa man enten blive et meget godt, eller et meget ulykkeligt Menneske, eller begge Dele. Hils hende hjerteligt fra mig; hun viste mig under mit sidste Ophold saa megen Venlighed og Tillid, at det virkelig bevægede mit Hjerte. Maaskee gaaer det hende som Dig, at hun ikke ret kan finde den gamle Tone. Naar hun seer Rollingerne om Dig, maa hun jo meget levende og larmende mindes om al den Tid, der er svunden, og alt det Meget, der ligger imellem nu og Jette Rosenstand. Gaae blot ikke for sængstelig om hende.

Vi leve ret vel her. Rudolf er nu flyttet, men spiser her om Middagen. Faderen har ingenlunde bedet om at jeg skulde beholde ham, og om han end havde gjort, havde det nu ikke nyttet mere. Der maatte være en Ende paa et Forhold, som begyndte at blive utaaleligt. Alexander er en god Dreng,

men doven. Han vil gjerne luske fra Lectierne; men det nytter ham da rigtignok Intet. Han er fordærvet af en sløv og dorsk Seminarist; men vi faae ham vel paa Glid igjen. Drengen har ellers lidt af Tandpine i disse Dage, men er nu bedre. — Bernhardine passer os ret ordentligt; et Par Gange har hun trakteret med opsnerpet. I Onsdags spiste jeg hos Khrre Benzon¹ med Frue Reedtz² o. Fl. og i Aftes var jeg hos Kalkars med Vestengaards³ Capellan Tetens⁴. At jeg skal hilse Dig, behøver jeg ikke at sige. De male i denne Tid deres Dagligstue. Den lille Dreng syntes mig saae lidt livligere ud end sædvanlig. Jeg vilde med Smaapigerne have været over at see Automaterne⁵, men saa blev det for silde; vi aftalte, at jeg skulde hente de smaa Damer i Aften. — Vasketøiet er kommet til Bleeg; men om Haandklæderne havde Du ingen Beskeed sagt Bernhard.; nu skal vi nok see at faae Tingen lempet.

I dette Øieblik fik jeg et smukt, venligt Brev fra Fader. Han proponerer mig at søge Capellaniet ved Aarhus Domkirke⁶, der nu er blevet ledigt. Hvad synes Dig? skal jeg gaae af Veien for Sick? Kaldet er paa 1000 à 1200 Rbdr. — Vilhelm er endnu ikke kommet nærmere til *Beder*⁷, end før.

Med Vestengaard det Samme. Han har været lidt ude i disse varme Dage. Hos Hank⁸ var jeg igaar. Han var daarlig, og er falden meget af. Det seer ikke ud til, at han gjør det længe. Jette Hank⁹ reiste i Onsdags til Kbhvn.

Nu, Papiret er fuldt, og Klokken paa Slaget, altsaa stop for denne Gang. Kys Børnene og have baade et Moder- og Faderøie paa dem. Hils Amalie H. osv. Ewalds, kort Slægt og Venner. Din C.

Aparte maa Du dog hilse Onkel Caspar, den gode Mand; Lange og jeg havde det ret herligt hos ham.

At Abraham Becker har været oppe og faaet haud veed Du vel. Hvorledes er det med Fru Tryde¹⁰?

9.

Odense den 13 Mai 1839.

Du har vel, kjæreste Henriette! modtaget en lille Pakke, hvori nogle Exemplarer af et Flyveskrift, som jeg paa egen

Haand har udgivet¹; — paa egen Haand, d. e. uden Dit Raad, som jeg meget savnede, da jeg som oftest har befundet mig vel derved. Gjør Dig ingen videre Uleilighed med at omvende dem, da Tingen er en Bagatel, saa at det kan være ligegyldigt, om Pjecen kommer i Folks Hænder eller ei. De, der interesse[re] sig for Sagen, søger den nok selv. Altsaa ganske efter Din Leilighed skal Du bringe den til Vedkommende. Den vil ikke være Alle tilpas, og jeg er beredt paa en Dravat i »Bladeta eller dog i Bladene. Nu, jeg er ikke ømskindet, og Sagen selv syntes mig nok værd at vove sin Trøie for, især imod en Mand som Velschow. Skulde Du høre ubehagelige Ord om mig i denne Anledning, saa tag Dig det for alting ikke nær; paa mig maa Du være overbeviist om, at de ikke skulle bide synderligt.

Har Du seet, at Vei-Hansen atter har ladet høre fra sig? Hans længe bebudede Ultimatum læses nu i Fyensposten², og man seer dog deraf 1) at han vil holde anden Part af Sendebrevet til B. Faber tilbage indtil Videre, 2) at han har lært at skrive noget »*conventionellere*» end før. Altsaa har dog Feiden i Vinter baaret nogen Frugt. Hvad mig angaaer er intet at svare; han bevidner mig atter sin Agtelse og affecterer fremdeles at antage mig for et ungt Menneske. Nu, Herre Gud, kan det fornøie ham, saa for mig gjerne! — Paa Kalkar er han, efter Kbhvnspostens sublimе Udtryk, indædt gal. Dog svarer denne ikke. Altsaa er vel Historien forbi dermed. Kalkar maa ellers, maaskee ufortjent, høre ilde i denne Tid, fordi Læseforeningen vil celeberere den 28 Mai netop paa samme Dag som det Abrahamsensk-Thomsenske Selskab³, nemlig den 26e M., da det store Skyttelag er den 28e. Dette bliver nu lagt ham til Last som om han søgte at spænde Been for det andet Selskab. Kort, vi elske hinanden endnu ligesaa høit her i Byen, som hidtil. Alt er fremdeles Partistrid, og den Ene seer hellere den Anden stegt end kogt.

Her cirkulerer i denne Tid en Plan til et Sommerselskab, der synes ganske vel betænkt. For et Kontingent af 1 à 3 Rbdr for hele Sommeren skal et sluttet Selskab have ene Adgang til en Deel af Fruens Bøge hver Søndag Aften, hvor Musik og lidt

Dands skal arrangeres. Man skulde der altsaa være vis paa at treffe Selskab, men have fuldkommen Frihed med sit Thevand osv. Recke og Lillienskjold staae i Spidsen. Naar Planen kommer til mig, tegner jeg mig¹. —

I Tirsdags var der Bryllup paa Christiansdal² inden fire Vægge. I Onsdags strømmede Alverden, deriblandt ogsaa din Mand, derud i Galla til stor Gratulation. Den unge Frue var meget net, men Brudgommen tog sig maadeligt ud i en slet børstet Frakke, — men ikke mine Ord igjen.

I Torsdags (Chr. Himmelfartsd.) tog jeg med Kalkar og Fr. Birkedal ud til Lunde³, hvor vi ved Spadseren og Disputeren morede os ret brav. Igaar (Søndag) spiste Hansen hos mig og om Aftenen havde jeg ham, Borch og S. Hein til en lille Lhomber, hvor Alle bleve meget lystige, da jeg fik dem paa Apotheket til at lave os en fortreffelig Punsch. Du seer, jeg fordriver Tiden saa godt som muligt. — Hos K.'s har jeg været et Par Løb; nu begynde ogsaa Børnene der at faae Kighoste. Overhoved er der megen Sygdom her i Byen, især paa Fattiggaarden, hvor ikke mindre end 11 Lemmer ere døde af Typhus og Sprinkler. —

For Dit Brev, som jeg modtog i Aftes silde, kysser jeg Dig paa Haand og Mund. Frygt blot ikke for, at Du skriver for megen Detail; det fornøier mig, at kunne følge Dig i alle Dine Besøg. At Folk tage saa godt imod Dig, er mig usigelig kjært; Du har nu vel ganske glemt den Ængstelighed for at komme tilbage imellem forrige Venner og Bekjendte, som Du ikke var ganske fri for inden Du reiste. Naar Du saaledes lader dem passere Revue, har Du dog en ret god Deel tilbage endnu. Glem nu endelig ikke at besøge Rothes i Alleen, at de ikke skulle troe, vi ere blevne kjede af dem. De boe saa forbandet langt afveien, derfor kom jeg der kun een Gang i Paasken. Ellers morer det mig at see, hvorledes Du farer fra den ene Ende af Byen til den anden; det er vel, at Føret nu er taaleligt, ellers vilde Din Kjole vel ikke komme til at see bedre ud end Fr. Trumpfmeiers⁴. Kan Louise holde den megen Gang ud? Jeg har ret min Glæde over, at det lille Skind fører sig saa vel op. Kys hende fra Fader, og forman hende fra mig

til at blive ved dermed. Men pas endelig paa Jens, og paa dem Alle, at de ikke fordærve deres Maver; Du veed, at de vel ere sunde, men ikke meget robuste. Om han skulde komme hjem, som Louise forleden Aar fra Assens, vilde Reisen være alt for dyrt betalt. Den fremmede Mad kan være slem nok for de Smaae, og naar de nu faae Slikkeri til, kan det blive reent galt. Vær fast og streng i den Henseende.

Hvorledes befinder Du Dig selv? dog vel godt i hele dette dissiperede Liv? Hvad bliver der af Reisen til Nestved og Vordingborg? Kommer Du det ene Sted, saa ogsaa det andet. Har Du faaet Dig et Par ret fiffige Kapper? Det maa Du endeligt. Lommetørklæderne og Haarbørsten skal Du hæve Pengene for hos C. Liebenberg, som Du blot behøver ved Leilighed at kræve mundtlig; — thi Du skal ikke bruge den bestemte Sum til Andre end Dig selv.

Jeg seer, at Cnfr. Lassen i Cancelliet er død¹; dersom deraf skulde følge, at Klder-Rosenvinge kom i hans Sted², vilde det være en slem Sag for mig; thi han er nok den Eneste i Directionen, der vilde være tilbøielig til at begunstige mig. Hansen³ holder sig til Lovens Ord og Rothe til sin Øllebrøds-potte, naar han ikke glemmer baade den og alt Andet. Nu, lev vel! Ven. Imorgen Muurmester og saa Gulvvask. Ak vee!

Din C.

10.

Odense d. 15: Mai [1839].

Det har været saa koldt i disse Dage, at jeg er bleven ganske bange for Børnene — thi I have vel allerede begyndt at tage det for Sommer. Lad mig see, Du passer ret paa dem Alle; der behøves ikke meget for at give de smaa Puds et Knæk.

Andet var det egentlig ikke, jeg vilde sige Dig i Aften; men siden jeg nu har Pen i Haand, vil jeg dog snakke et Par Ord med Dig. Jeg længes efter at have Dig igjen i min Stue til Krig og Fred; thi denne Stilhed baade kjeder mig, og gjør mig undertiden øm om Hjertet, saa at der komme Aander frem, baade onde og gode, som jeg troede forlængst vare faldne i en tilstrækkelig fast Søvn. Der ligge alle Slags Sager nede paa den dybe Bund i Sjelen, som man i Dage og Aar ikke

tænke paa, og som saa engang naar man mindst drømmer om dem, stikke Hovederne op, og sige: jo vi ere her ganske rigtigt og skulle nok i sin Tid komme frem for Alvor. — Saaledes gik jeg forleden i Skoven, hvor det første, friske Grønne og den første Nattergal gjorde mig ganske blød, da ganske stille og uformærket den ene lille Person steg op efter den anden, og spurgte om jeg kunde huske Stævnemødet ved Præstenskilde, eller i Ermelund eller paa Gjentofteveien. Først vilde jeg ikke vide af den Snak, men lod dem vide, at jeg for længe siden er en gift og sindig Mand med Børn og huuslige Bekymringer, hvem slige Ungdomshistorier ikke mere kommer ved; men de loe af mig og forsikkrede at de vare alt for gamle i Huset til at vige for alle de nye Gjæster. — Men jeg seer med Forskrækkelse, at jeg er i Færd med at skrive et Brev fra 1827 til Jette Rosenstand. Skal jeg lade det gaae? — Nu, om Du ogsaa moquerer Dig over min sentimentale Stemning, er det jo ikke første Gang, jeg har givet Dig Anledning til at more Dig over mig.

For Resten lever jeg ret vel og kysser Dig og Børnene til Godnat.

Din C.

11.

Odense d. 19^e Mai 1839.

Uagtet jeg skrev til Dig, kjæreste Jette! med forrige Post, var det dog Synd at lade Dig savne Dit reglementerede Brev idag, især da det forrige kun var en Lap, skreven i et Lune. — Vi leve her ret vel; jeg er nu ganske ene, da Drengene ere fløine hver sin Vei i Pintseferien. Alexander har da faaet Lov til at tage Helwegs Dreng med sig hjem, og glædede sig meget stærkt til sin første Ferie. Drengen er fordærvet ved sløv Behandling, det er, han veed ikke hvad det er at arbeide og gider heller ikke været over det, naar man viser ham an. Jeg kommer nok til at paatage mig en temporær Terrorisme, som jeg hidtil har trykket mig ved. For Resten er det en god Dreng og ret behagelig at have om sig. Md. Larsen fra Kjerte-minde var her forleden Dag og inviterede mig derved. Meningen er nok, at jeg skal tage Hans¹ til mig; men det

bliver der neppe af. — Hos Borchs har jeg været engang til et lille Parti, og igaar (Løverdag) kjørte Hansen og jeg ud til Vedel-Simonsen paa Elvedgaard. Der er udmærket smukt og Manden var særdeles vakker. Han maa nok ikke være eens imod Alle; thi Andre klage over ham. Jeg vilde egentlig have ham til at love sin Bistand ved Samling og Udgivelse af et fyensk Diplomatarium, NB hvis jeg kan formaae det litter. Selskab til at udføre denne Plan¹. Store Løfter fik jeg just ikke hos ham, men dog altid Udsigt til nogen Understøttelse. — Idag har jeg staaet Fadder til Jochums Søn²; jeg kunde ikke undgaae det, eller rettere jeg kunde vel nok, men jeg tænkte, at man ikke skal tage det for nøie med den Fattige. Det kostede mig 16 g . Dine Glas og Skeer figurerede ved samme Leilighed. Kjkr. Leth³ havde ogsaa en Søn⁴ i Kirke; men det var næsten forargeligt saaledes som Hr. Kjkern, der baade var Fadder og Fader, førte sig op med sine Medfaddere. De snakkede, gjorde Løier for den Lille osv. Dertil kom, at Vestengaards Capellan⁵, et Bæst til sine Embedsforretninger, stod og mumlede paa en latterlig Maade som en Træmand. Gid jeg havde været Præst! Tilsidst fik Faderen en Kam op og kæmmede sine Knebelsbarter.

Sick besøger mig jævnlig og jeg er færdig at slide mig op i Dispyter med ham. Det kommer mere og mere frem, at han er en fanatisk Liberaler, og endnu mere, at han har været, ja, maaskee endnu er et meget virksomt Medlem af det Lehmannske Cotteri. Jeg kan godt mærke, at Partiet ikke blot har visse Meninger fælleds, men udentvivel bestemte Planer, og har maaskee allerede tænkt paa Midler. Den Mistanke er endog opstaaet hos mig, at Sick var mere activ for Partiet her i Byen, end det saae ud til, og at han tænker paa at forene de adspredte Elementer. Dette er nu rigtignok vel neppe saa; men vist er det, at han søger underligt Selskab. Ove Thomsen⁶ og Pr: Tommerup⁷ ere hans bedste Venner, og dem veed endnu Ingen om, hvad de føre i Skjoldet. Ganske rene ere Papirerne ikke. Men dette ganske *imellem os*; jeg veed Intet bestemt ondt om Manden og vil heller ikke beskyldte ham for Umtriebe. Jeg omgaaes ham ganske paa sædvanlig Fod.

Idag har jeg været hos Kalkars til Middag. Kanc: Delbanco

og hans Kone¹ vare der; — mon dieu sikken et Par smaa Israelitter! Manden forekom mig ellers meget vakker og forstandig i Adfærd og Tale. De hilste da fra Dig. — Til Prindsen kom jeg desværre ikke idag; thi om Formiddagen var jeg som sagt Fadder, og om Aftenen i et lille Selskab hos Kalkars. Saa faaer jeg vel søge ham en anden Gang. — Der skal paa Tirsdag være Generalforsamling i Asylet; dersom Du bliver valgt til Inspectrice, maa jeg saa tage derimod paa Dine Vegne? — En Indbydelse til Skovselskaber for i Sommer har været hos mig, og jeg har tegnet os begge: det er 2 Rbd hele Sommeren. —

d. 20^e M.

God Morgen, min Lille! og tak for Dit Brev. Du maa troe, det har ret baade glædet og moret mig at see al den Suus og Duus, hvori Du sværmer om; især synes mig at Kaffeselskaber falde paa Din Part. At Louise² kom ind fra Vordingborg var jo ganske fortræffeligt og maa have været en meget behagelig Overraskelse for Dig. Hvorledes kunde vore Børn staae sig i Sammenligningen? Du har altid været noget ængstelig for den, saa jeg kan ret høre Dit Hjerte banke, da Du kom »med Dine Børn«³ til dem. Nu, i Sommerferien faaer jeg dem vel at see. Glemmer Du nu blot ikke at gaae til Rothes i Alleen. Deres Navn søger jeg forgjæves i Dine Breve, ikke engang Din gamle Ven Herman hører jeg om; og det var dog Uret at tilsidesætte dem, hos hvem vi i forrige Tider have havt mangen en munter Time. Forsøm nu endelig heller ikke Din Garderobe. Din sorte Silkekjole faaer Du vel syet, samt Kapper, Kraver, Baand etc. af nyeste Mode, at Du i det Mindste for et Øieblik kan være med. Der bliver saa Leilighed nok siden efter til at komme tilbage i den gamle jevne og simple Gang.

Om Arbeide med Louise kan der naturligvis ikke være Tale; men det var dog slemt, om hun reent skulde svede Alt ud. Hvad Hjemreisen angaaer, beder og raader jeg Dig, itide at bestemme *visse* Dage, paa hvilke Du vil være fra Kbhvn, i Nestved, i Korsøer. Deraf vil Du selv have allerbedst; ellers vil der altid præsenteres sig dette og hiint, som absolut vil tages med. Du har vel slidt en forfærdelig Mængde Sko; thi

det er en uforlignelig Ufortrødenhed, hvormed Du traver fra den ene Ende af Byen til den anden.

I forrige Uge er Huset feiet og kalket, saa at den Dyst nu er vel overstaaet. — Alle gode Venner hilse, og jeg beder Dig kysse Dig selv paa Haand og Mund fra Din C.

— I dette Øieblik seer jeg, at der er Oprør i Paris. Gud give at det Pak maa bringes alvorlig til Fornuft engang. — Naar Du hos Fredriksens eller Borchs hører derom fra Frits og Ch. maa Du endelig skrive uden Ophold.

12.

Odense den 26^e Mai 1839.

Hjertelig Tak for Dit Brev, kjæreste Henriette! og for alle dets Efterretninger og Nyheder. Er det sandt, at Kalkar har faaet Vartau¹, maa Du *strax* skrive, om ikke mere end to Ord; skriv overhoved saasnart Du faaer Vished, enten det er ja el. nei, og skaf Dig Vished saasnart Du kan. Sagen interesserer mig jo ligesaa meget som ham. — Anlangendes Penge, da har jeg allerede med Gaarsposten tilskrevet Liebenberg og bedet ham honorere enhver Fordring af Dig. Gjør nu ikke for knap en Beregning; thi det er jo bedre, at Du har Penge tilovers, naar Du kommer hjem, end at Du skulde blive siddende paa Halvveien. Husk, at Du har tilgode for Tørklæderne og Børsten, foruden Penge til Hjemreisen. Du vil komme her Torsdag otte Dage, siger Du; men gaaer Dampskibet den Dag fra Korsør til Nyborg? Den modsatte Vei gaaer den med Hamborgerposten. Skaf Dig paalidelige Efterretninger derom, og skriv mig saa *bestemt* til, hvad Dag jeg skal hente Dig i Nyborg. Det er vel nu ogsaa paa Tiden, at Du tænker paa Reisen — ikke for min Skyld; thi hvor meget jeg end længes efter Dig og Børnene, glæder jeg mig af Hjertet over al den Nydelse, det lader til at Reisen forskaffer Dig og otte Dage mere eller mindre gjør jo hverken til eller fra; men det er dog ikke værd, at gjøre Amalie H. mere Uleilighed og Bekostning end det nogenlunde var aftalt; desuden hindrer Dit Ophold dem vel i at tage saa tidligt paa Landet, som de ellers vilde.

At min Pjece¹ finder Bifald, er mig naturligviis behageligt; men Yttringer af Mishag ville ikke udeblive. Jeg vilde af Hjertet ønske, at den maatte blive angreben; thi det var meget bedre, at der kom en Discussion om Sagen, da den efter min Overbeviisning maatte føre til, at Monumentet maatte falde af sig selv, eller dog bestemt vise sig som en Partisag. Saa behøvede Kongen enten ikke at blande sig i Tingen, hvad der jo var allerbedst, eller hans Indblanding vilde have alle Sindiges Bifald. Fader skriver mig idag, at han var paa Veie til at gaae over paa Monumentpartiet, men er bleven omvendt af mig; og i Aalborg Avisen har jeg ogsaa faaet en Allieret².

At blive Inspectrice i vort Asyl undgaaer Du neppe, da Valget i Generalforsamlingen sidste Tirsdag ganske rigtig faldt paa Dig og Frue Reimuth³. Prindsessen fortalte mig det Dagen efter ved Gratulationscouren (i Anledn. af hendes Bryllupsdag), hvortil jeg intet bestemt Svar gav, men skjød mig ind under Din Fraværelse. Jeg frygter, at det vil blive udlagt som om vi vare blevne lunkne mod Asylet, da jeg netop i denne Tid har taget min Afskeed. Dersom det altsaa ikke er Dig alt for meget imod, var det dog maaskee bedst at modtage Valget. Du kan jo være rolig for, at ikke engang »selve Redactionen« kan beskyldte Dig for, at Du »endog gjerne« vilde være Inspectrice. —

Saavidt jeg kan skjønne af Dine Breve, føre Børnene sig vel op, hvilket glæder mig hjerteligt. For Louise er denne Reise vist meget nydelsesrig; men naar Du kommer hjem, maa jeg ogsaa have Uartighederne at vide, dog naturligviis kun til behagelig Efterretning, ikke for at incaminere nogen Retsforfølgning imod de smaa Delinquenter; tværtimod vil jeg som andre store Potentater udstede et Amnesti og blive elsket af Folket. —

Min Rapport er snart gjort. I Mandags havde jeg om Formiddagen Selskab til Chokolade af unge Damer — nu, bliv ikke bange; det var ikke videre end fra Sophie Friis til Mathilde Kalkar⁴. I Onsdags var jeg, som sagt, med alle andre rene og urene Dyr oppe at tilbede Dagon, Philisternes Afgud, eller paa Dansk, at gratulere Prinds og Gemalinde til Bryllupet⁵; Prinds Frits tog ogsaa mod Geistligheden, men

underholdt os kun med, at hans Moder (Car. Am.) ikke var slet saa tyk iaar som ifjor. Om Aftenen Selskab og Bal paa Slottet. Det er Alt, hvad jeg hidtil har seet til Høihederne.

I Aften er der Selskab i Læseforeningen. Der skal udbringes Skaaler blandt Andre af Kalkar, Hansen og Sick. Siden jeg ikke er Medlem, er jeg ikke med; men jeg gad forbandet gjerne staae i en Krog og høre Nar paa dem. Men for mine Synders Skyld er jeg kommen med i Skyttelaget, som skal holdes paa Tirsdag. Du kan imidlertid være rolig for, at jeg ikke svirer tre Nætter i Træk. — Paa Søndag har 28 Mai-Selskab Gilde paa Klubben, hvortil man dennegang ogsaa har erobret mig; og paa Mandag (3 Juni) literært Selskab, i hvilken Anledning Prindsen forhaabentlig trakterer godt, saa Du seer, at jeg ikke har slaaet mig fra Verden. Men Følgen er ogsaa, at jeg nu er paa Bunden af min Kasse.

Forleden Dag havde jeg Besøg af Cornelia Engelsted. Hun fortalte en heel Deel om den Egns Folk. Byfoged Thaulow i Kjerteminde¹ har nu igjen Kasseangel (hvad Du dog ikke skal udbrede videre, at det ikke skal komme Bladet for Øre), men endnu bliver han nok reddet ved Sømmenskud. Grevinde Ahlefeld paa Lundsgaard² har taget sig smukt og med Kraft af ham, reist fra Gaard til Gaard i Landet og presset Folk uden at bryde sig om de Puf, der naturligviis vankede. Jeg havde ikke troet, der var saa meget Mand i hende.

Tøiet er endnu ikke kommet fra Vadskerkonen; det skal arrivere sidst i Mai, altsaa er der ikke langt tilbage. — Fadderstadsen hos Jochums³ bestod, foruden min Ringhed, af Mad. Bondo paa Hospitalet, en Jfr. Hansen fra Skibhusene, samt Brændeviinsbrænder Clausen.

Hils Børnene; det fornøier mig, at de smaa Puds kunne see paa Billeder, og kjende dem i forskjellige Editioner. Med Guds Hjælp faae vi vel nok noget af dem.

Nu Intet videre denne Gang, end at jeg vil bede Dig hilse Amalie H. med Tilbehør, Ewalds, samt den anden Side af Familien, Kongsl., Trydes, Rosenst. osv. Kommer Laura herover med Dig? Eller tager Du ikke f. Ex. en af Larsens Pige-børn med. De kunne vistnok trænge til en Recreation, og der er vel ikke nogen saa overhængende Fare for Broderens Liv,

at de jo i Øieblikket kunde være borte. Plads veed Du vi have, siden Blædels Værelser staae ledige. —

Løv vel, Ven! og glem mig ikke. Din Caspar.

13.

Odense den 18^e Mai 1839.

Tak, kjære Jette! for Dit Brev med den indlagte Bekjendtgjørelse, som idag ogsaa er kommen i »Berlingske«¹. Det var jo meget skjønt og herligt, hvis der kunde blive nogen Plads for mig ved den nye Realskole; men jeg frygter, at man som sædvanlig allerede har udseet Folk iblandt dem, der staae Magthaverne nærmest. Imidlertid vil jeg naturligviis gjøre hvad der fornuftigviis kan gøres; men jeg veed ikke ret, hvorledes Tingen skal gribes an. Jeg kunde jo skrive privat fEx til Rosenvinge, der altid tager saa godt imod mig, at jeg maa troe han vil mig vel. Dog, gjør mig den Tjeneste, at spørge Onkel Troels om hans Mening. Den pleier at være god og forstandig. Øieblikkelig nytter det vel ikke at fare til. — Untør uns mener jeg, at man gjorde allerbedst i at sætte mig til Rector; thi nu har jeg nogen Kraft til at sætte en ny Indretning i Gang; men det vilde naturligviis være et saa usædvanligt Skridt, at et kongeligt Collegium vilde forfærdes derover. Gjorde man mig til Overlærer, vilde det uden Tvivl blive betragtet som en stor Naade.

Om Din Hjemreise længes jeg efter at høre bestemt Besked. Du gjør vistnok bedst i at sende en Kuffert med Skibsleilighed; ellers faae I aldrig Plads i een Vogn siden. Eders Gods og Eiendom er betydelig forøget i Kbhvn.

Kys Børnene og gratuleer Amalie til hendes Kindtænder; hun er ikke saa vov, det lille Skind, hvor ringe hun end saae ud fra først af.

Mit Brev fra i Søndags har Du vel nu faaet. Senere nichts Neues. Glem ikke at skaffe Vished om Kalkar.

Hils gode Venner.

Din C.

E. Skr. Inden jeg forseglede dette Brev, modtog jeg en forbindtlig Skrivelse fra Bispen til Dig, som jeg tillod mig at

aabne da jeg nok vidste hvad den indeholdt. Din Udvælgelse til Inspectrice i Asylet meldes Dig og det antages som afgjort, at Du modtager Valget; tillige medfulgte Din Forgjængerindes Asylbog, som nu, ifølge Paategning, er gaaet over til Dig. Du seer altsaa, at der [er] ingen Pardon. Du og Frue Reimuth skulle dele Mandag Formiddag og Torsdag Eftermiddag.

Er Frits endnu i Paris, og hvorlænge bliver han der? Dette maa vel Tante B. eller J. F.¹ vide.

14.

Odense d: 5 Juni 1839.

Kjære!

Gud være lovet, at jeg snart skal see Dig og Børnene igjen; thi jeg længes hjerteligt efter Eder, hvormed jeg havde skrevet Dig mere, dersom jeg ikke havde glædet mig ligesaameget over al Eders Fornøielse i Kjøbenhavn. Altsaa paa Søndag (d. 9de) Formiddag er jeg i Nyborg med Vogn. Indtil da lev vel og hils alle Guldbergs² paa det Venskabeligste. Hvad øvrigt der kan være at tale om, gjemmer jeg til mundtlig Meddelelse. Kys Børnene.

Din C.

Pas endelig vel paa de Smaa ved at gaae ombord og paa Søen.

15.

Aarhus d. 27^e Juni 1839.

Kjære Henriette!

Disse Linier faaer Du nok senere end jeg havde lovet det; men det *er* ikke af Ondskab, men af Ubekjendtskab med Postgangen her og Forstyrrelsen i Huset igaar. Vilhelm blev nemlig ordineret³ og om Middagen var et meget galant Selskab af Herrer. De Andre sige, at baade Faders Ordinations-tale og Vilhelms Prædiken vare meget smukke og vel lykkede; navnlig var Fader meget vel tilfreds med den Sidste. Jeg kunde som sædvanligt ikke høre et Ord. I Selskabet vare Khrre Guldencrone⁴, Fleischer⁵, Provster, Præster og Skole-

lærerne, Vilh.[s] Colleger. — Alt gik meget net og vakkert. — Idag have vi (o: Lange, Jensen¹, Vilhelm og jeg) været i Beder, hvor V. skulde træffe Anstalter for sit Ophold og Flytning, da han imorgen otte Dage skal indsættes og overtage Embedet. Egnen der er udmærket smuk, Haven meget net — og det uagtet det idag var en øsende Regn; men Boligen selv er kun simpel. Rigtignok staaer den nu øde og tager sig derfor slettere ud; maaskee faaer den et behageligere Udseende, naar der kommer Kakkellovne og Meubler. Kirken er en udmærket vakker lille Landsbykirke.

Hvad min Reise angaaer, da begyndte jeg med en meget svær Regn, der varede til 1¹/₂ fra Odense; dog holdt min »store Taalmodighed« og Paraplyen mig tør. Jeg kom om Natten til Frederits, og derfra med Dagvognen Torsdag Aften hertil. I Horsens ventede Høier² mig i Gjestgivergaarden; de undrede dem over, at jeg ikke havde Louise med. Julie og Dorette³ tog samme Aften med en Foermand herind, og idag eller imorgen kommer Høier og Sophie at hente dem.

Tante Frederikke⁴ ligger syg. Den Aften, jeg kom, havde Karlén sat min Kuffert lige for Døren i Gjennemgangsværelset ovenpaa. Tante vilde gaae derigjennem, faldt over Kufferten og forslog Ansigt og Been slem; igaar fik hun Igler paa Ansigtet og er idag bedre.

Langes vare komne hertil i Søndags. Fader havde i Tide sendt Penge. De er raske og muntre. Louise blev meget glad ved at see mig; hendes Børn behage mig meget, især den yngste Pløk⁵, en rigtig dygtig Krabat med en grov stærk Stemme. Carl syntes jeg bedre om, end jeg havde ventet; han er meget muntre og barnligere end jeg efter Beskrivelserne formodede. Den lille Therese synes mig ligner min Moder, saavidt jeg kan erindre hende.

Fader fortalte mig, at Rosenvinge nylig har været her i Byen for at udsee et Locale til Realskolen; han har foreløbig leiet en Gaard, og Directionen staaer i Handel om en anden — jeg veed ikke om Du kan huske en lang, grundmuret, een-etages Gaard lige indenfor Mindeport. Idag har Fader faaet Communication om, at Institutbestyrer Nielsen⁶ i Kbhvn er udnævnt til Rector ved Realskolen fra 1^e October af; det er

den Nielsen, som tilligemed Vilh: Borgen¹ har styret v. Westens Institut i Kbhvn. Han er vel ikke meget ældre, end jeg, og jeg veed ikke, om han kan ansees for min Overmand. Rosenvinge havde yttret Tvivl om, at det var mit Alvor med Overlærerposten — Gud veed hvad der bliver af.

At Frue Tryde er død² veed Du vel nu. —

Lev vel, Kjære! hils og kys Børnene og skriv snart hvorledes Amalie har det.

Din C.

16.

Aarhus d. 2 Aug. 1839.

Kjære tro!

Tak for Dit Brev af 31^e Juli, som jeg rigtig har modtaget. Efterretningen om den stakkels Fru Brinchs Død³ bedrøvede mig meget; hvad skal der dog blive af den store Søn — thi nu har han vel neppe engang Midlerne til at gaae til Kiel. Angaaende Hans Larsen⁴, da er der jo Intet andet for, end at vi tage ham *ad interim*; men det maa ogsaa kun være saalænge, indtil Hansen⁵ kommer hjem; thi beholde ham, kunne vi ikke! Skriv altsaa til Md. Larsen saasnart Du har faaet dette, og gjør hende Tilbudet.

Tak for Efterretningerne om Børnene; pas vel paa lille Amalie og spar ikke paa Lægens Uleilighed, som jeg dog maa betale. Med Guds Hjelp gaaer det lille Puds det vel igjennem.

Her have vi det ret godt. Lange og Louise med de to ældste Børn reiste i Tirsdags med Julie og Høier til Horsens og komme her tilbage igjen imorgen (Løverdags). Paa Søndag komme Jens og Charlotte med Dampskibet. Det har baade Charlotte skrevet, og to Soranere, som besøgte mig paa Gjennemreise: Prf. Wegener og Ad: Hagen⁶ sagt. Disse to vilde Begge vide, at jeg skulde være, eller var bleven, Overlærer ved Realskolen her. Det er nu vel kun Rygte; men jeg maa dog være beredt paa Alt. Nu, skal det være — i Guds Navn da! Men meget glad vil jeg ikke blive. — I ethvert Fald haaber jeg, at der dog nu ved denne Leilighed vil blive gjort Noget for mig.

I Tirsdags tog Vilhelm til Beder og sagde dermed Bispe-

gaarden Farvel. Det var en sand Fornøielse at see, med hvor stor Glæde og levende Interesse, han gik til sin nye Stilling. Han gjorde det med heelt Hjerte. Alting forekom ham saa godt og smukt. Hans Bønder kjørte hans Sager ud for ham, og han gjorde med et Slags Stolthed os Andre opmærksom paa hvad hans Sognefoged, som selv var med, var for en anseelig Mand: han havde en blaa Klædeskjole med Messingknapper! Paa Søndag skal han indsættes, og vi agte os til Malling Kirke at høre og see ham; derfra ere vi inviterede til Vilhelmsborg til Middag, hvor jeg tænker at faae Egnens Honoratiores at see. — I Anledning af denne Invitation har der ellers været Vanskeligheder idag, da den carambolerede med en Visitatstour, Fader havde tilsagt, hvilket jeg dog fik bragt i god Orden. — Fader har overhoved i denne Tid af og til Anfald af sit gamle Væsen; jeg frygter for, at de mange Besøg og megen Uro i Huset dog i Grunden er ham besværlig, hvor gjerne han end seer os Alle, saa at det maaskee var ret godt, at I ikke kom med, da det maaskee var blevet for meget af det Gode. —

Tirsdag (den 6te) reiser jeg herfra, og Du har mig altsaa i Odense Onsdag Morgen med Dagvognen.

Kys Børnene og pas vel paa dem. — Din C.

Tante Fredr: er nu oppe og har idag igjen spist ved Bordet med os Andre.

17.

Odense Juleaften 1839.

Betænkes Tingen med den upartiske Sindighed, der sømmer den, som har staaet til Confirmation m. m., saa kan neppe Nogen, der ikke med Forsæt vil lukke Øinene for Sandheden, benegte, at ikke blot Volonteurerne i General- Told- og Commerce-Collegiet eller i General-Commando-Contoirtet trænge til Gratialer i denne Sorgs- og -Glædes Tid, men at dette uden Tvivl ogsaa maa være Tilfældet med skikkelige Folk og gode Christne udenfor Bureaukratiet, uanseet Kjønnet. Thi sendes Indlagte fra

C. P. M.

18.

Nyborg d: 13 J[anuar] Kl. 10 [1840].

Kjære! Her i Nyborg blive vi inat og gaae i Morgen tidlig Kl: 6 over med Iisbaad. Det bliver koldt nok, men jeg kan mærke, at mine Klæder nok kunne holde et Tørn ud. — Endnu engang Farvel, elskede Ven! Kys alle Børnene. — Fra Kbhvn faaer Du neppe Brev før Løverdag, da vi nok komme for sildigt til Byen i Morgen til at jeg kan skrive¹.

Din C.

19.

Kjøbenhavn [15.]—17 Jan: 1840²).

Elskede Henriette!

Da jeg i Eftermiddag (Onsdag) just Intet har at bestille saasom jeg endnu ikke har kunnet faae min store Kuffert fra Posthuset, vil jeg begynde min Beretning til Dig, endskjøndt Brevet ikke kommer bort før Fredag Aften. — Et Par Ord sendte jeg Dig fra Nyborg, dem Du vel har faaet. Vi gik ordentlig i Seng der, stode op Kl: 5 og kjørte ud til Knudshoved, hvorfra vi paa Iisbaad i to Timer med en rask Vind og uden at bruge Aarer naaede Halskov³. Inde i Bugten laae Iis, saa at vi ikke kunde komme længer; men selve Beltet var aldeles frit. Til Kulde følte jeg Intet, og stod mig ogsaa for Søsyege; men min deilige Cognac havde jeg dog ingen Appetit til, og lod de Andre drikke den. Fra Halskov til Korsøer og derfra med Diligencen videre til Kbhvn gik Reisen rask og behagelig: det var et udmærket smukt Veier, ret et Mønster paa en dansk Vinterdag: skarp Frost, klart, stille, med en let eller dog ikke for høi Sneee paa Jorden. — Heller ikke i Vognen frøs jeg, og min Paaklædning stod sin Prøve; ogsaa sad Tøiet over Forventning godt og behageligt. Den eneste Lidelse var Canc: Bruuns⁴ store Tobakspibe, der aldrig var af hans Mund, og da jeg ikke selv kan ryge paa en Vogn, maatte jeg døie alt det han gav af sig. Hans Mund var mig overhoved til stor Plage, saasom den i et Væk løb over med Snak uden Værdighed og uden Salt. — Nu, endelig kom vi til Kbhvn: Kl. 9³/₄ i Aftes (Tirsdag), og jeg fandt lykkelig mit

Logi i Lavendelstræde 91, 1^e Sal, hvor min Vertinde Md: Bjerrings Datter, der gjør Pigetjeneste i Huset, tog imod mig, lavede Thevand og Smørebrød og lod mig saa krybe i en daarlig Seng, hvor jeg sov slet. — Idag (Onsdag) er jeg endnu ikke kommen i Orden, saavel fordi jeg ikke har faaet mine Sager, som fordi jeg har leiet Sideværelset til det, jeg har, da her er alt for lidt Plads til de mange forskellige Ting, her skal være og gøres. Dagen er ellers gaaet med at bade mig, besøge Kongslevs, gaae Ærinder og besøge Commissioner osv. Jette Fredriksen mødte jeg i Eftermiddag med en Hansteen paa Gaden; hun fortalte mig strax, at hun i lang Tid ikke havde hørt fra Frits og Chr., var bekymret for dem og ikke vidste, hvorhen Penge skulde sendes, dem hun meente de høielig trængte til. Hun formodede, at et Brev fra Neapel maatte være forkommet. Imorgen skal jeg see at komme derop og tale nærmere om Sagen. Det var ret slemt, hvis de kjære Venner skulde komme i Pengeforlegenhed, da dog Pengene, efter H's Sigende, ligge parate til dem her. —

Hos Kongslevs blev jeg fast overvældet af Tale om alle disse Tidens Begivenheder og Forventninger. Du begriber, at *det* Huus er konservativt, saa at jeg, skjøndt mine Anskuelser vistnok beroe paa andre Grunde, end deres, kan i den Henseende bevæge mig ganske frit der. I Øvrigt har jeg foresat mig at tale lidet om politiske Materier her, deels fordi jeg neppe finder megen Sympathi her for mine Ideer, deels for ikke at spille Tid for uden, og især for inden; thi Du veed, hvormeget slige Sager beskjæftige mit Sind. Men desbedre agter jeg at bruge mine korte Øren. — Nu nok for i Aften; det lakker snart hen ad Kl: 8¹/₂, hvor flere af Gaderne blive spærrede saa at man forinden maa søge en Plads for at see den sørgelige Herlighed¹. Paa flere Steder i Byen ere Tilberedelser at see. Udenfor den saae jeg i Aftes Tribuner ved Frihedsstøtten, hvor Bønderne skulle staae, samt en Æreport noget uden for Damhuset, som en Bonde, siger man, har ladet opreise. Overalt siger man, at Bønderne ere blevne meget begunstigede og caresserede i denne Tid. I Morgen mere om Herligheden. —

Torsdag d. 16.

Nu kan jeg sige som August Paludans¹ Dreng: »now har a sjeet sodden et Spill!« Jeg fik mig en Plads i Vimmelskafte imellem den øvrige Pøbel og løb, efterat Processionen var passeret mig forbi, omad Nørreport og Farimagsveien, saa at jeg netop kom tidsnok til at høre Slutningen af Bøndernes Sang ved Frihedsstøtten. Denne var behængt med Grønt og Obelisker selv omvundet med Krands. — For Resten vil jeg ikke plage Dig med Beskrivelser over Herligheden, da Du vistnok vil kunne læse dem bedre i Bladene. Hvad min egen Person angaaer, da havde jeg ventet et mere gribende Indtryk, end det jeg følte. Toget gik i den sidste Deel ikke ganske ordentligt og noget hurtigere, end jeg havde troet. Kun Liigvognen selv med Kisten, hvorpaa Kronen, gjorde et dybere Indtryk. Jeg stod midt imellem Pøbel, som ikke førte andet end den alle[r]jordinæreste Snak; men mig skar en smertelig Følelse gennem Hjertet da jeg saae denne Kiste og tænkte hvad dens Indhold betydede for Danmark og Enhver af os. Rundt om mig hørte jeg kun et stupid »Aa-a!« — ikke et Sorgens Ord, ikke en Ytring af Haab om det, der nu skulde komme — kort Intet andet end hvad en gabende Pøbel kan falde paa, ved at see Fakler og sort Fløiel med Guldstads. — Det ærgrede mig. — Fra Frihedsstøtten væltede Massen sig med Toget indtil Jernporten; her blev Trængselen meget stor og Larmen ubehagelig og usømmelig; men egentlige Excesser mærkede jeg Intet til. Veiret var ret mildt, men taaget og der faldt en let Støvregn; dog var det gunstigere for Stadsen, end de forrige Aftener vilde have været, da Maanen paa den klareste, aldeles rolige Frosthimmel iliminerede med sit brilanteste Lys og Jorden funkede af utallige Diamanter. I en saadan Aften vilde alle Fakler og Blus have taget sig ud som brændt Papir, hvor Børnene gaaer af Skole². — Gader og Pladser vare naturligviis illumineert: med Blus og Lys; men det var kun for Lysnings, ikke for Stadsens Skyld. Kun Skydebanen havde gjort lidt Mere ud af det; der var anbragt en stor sexoddet Stjerne af hvide Lys midt paa Bygningen, der endog funkede igjennem de stærke Blus foran Bygningen. — Kl: 11¹/₂ kom jeg hjem træt, forstødt, ubehagelig stemt over

Publikums Ligegyldighed. Hvorledes Alt er gaaet til i Roeskilde, veed jeg ikke. — Biskoppen forrettede Tjenesten¹.

Onkel Troels havde naturligviis undskyldt sig for at tage Deel i Processionen, saasom han ikke vovede sine Been over en Hesteryg. Din Onkel var heller ikke med, da han er Patient — det sagde han mig idag; men jeg troer ham ikke. Han saae idet Mindste raskere ud, end i Foraaret; rigtignok humpede han paa det ene Been, men engang imellem glemte han at halte. Han har vel sagtens ingen Lyst havt til at forslæbe sig paa Kisten eller vove sig til Hest. — Foruden ham, har jeg idag søgt Amalia H. og Tante U: men ikke truffet dem hjemme. — Hos Jette Fredriksen var jeg og hørte videre om Frits og Carite. Den 16^e Nvbr havde de besteget Vesuv og den 18^e tiltraadt en Udflugt til Sorrent og Amalfi. Senere havde hun ikke havt Brev men ventede hver Postdag. Hun meente dog, at Frits, hvis han skulde være i Pengeforlegenhed, kunde faae Hjelp fra en Consul — Vogt² synes mig han hed — i Neapel, der er dansk af Fødsel, hjælper og elsker alle Danske, og som havde været meget artig mod Fr. og C., der havde anbefalingsbrev med til ham. —

Liebenberg besøgte jeg i Formiddag efterat have forgjæves forsøgt paa at komme til at høre Trydes Tale³ i den mere end pragtfulde Frue Kirke. Jeg har nu aftalt med L: det Fornødne angaaende Obligationernes Omsætning og forsynet dem med Transport. — Til Middag har jeg spiiet hos Tryde, hvor jeg gjorde Bekjendtskab med Etatsraad Steinfeld fra Helsingør⁴.

Fredag den 17.

Idag intet Mærkeligt. Jeg har begyndt at arbeide og gjort et Par nødvendige Besøg. Til Hjemvee begynder jeg allerede at mærke Tegn og kan ikke godt finde mig i denne Studenter-oekonomi; men det giver sig vel med Tiden. Efter Dig, min elskede Ven! længes jeg hjertelig, saavel som efter Børnene. Du maa i Dine Breve fornemlig underrette mig nøiagtigt om Dit Befindende, thi jeg er ængstelig saavel fordi Du i den senere Tid kjendelig har skranted, som over det, Du fortalte mig kort før Reisen. Har Tingen virkelig sin Rigtighed? Plei

for alting vel paa Dig selv og husk paa, at Du lovede mig for min Skyld større Omhyggelighed for Dig selv, end Du ellers havde Lyst til. Dette Løfte forlader jeg mig til og stoler paa at Du indseer, at Dit Helbred nu ikke længer, især under de nærværende Omstændigheder ikke, er Dit eget alene, men tilhører ogsaa os Andre — baade fødte og ufødte. Pas ogsaa vel paa Børnene og læg især Mærke til Jenses Ord og Manerer; nu, da jeg er borte, ængster Historien med Hans og Alexander mig meget mere, end hjemme. — Jeg gjør i Øvrigt Regning paa at Du beretter mig hvad Mærkeligt der forefalder i og udenfor Hjemmet, saavel offentlige som private Begivenheder.

Og nu maa der endelig blive en Ende paa dette uendelige Brev. Bliv ikke vred, fordi jeg har plaget Dig med denne lange Snak; en anden Gang skal jeg føre mig bedre op. Lev vel, Kjæreste! og kys Børnene fra Fader, der sikkert forlader sig paa, at de opføre sig ligesaa godt som om han var hjemme.

Din C.

20.

Kjøbenhavn d. 24^e Januar 1840.

Tak, min Lille! for Dit Brev af 17, der glædede og beroligede mig meget; thi jeg var ikke uden Ængstelse for Dit Helbred. Jeg haaber, Du fremdeles befinder Dig vel — og at Du ikke har faaet Grund til at forandre Dine Tanker om det, der forestaaer Dig selv; men jeg paalægger Dig som en Samvittighedssag at vaage paa det Alvorligste over Dig selv som over Børnene. Kunde jeg i den Henseende forlade mig paa Dig, vilde jeg give Dig i Commissionen[!] paa mine Vegne at skjænde paa Dig naar fornødent gjøres. Item venter jeg ogsaa ganske sikkert, at Du underretter mig flittigt og nøiagtigt om Dit Befindende.

Mit lange Brev har Du vel modtaget; lad os indføre den Orden med vor Correspondence, at jeg skriver saaledes, at Du faaer Brevet med Personposten om Løverdagen; Du derimod afsender Dit Brev Løverdags Aften — naturligviis naar der intet Extraordinært indtræffer eller vi faae Lyst at skrive tiere.

Siden mit sidste Brev er jeg kommen ret godt i Orden her og har begyndt paa Arbeidet, som nu tegner til at faae Skikkelse i mig. Stort videre er jeg imidlertid ikke kommen, end der hvor jeg slap i Odense; thi det har kostet mig nogen Anstrengelse at komme ind i den hele ved Opbruddet og Reisen forstyrrede Tankegang. — Amalie H. har jeg besøgt igjen, men søgt Ewald forgjæves. De to yngste Døttre traf jeg; de fore strax i mig om Jens og Louise. Ligeledes har jeg været hos Rothes, hvor alt er ved det Gamle, eller snarere ved det Ældre, hos Tante Rosenstand, Velschov, der ganske rigtig har min Recension over Munch og ikke kan blive færdig med den¹. Trydes har jeg besøgt et Par Gange; det lader til at være et meget tiltrækkende Aftenhuus ved det Lav Kl: 9. Forleden traf jeg der Sibbern² og Rørdam³ foruden et Par Studenter, saa Passiaren gik godt. Igaar Aftes var der Varmmads Selskab hos Kongslews, hvor jeg traf sammen med Khrrinde Cederfeld⁴ med Datter og de unge Bornemanns. Konen (Marie Engelstoft)⁵ seer nu temmelig skarp ud og synes bestandig at have Noget bag Øret; med Manden, Lic. Bornemann, kom jeg i lang Snak anlangende Studenternes Adfærd og denne Tids Leilighed overhoved. —

I Tirsdags søgte jeg Audients hos Kongen, men kunde ikke komme ind den Dag; — jeg har da endelig heller ikke Andet at forebringe ham, end at gjøre min allerunder: Opvartning; men Alle her sige mig, at det slet ikke gaaer an, jeg forsømmer det. Derimod traf jeg Kronprindsen, der var meget naadig. — Lange er her i denne Tid for at søge Sorø, hvilket han upaatvivlelig fik, dersom Directionen maatte afgjøre Sagen; men Kongen har ladet den vide, at *Kalkar* skal have Posten⁶, hvis han vil. Paa K's Svar er altsaa baade Lange og jeg meget spændte. For mit Vedkommende saae jeg naturligviis helst, at K. blev, hvor han er, indtil jeg faaer doctoreret, og saa snarest muligt gjør Plads for mig. At Kongen virkelig har bestemt det saaledes, maa jeg antage for aldeles vist, baade efter de Ord, Directions herrerne have sagt Lange, og fordi den gl: Geheimeraad Rothe forleden Dag havde Bud efter mig, og uden al ydre Anledning paalagde mig at underrette *Kalkar* om Lectoratets Beskaffenhed samt opfordre ham til at ind-

give Ansøgning snarest muligt, hvis han attraaer Pladsen. Tillige talte han nogle, som han selv nok meente, forblommede Ord, hvis Betydning dog aabenbart var, at det beroede kun paa Kalkars egen Beslutning, om han vil til Sorø eller ei. Jeg skriver idag med denne Rapport til K: og anmoder ham om at lade mig vide hvad han bestemmer sig til. — Her er Sagen saalidet holdt hemmelig, at jeg overlader til Dig selv om Du vil spørge K. om dens nærværende Stilling, eller ei.

Det er ellers forskrækkeligt saa ringeagtede vi Fyenboer ere i Kjøbenhavn; først og fremmest vor Gouverneur¹, hvem endog de aller besindigste gamle Mænd, ja de stiveste Conservative næsten frakjende Menneskeforstand — ikke at tale om Dannelse og Moralitet. Jeg frygter næsten for at have prostitueret mig ved at paastaae at Kjøbenhavnerne dømme ham for hurtigt og haardt og ikke ere beføiede til at slutte saa rask fra hans tidligere Liv her i Byen. — Det var ogsaa ham, Spectaklerne i Fredriksberg Slotsgaard gjeldte Begravelsesaftenen, da Slottet var ganske uden Vagt. Der hujedes, kastedes med Snebolte osv — rigtignok kun af Lazzaroner og Gadedrenge — døde Kongen i det Samme, havde vi her i Byen et Himmelspektakel. Vort literære Selskab² har aldeles tabt al Respect i Kjøbenhavneres Øine ved at vælge ham til Præsæs og jeg for min Part staaer her næsten med Palmer i Hænderne, fordi jeg var den Eneste, der opponerede; de vidste nemlig ret god Beskeed med hvad der var passeret i Valgmødet. — Vor Biskop³ lærer man af her; saavidt jeg kan mærke, gjelder han reent ud for en Vindbeutel og Fuchsschwantzer. Om Kalkar spurgte en lærd Mand mig igaar, hvad han nu vilde finde paa for at gjøre sig interessant hos Kronprindsen; thi med bibelske Forelæsninger vilde han nok ikke længer gjøre Lykke hos Gouvernementet osv. Jeg forsvarede ham alvorligt, da jeg er overbevist om, at han ikke har fuchsschwantzet for Kongen; — men saaledes tales der nu her om vore lumina fionensia.

Nu, Papiret er fuldt og jeg skal til Middag hos Jette F. Hils Hansen hjerteligt; jeg tænker snart at høre nærmere om hans Luners Foster. Spørg Sick ved Leilighed, hvorledes Alexander fører sig op; ogsaa vilde jeg gjerne vide, hvorledes

det gaaer Crone i Skolen¹. — Kys alle Børnene og hils dem fra Fader; husk dem paa, at de ikke ansee mig for død og afgangen aldeles. — Vær selv hilset, kjæreste Ven! og lad mig ikke vente paa Brev fra Dig.

Din C.

Hils ogsaa Frederik Bruun². Gjem vel, eller brænd dette Brev.

I Morgen sender jeg Mynsters og Trydes Taler i Anledning af Kongens Begravelse³.

21.

Kbhavn d. 25 Jan: 1840.

Kjære Henriette!

— — —

Fra Jette Fredr. skal jeg hilse. Jeg spiste hos hende idag med gl. Tante Borch og Vilh: Lunding. Lunding og Jette vare høflige og milde mod hinanden; men jeg troer dog ikke Venligheden gik længer end til Tænderne. Gamle Tante snakkede som sædvanligt og fik som sædvanligt over Næsen af sin Datter. — Jette paalagde mig at skaffe hende ret meget at vide om lille Jens, som hun synes heel forgabet i.

Hvad Bøgerne angaaer, tænker jeg, at Hansen og Kalkar vel ere Dig behjælpelige. Du maa ikke selv tumle med Indpakningen, da den kræver lidt Anstrengelse, der dog maaskee kunde blive Dig skadelig. —

Kys Børnene fra Fader.

Din C.

— — —

Af Ubekjendtskab med Postgangen, har jeg leveret de omtalte Pjecer for sildigt til at komme med Pakkeposten. Du vil imidlertid i Ugens Løb let kunne faae dem til Laans i Odense, og vil ganske vist have megen Nydelse af Mynsters Hovedtale og Trydes anden Prædiken, der begge forekomme mig at være fortrinlige Arbeider.

Din C.

Kbhvn d: 31 Jan: 1840.

Hjertelig Tak, kjæreste Henriette! for Dit sidste Brev — dog jeg har vel allerede takket Dig i de to Smaabreve, Du i denne Uge maa have modtaget; men en god Ting kan man jo ikke gjøre for tidt. — Jeg for min Person har det ret godt her — saa godt en paterfamilias kan have det langt fra Kone og Børn. Hvad min Levemaade angaaer, som Du vil have Underretning om, da kan jeg ikke rose mig af at staae tidlig op og gaae tidlig i Seng. Jeg kan hverken faae Ild eller Thee tidlig om Morgen, men om Aftenen er her meget behageligt inden lukte Døre. — Theevand, Frokost og Aftensmad d. e. Smørbrød, en Snaps og et Glas Øl, skaffer jeg mig selv. Om Middagen spiser jeg hos en Restaurateur Brusch paa Østergade¹. Det er et anstændigt Sted af anden Rang; men for en Mand, der er vant til Familietraktement er denne Spisequarteersmad ikke behagelig. Suppen er nok mere Been- end Kjødsuppe og selv mine Livretter smage ikke nær saa godt som Grød og Bergefisk ved Dit Bord. Det er mig derfor ganske behageligt at blive inviteret ud til Middag, hvad hidtil har været Tilfældet et Par Gange om Ugen. Min Seng er ikke god, men kan nu efter Leilighed ikke vel blive bedre. Dyrt er det ellers at leve her. Jeg vil ikke engang regne, at jeg har maattet anskaffe mig en heel Deel Smaating, som man ikke mærker man behøver, før man savner dem; men jeg kan nok see, at jeg ingen Maaned vil slippe stort under 40 Rbdr — tildeels netop fordi jeg ikke kan indrette mig paa et langvarigt Op- hold.

I Søndags spiste jeg hos Ewalds med Khrre Bardenfleth² og Frøken Ewald. De spurgte meget til Jens, der overhoved lader til at være den eneste Fyenbo, som har fundet Naade for Kjøbenhavnernes Øine. Alle os Andre agte de ikke for en Pibe Tobak. — Ewald lovede mig at skaffe mig Audients hos Kongen om Tirsdagen; men da det kom til Stykket, kom der saa mange Excellentser, at han endda ikke kunde. Jeg blev da bestilt til om Torsdagen Kl: 9, kom til bestemte Tid, blev viist bort til Kl. 10, kom igjen og maatte atter gaae bort med en lang Næse. Nu gaaer jeg der ved alle gode og onde Aander

ikke uden jeg har bestemt Ærinde. Denne Forgemakstjeneste er den liderligste Tidsspilde. I Tirsdags Aftes var jeg i Universitetets Sørgefest i en yderst stadselig Forsamling. Der vrimlede af blaae og hvide Baand. Ørsted saae ganske moersom ud; han kunde have vel tre Tønder Rug bag i Folderne paa sin Kjole. Rector Magnificus¹ vimsede om med det gladeste Ansigt af Verden og tog mod sine Gjæster som til et Middags-gilde. Paa Sørgemarschallerne skulde heller ingen see nogen Sorg uden de lange Flor. Cantaten var smuk og blev meget smukt udført, men Talen blev maadeligt foredraget, eller rettere oplæst. Jeg hørte ikke nok af den til at kunne bedømme den; men Tryde og Lange vare meget uenige. Den sidste rakkede den slemt ned og han har mange paa sit Parti. I Onsdags Aftes var jeg i den historiske Forenings Generalforsamling², hvor det gik endnu meget kjedeligere til, end i vore literære Selskaber. Jeg kunde ikke holde det ud til Enden. Den Eneste, der bragte lidt Liv i det, var Tryde, som slog Bestyrelsen af Marken, da den blandt flere udenlandske Lærde ogsaa vilde have Lector Munch i Christiania³ optagen til corresponderende Medlem. Det blev da forpurret. — Jeg har i Øvrigt kun gjort faa Besøg og sat mig paa den Fod, kun at besøge dem, jeg ikke kan lade være; Tiden koster mig for meget, til at jeg tør spilde den. Med Arbeidet gaaer det nu ret godt; d. e. jeg har endnu ikke skrevet to Ord; men det begynder dog at dages.

Kalkar søger nu altsaa Sorø! hvad bliver der saa af mig? — Lade Sick gaae foran mig — nei! — men hvorledes det nu end gaaer, vil jeg være færdig med Disputatsen, der vel kommer frem til Kroningen, som nu her siges at være bestemt til den 28 Juni. —

Kys alle Børnene og pas vel paa dem. Og Dig selv, min elskede Ven! hvorledes gaaer det Dig? Er Du endnu ved de bevidste Formodninger? Pas for Alting vel paa Dig selv og undgaae Alt hvad der paa nogen Maade kunde være Tvivl om var gavnligt. — Agter Du ikke at skrive et Par Ord til Jette F's Fødselsdag? — den er jo den 6^e Februar — ikke?

Hils Frederik⁴, samt Hansen, hvem jeg vilde savne endnu

mere, end jeg gjør, dersom der ikke i Trydes Huus af og til vankede en Passiar om allehaande himmelske og jordiske Ting.

Din C.

En smuk og god Lampe har jeg faaet mig.

Du har vel sendt Pengene til Vilhelm! De arvede Obligationer ere nu solgte til god Priis og 3% Engelske kjøbte i Stedet.

23.

Kbhvn d. 3^e Febr. 1840.

Kjære Henriette!

Naar Du idag atter faaer Brev fra mig, er det ikke for det Gode; thi jeg har en Efterretning at meddele Dig, der vil be-
drøve Dig. Din gamle Onkel Wolfgang¹ er død pludselig, gan-
ske saaledes som Søstrene, i Løverdags Aftes (d. 1^e Febr).
Jeg besøgte ham i hans Logie samme Dag Eftermiddag for
at tale med ham om Pengene i Overformynderiet; han var da
ganske rask, som han overhoved i denne Vinter har fore-
kommet mig flinkere, end i Foraaret. Om Middagen spiste
han som sædvanligt hos Amalie H. og gik derfra Kl: 8¹/₂ om-
trent. Da han ikke, som sædvanligt, kom igjen Kl: 10 à 10¹/₂,
frygtede Amalie for at han maaskee var falden — han haltede
lidt af Gigt i den ene Fod. Hun sendte derfor Kl: 11¹/₂ sin
Portner hen i hans Logi. Der gik hans Tjener som ikke havde
hørt ham komme hjem i Gangen og ventede paa ham; men
da han hørte at han ikke var i Kronprindsessegaden, gik de
ind i hans Værelse, hvor de i Mørket snublede over hans Been.
Han laae da halvt paa Sofaen — død. Du begriber hvilket
Indtryk dette gjorde paa de Stakkels Fruentimmer hos Amalie.
Denne gik øieblikkelig til Vithusen², hendes Læge; thi Din
Onkel brugte ingen — der strax tog hen i hans Bolig, og
erklærede ham død af et Nerveslag. Ogsaa Ewald blev strax
tilkaldt og tog alle Nøglerne i Huset til sig. Din Onkel vil
Folkene i Huset have hørt omtr. Kl. 10; da maa han være
kommen hjem; thi ret længe kan han ikke have været hjemme,
da Døren ikke som sædvanligt var lukket af og heller ikke
Lys tændt.

Først i Morges tidlig (Mandag) kom Amalie H's Pige og meldte mig denne Begivenhed. Jeg gik ud til Amalie, som jeg fandt bedrøvet, men med rolig Holding. Tante Ulriche saae jeg ikke. De ere begge raske. Frue Ewald sagde mig ellers, at Amalie især havde været meget bedrøvet i Gaar Aftes, hvor hun havde været hos hende. Begravelsen bliver nok Fredag eller Løverdag; Ewald og en gammel Ven af Din Onkel, Command. Rist¹, hvem jeg idag traf hos Amalie, besørge Begravelsen; thi ikke engang Husets Eier boer der. Liget er bragt ud paa Hospitalet, da der i hans eget Logi ikke er Leilighed til Begravelsen. — Fra Amalie skal jeg hilse hjerteligst, saavel som fra Ewalds, hvor jeg spiser idag.

Rimeligviis ligger der Testamente efter Din Onkel; gjør der ikke, eller er der nogen Mulighed for at virke paa Sagens Afgjørelse, har jeg besluttet at gjøre hvad jeg kan for at faae sørget ordentlig for Børnene²; thi det var Synd og Skam om Moderen skulde faae Lov til at ødelægge dem. Dog derom tænker jeg at tale med Ewald til Middag.

Vogt Dig nu, kjæreste Ven! at Du ikke tager Dig denne Efterretning for nær; husk paa, at Dit Helbred er altfor vigtigt just nu. Jeg gjentager denne Formaning saa meget hellere, som jeg igaar hørte hos Trydes, at Du havde vaaget en Nat hos Mad. Becker³. Dette kan nu vel ikke være sandt — endskjøndt de sagde, at det var skrevet fra Mine B. — men jeg blev dog hed om Ørene. Det var saa ganske imod Dine Løfter til mig og imod Fornuft og Hensyn til Din egen Forfatning, der jo ikke angaaer Dig alene, at jeg ikke vil troe det. Men lov mig, at Du, om endog blot til min Beroligelse, vil være ret forsigtig, og især, at Du ikke vil paatage Dig nogen Nattevaagen eller anden Anstrengelse. Husk paa hvorledes det gik i Efteraaret.

Lev vel, kjæreste Henriette! Agter Du ikke at skrive et Par Ord til Amalie? — og til Jette F's Fødselsdag?

Kys og hils Børnene fra

Din C.

Din Onkel blev lidt over 63 Aar. — Skriv mig nu strax til med første Post; thi jeg er virkelig ret ængstelig over Dig og

Dit Befindende. Jeg kunde ikke præparere Dig paa den be-
drøvelige Nyhed, da den har overrasket os Alle her, og Du
dog maatte hellere høre den strax fra mig, end af Rygtet
eller Aviserne.

24 a.*

Kbhvn d: 10 Febr. 1840.

Kjæreste Kone!

Da Lunding just tilbyder at tage Brev med til Odense,
kan jeg ikke lade ham reise uden at medgive ham en Hilsen
til Dig; især da mit Fredagsbrev blev afbrudt, saa at jeg
endog, om jeg husker ret, ikke fik Tid til at takke Dig fordi
Du betænkte mine Fødder med Dine Hænders uldne og høist
fortræffelige Gjerninger. Jeg vilde overhoved ønske, at jeg
havde Dine og Sines Hænder her ved mange Leiligheder, især
til at vadske; thi Tøiet bliver vel ganske pænt behandlet,
men lider øiensynligt ved Vadsken. Ogsaa trænger jeg til Af-
støvning, min Lampe skulde poleres, mine Ruder gjøres rene
osv. osv. — Nu, det varer da her ingen Evighed.

I Løverdags Morges begravede vi Din Onkel paa Søetatens
Kirkegaard. Følget var kun lille; især manglede yngre Sø-
officerer, af hvilke kun Lieut: Holst¹ og Hagen² vare tilstede.
Ellers fulgte Sønnen, der bærer Faderens Navn³ — et ganske
net Menneske, om hvem jeg naturligviis slet ingen Mening
kan have af at see ham ved den Leilighed og der tale et Par
Ord med ham; kun syntes mig, der var ingen stor Sorg at
kjende paa ham, men høist en anstændig Alvorlighed. Ogsaa
Ewald, Hohlenberg⁴, hvad der hedder Graah, to Mallinger —
af hvilke Obersten⁵ bad Dig hilset — Admir. Schönheider⁶,
Sultan Scholten fra Vestindien⁷ osv. Münters⁸ Tale var net
og passende, men ganske kort. — Udentviivl har Din Onkel
i de senere Aar trukket sig aldeles tilbage fra al Omgang;
derfor kjendte de Yngere ham saa godt som slet ikke. Hos
Ewalds har han i mange Aar ikke havt sin Fod. Den gl: Com-
mandeur Rist, der har besørget Begravelsen, fortalte mig, at
han og Kjæresten aldrig talte sammen uden at skjændes; ja
jeg har endog hørt, at hun skal have slaaet ham. Hvad Under

* Nr. 24 b (1840 25. Febr.) se S. 189.

da, at han blev melankolsk, — endskjøndt Amalie H. mener, at hans daarlige Humeur kom fra Maven! — Med Datteren, som nu er i Altona, var der nok ogsaa Ugler i Mosen, inden hun blev sendt bort; men af hvad Natur veed jeg ikke. Hvad Børnenes Legitimation angaaer, skal Alt være i Orden.

Med Tante Line er det bedre; hun har idag været lidt oppe, men er dog endnu kun mat.

Du maa endelig skrive mig omstændeligt om Alexander. Jeg kan, efter al Overveielse, ikke finde noget Bedre for ham, end at han faaer en ret alvorlig, sindig og forstandig Hovmester; men hvor finder man slig en Fugl Phønix?

Med mit Arbeide gaaer det op og ned; snart synes jeg det tegner til noget, snart bliver jeg ganske forknytt og mistvivler om et godt Udfald. Jeg savner ret hjerteligt Dig og Dine Opmuntringer og Opvækkelser. Du klager over, at Tiden bliver Dig for lang — nu, send mig hvad Du har for meget, thi for mig slaaer den ikke til.

— — —

Løvel, min elskede Henriette! Kys Børnene og fortæl mig i Dit næste Brev ret meget om dem. Din C.

Fra Frits og Charite er kommen Brev fra Rom af 18 Jan: De ere vel. Jette Fr: skriver til Dig med næste Post og fortæller om dem.

25.

[1840 10. Marts]¹.

Min elskede Henriette! hvor nødigt jeg end skriver paa Lapper, maa Du dog idag tage til Takke, da jeg i dette Øieblik ikke har andet ved Haanden og Ingen at sende efter mere. — Tak for Dit Tirsdagsbrev og for alle Notitserne om det daglige Liv. Jo mere, Du sender mig deraf, desto bedre. Hvad Du skriver om Amalie H og Tante U, er vist meget træffende: det er virkelig bornerede Philisterfolk, som enten ikke har Noget at lukke op for, eller frygte for at lade Folk see det Allermindste mere end den yderste Hud. Tante U: mødte jeg igaar paa Gaden i en kornblaa Silkekaabe, saa elegant, at

ingen Prindsesse skulde skamme sig — o Herre Jemini! — Jette Fredriksen har jeg nu længe ikke besøgt og seer overhoved meget lidt til det Cleresi. For Nanine er det nok Liv og Død om at gjøre, at komme hjem, da hun nok har Vattersot, der slet ikke kan kureres i det Clima. Det maa ellers være fortvivlet for Krause, hvis Praxis i Parahybia skal være meget god nu.

Hvad mig anbelanger, da lever jeg for saa vidt ganske vel, men med Arbeidet gaaer det kun langsomt. Jeg tvivler høielig paa, at jeg bliver færdig til midt i Mai. Mine Øren ere virkelig bedre; om det vil blive ved, eller blot er en Overgang, faaer Tiden vise. Men min Læge begynder at tale om, at jeg ikke faaer Lov til at reise først i næste Maaned. Dette vilde nu i enhver Henseende være mig ubehageligt og ubeleiligt at forlænge mit Ophold — især da jeg saa maatte have en ny Permission; men paa den anden Side faaer jeg aldrig i mit hele Liv en saadan Leilighed til at vinde min Hørelse igjen, som nu. Dog har Lægen forbeholdt sig endnu 14 Dages Betænkning, inden han vil sige bestemt Beskeed. Siden vi tale om Øren, kan Du nok faae fat paa gamle Ane og spørge om hun kan erindre, i hvad Alder jeg omtrent var, da jeg havde et Øreflod? — om det gik af begge Ørerne eller blot af det høire? — Min Læge har spurgt derom.

I denne Uge har jeg været meget paa Farten. I Løverdags Aftes hos Fredr: Paludan udenfor Østerport. Der vare Brødrene, Admiral Bille¹, som kjendte mine Forældre, Frits Lønborgs² osv. Samtalen gik især ved Bordet meget levende og jeg havde den Glæde at kunne baade høre og svare for mig. I Søndags Aftes stort Rotheselskab hos Trydes — ogsaa muntert og fornøieligt. — I Tirsdags Aftes Selskab hos Etatsr. Rosenvinge, hvor jeg, hvor nødig jeg end gik derhen, syntes at det var paa en Maade Embedspligt at møde. Det var et Selskab som alle andre. Molbech, Lector Bornemann, med hvem jeg er stødt sammen flere Gange og ret godt lider, og jeg gjorde Parti — ikke ved Spillebord — den Aften. Beværtningen var nydelig. Frue Bornemann (Marie Engelstoft) er bleven noget skarp af Udseende — og endnu er hun saa smækker som en Lilie. — I Onsdags et Løb om Aftenen hos

Trydes at gratulere Charlotte; igaar hos Kongslevs en Times-tid om Aftenen, hvor Ane Rothe¹, Louise Oldenborg², Rother og Tryder vare. Det var ganske livligt, især kunne Onkel Tryde og jeg ikke godt sees uden at feide om Politik. Onkel Troels hører da til, som om han ingen Deel tog, men det gjærer og groer virkelig mere i ham, end jeg troede. Igaar Aftes faldt der skarpe Ord om »Fædrelandet«; Viggo Rothe, en ivrig Leh.dreng³, sagde mig: Du er alt for slem! da sprang Onkel Troels ganske varm op, klappede mig paa Skulderen og udbrød: Nei, han er ikke slem, han har just Ret! — Jeg kunde knap bare mig for at lee over den Hede, der kom over ham paa engang. Tryde er en i Aanden overmaade levende, let tilgængelig Mand, der tager mod, og giver Modsigelse. Et Svøb af Vestengaards⁴ alt for gode Tro er han ikke fri for og har mange besynderlige Meninger om offentlige Sager.

Hvad sige Vestengaards om Actionen imod Monrad⁵? Ultraerne her ere i Bevægelse i denne Anledning; igaar Aftes taltes endog om Uroligheder, men det var da blot Vind. — Hils Hansen, at jeg nu har gjort Aftale med Langhoff⁶ i Overeensstemmelse med hans sidste Brev. L. meente, at det mulige Tab ikke vilde overstige 50 Rbr. Bogen skal trykkes og udstyres smukt; dette lagde jeg ham meget paa Hjerte. Jeg tænker, Luno⁷ faaer Arbeidet, som der skal begyndes paa, saasnart jeg har faaet gennemseet de to første Hefter, hvad der hidtil ikke har været mig muligt. I Morgen eller paa Søndag skal jeg sætte Arbeiderne⁸ i Gang. Correcturen, i det Mindste den sidste, læser jeg — det er jo efter Hansens udtrykkelige Ønske, at jeg skal gennemsee Arbeidet, hvilket ogsaa skal skee med al Vaersomhed og Alvor.

Af min Rec: over Munchs Bog⁹ er nu første Afdeling leveret i Trykkeriet, saa Du seer, jeg har nok at gjøre her, især naar Du dertil lægger Arbeidet for det liter: Selskab, der er temmelig betydeligt.

Vi troede Alle, at den Kalkarske Feide nu var til Ende; men i *Dagen* i Aftes seer jeg *Sibbern* har reist sig, saa at Luen kan blusse op endnu engang. S. har ellers baaret sig slemt keitet ad, og jeg gad vide, om ikke maaskee hans Forsvar vil ærgre K: mere end den hele øvrige Strid. Det er virkelig en

Principstrid og erkjendes, saavidt jeg kan forstaae, almindelig derfor; men vist er det, at den skader K. og Fædrelandet lige meget.

Kys alle Børnene, for hvem jeg er meget bekymret, da Eders Aviser tale om, at ondartede Mæslinger tage Overhaand i Odense. Meld mig flittigt og nøie om deres saavel som om Dit eget Befindende: især maa Du strax lade mig vide om Mæslingerne skulde vise sig hos Eder. — Ere I raske paa Tirsdag, saa gjører Eder en glad Dag paa Jenses Geburtsdag. Lev vel!

Din Caspar.

— — —

26.

Kbhvn d. 13 Marts 1840.

Ret hjertelig takker jeg Dig, min elskede Henriette! for Dine Breve, og især fordi Du hver Postdag har sendt Efterretninger om Patienterne. Jeg paalægger Dig at vedblive dermed saalænge Sygdommen varer; ellers gaaer jeg her i den ubehageligste Ængstelse — som Du vel veed, at jeg let kan blive et Bytte for. Postpengene faaer gaae med. Er der Raad til alt det Andet, bliver der vel ogsaa til dem. Desuden profiterer jeg derved, saa meget hyppigere at høre fra Dig, min inderlig elskede Kone! — og ethvert Brev fra Dig gjør mig Dagen til en Festdag.

Med Guds Hjelp staae vel de to Patienter nok Sygdommen over uden Skade. Forsigtighed behøver jeg ikke at anbefale Dig i Almindelighed; men vel vil jeg bede Dig være meget vaersom med begges Øine, der let kunne lide i denne Sygdom. Iøvrigt er jeg beredt paa, at enhver Post bringer Efterretning om, at En eller Anden af de Andre have lagt sig; — Gud give blot Du selv maa gaae fri. Du skriver slet Intet om Dit eget Befindende i en vis anden Henseende, som ligger mig paa Hjerte i høieste Maade. Vær god og send mig nøiagtig Underretning derom. Har Din Figur allerede begyndt at derangere sig?

At de Smaating, jeg sendte, vare til Behag, glæder mig meget. Passer Kappen og Hætten, eller maae I sye dem om?

— Jeg tænkte nok, at Robinson¹ vilde være velkommen; men under de nærværende Omstændigheder er den nok kommen dobbelt tilpas. — Hils Louise og de andre Børn fra Fader, og siig dem, at uagtet jeg er langt fra dem, ere mine Tanker bestandig hos dem. Ogsaa Hansen beder jeg Dig ved Leilighed hilse og sige ham, at der nu er begyndt paa Trykningen af Dialogerne²; men endnu har jeg intet Correcturark faaet. Jeg havde en Deliberation med Bogtrykkeren forleden Dag om Navnene, hvilke jeg, efter at have ladet ham trække et Par Sider af, bestemte mig til at sætte *foran*, ikke *over* hver Replik, da dette Sidste kun unyttigen vilde gjøre Bogen flere Blade, maaskee et Ark, tykkere, og det Første seer i alle Maader ligesaa anstændigt og net ud. Bogen bliver trykt med Typer og paa Papir omtrent som Hauchs polske Familie³. Mind ham om Titelbladet.

Hvad mig selv personlig angaaer, da lever jeg, paa megen Længsel og Bekymring for Edér nær, ganske vel. I Onsdags spiste jeg hos *Molbech* til Middag med et Par andre Herrer, deriblandt en Englænder, *Cleasby*⁴, jeg engang har seet i Odense. Han taler godt Dansk. Samtalen var meget levende og mine Øren ere dog nu saavidt, at jeg uden alt for stor Uleilighed for Selskabet kan være med i Discursen. At nogen, skjændt endnu kun ringe, Bedring for Øieblikket er indtraadt, er ikke alene min, men alle mine Bekjendteres eenstemmige Mening, og dette virker saare behageligt paa mit Humeur; jeg bevæger mig allerede meget friere mellem Fremmede, medens jeg før ikke var ganske fri for en ubehagelig Fornemmelse af at være Ubekjendte til Uleilighed. Du begriber, at jeg nu meget nødig vilde lade Haabet om en større Fremgang fare; men min Læge vil ikke love mig Bedring med mindre jeg i det Ringeste bliver her til Mai Maanedes Ende. Dette er en slem Streg i min Regning; men jeg indseer ikke andet, end at det vilde være Uret, ikke at underkaste sig det Nødvendige. I saa Fald skal jeg have ny Permission og har derfor i al Fortroelighed spurgt mig for hos *Crone*⁵, om han kan blive ved. Men om Directionen vil give sit Samtykke, kan jeg ikke vide; men kommer det høit, gaaer jeg til Kongen. Penge vil det ogsaa koste. Siig mig nu Din Mening; — skal

jeg blive saa længe her, har jeg betinget mig en Ferie paa otte Dage hos Lægen, til et Besøg i Hjemmet. — Sagen maa imidlertid blive mellem os, indtil videre.

Igaar spiste jeg hos Amalie H. med hende og Tante U. alene. Det gik meget livligere og friere, end jeg havde troet, og Amalie behagede mig virkelig. Talen kom paa min Hørelse, som hun fandt bedre, end sædvanligt, og da jeg fortalte om Lægens Fordring af et længere Ophold, bad hun mig ikke at lade mig afholde af oeconomiske Grunde: hun vilde med Glæde hjælpe mig! Hun sagde det saa aabent og frit, at det virkelig bevægede mig, saa at jeg rakte hende Haanden med Tak; men erklærede dog, at jeg ikke haabede at komme i den Nødvendighed at maatte betjene mig af hendes venlige Tilbud. Imidlertid — kniber det for stærkt, saa laaner jeg hos hende; men da jeg endnu har de 200 Rbd. af Kongens Kasse i Baghaanden, har det vel ingen Nød. Lad mig vide nøiagtigt, hvorledes Din Kasse staaer sig. — Amalie bad mig hilse Dig og undskylde hendes lange Taushed med megen Upasselighed i den senere Tid. — Fra Jette Fr. bringer jeg ligeledes en venlig Hilsen. Jeg besøgte hende forleden Aften, og vi kom i saa levende og behagelig Discurs, at hun blev ganske op-rømt og ikke før jeg reiste mig, mærkede at det var langt over hendes Sengetid: — det vil sige Noget hos hende.

Hos Rothes gaaer Alt nu igjen i den gamle Tour. Louise Oldenb.'s Børn behagede mig ret som nette og velopdragne Smaafolk. Jeg kom ved Synet af hendes Louise¹, der er paa Høide og Alder just som min, og har et smukt stille og beskedent Væsen mellem Fremmede, ret til at tænke paa min lille Solsikke i Odense. — Hos Kongslews og Trydes staaer alt ved de[t] Gamle.

Lev vel, min elskede Ven! og glem mig ikke nogen Postdag.

Din Caspar.

Hvorledes er det med Bispen? — og hos Kalkars?

Idag havde jeg Brev fra Oldenburg i Marslev², hvis Indhold Du veed. Jeg skriver ham til i Morgen eller med det Første. Fra Lunn³, hvem jeg for 3 Uger siden tilskrev om Condi-

tionerne for en Huuslærer, har jeg Intet hørt, og veed nu ikke que faire.

27.

Kbhvn. d: 2 [og 3] April 1840.

Kjære Henriette!

Uagtet jeg intet Nyt har at berette, skal Du dog ikke savne Dit Løverdagsbrev, som Du jo endnu er saa skikkelig at lade Andre læse for Dig. Jeg lever her ganske vel for saa vidt, at Studenterlivet efter min Fyensreise slet ikke vil smage mig, ikke engang saa meget som før den. Hos Directions herrerne har jeg nu været og faaet mange gode Ord af dem, saa at jeg med nogenlunde Sikkerhed regner paa at faae Permission til Slutningen af Mai. Jeg har nu anmeldt mig som Disputant ved Kroningen: — Landgang er altsaa gjort i Fjendens Land og Flaaden brændt, saa at der nu kun er Valg mellem Seier eller Død.

I Tirsdags Aftes besøgte jeg Jette Fredriksen, der var meget venlig og oprømt. Det var just Alvilde Hansteens Geburtsdag, saa jeg pludselig saae mig midt inde imellem en heel Flok blutjunge Piger. Blandt dem var ogsaa en Jfr. Bidoulak¹ — et Allerhelvedes Fruentimmer! Hun kunde snakke Fanden selv et Øre af; ja jeg troer, hun ikke skulde være vegen for selve Martensen. Hun begyndte endog at snakke Philosophi, talte om det »Transcendente«, hvorover jeg naturligviis fik største Respect for saa duelig en Dame. Ellers havde jeg et Par Gange min Nød med at bare mig for at lee af hendes Manerer. Hun spurgte meget til Sicks, hvem det lod til, hun interesserede sig for.

Fra Amalie H. skal jeg hilse. Jeg spiste hos hende baade Onsdag og Torsdag, saa Du seer, jeg har min Gang der. En heel Deel Moerskab fortalte hun om en vis gammel bekjendt, der endnu i denne Vinter har været paa en Maskerade fra Kl. 8 om Aftenen til 8 om Morgenen osv. osv. som er alt for vidtløftigt at skrive. — Hos Evalds have et Par af Børnene de røde Hunde, der begynde at udbrede sig stærkt her.

Fra Søster Jette¹ havde jeg idag et Par Ord; hun raader fra en Lænestol og til en Messingthømaskine eller Lysstager til Brylluppet². Da den første ikke kan have under 24 Rbr., hvilket er meget over det, jeg kan anvende ved denne Leilighed, har jeg efter Overlæg med Tante og Laura bestemt mig til det Sidste og sender i Morgen med Ageposten 2 Par meget smukke pletterede Stager à 6 Rbr Parret til Aarhus. Du slipper altsaa for at lægge Pengene ud af Din Casse. Har Du erindret at indsætte de Penge, jeg lod ligge i Hovedbogen, i Sparekassen?

Kys alle Børnene og hils Frederik. Lad Din Skriver — hvem det saa bliver — berette meget omstændeligt om Dit og deres Befindende. Efter Aftale har jeg antaget Udeblivelsen af Brev fra Dig for et godt Tegn.

Din C.

I dette Øieblik hører jeg den sørgelige Begivenhed, at Harald Faber³ er død af Typhus. De arme Forældre! Da de formodentlig først med Posten idag faae Efterretningen, er det bedst, Du ikke fortæller den strax videre, at den ikke ad gale Veie skal komme til dem.

I dette Øieblik fik jeg Dit kjære Brev, der glædede mig ligesaa meget, som det foruroligede mig. Husk paa, at Dine Øine altid have været svage. Det veed Jacobsen⁴ maaskee ikke; men i ethvert Fald er det bedst at blive lidt bag efter den gode Mands Concessioner. Jeg begynder næsten at fortryde, at jeg ikke tog Dine gode Løfter paa stemplet Papir.

d. 3^e Apr.

28.

Kbhvn d. 10^e April 1840.

Tak, min elskede Henriette! for Dit kjære Brev, der glædede mig saa meget mere, som jeg deraf saae, at Du nu gaaer godt frem efter Din Sygdom. Jeg maa i Sandhed beundre Din Constitution, at den saa hurtigt kan reise sig efter en slig Crisis. Men stol dog nu blot ikke for meget paa den; thi om

Du end har en god Sundhed, er Du ikke robust og maa derfor vel vogte Dig. Lad Kræfterne ret have Tid til at komme og nød Dig selv til at være ret ørkesløs og egoistisk ligesom vi andre maae tvinge os til Flid. Jeg haaber, at Du fremdeles vedbliver at drikke Din Rhinskviin hver Dag.

Hvad mit Liv her angaaer, har jeg nu ganske trukket mig ud af Omgangen, fordi dette er den eneste Maade, hvorpaa jeg kan blive færdig — og Gud veed, om jeg endda bliver det. Mit Arbeide gaaer frem med Snegleskridt og behager mig slet ikke selv. Det er virkelig ikke blevet ret modent hos mig, og Du veed hvor længe jeg skal gaae og vende og dreie en Sag, inden den ret faaer Skikkelse i mig. Jeg har desuden med Arbeider af den Art ikke været vant til at ile; og dette trængte mere end noget andet til omhyggelig Behandling, ogsaa for Sprogets Skyld, som jeg vel kun har et meget ringe Herredømme over og som jeg dog ikke tør sidde for længe over, da Tiden trænger paa. Imidlertid har jeg endnu ikke opgivet at være med ved Kroningen, hvad jeg af flere Grunde meget ønskede; men jeg frygter virkelig for en Abort. Hvad vilde Du sige, om det skeete? thi hvad Andre vilde sige, veed jeg nok. —

Fra Jette Fr. skal jeg hilse. Hun talte forleden meget om alle Venner og Bekjendtere, som jeg overhoved bestandig har fundet hende meget tilgængelig. Forlovelsen mellem C. B. og lille Henr. lader det ikke til hun har noget imod. Hun morede sig over, at det første Par, der gik ud af hendes Huus var en C og en H og det sidste ligeledes. Den unge Herre staaer nok ellers kun maadeligt med sine Studeringer. I det Mindste har han endnu ikke anden Examen, og gik fra det forleden Dag, da han endelig — efter altfor stærk Læsning som Jette Fr. sagde — forsøgte derpaa. Nu, de ere da unge Folk og kunne vente. — Fra Charite har været Brev fra Rom af 15^e Marts¹. De leve vel der og agte at forlade Staden strax efter Paaske, for over Florents, hvor de agte at opholde sig en tre Uger, og Venedig at gaae til Wien, hvor Frits, hvis han faaer en indgivet Ansøgning beviliget, gjerne vilde blive en Maanedstid, nok fornemlig for Theaterets Skyld. Saa skulde Reisen

gaae over det Salzburgske, München, Nürnberg herhjem. De ønskede at være her tilbage sidst i August. — Men hvad saa? Nu, Frits har sagtens Mappen fuld og Charitte vel ikke Hovedet mindre fuldt af splinternyt Fransk og Italiensk, saa jeg haaber, de begge kunne faae deres Varer betalte med de høieste Priser. —

Nyt veed jeg, som Du let begriber, ikke meget af, og Du maa ikke vente andre end de allertørreste Breve fra mig saalænge jeg ikke har kjørt den levende Satan, som slaaer mig med Næver, paa Døren og givet de Herrer Professorer den at trækkes med. Jeg har ikke engang været paa Udstillingen. Iøvrigt faaer Du nok med det Første Brev fra Laura, som ikke vil forglemme hvad der paa nogen Maade kan interessere. Hils Hansen, at jeg har læst første Correctur af 6^e Ark der ender lidt inde i 5. Dialog. De to første Ark har jeg modtaget i Reentryk og skulde have sendt ham dem, hvis jeg ikke formodede, at han agter at komme hertil i Paasken. Ved at læse 4. Dialog igjennem i Correctur, er det atter blevet mig tvivlsomt, om han dog ikke gjorde bedst i at bevare et strengt Incognito. Analysen af Heibergs Ansigt er for tydelig og involverer et moralsk Skjøn, som det dog maaskee er betænkeligt at give under sit Navn, og naar dertil kommer Scenen med Vicepræsens i Retten, kunde Frf. maaskee have Ubehageligheder at vente¹. For Resten er det aabenbart, at Analysen af Ansigtet ikke kunde holdes mere i Almindelighed uden at blive ubetydelig og uforstaaelig. —

Med næste Agepost skal jeg sende Penge til Huusleie. Jeg har hævet de 200 Rbd. kl: Gratification. Hvorledes gaaer det med Din Casse? — Bevilling til at blive indtil Mai Maanedes Ende faaer jeg. — Har Du seet Molbechs Expectorationer over min Cola og Machiavel i den historiske Forenings Tidsskrift²? eller mine over Munchs Bog i Tidsskr. for Lit.? ³—

Kys alle de kjære Unger. Sende dem i Skole før Paaske synes mig ganske urimeligt. Lad dem komme ret til Kræfter. Hvorledes bærer lille Amalie sig ad? — Nu Lev vel, min elskede Ven! Paa Tirsdag venter jeg sikkert at høre fra Dig.

Din Caspar.

Nu Kl: 3¹/₂ tænker jeg Vilhelm og Dorette staae for Brude-skammelen.

En ny Forlovelse! Harald Selmer med en Jfr. Bodenhoff paa Bistrup¹. Rigt Stof for Charlotte F. til at lee af sin barske Ven, som hun kalder Harald.

29.

Kbhvn d: 17° April 1840.

Min inderlig elskede Henriette! Hvorledes skal jeg sige Dig min Bevægelse ved Efterretningen om den Ulykke, der har truet os. Naar jeg tænker mig det kjære Barn² knuust eller, endnu værre, som en Krøbling sin Livstid og en bestandig Kilde til Lidelser og Sorger for Dig og for sig selv, kan jeg kun takke Gud inderlig, at han afvendte Faren. Men Du, min Henriette — for Dig maa det Øieblik, da Barnet styrtede, have været forfærdeligt; Gud være lovet, at det dog ikke ganske overvældede Dine Kræfter, der endnu kun kunne være svage, og at Du endda saa hurtigt har forvundet det. Hvad mig angaaer, da var det en let Sag at høre Efterretningen med Sindsro; thi jeg fik Frelsen at vide endnu før Faren.

Men lad mig fremfor Alt takke Dig fordi Du ikke søgte at skjule Begivenheden for mig. Ja, min egen Jette! lad Forholdet mellem os altid blive sandt og aabent — ihvad der end møder os. Har Gud bestemt os Sorger og Lidelser ville vi bære dem i Forening; jeg veed, at Dit trofaste, hengivne Hjerte ikke vil svigte mig; men Du maa ogsaa forlade Dig til, at jeg ikke skal vende mig fra Dig, hvad der end møder. For Din Skyld ligesaameget som for min lille Gluts takker jeg Gud, at han ikke lagde en Sorg paa Dig, der vilde have formerket Din Fremtid, hvor uskyldig Du endog havde været i Ulykken.

Det er anden Gang, at den samme Fare har truet Børnene; lad os nu ikke friste Gud, men gjøre en eller anden Anstalt, at Sligt ikke skal træffe tiere. Tilnagle Vinduerne gaaer ikke an; thi vi maa have frisk Luft; og Baand ere, som vi see, ikke sikke. Det bedste var, at lade gjøre halvhøit Gitterværk i alle Vinduerne, og jeg beder Dig at besørge det uden Op-

hold, dersom Du ikke allerede har tænkt paa noget andet og bedre Sikkerhedsmiddel. At Du vil have Øie med Børnene, veed jeg; men lad os vogte os for alt for stor Ængstelighed, at de ikke skulle blive altfor svagelige Stuebørn, som aldrig lære at bruge deres Kræfter ret. Fare kan dog ingen Forsigtighed afvende.

Fra Frue Kalkar¹ har Du nok faaet Brev idag. Jeg skal ikke glemme hende det, at hun har staaet trofast ved Din Side. Veed Du nogen Ting, der vilde fornøie hende og som det staaer i min Magt at byde? Jeg vilde gjerne give hende en lille Present — en Hat f Ex? — ikke som noget Taknemlighedsbeviis; thi et virkeligt Venskab kan kun betales med Venskab; men det kunde maaskee dog fornøie hende at faae Et eller Andet, hun savner.

Med Bentzen modtager Du Penge til Huusleie. Folkeløn og hvad Andet, der er at klarere, maa Du tage af Sparekassen; thi jeg kan i dette Øieblik ikke undvære mere her; men skulde det ikke slaae til, saa lad mig det vide betids.

Jeg lever vel, men er idag ikke oplagt til at sende min sædvanlige Chronik. Jeg har ikke fortalt Begivenheden til Nogen, dog vil den ganske vist ingen Hemmelighed blive; og det var maaskee ligesaa rigtigt at lade Familien den vide. Dog føier jeg mig gjerne efter Dit Ønske. Hvad Dig selv angaaer, havde Du vist godt af en Udflugt, saasnart Dit og Børnenes Helbred tillader det. Havde Du ikke Lyst til en Tour paa et Par Dage til Lunde, Norup, Hofmangave eller Marslev eller hvilketsomhelst andet Sted? Lad oeconomiske Hensyn ikke holde Dig tilbage. Jeg venter snarest muligt nøiagtig Beretning fra Dig om Dit eget og den Lilles Befindende. Med Guds Hjelp vil det ikke vise sig senere, at BARNET dog har faaet Skade; men hvordan det end bliver med hende, sender Du mig jo fuldkommen Beskeed. Har Du selv nu ogsaa fuldkommen overvundet Skrækken? — Endnu Et, min elskede Ven! var det dog ikke bedre, om Du beholdt Sine i Stuerne og hos Børnene? Et troere og mere paalideligt Menneske faaer Du ikke; men en god Kokkepige kan Du vel sagtens faae. Vi ville jo med Glæde give hende saa god en Løn, som hun i nogen anden Tjeneste kunde faae. I det første

Halvaar kan Tingen vel ikke forandres; men tænk paa, om det ikke var bedst at indrette det saaledes til Efteraaret.

Fader kysser alle Børnene, lille Amalie to Gange, og Moder og beder hende være glad over det Barn, Gud anden Gang har givet hende.

C.

30.

Kbhvn d. 21 Apr. 1840.

Lad mig takke Dig, min inderlig elskede Jette! for Dine to kjærlige Breve, der have glædet og beroliget mig mere end jeg kan sige Dig. Barnet har vel ingen Nød mere; thi jeg kan umuligt troe, at der senere skulde vise sig Følger af Faldet, naar hun nu er fuldkommen rask og munter. En eller anden Forandring maatte i saa Fald være foregaaet i hendes Legeme, selv om den endnu skulde være saaledes i sin Begyndelse, at den ikke var til at bemærke; men at Barnet selv ikke skulde have nogen dunkel Fornemmelse deraf, er utroligt; og havde hun det, skulde det ganske vist vise sig i hendes Færd og Væsen. Lad mig da see, at Du med mig slaaer Dig ganske til Ro i denne Henseende. Men for Dit eget Befindende, min arme Jette! er jeg ikke uden Bekymring. Du var svag endnu af en dobbelt Sygdom, og jeg kan ikke tænke mig nogen forfærdeligere Stilling, end Moderens, der seer sit Barn styrte og maa vente at see det knuust igjen; det maa være et Lynslag, der ryster hver Nerve. Er der noget, hvormed Du kan tænke at rekreere Dig selv, saa brug det — gjør det for min Skyld, om ikke for Din egen. Du giver Dig selv altfor uforbeholdent hen; og uagtet jeg bliver varm om Hjertet hver Gang jeg seer Jette Rosenstands selvforglemmende Hengivenhed, saa ængster det mig dog, at Du bruger saa rask af Dine Kræfter, som om Du havde et udtømmeligt Fond af dem. Vær nu god, og lad mig i Dit næste Brev vide en heel Deel om alt hvad Du gjør for Din egen Bequemmelighed og Pleie. — Tag Dig ikke for meget af Louises Læsning, naar hendes Skolegang begynder igjen; men hils det kjære Barn fra Fader og husk hende paa hvad hun lovede mig da jeg var hjemme: at hun selv skulde gjøre sig saa megen Umage, saa Du ikke skulde

have for stor Uleilighed af hende. Jeg veed nok, at Louise meente det ærligt; men hun er et Barn, der let kan glemme hvad der er lovet. Derfor minder jeg hende udtrykkelig derom og beder Dig læse disse Ord for hende. —

Jeg længes nu saa hjerteligt efter Eder, og er saa leed og kjed af det kjøbenhavnske Studenterliv, at dersom ikke min Ære og Reputation stode paa Spil, gav jeg Doctorhatten en god Dag. I det Mindste vilde jeg ikke spille endnu en Maaned af Samlivet med Dig og Børnene for dens Skyld. — Jeg troer nu nok at kunne blive færdig med det Skriftlige, saadan som det bliver, indtil Midten af Mai; men hvorledes vil det gaae med den mundtlige Disputeren i et Sprog, som jeg aldrig har været ret stiv i, og som jeg nu paa fjortende Aar ikke har talt. Saavidt jeg kan mærke paa Meningen her, fordrer den ogsaa bestemtere en betydelig Forandring i denne Levning fra Paryktiden, og maaskee bliver denne Solennitetsdisputats den sidste, hvor den gamle Form vil blive bibeholdt. Saameget desbedre for vore Efterkommere!

Hos Trydes var jeg med Kalkars første Paasked. om Aftenen. Der vare desuden Biskoppen, Prff: Clausen, Scharling, Petersen, Hjort fra Sorø¹ oFl: Jens har været herinde i denne Ferie; det fornøier mig ret at see, hvormeget han bestandig udvikler en dygtig og respectabel Natur. Jeg vil nu blot ønske ham, at han snart maatte kunne gifte sig², da det dog skal være.

— — —

Hansen har jeg talt adskillige Gange med. Han streifer omkring fra Morgen til Aften og besøger mig nu og da. Forresten er alt roligt her; thi det scholtenske Pereat³ er ikke værd at tale om. —

Lev nu vel for denne Gang, min Jette! Næste Tirsdag venter jeg Dit sædvanlige Brev; mit skal Du faae paa Løverdag, og saaledes haaber jeg vor Correspondents igjen skal komme i sin rolige Gang for de 5 à 6 Uger, vi endnu skulle være skilte ad.

Din Caspar.

Paa Løverdag faaer Du den sædvanlige Gagequittering med en af Collegerne.

Kbhvn d: 24 April 1840.

Min elskede Jette!

Uagtet jeg idag intet Nyt har at berette Dig, skal Du dog ikke savne Dit Løverdagsbrev, bliver det end ganske kort. — Med Guds Hjelp have I det vel Alle godt hjemme, siden jeg ikke har havt Brev igaar og idag. Det beroliger mig; thi den megen Uro, I have havt i den senere Tid, har næsten gjort mig ængstelig ved at modtage Brev, som om det skulde bringe mig Efterretning om, at noget Nyt var arriveret. — Jeg længes ret hjerteligt efter Eder; trives kan jeg dog ikke her, eller hvor Du og Børnene ikke ere. For Resten er jeg rask og gjør ved Arbeidet hvad jeg kan; men det vil knibe paa Slutningen, da der skal saa uendelig mange Gjennemsyn og Rettelser til. Dog — kommer jeg over Alt det Andet, kommer jeg vel over den med. — Paasken har naturligviis gjort nogen Forstyrrelse i Papirerne. Deels vare alle Bibliotheker lukkede, deels kom her flere Besøg hos mig. Nu er alt i den gamle Gang.

I Onsdags kom Onkel Caspar hjem fra Aarhus, hvor han havde fornøiet sig fortræffeligt. Om Brylluppet¹ osv. skriver jeg ikke, da jeg tør forlade mig til, at den vedlagte Rapport fra Laura er fuldstændig. Jeg sender tillige Dorettes Brev til mig, der maaskee vil more Dig. Den brogede Dansk deri klinger ganske pudseerligt; men det var dog ikke af Veien, om den gode Svigerinde lagde sig alvorligt efter et Sprog, der skal være hendes Børns Modersmaal. —²

Du har vel med Benzon modtaget de 84 Rbr til Huusleie. Gjem dem ikke længer, end nødvendigt. Den Fordring, der er betalt, brænder ikke mere. Hvis de to vedlagte Quittinger, i Forbindelse med Sparekassen, ikke skulde være Dig tilstrækkelige for Mai — thi Du kan jo i Nødsfald hæve dem begge — maa Du i Tide underrette mig. Min Saxo Grammaticus venter jeg med første Agepost. —

Og nu — hvorledes gaar det med Dig selv, min Jette? Skriv mig endelig ret nøiagtigt derom. Jeg er kjed og leed af at være fra Dig, og naar en eller anden Reminiscent fra forrige Tider kommer op, hvad der ikke skeer saa sjældent,

da mange Steder her kalde de gamle Minder frem, vaagner Længselen dobbelt. Fra Clasens Have skal jeg hilse; jeg spadserede forbi den forleden Dag og satte mig ret levende tilbage i den Tid, da Du om Morgenen tidligt, inden det øvrige Huus kom op, skjænkede Theevand til mig og sendte mig ind til Byen med et kjærligt Farvel. — Og nu sidder Du derovre i Odense med en Børneflokk om Dig! — Kys dem alle fra Fader, og bed dem huske, at jeg ikke er død, men kun saa langt borte, at jeg nok kan spørge deres Rygte. Hvorledes gaaer det nu Jens i Skolen? — eller maaskee han endnu ikke er begyndt. Nu er vel Robinson snart ligesaa opslidt som Alfebogen; i saa Fald skal jeg sende en anden Historie. —

Har Du erindret at lade Brandassurance-Policen fornye? glem det endelig ikke.

Din C.

32.

Kjøbenhavn d. 1^e Mai 1840.

Tak, min elskede Henriette! for Dine Efterretninger fra Hjemmet. Gid Du blot havde kunnet skrive noget bedre om Louise; thi det er ret slemt, at hendes Øine have lidt. Der er vel ingen Fare for, at hendes Syn skal tage varig Skade; men hun kommer saa langt tilbage i sin Lærdom, at Kameraterne reent løbe fra hende. Hvad er derved at gjøre? kunde hun ikke beskæftiges med Haandarbeide eller paa anden Maade? Naturligviis saavidt tilbørlig Forsigtighed tillader det; thi forcere hende maa Du paa ingen Maade. Daarlige Øine vilde være en større Ulykke for hende, end om hun kommer noget seent til at læse. De andre Efterretninger fornøiede mig; med Penge gaaer det jo Dig ganske fortræffeligt; jeg bruger desflere, endskjøndt jeg maaskee ikke har anvendt to Rbdr. til Fornøielser under mit hele Ophold her. Nye sorte Klæder har jeg faaet mig, item en ny Hat, hvilket Alt blev indviet i Mandags, da jeg besøgte Kongen. Du veed, at jeg strax efter min Ankomst hertil flere Gange forgjæves søgte Audients. Jeg blev da kjed af at løbe i Forgemakket. Men for en 8 Dage siden mødte jeg Kjkr: Holten¹ paa Gaden, der sagde mig, at Kongen — for circa 2¹/₂ Maaned siden — havde

paalagt ham leilighedsviis at lade mig vide, at jeg skulde komme til ham, da han vilde tale med mig. Det gaaer den Trompeter næsten et heelt Fjerdingsaar med, indtil han tilfældigviis træffer mig paa Gaden. Jeg blev ret ærgerlig paa ham; thi Kongen maatte jo tillægge mig en ganske utilgivelig Skjødsløshed. Nu kunde jeg nok vide, at hvad Kongen dengang havde havt at sige mig, rimeligviis havde angaaet Kalkars Ansøgning om Sorøe, og at han altsaa *nu* Intet vilde mig; imidlertid turde jeg dog ikke unnlade, efter Holtens Meddelelse at indstille mig. Jeg kom ogsaa temmelig snart ind, skjøndt Forgemakket stod fuldt. Kongen var udmærket naadig og i Væsen og Tale ganske som i Odense. Istedetfor at jeg havde ventet Skjend fordi jeg ikke havde indfundet mig, gjorde han Undskyldinger, fordi jeg havde maattet gaae forgjæves; han vidste, at jeg flere Gange havde søgt ham. Han anstillede en Examen med mig om mit Arbeide; jeg vilde først snoe mig fra det med almindelige Svar, men jeg maatte reent ud med Alt hvad jeg beskjæftigede mig med; han vilde endog have Beskeed i det Enkelte om mange Punkter. Saa talte han en Deel om Kalkar, der forekom ham at have været noget misfornøiet og ilde tilmode under sit Ophold, hvortil jeg bemærkede, at han snarere syntes at være bleven ret opmuntret ved den gunstige Modtagelse, han havde nydt hos D. Majest: og Andre. »Jeg anseer mig paa en Maade forpligtet til at sørge for hans Befordring, fordi jeg uforsættelig har paadraget Manden store Ubehageligheder. — Det er slemt, at han ikke troer at kunne være tilfreds med Hadersleb« osv. Alt røbede virkelig den oprigtigste Velvillie og Agtelse for Kalkar. Til mig personlig sagde han, at han havde glædet sig ved at see mig tale K's Sag, og at han erkjendte, at det var *de ædlest* Motiver, der havde bevæget mig. — Dette kan jeg jo nok sige til Dig, min Lille! uden at Du forarger Dig derover. Du skulde dog vide, at jeg staaer ganske godt anskrevet hos Manden, hvem jeg maaskee dog snart kommer til at bede om en Befordring. Det er altid en Hjælp mere. — Til Slutningen paalagde han mig at besøge sig igjen inden min Afreise. Om Kalkars Græsk sagde han ogsaa, at han intet Øieblik havde tvivlet om hans Dygtighed til Posten i Sorø, og at det

var latterlige Fordringer, man havde gjort i denne Henseende, som om der var saa stor en Forskjel paa de ældste Skoledisciple og de yngste Studenter!

I Søndags havde Ewalds en Datter (Frederikke)¹ til Confirmation hos Münter. Jeg var der i Mandags til Gratulation; om Søndagen vilde jeg ikke gaae, fordi jeg hverken vilde blive om Aftenen eller sige Nei til en Indbydelse. Forresten gaaer mit Liv aldeles eensformigt i denne Tid. Hos Amalie H. spiser jeg en Gang eller to om Ugen og Tante Line synes nok jeg trænger til at restaureres; thi hun pleier hver Dag paa mig med god Frokost inden jeg gaaer paa Bibliotheket. Hos Trydes kommer jeg engang imellem, især til Middag. Naar jeg faaer min Afhandling indleveret, agter jeg at tage et Par Dage ud af Byen; thi jeg trænger virkelig til Recreation baade paa Sjel og Legeme.

Af Nyt her i Byen veed jeg Intet at berette. Du har vel desuden endnu ikke brugt den Pose fuld op, som Laura sendte, der maaskee endog indeholdt hvad Nyt der var Udsigt til. — Paa Udstillingen har jeg kun været een Gang og da den i Aar er meget riigholdig, har jeg egentlig endnu ikke ret seet den. Jeg holder med Magt alle disse Interesser fra mig, fordi de tage mig mange Tanker bort, hvad der hos mig er et værre Tab, end Tid.

Kys alle Børnene fra Fader. Hils Louise, at jeg længes efter hende og haaber, at hendes Øine maa være fuldkommen vel, naar jeg kommer hjem; hold Øie med Jens og lad lille Amalie ikke blive alt for dominerende. Det bliver ellers saa vanskeligt, at faae Tøiet paa dem igjen.

Min Saxo² modtog jeg, men haaber at kunne frelse den, da jeg maaskee nok kan faae de fordærvede Ark tilkjøbs. — Send Bud til min Skomager og bed ham sende mig et Par nye Støvler vel indpakkede med næste Agepost. Jeg trænger haardeilig og vil ikke gjerne lade andre, end ham, der kjender mine Fødder, sye. Det skulde være et Par fine Støvler.

Nu Lev vel for idag, min Jette! Jeg længes mere end tilbørligt efter Dig og Hjemmet; men det nytter jo ikke, at snakke derom.

Din C.

Siig Hansen, at jeg nu har læst Correcturen af Slutningen af hans Arbeide, samt Titlen. Det hele udgjør lidt over 12 Ark. Reentryk af 3e og 4e Ark har jeg modtaget. — Jeg seer, I skulle have Stads i Asylet. Fortæl mig lidt om, hvorledes det spænder af. — Opsæt endelig ikke, at faae Vinduesgitterne istand.

Højer fra Horsens er her i denne Tid. — Hvorledes er Bernh.'s¹ Bryllup gaaet af? — har Du faaet den nye Pige?

33.

[1840 1. Maj. Efterskrift til forrige Brev].

Til min Bedrøvelse hører jeg, at Frue K.² igaar er reist til Nestved; jeg havde troet, at hun blev her en 8 Dage endnu og vilde idag have hilset paa hende. Hils hende fra mig, naar Du seer hende. En Present har jeg ikke kjøbt; thi en Boa synes mig var en noget sildig Gave i dette Aar og Andet veed jeg ikke. Synes Du om et Sommerschawl, saa skal jeg sende et, som Du da kan bringe hende. Det er maaskee mere passende.

Hils Sick, at jeg fik hans Brev idag saa sildigt, at jeg ikke kan faae Bøgerne strax fra Bibliotheket. Med næste Pakkepost haaber jeg at kunne sende dem.

Din C.

Anna Trydes Forlovede, Thomsen³ har faaet haud igjen til theol. Attestats. Han skal have svaret udmærket godt til mundtlig, men en Stymper ved hans Side trak ham ned. Han og Anna komme nok snart til Fyen. Seer Du dem i Odense, saa vær god ved dem; jeg lider dem godt.

34.

Kjøbenhavn d: 8^e Mai 1840.

Dit Brev, min elskede Henriette! modtog jeg som sædvanligt i Tirsdags; det var Balsam for mit Hjerte; thi *det* er i Odense hos Eder, hvor saa det Øvrige er. — Gud være lovet,

at det snart gaaer ad Enden med min Landflygtighed; thi det er mit Ophold her, skilt fra Dig og Børnene, endskjøndt det jo i mange Henseender har været interessant.

Med mit Arbeide er jeg nu færdig, og tænker at indlevere det i Morgen til Facultetets Censur. Jeg havde vel endnu en otte Dage at løbe paa; men jeg er virkelig træt, og Arbeidet bliver i de Dage ikke bedre. Godt er det ikke; ei engang saa godt, som jeg maaskee kunde gjøre det, naar jeg ikke havde maattet indrette mig paa at være færdig til en bestemt Dag. Dernæst vilde det ogsaa være blevet bedre, hvis jeg ikke, for ei at komme for sildigt, havde været nødt til at trække mig ud af Omgangen. Jeg kan nu engang ikke slide fra Morgen til Aften, uden at sløves, og Du veed selv, at det, der beskjæftiger mig ofte skrider hurtigst frem under en udvortes Ørkesløshed. Men denne Gang kunde jeg nu ikke tage Tingen som sædvanligt. Derfor er den heller ikke bleven ret moden i mig, hvilket jeg beklager saameget mere, som Æmnet virkelig er udsprunget af en indre Interesse hos mig. Havde det blot været mig om en Afhandling at gjøre, kunde jeg have valgt ulige lettere Materier. Hvad Latinen angaaer, saa er den simpel, og jeg har blot søgt det Udtryk, der gav min Tanke tydeligst; dog haaber jeg, at den nu, efter uendelige Gjennemsyn og Correcturer, skulde være nogenlunde fri for grove Feil og altfor barbariske Vendinger. Jeg har i denne Henseende havt god Hjælp af Oppermann¹, der har gjennemgaaet den stykkeviis som den krøb frem og gjort mig opmærksom paa indløbne Feil, givet Vink, casset hele lange Stykker, som to à tre Gange maatte gjøres om. — Hvad Dom, Facultetet vil fælde over den, kan jeg ikke vide. Den er vel lige saa god, som saamangen anden, der er gaaet igjennem uden Vanskelighed; men jeg troer ikke at Vedkommende gaae efter bestemte Regler, saa at det ikke er let at forudsee, hvorledes deres Votum vil komme til at lyde. Jeg gjør mig vel Haab om et Laud; men er aldeles beredt paa et Haud eller Non, og gaaer i saa Fald ikke op til Mundtlig denne Gang. Saa maa Arbeidet gjøres om. — Nu, bliv ikke misfornøiet med denne lange Snak om en Disputats. Den har beskjæftiget mig saameget, og interesserer Kjøbenhavnerne saa lidet, at Du maa finde Dig i

megen Talen derom. Du er jo desuden vant til at drøfte alle det Slags Interesser med mig. —

For Resten har jeg ikke meget at fortælle Dig. Jeg staaer nu noget tidligere op, og gaaer tidligere i Seng, end i Vinter. Min Spadseretur hver Dag kan jeg ikke godt undvære. Undertiden er jeg ogsaa bleven saa leed og kjed af Arbeidet, at jeg har kastet det bort og er løbet ud i det Frie. Saaledes gik jeg igaar Middags, da jeg havde læst saa meget Gammelt — meest Dumheder — paa Bibliotheket, at jeg var nær ved at brække mig, — op til Trydes og fik Charlotte med paa en Tour i Søndermarken. Det var ganske moersomt og forfriskende. Idag, Anna Trydes Geburtsdag, skulde jeg have været i Skoven med dem; men jeg *vil* være færdig imorgen og stod som en Mand mod alle Fristelser; nu regner det idag, saa de komme dog ikke afsted. Søndag eller Mandag reiser jeg til Vordingborg og tænker at være her igjen Torsdag d. 14e M; — saa maa jeg endnu udholde 14 Dage til Resten af min Ørencyur, der dog *ikke* har hjulpet eller vil hjælpe Noget, der er værd at tale om, samt læse Latin og hvad der ellers kan forefalde. I Dag om tre Uger (d. 29) sidder jeg, om Gud vil, i Diligencen og er næste Middag ved Dit Bord. Det skal være en Fryd — og I maae Alle være glade, naar Fader kommer hjem. —

Om en Seng til Amalie glemte jeg at skrive forrige Gang; dog, det var jo ogsaa overflødig, da den Ting forstaaer sig af sig selv. Vinduesgitteret maa Du endelig faae bragt istand snarest muligt.

Fra Amalie H: skal jeg hilse; hun skriver nok snart. Jeg lever godt der een à to Gange om Ugen, sidder i Lænestolen ved Vinduet og passiarer om allehaande Sager. Sidst i Mai flytte de ud paa det forrige Fajancefabrik, i Nærheden af Emiliekilde; Stedet kjender Du jo nok. Fabriket selv er nu nedlagt. Jette Fr: er i disse Dage flyttet til et Sted i Nærheden af Torbek; thi Farumgaard er solgt¹. Liebenbergs vil nok ikke egentlig ligge paa Landet, men have Sommerværelser. Ogsaa Kongen er nu paa Sorgenfri. Nu ere ogsaa gli contorni di Copenhaga i deres fulde Ynde; det er denne Tid, der altid griber mig med en besynderlig Uro, naar Livet vælder ud af

Millioner Porer og trænger sig med Magt frem allevegne. Gud være lovet, at jeg nu har Lov til at nyde lidt af det, og ikke pligtskyldigst skal fortære ni Pund Archiv- og Bibliotheksstøv hver Dag. Jeg er usigelig kjed af halvraadne Diplomer og indskrumpne Kalveskindsbøger. — Nu, Papiret er fuldt af al Slags Snak. Kys alle Børnene og vogt dem vel — paa Sjel og Legeme. Glem Du, min Jette! mig ikke og glæd Dig lidt til snart at see

Din C.

Hils Hansen, at det sidste Correctur af Slutningen nu er læst, saa at han formodentlig om en otte Dage kan modtage sit Barn i en passende Paaklædning.

Lad mig endelig høre om Asylfesten¹. Af Aviserne maa jeg troe, at der er sagt og bedrevet Adskilligt, som Kjøbenhavnernes ville moquere sig over — og med Rette.

35.

Kjøbenhavn d: 15 Mai [1840].

Dit Brev, min elskede Henriette! af 10^e d. M. modtog jeg først i dette Øieblik, da jeg kom hertil igjen fra Vordingborg, og sidder nu med Pennen i Haanden for at Du ikke skal savne Dit Løverdagsbrev. Det glæder mig inderligt at Børnene og Du ere vel og Alt i god Stand hjemme; kun ængste Louises Øine mig noget, og vilde gjøre det endnu mere, vidste jeg ikke, at Ingen kan være omhyggeligere over dem, end Du. Hils Jens og bed ham huske paa Fader, og at der er en Regjering over ham, saa at han ikke tager for galt afsted over den Skole. For Resten lægger jeg ikke stor Vægt paa om han lærer Noget nu, eller ikke; blot han faaer Skoletøiet paa sig; saa er det gjort, som altid vilde foraarsage en Krisis, naar Føllet dog engang skal tilkjøres.

At lille Amalie befinder sig saa vel baade paa Legeme og Sjel, er mig en usigelig Glæde. Jeg kan ikke troe, at der kan være nogen latent Skade i hende, som senere vil udvikle sig. Nu lader det ogsaa til, at hun udvikler sig noget raskere i aandelig Henseende.

Det fornøiede mig, at Du, som ellers hører til Oppositionen, fandt Asylfesten¹ anstændig og net; — men, hvortil dog det Hele? Hvorfor ikke i al Stilhed bygge det Huus og, uden al Spræl og Blærieri; thi det var dog Festen i det Mindste tildeels. Vilde man ved en anden Skolebygning have gjort saa mange Ophævelser? Det Bedste var, at Du kom af med et Par Actier.

Min Vordingborgsreise gik ganske godt og fornøieligt. I Søndags Aftes tog jeg med Diligencen herfra og var Mandag Morgen saa tidlig i V., at det ikke var Tid til at vække Langes². Jeg gik derfor i Seng et Par Timer paa Værtshuset. Baade Louise og Lange traf jeg raske og ved godt Humeur, og Børnene vare sjeleglade over den nye Onkel Caspar, der desuden gjorde dem den Tjeneste, at forstyrre den daglige Underviisning, som Du maa troe gaaer anderledes end hos os. Jeg nægter ikke at Louise synes mig at gjøre lidt for meget af Lærdommen, især med Børn, der have havt saa megen Kjærtelsyge og endnu ikke ere ganske frie derfor. Dog vare Børnene friske og raske, mere, end da jeg saae dem ifjor i Aarhus; men jeg kan dog ikke andet end troe, at det Legemlige bliver utilbørlig standset i sin naturlige Udvikling ved at trække det Aandelige stærkt frem i den Alder. Derom stred Louise og jeg et Par Gange. De boe ellers ret godt og behageligt i deres nye Bolig, der har en lille Have, hvor Børnene ret tumle sig. Mig behage Therese og Julius bedst. Den sidste er en rigtig Pløk, der har en Villie og stor Lyst til Mad, men maa smage Riset en Gang imellem. Man kan i Øvrigt ikke nægte, at Børnene ere ganske frie i deres Væsen og dog fortrinligt vel opdragne. — Langes gjorde ellers Alt muligt for at gjøre mig Opholdet behageligt; men Spadseretourene vilde have været behageligere, hvis Veiret ikke havde været saa paafaldende koldt og stormende; dog saae jeg det Meste af den udmærket smukke Egn, var paa Islinge til Middag, i Vintersbølle osv. — Rector Suhr³, Præsten From⁴, Adj: Petersen⁵ besøgte jeg og en Aften havde Lange en tre fire Stykker hos sig, saa Tiden gik godt og behageligt. Efterretningen om at Boyesen⁶ var udnævnt til Lector i Sorø syntes snarere at glæde Lange og Louise end at ærgre dem; ja jeg troer endog,

at ved det forøgede Timeantal vilde Lange nu ikke engang gjerne have modtaget Lectoratet, om Kongen havde givet ham det. Denne Sagens Afgjørelse er for ham en endelig Bestemmelse paa at han ikke skal tænke paa Andet, end at blive Skolemand, hvortil han ogsaa er fortrinlig duelig.

Til Nestved kom jeg ikke. Jeg maatte da have udvidet min Reise til først i næste Uge i det Mindste; men det hverken vilde eller kunde jeg, saavel for min Ørencyurs Skyld, som fordi der endnu er meget Arbeide for mig herinde. — Mange enkelte Punkter, som jeg har været nødt til at gaae let hen over i min Dissertation, skulle eftersees, at jeg ikke skal komme i Forlegenhed ved Defensionen; desuden skal der læses og tales Latin alt hvad muligt er. Men, min elskede Kone! det gjør mig inderlig ondt, at jeg i mit sidste Brev skrev om min Tilbagekomst sidst i Mai; thi jeg har senere hørt tale om, at Disputeringen skal foretages før Kroningen, altsaa begynde senest midt i Juni. Bliver dette Tilfældet, vilde det være aldeles unyttig Tid- og Pengespilde at reise en otte à 14 Dage hjem. I saa Fald er Du vist enig med mig, at jeg bør blive her indtil Alt er færdigt — Disputatsen nemlig; thi for at være med ved Stadsen, tøver jeg her ikke een Dag. — Hertil kommer, at Trykningen af Dissertationen kan skee baade langt hurtigere og billigere, end i Odense. Jeg veed, som sagt, endnu ikke med Bestemthed, hvorledes det bliver arrangeret, og Decanus¹, med hvem jeg talte i Søndags, vidste det endnu heller ikke; men saasomt som muligt skaffer jeg mig naturligviis Vished og skriver da strax derom til Dig. Kan dette vel være anderledes? Du maa troe, at denne nye Udsættelse vilde være mig høist ubehagelig; thi jeg længes efter Eder, mere end jeg kan sige Dig. Men bedst er det dog at bære sig en Smule fornuftigt ad. — Dog, maaskee er Alt dette ufor nødvendent; thi man antager mulig slet ikke mit Arbeide. —

Om Folk her i Byen kan jeg Intet fortælle; thi jeg har endnu Ingen seet. — Hils Hansen, at han med Milos Pakke eller med Posten faaer nogle Exemplarer af Dialoger og Skizzer, der nu ere færdige.

Lev vel, min Elskede.

Din C.

Kjøbenhavn d: 21 Mai 1840.

Jeg har i Eftermiddag Intet at gjøre; eller rettere: jeg er kjed af Arbeidet og sætter mig derfor hen at snakke med min lille Kone. Helst satte jeg mig imorgen i Diligencen og kjørte hjem til Dig og Børnene; thi jeg længes efter Eder — mere end jeg vil være bekjendt i det Mindste for Andre; for mig selv nytter det ikke at nægte det. Det er desuden i disse Dage et ærgerligt Regnveier og Du veed hvor elskværdig Kjøbenhavn er saa. Visitter gider jeg ikke ret gjøre inden jeg er kommen ud af denne velsignede Uvished, om jeg bliver Doctor eller ei; hos Kongslevs er der ikke altid morsomt, Trydes har jeg søgt forgjæves et Par Gange; paa Comedie kan jeg ikke gaae fordi Oppermann kommer og læser Latin med mig fra 8—9: — kort, jeg er i slet Humeur. Jeg burde vel egentlig forskaane Dig for det; men Du har jo deelt saameget af det med mig, og det gjør altid godt at snakke lidt med en god Ven, om endog kun paa Papiret.

Naar jeg kommer hjem? — ja, det maa Himlen vide. Engang i Juni tænker jeg; men mere er det mig endnu ikke muligt at sige. Thi Du maa vide, at jeg endnu ikke har faaet nogen Beskeed paa min Disputats. Den ligger endnu hos Velschow — paa 10de Dag, og Gud maa vide hvortlænge den kan ligge der fremdeles. Jeg har purret ved ham et Par Gange, forklaret ham, at jeg ligger her og kjeder mig, spilder Tid og Penge, at min Permission er udløben med Slutningen af Mai — Alt forgjæves. Er det ikke til at springe i Flint over? — Han forsikkrer mig vel, at der ingen Tvivl er om Antagelsen, at Werlauff er meget vel tilfreds med den osv.; men hvad nytter det mig, naar jeg ingen endelig Afgjørelse fra Facultetet kan faae. — Vred vilde jeg nu nødig gjøre Manden, da han skal være en af mine Opponenten; men dog gaaer denne langsommelige Langsomhed ni Alen over Skrævet paa min Taalmodighed. Imidlertid har jeg besluttet, at hvis Arbeidet endnu ikke er kommet fra ham paa Søndag, vender jeg mig til Facultetet med Anmodning om en endelig Afgjørelse. Velschow har dog allerede tilintetgjort det Haab, jeg nærrede i mit Hjerte, at jeg kunde være hos Eder i Pintsen. For otte

Dage siden var det maaskee endnu muligt; men nu ikke mere.

Altsaa — Meningen er den: Du faaer mig ikke at see uden som Doctor; men naar det bliver, er det mig umuligt at sige. Desuden, om nu Dissertationen bliver antagen, saa kommer den *mundtlige* Disputats, og hvorledes det skal gaae — det veed jeg i Sandhed ikke. Kun det veed jeg, at gaaer det mig galt der, paadrager jeg mig en offentlig, fortjent Beskjæmmelse — saa seer Du mig ikke mere. I Danmark vil jeg ikke leve, naar jeg ikke kunde bære Hovedet frit og i den Kreds, mit Liv og mine Studier nu engang have ført mig ind i. Det gjelder nu virkelig en Krisis, der, hvis jeg ikke gaaer den ordentligt igjennem, vil stemple mig til en Vindbeutel; og det er jeg ikke, vil ikke leve blandt Mennesker, der vilde ansee sig beføiede til at holde mig for det. Der er vel saa nok andre Egne af Verden, hvor en ny Bane kunde begyndes. Men Dig vilde jeg ikke trække med, og saameget vilde I altid beholde, at I ingen Nød vilde komme til at lide. Tro ikke, at Alt dette kun ere Fostere af et øieblikkeligt ondt Lune. Jeg har længe tænkt derover og min Beslutning er tagen; men jeg anseer det for Uret at fortie den for Dig; imellem os har der jo altid været reent Væsen. — Dog, med Guds Hjælp vil det ikke komme dertil. — Maaskee kunde jeg nok faae Tilladelse til at springe den mund[t]lige Disputats over paa Grund af min Hørelse; men det vil jeg ikke. Jeg vil ikke nøies med det Halve, eller hedde en halv Doctor; desuden vilde jeg ved at benytte denne Grund formodentlig svække Virkningen af den Grad, jeg mulig fik; thi gjeldte jeg først officielt for døv, vilde man rimeligviis betænke sig paa at forfremme mig i Skolefaget. — Der er altsaa Intet andet for, end at lade staae til og forsøge paa, om det vil briste eller bære.

Nu Nok derom. —

Fra Charitte har nylig været Brev af 28^e April fra Rom. Dagen efter agtede de at gaae med en Vetturin til Florents og derfra over Venedig til München. Om de kommer til Wien, samt videre om Reisen, vil beroe paa hvad Penge, de finde i München. Stort bliver det ikke; thi Frits er kun indstillet af Fondet ad usus publicos til et Tillæg paa 200 Rbd.¹, saa at han, hvis han faaer dem, kun har endnu omtr. 450 Rbr. tilbage af den hele Reisesum, offentlige og private Penge. Dermed

skal han ikke komme langt. Og naar han saa kommer hjem, hvad saa? — det seer broget ud for dem. At leve ene som Digter, troer jeg aldrig vil gaae for ham; thi deels bliver han ingensinde saadan en Modesperson, som Andersen¹, eller lærer at gjøre Opvartning og Penge, som han; deels have Folk nu ikke Leilighed til at høre paa en Digter for lutter Politik. Ja Du gjør Dig ikke let nogen Forestilling om Stemningen og Tonen her i Kjøbenhavn. Den har antaget en saadan Bitterhed, at man virkelig kan befrygte alvorlige Oprin. Man maa med Forundring spørge, af hvad Grund? Og jeg veed virkelig intet andet Svar, end at den daglige Opæggen i Bladene er Skyld deri. Thi Kongen har jo endnu Intet gjort, hvorved han skulde have fortjent at hades. Maaskee skader al den Stads ved Sølvbrylluppet², der snart vil følges af en kostbar Kroning og en Reise gjennem Landet, ikke saa lidet. Folk begynde at tvivle om Kongens Sparsommelighed — maaskee med Grund; men for Øieblikket er der slet ingen Fornuft at finde i den almindelige Forstemthed og Harme. Vor Herre maa vide om det gaaer roligt af i Morgen Aften³. Om dette Balparé snakkes i alle anstændige Huse og alle Anstalter gjøres til Stadsen; thi der er vist ikke ret mange Familier, i det Mindste af Embedsstanden, der ikke have en eller flere Repræsentanter der. Jeg har faaet en Billet til Galleriet og troer dog jeg gaaer derop lidt for at see hvad Kjøbenhavn formaaer af Stads. Ewalds havde først bedet mig, at tage Frederikke med, men idag betænkte de dem af Frygt for, at Trængselen skulde blive alt for stor. De to ældste Døttre med begge Forældrene skulle paa Ballet. Amalie E., der synes mig at komme i Vælten, er en af de 16 Damer i en Quadrille, Bournonville har arrangeret og indøvet med dem, hvilken skulde være Quintessentsen af Ballet. —

Hos Ewalds har jeg været et Par Gange i den senere Tid. Jeg spiste der i Tirsdags; men jeg nægter ikke, at Mandens Adfærd ærgrer mig en Smule. Mod mig er han meget høflig; men sin Kone trakterer han ikke honnet. Han casserer Maden, skjender osv. Saaledes har jeg aldrig behandlet Dig; men Du vilde da endelig heller ikke finde Dig saa underdanig deri, som hans Kone; thi hun lader til at være en god og loyal Undersaat, der med Tak kysser Herrøns strenge Haand. Det

lider jeg ikke; en Kone skal nok lade Manden have Herredømmet, men ikke lade sin Individualitet trykke reent ned. Lidt Potentat maa der være i hende. —

Hvad Du skriver om Børnene fornøier mig. Gid blot Louises Øine vare i taalelig Stand. Lad kun Jens faae ordentlig Agernkaffe, hvis den virker til Flittighed. Han har godt af at lære noget, om han endog endnu ikke skal drives frem. Jeg fornøier mig her over min Læges Søn, der netop er paa Jenses Alder, og ligner ham ret i Adfærd. Han gaaer hele Dagen i Gaarden, roder og sviner sig dygtig til; faaer ogsaa et Puf engang imellem. Han skulde forleden Dag begynde at gaae i Skole; men efter et Par Dages Forløb gjorde Fyren sig rebelsk og var ikke til at faae derhen. Han havde nemlig seet et Par af Kammeraterne faae Lussinger og maaskee selv faaet en — kort, han var virkelig bleven ufornuftig skræmmet. Saaledes har Jens dog ikke havt det.

Spørg Hansen om han har faaet Pakken med 10 Exemplarer af Dialoger og Skizzer fra Milo og om han er fornøiet med Udstyringen? Hils Vestengaard, at hvad Museet¹ angaaer, da har jeg gennem Prf. Clausen gjort det fornødne Skridt hos Committeen. Quittingerne og Lister ville altsaa blive sendte med det Første. Jeg skriver snart til ham; men idag kan jeg ikke.

Ved at gjennemlæse dette Brev idag, seer jeg, at der er en Deel deri, som maaskee ligesaagodt kunde være borte; men da det dog er en ganske tro Skildring af min Tilstand — saa lad gaae. Skriv mig et godt og kjærligt Opmuntringsbrev til. Jeg trænger dertil.

Din C.

Kjøbenhavn den 22. Mai 1840.

37.

Kbhvn: d: 25 Mal 1840^a.

Endelig, min Lille! lader det til, at min Disputats kommer paa Glid, hvilket jeg iler med at melde Dig, da jeg vel kan vide, at Sagen interesserer Dig og mit sidste Brev maaskee har sat Dig i nogen Uro. Velschow har i Gaar sendt den fra sig til Engelstoft, der har lovet at expedere den bald mög-

lichst og som neppe læser den. Saa skal den endnu til Madvig for Latinens Skyld; men han pleier at expedere sine Sager rask. Paa Werlauffs og Velschows Forsikkring, at der slet ikke kunde være Noget i Veien for Antagelsen har jeg begyndt at sætte Bogtrykkeren i Arbeide med nogle Diplomer, der skulle følge som Bilag; imidlertid tænker jeg de Herrer Professorer expedere Afhandlingen selv. Du seer altsaa, at fra min Side er Intet forsømt for at fremme Tingen saa hurtigt som muligt. Det er nok for Resten ikke mig alene, der beklager sig over Professorernes Langsomhed ved denne Leilighed; thi Luno fortalte mig, at han havde fire Disputatser satte, som han ikke kunde faae færdig trykte, fordi Censuren endnu ikke var falden. Han maatte derfor ogsaa vise min fra sig. Jeg har derfor gjort Accord med Schultz¹, der har lovet mig den største Hurtighed, saasnart han faaer Skriftet. Dog er nu Pintsen forspildt.

I Løverdags blev jeg [i] saa ondt Humeur over alt dette Quakleri, at jeg tog min Stav i Haanden og gik ud i Skoven, hvor jeg før ikke har været. Veiret var udmærket smukt. Jeg besøgte Jette Fredriksen, der med Alvilde Hansteen ligger paa Eriksborg lidt udenfor Torbek. Hun tog meget venligt imod mig og jeg tilbragte en ret behagelig halv Dag hos hende med Snak, Middagsmad, Spadseren. Om Aftenen gik jeg over Eremitagen til Charlottenlund og kjørte derfra hjem. Andrea Hansteen er kommen hertil med sin yngste Søn — tidligere end hun var ventet. Ellers ventes Nanine og Krause hver Dag — om hun ellers endnu er i Live, sagde Jette Fr.; thi hendes Tilstand er nok yderst betænkelig. Den Søn, de have, skal være rask og trivelig. Det var ret sørgeligt om hun saa hurtigt skulde følge Caroline i Graven. Vilhelmine er nok allerede kjed af at være hos Arctanders; hvor hun saa vil hen, veed nok Ingen endnu.

I Fredags Aftes var jeg henne at see det berømte Balparé. Jeg fik Petra Guldberg med, som ellers ikke var kommet, endskjøndt hun havde Billet til Galleriet. Man saa derfra Stadsen endnu bedre, end nede i Salen. Vi bleve der for Resten ikke længer, end til den Festquadrille, hvormed Ballet aabnedes, var forbi. Den var, som hele Festen, udmærket smukt

arrangeret og blev ligesaa godt udført. Den endte med en Tour, hvori der bragtes det høie Brudepar en Hyldest. Amalie Ewald synes mig tog sig meget godt ud. — Ewald er bleven Kammerherre tilligemed Cdr. Wulf¹ og Grev Ahlefeld til Langeland²; desuden er der uddeelt en heel Deel Ordener, saaledes er den Odenseiske Holten³ bleven Commandeur, Høyen⁴ og Ursin⁵ Riddere ligesom ogsaa Grundtvig og — mirabile dictu — Steenbuch⁶ i Odense og Præsten Visby⁷!! Ja, man maa tilstaae, at Herrens Veie ere usporlige og hans Raad urandsagelige! — Disse næsten iflæng, eller efter personlig Gunst henkastede Ordener have ikke virket godt paa den almindelige Stemning saalidt som den megen Stads og Pragt, Hoffet fører og vil føre i Aar; men dog kan jeg ikke finde noget tilstrækkeligt Motiv til den Irritation, man aabenbart sporer iblandt en Deel af Kbhvns Befolkning, der dog har mindst Grund til at klage, da det aabenbart er dem, der ved denne Leilighed faae en Deel af Landets Penge; thi Mynten gaaer ikke fra dem, men til dem. Ganske roligt er det ikke gaaet af i disse Aftener og Nætter. Balaftenen drev Pøbelen en Deel »Unfug« paa Slotspladsen, hvor Folk havde samlet sig tildeels vel netop fordi der Intet blev af den saa meget omskraalte Illumination. Der førtes Krig imod Beegblussene, raabtes Hurrah, hujedes og pebes, blev sunget fittede Viser; men da jeg selv drev om mellem Massen længe nok til at see hvad det var for Folk, kan jeg forsikkre, at de eneste active vare en halv Snees Haandværksdreng, imedens en stor Mængde Voxne stode og gabede og loe af deres Løier. Jeg kan ikke negte, at jeg ogsaa morede mig over at see de noble Kjøbenhavnere i deres Glorie. I Løverdags Aftes var atter en meget stor Menneskemasse samlet paa Kongens Nytorv og de tilgrændsende Gader, da de Kongelige vare paa Comedie; efter at det var forbi gjordes atter Optøier, der skulle have været noget stærkere, end forrige Aften. Derpaa drev en betydelig Mængde hen udenfor Balthaz. Christensens⁸ Bolig, raabte Hurrah osv; det truede ogsaa med et Angreb paa Jødekirken, men som dog i Mindelighed blev afvendt. Til henad Eet — saalænge var jeg med — drev Massen om i Gaderne. Politiet havde dog Overmagten, og bar sig meget

sindigt ad og undgik al Provocation. Men i Casernerne var den største Deel Militaire consignerede; Vagterne fordoblede, ja der skal være uddeelt skarpe Patroner. Gud maa vide, om det bliver til videre. Naar blot Staten maatte staae saalænge indtil jeg havde min Doctorhat vel paa Hovedet. —

Lev vel, min elskede Jette! Kys Børnene.

Din C.

med Fabr. Brandt sender jeg en Bog, som Du, gjennem Kalkar maaskee, vil befordre til Heiberg i Lunde¹. Lad Kalkar sige ham, at jeg kjøbte den fordi jeg troede, at Heiberg mulig deri kunde finde en eller anden brugelig Notits. Bogen tilhører mig.

38.

Kbhvn d. 29^e Mai 1840^a.

Tak for Dit gode og vederquægende Brev, min inderlig elskede Jette! — Ja, Du maa være overbeviist om, at Du i alle Maader er ligesaa meget for mig, som jeg for Dig — det skal jeg altid med Taknemlighed erkjende. Dit Brev traf mig ellers i noget bedre Humeur, end da jeg skrev det, hvorpaa Du svarer. Maaskee var jeg i de Dage netop aparte forstemt fordi jeg ikke havde noget ret alvorligt Arbeide og desuden ærgrede mig over Professorernes utaaalelige Langsomhed. Begge disse Grunde ere nu ophørte, da jeg har faaet min Dissertation tilbage, antagen med al Ære. — Da jeg kan være overbeviist om, at Du ikke blamerer mig ved at fortælle Folk, at jeg skriver slige Ting til Dig, vil jeg dog afskrive Werlauffs, af de andre Censorer ratihaberede, Censur:

»Adj: Pal.-M. har allerede i længere Tid været bekjendt som en af vore meest udmærkede yngre Historieforskere. Nærværende Arbeide af ham over en Gjenstand, der fortjener megen Opmærksomhed, er udført med ligesaa megen Grundighed som Kritik og, uden Tvivl, eet af de fortrinligste akademiske Prøveskrifter af historisk Indhold, der i en lang Række af Aar er forelagt Facultetet. Det vil altsaa formeentlig være fuldkommen qualificeret til at forskaffe Forf. den af ham attraaede akademiske Grad.« — Denne Dom er langt gun-

stigere, end hvad jeg havde ventet. Selv min Latin har deres Bifald paa enkelte Pletter nær, hvilke Engelstoft ene tilskriver det Unaturlige i at skulle skrive i et dødt Sprog om skandinaviske og moderne Ting; og den kritiske Cato, Madvig raader at faae en Philolog til at læse en Correctur »for at borttage enkelte Pletter, der stikke af imod den i det Hele ret gode Sprogform.« — Denne Deel af Sagen kom vi altsaa vel over. Afhandlingen er nu leveret til Bogtrykkeren, der har lovet at expedere den med størst mulige Hurtighed; derpaa vil det beroe, naar den mundtlige Disputats skal være, hvorom jeg altsaa idag Intet kan skrive. Formodentlig bliver jeg den Første, der gaaer i Ilden — i det Mindste, dersom jeg indtil den Tid kan faae Munden saa meget paa Gang, at jeg nu ved denne Leilighed tør underkaste mig Prøven. I modsat Fald er det maaskee rigtigst at søge nogen Opsættelse under et eller andet Paaskud. — Men gaaer det mig galt, prostituerer jeg mig aabenbart — saa Farvel Danmark: den Beslutning staaer fast hos mig.

Imidlertid har jeg nu antaget en formelig latinsk Parleur, der kommer til mig hver Dag. Jeg har endnu kun haft faa Timer, men synes dog at spore lidt Fremgang. Meest synder jeg deri, at jeg gjør Sætningerne for lange, hvorved jeg taber Overblikket over dem, saa at de ofte henimod Slutningen faae en anden Vending end i Begyndelsen. Nu — Umage skal jeg ikke spare paa. Naar jeg skriver og kan betænke mig, corrigere og atter corrigere, kan jeg vel nok stympre en Latin sammen, der ikke giver alt for stor Forargelse; men tale! — Dog nu nok derom. Lad dette blive mellem os. —

Samtalen her i Byen dreier sig i denne Tid næsten udelukkende om Gadeoptøjerne i de sidste Aftener. Om dem forrige Fredag og Løverdag har Du allerede hørt. Ewald kom til at spille en Rolle derved. Da Pøblen var trængt ind paa Amalienborg Løverdag Aften og vedblev med sine Hurraraab, der kunde tages baade som Acclamation og Forhaanelse, efter Leilighed, blev Kongen kjed deraf og bad Ewald see at faae Folk bort. E: gik da ud til dem, takkede dem fra Kongen for deres gode Følelser, men bad dem nu holde op, da det nu kunde være nok. Saa istemte de et Hurrah for General-

adjutanten! Men blev ved at hujе og skrige. Da E. efter gjentagne Anmodninger ikke kunde faae dem til at gaae, tænkte han at han maaskee kunde trække dem med sig, da deres Opmærksomhed var vendt paa ham. Han gik altsaa ud igjenem dem, og Pøblen fulgte ham ganske rigtigt. Da han kom hen i Bredgaden, havde Værten, der frygtede, at Skaren skulde trænge ind, slaaet Døren i Laas. Der stod da Manden midt i den hujende Skare! Tilfældigviis seer hans Kone ud efter Spektaklet og bemærker sin Mand midt imellem dem, til sin store Forskrækkelse. E. raabte op fra Gaden, at hun skulde faae Porten op; men da Pøblen hørte, at det var hans Kone, raabte de Hurra for Generaladjutanten — og for hans Frue med! — saa Rikke Ewald har faaet et Hurra af det danske Folk. E's Condouite roses almindeligt. I Kannikestræde spurgte En af Mængden: hvad skal vi nu tage os for? — Ja hvad Fanden skal vi nu gjøre? — Lad os raabe Hurra for Kronprindsen! — Hurra for Kronprindsen istemte saa hele Skaren. — Prf. Petersen¹ fortalte mig, at han maatte staae henvед en Times Tid i Regentsporten, assisteret af 30 à 40 Alumner, og holde paa Portlaasen, da Skaren vilde ind. Studenterne — om og enkelte Studenter maaskee — toge ingen Deel i disse Spilopper, som der ingen Maal eller Forstand var i. Det var blot Lyst til at gjøre Commerce. Maaskee har Pøblen virkelig været ægget eller bestukket, som man begynder at sige — Gud maa vide af hvem. Man maa da vel have havt isinde at rive Borgerne med; men dette mislykkedes aldeles, saa at disse Optøier have gjort netop den modsatte Virkning af den i saa Fald tilsigtede. Meningen[!] er aabenbar blevet sky ved denne Udsigt til et Pøbelregimente. — Igaar Aftes (d. 28 M.) taltes atter om, at der skulde være Spektakel. Denne Gang gjeldte det — Ulfeldsstøtten²! den vilde de rive om. Jeg drev om mellem Pøblen til Kl. 12; men Politiet var for mandstærkt og havde truffet gode Anstalter, saa at Actørerne ikke kunde samle sig. Maaskee havde Politiet ikke gjort galt i at lade dem anfalde Støtten; thi uden Løftestænger, Kobaen osv., kunde de med deres egne Oxehoveder aldrig have stanget den om. Endnu er der ved alt dette ingen Sabel draget; Politistokkene have kunnet klare Tingen, og

hvad for Helte, de Active er, kan Du vide deraf, at i Løverdags Nat, paa Hauserpladsen, kunde 8 Politibetjente — flere forsikkrer Herman Rothe¹, der ikke var — splitte en Masse af maaskee tusinde Mand som Avner for Vinden. I sig selv ere disse Optøier ubetydelige; men maaskee henge de sammen med, eller kunne føre til, større Ting. — Om Familie og Venner skrev jeg i mit sidste Brev. — Men siig mig: ere I gode Asyl damer gaaet lidt fra Sands og Samling? I offre jo Børn paa Molochs Alter. Tro mig, Kbhavnerne loe hjerteligt af den grønne Pude og de to Uskyldige, der bleve ledte frem af den Gamle for Portræterne². Taal dog ikke slige Dumheder, eller hold Dig i det Mindste fri for dem. — Kys alle Børnene og skriv mig ret meget om dem; især om Louises Øine, der ængste mig. Er der virkelig ingen Grund til alvorlige Betæneligheder? — Hils Kalkar, Hansen og andre Venner.

Din C.

39.

Kjøbenhavn den 5 Juli [o: Juni] 1840.

Tak, min elskede Henriette! for Dit Brev og Efterretningerne fra Hjemmet. Men hvorledes kan Du falde paa, at jeg ikke læser Dine Breve ordentligt igjennem. Jeg ikke blot læser, men studerer dem, og der er ikke eet, som ikke er gennemgaaet tre à fire Gange. De ere min største Glæde her i Byen, i den senere Tid min eneste; thi jeg er færdig ved at hænge mig over Correcturer og latinsk Snak. Naar jeg ikke har svaret paa mange af Dine Spørgsmaal, er Ligegyldighed i Sandhed ikke Aarsagen; men mange af dem have aabenbart ikkun været at forstaae som en anden Form for Meddelelse af Tanker og Beskjæftigelser, hvorpaa der i en mundtlig Samtale strax var fulgt et Svar men som det vilde være Pedanteri og Spilde af Pladsen at følge Fod for Fod i et Brev flere Dage efter. At jeg undertiden har moqueret mig lidt over Eders Asylvæsen, har i Sandhed ikke gjældt Dig; thi jeg veed jo meget vel, at alle disse Løier ikke behage Dig. Flere af Dine Spørgsmaal have ogsaa været af den Art, at Svaret forstod sig af sig selv, som naar Du spurgte om en Seng til Amalie,

Klæder til Jens osv. Endelig, naar Du mener, at jeg kun læser ud af Dine Breve hvad der interesserer mig, hvorledes skulde jeg vel finde det uden at gaae Brevet ordentligt igjennem? Dog — nok herom.

Indlagt sender jeg Quittingen for Juni Maanedes Gage. Hvad Klæder til Jens og andre Fornødenheder angaaer, da veed Du jo meget vel, min Lille! at Du har uindskrænket Fuldmagt til at gjøre Alt hvad Du efter Omstændighederne anseer nødvendigt. Kan Du betale strax — saameget desbedre; hvis ikke, saa kommer der Penge fra Bruun i Begyndelsen af næste Maaned, og jeg har 60 R. tilgode hos det literære Selskab for Arbeide her. I August falder circ. 70 R. Renter i Overformynderiet, i Slutningen af September mellem 70 og 80 R. af de engelske Obligationer; i November atter circ. 51 R. i Overformynderiet og i December henved 160 samme-steds. I Begyndelsen af October kommer Bruun med et nyt Quartal, og først i næste Aar kan jeg, om det kniber hæve 200 Rbd. af den kongelige Understøttelse. Jeg kan altsaa, naar jeg regner Gagen med, ikke indsee, at der er Grund til at være saa overdreven ængstelig for hver Skillings Udgift, især naar Du ingen Regninger har. For mit Vedkommende staaer vel lidt hos Skomager og Boghandler; men det kan ikke være betydeligt. Altsaa — sørg ganske efter eget Skjøn for Dine egne, Børnenes og Husets Fornødenheder. Kunde Du faae Brænde i Tide for taalelig Priis, saa køb 6 à 8 Favne efter eget Skjøn, og veed Du ikke Udvei for Penge strax, saa lad mig det vide. —

Hvad min Disputats og Hjemreise angaaer, saa kan jeg endnu ikke svare Dig bestemt. Du maa være overbeviist om, at jeg gjør *Alt* hvad der staaer i min Magt, for at fremskynde Tingen; men Afhandlingen kan ikke, for Pindtsens Skyld, blive færdig fra Bogtrykker og Bogbinder før Tirsdag eller Onsdag i næste Uge. Den skal være 4 à 6 Dage ude blandt Publicum inden den mundtlige Disputats kan holdes, saa at jeg ikke *kan* blive færdig her før Løverdag eller Mandag otte Dage (13 eller 15 Juni), og maaskee ikke engang netop paa disse Dage. Men samme Dag som jeg har disputeret, kan jeg endnu ikke løbe fra Kjøbenhavn, da der skal pakkes ind, siges

Farvel og en og anden opsat Commission besørger; men efter Promotionen eller den øvrige Stads venter jeg ikke een Dag. Om Gud vil, og der ikke atter indtræder Forhindringer, dem jeg nu ikke kan forudsee — haaber jeg at kunne reise herfra idag fiorten Dage (19 Juni) — Om ellers Alt gaaer vel for mig. Hvilken Glæde det skal være mig at see Dig, min elskede Jette! og alle mine Kjære igjen, behøver jeg ikke at sige Dig. Jeg længes vistnok ligesaa meget efterat faae Ende paa dette Væsen, som Du kan gjøre. Især har den senere Tid været mig ubehagelig; jeg er træt af Arbeidet og har dog nu intet stort og solid Arbeide for Haanden; og Utaalmodigheden tager til Dag for Dag, saa at jeg virkelig mange Gange synes, at jeg har opoffret alt for Meget paa at faae denne Doctorhat, som jeg maaskee endda ikke faaer. —

Anna Tryde og Thomsen¹ ere nu komne tilbage. Hun — Thomsen har jeg ikke seet endnu — var meget tilfreds med sin fyenske Reise og Opholdet i Odense. Det lod til, at Børnene havde behaget hende. — Nanine og Krause ankom i forgaars med Dampskibet fra Kiel, men jeg har endnu ikke seet eller hørt fra eller til dem. Hun er da altsaa endnu i Live. — For Resten er her intet Nyt, saavidt jeg og mine Bekjendtere veed. Alt er roligt her i Byen.

Siig Hansen, at dersom han har mig mistænkt for at have sladdret af Skole om hans Autorskab — hvad jeg næsten skulde formode af en Yttring i hans sidste Brev til mig — saa gjør han mig største Uret. Jeg holder vel ikke mange af mine egne Sager hemmelige; men andres veed jeg mig fri for at have røbet. Jeg har ikke talt til eet eneste Menneske om denne Sag, saa at ikke engang Skriftets Forlægger, Langhoff, veed hvem Forfatteren er — i det Mindste ikke af mig. Om Bogen har jeg endnu ikke hørt Yttringer, videre end det Par Ord i *Dagen*²; og kun i Athenæum har jeg seet den, hvor den røbede sig at være gaaet gennem en Deel Hænder. Spørg H: hvad jeg skal gjøre med en halv Snees Exemplarer, Forlæggeren sendte mig for nogen Tid siden? Vil H: have dem til Odense, eller skal jeg remittere dem til Langhoff til Forhandling?

Kys alle Børnene fra Fader. Paa Torsdag er det min Louises

Fødselsdag; den gaaer jeg da Glip af — thi I. have vel ikke Lyst til at opsætte den til min Hjemkomst? — Min Present bringer jeg med, naar jeg selv kommer.

Lev vel, min inderlig elskede Kone! Hils Kalkars og andre Venner fra

Din C.

40.

Kbhvn d: 9^e Juni 1840.

Tak for Dit Brev, min elskede Jette! Gud give blot, Du kunde have fortalt noget Bedre om Louises Øine; thi de bekymre mig. Vel vil jeg med min fromme Henriette takke Gud for alt det Gode, han har givet os, alt det Onde, han har afvendt, og ikke hengive mig til ængstelig Frygt; men troer Du ogsaa, at der fra Lægens Side gjøres alt Muligt for hende? — Du skriver Intet om, hvori Sygdommen bestaaer; er det blot Betændelse, eller er Synet svækket? Send mig saasart Du kan, en ret nøiagtig Beretning derom tilligemed en Beskrivelse over hvorledes det Onde har udviklet sig og hvad der hidtil er gjort ved det, saa vil jeg dog spørge mig for hos Læger her i Byen. Det smerter mig at tænke det kjære Barn lidende. I Grunden er hun dog Perlen iblandt Børnene — i det Mindste hvad et ærligt og kjærligt Hjerte angaaer.

Det er ret glædeligt, at Amalie udvikler sig smukt og rask. Jeg har altid havt den Tro, at der er gode Gaver af Naturen i hende; men hun bliver vist af dem, der kunde finde paa allehaande nette Historier, dersom der ikke i Tide bliver lagt Kapsun paa hende. See til at faae Bugt med hende imedens hun er lille og tænk paa alt hvad der kan komme, hvis hun ikke betimelig bliver vant til Moders alvorlige Øie. Jens tænker jeg vel lader sig regjere naar jeg kommer hjem. At Manden groer op i ham, er i sig selv jo godt, og han skal have Lov til at udvikle sin Individualitet saa frit, som det nogenlunde gaaer an; men de nødvendige Grændser skal han ogsaa lære at respectere. Gud give blot, at jeg maa forstaae at udvide Skrankerne successive, saa at han kan blive sin egen Herre engang, naar han har faaet en nogenlunde fast og sikker Gang. —

Det forekommer mig af Dine senere Breve, som om Dit Sind, min elskede Ven! ikke var ganske saa let, som det før har været. Med Guds Hjelp er det kun en Overgang, der vil være endt, naar Louises Øine igjen ere i god Stand og Huset i den gamle Gang. Men gjør hvad Du kan for at bevare Din gamle Aandselasticitet; thi det er dog den, der fremfor alt Andet gjør Samlivet behageligt og lyst. Sid ikke alt for meget hjemme; søg Adspredelse hvor Du kan finde den. Thi Adspredelse er just paa rette Sted, hvor det gjælder om at faae en kjedelig Tid til at gaae. Jeg har i denne Tid ofte været saa kjed af mit Ophold her, at jeg har givet Arbeidet en god Dag og har luftet mig i Guds frie Natur. Første Pintsedag besøgte jeg saaledes Dyrehaugen og opfriskede mange gamle Erindringer i Ordrupskrat, Fortunen og i Ermelund, der nu er bleven pænt indrettet med Gange og Bænke; men der er nok ikke mere Plads til saa herlige Møder, som i forrige Tider.

Om mine Affairer har jeg idag Intet at berette, da Pintsen har gjort en Standsning. Saameget seer jeg dog, at før Tirsdag eller Onsdag i næste Uge bliver der ingen mundtlig Disputats af.

Et Par Ord til min lille Louise sender jeg vedlagt. Læs dem for hende paa hendes Geburtsdag. Jeg har ret ønsket at kunne være hos Eder den Dag og kan ikke forvinde et lille Nag til Prf: Velschow i denne Anledning; thi det er dog væsentlig hans Skyld, at jeg ikke selv kan komme i dette Brevs Sted.

Lev vel, min inderlig elskede Henriette! Kys alle Børnene og hils Bekjendtere og Venner fra

Din C.

Paa Løverdag mere. —

Du har vel læst en ny Novelle af Frf. til en Hverdagshistorie: Een i Alle¹. Mig har den interesseret, hvor meget der og var at sige om den.

41.

Kbhvn d. 12 Juni 1840.

Kjæreste Henriette!

I stor Hast jager jeg et Par Ord af til Dig, at Du dog ikke skal savne Dit Løverdagsbrev. Min Dissertation er nu færdig

fra Trykkeriet og bliver imorgen afleveret til Universitetet; den mundtlige Disputation er bestemt til Onsdag i næste Uge (o: d. 17^e Juni). Beed saa en god Bøn for mig. Desværre er det ingen Postdag, saa Du maa vente til Løverdag inden Du kan faae Udfaldet at vide. Det gjælder nu altsaa Knald eller Fald. Gaaer Alt taaleligt — hvad jeg haaber og venter — reiser jeg snarest muligt hjem; dog tør Du ikke med Sikkerhed vente mig idag Ottedage, da det maaskee ikke bliver mig muligt, at expedere alle mine Sager her saa hurtigt. Men kommer der Brev i mit Sted, vil jeg haabe til Gud, at det melder min Ankomst til Tirsdagen derefter. Saa længe maae vi begge have Taalmodighed; det har i Sandhed ikke været mig muligt, at faae Tingen hurtigere afgjort. Dog bliver jeg enten den Første eller den Anden, der gaaer i Ilden.

I Torsdags flyttede Amalie H. og Tante Ulr. til Søholm, hvor jeg agter at besøge dem endnu engang inden min Afreise. Nanine Krause har jeg ikke seet, da hun er saa svag, at hun ikke tør tale med Folk; i Løverdags var hun bleven daarlig af for megen Talen. Krause kan jo ikke uafbrudt være hos hende og hun har kun en portugisisk Amme med, der ikke forstaaer et dansk Ord. — Laura er reist med Mida R. og Onkel Caspar til Fredensborg; Charlotte Tryde kom i Onsdags tilbage fra Vordingborg, hvor hun og Jens havde tilbragt Pintsen. De tale stærkt om at gjæste Odense i Sommerferien; men det vil vel beroe til deels paa Faders Kjøbenhavnsreise, hvorom endnu Intet er definitivt bestemt. — Hvad andet der kunde være at tale om, opsætter jeg til mundtlig Samtale. — Paa Tirsdag eller Mandag venter jeg mit sidste Brev fra Dig, hvori Du endelig ikke maa glemme at svare paa mine Spørgsmaal om Louises Øine.

Kys alle Børnene og hils Hansen og andre Venner fra

Din C.

Endelig, min elskede Jette! kan jeg sende Dig gode Efterretninger fra mig. I Onsdags (d. 17 J.) forsvarede jeg min

Dissertation. Alt gik godt og anstændigt. Det flød bedre for mig at tale Latin, end jeg selv havde troet, saa at jeg i det Mindste ingen Forargelse gav. Jeg troer, at Synet af de mange Tilhørere, og Bevidstheden om, at min Reputation stod paa Spil, virkelig hævede og animerede mig. Opponenterne vare Cfr. Engelstoft og Prf. Velschow; desuden opponerede Ludvig Oppermann. Vi sagde hinanden mange smukke Ting paa Latin. Engelstoft havde jeg min store Nød med at høre. Han perorerede forfærdeligt længe, uden at jeg kunde høre et Ord deraf; men det var da heller ikke egentlig tiltænkt mig, men skulde blot udtrykke hans Anskuelse af Sagen, der interesserede ham meget. Overhoved kan jeg nok mærke, at min lille Bog har vakt Interesse blandt Publicum. Med Velschow, der førte sin Opposition med ualmindelig Livlighed og Kraft, kom det til en ret varm og levende Discussion, hvis Resultat da blev, at ingen af os kunde strengt bevise Nødvendigheden af sin Anskuelse. Det angik for Resten ikke Hovedpunkter i Afhandlingen, der endnu staaer urokket og maaskee nok herefter vil udøve nogen Indflydelse paa Forestillingerne om Calmarunionen. Tilgiv mig denne lille Forfængelighed; men saa Mange have sagt mig det, at jeg selv begynder at troe det. Navnlig har Werlauff interesseret sig meget for Arbeidet. — Min Respondens var Cand. jur. Schiern (fra Nyborg)¹, en af de yngre Historikere, der begynde at faae et Navn. Han var mig til god Hjælp, hvor min Hørelse svigtede mig. Altsaa — Nu er ogsaa det svære Pust vel overstaaet. —

Og lad mig nu takke Dig, min inderlig elskede Kone! for al den trofaste Hengivenhed, Du har viist mig. Tro mig, jeg skjønner af Hjertet paa, hvor meget Du har bidraget til, at jeg dog er kommen saa vidt frem paa Videnskabens Bane. Du har bragt mig Midlerne dertil, uden hvilke jeg, efter min Natur, aldrig kunde have arbeidet mig igjennem; og næsten endnu mere takker jeg Dig for den Deeltagelse, Du altid har viist for det, der beskæftiger mig. Jeg anseer det for et af de største Goder, der ere blevne mig personlig til Deel, at min Kone kan ret levende tage Deel i mine Interesser, og Dine Raad har jeg altid befundet mig vel ved. Erindrer Du hvor længe jeg i Vinter kæmpede med mig selv, om jeg skulde

kaste mig ind i den politiske Kamp? da holdt Du mig tilbage, uagtet jeg af og til blev lidt utaalmodighed[!]. Dog takker jeg Dig af Hjertet for Dit trofaste, forstandige Raad; thi saaledes som Sagerne nu staae, er det meget bedre; endog blot af den Grund, at selv mine politiske Anskuelser have klaret sig meget og mit Bekjendtskab med Kjøbenhavnernes Mening er udvidet og berigtiget i mange Henseender. Bliver der nu Leilighed til at tale med, troer jeg at kunne gjøre det meget bedre, end dengang. — Dog derom, som om alt Andet, mere mundtlig. —

I Onsdags Aftes havde Kongslevs et Herreselskab for mig. Det gik muntert og fornøieligt. Nu længes jeg usigelig efter at disse Par Dage vare vel passerede. Før Mandag (d. 22 J.) kan jeg ikke komme bort, især fordi jeg nødvendig maa til Kongen forinden. Du begriber ogsaa, at Meget er at arrangere her, mange Besøg at gjøre og Commissioner at udrette. Altsaa paa Tirsdag Middag haaber jeg at være hos Eder. Det skal være en Glæde; glæd Eder ogsaa med mig.

Om Louises Øine har jeg talt med min Læge, der, efter Din Beskrivelse, beroligede mig med, at Sygdommen kun var udvortes og formodentlig hænger sammen med Kirtelsyge og Sviterne af Mæslinger. Han meente, at Barnet er rigtig behandlet.

Kys alle Børnene.

Din C.

43.

Kbhvn d. 17de April (2den Paasked.) 1843.

Da jeg veed Du holder af Breve, kjæreste Henriette! vil jeg ikke undlade i al Hast at berette om min Reise og Opholdet her. I al Hast, siger jeg; thi jeg er færdig at løbe Benene af mig i lutter Besøg. Reisen med Diligencen gik som sædvanligt: her logerer jeg i Hôtel du Nord. Hos Kongslevs traf jeg Familien Lange fra Vordingborg. Ved dem er ikke meget at mærke. De tre Børn — den Lille er med Ammen hjemme — ere nette, vakkre Smaafolk, især Therese og Julius; den Sidste ligner temmelig den müllerske Slægt. Hvad Svoger selv angaaer, da mærker jeg mere og mere for hver Gang vi mødes,

at vi kun harmonere lidt i det Væsentlige, om vi og i enkelte Punkter kunne være enige. Til Lykke boe vi langt nok fra hinanden til at alle Forklaringer ere overflødige. Louise er uforandret den Samme. — Frits og Charite opsøgte jeg strax efter Ankomsten i Torsdags. Deres Bolig, Indretning, Væsen gefalt mig meget godt. Charite trakterede med Formiddagscaffé og en livlig Passiar. Du vil finde hende uforandret den samme Charite, Du kjendte fra Fredriksens Huus; lidt magrere og skarpere af Udseende er hun vel bleven; men hendes Figur er let og fiin som før og hendes Tale af samme Natur som dengang. Nu kan jeg jo rigtignok ikke dømme om det Indre; men naar man seer hvor frit og naturligt hun og Frits bevæge sig om og hos hinanden, holder det haardt at troe paa nogen stor Forandring. Jeg beder Dig derfor at tage det gamle Billede frem i Dit Hjerte og pudse al den Støv og Skimmel af, onde Tungers Snak have sat derpaa i disse mange Aar. — Hos Amalie H: har jeg været og spiste der igaar med Familien Evald. E. selv saa meget vel ud og sagde selv, at han befandt sig godt. Herman E. er nu hjemme: et stort kjødfuldt Menneske med noget kudskeagtigt Udseende, der meest holdt sig for sig; Wolfgang derimod let og livlig. Drengen efterabede paa en meget moersom Maade Italiernes Sang og Spil, hvilket lod til at divertere især Amalie levende; men hun undtog udtrykkelig Rossi og Md: Forconi¹ som sacrosankte, dem han ikke turde vove sig til. — Liebenbergs Kone er en grim Marekat², men behagede mig dog ved sit ret livlige og godmodige Væsen. —

Hvad nu mine Geschäfte anbelanger, da har jeg talt med Directions herrerne, der alle vare straalende af Naade imod mig. Engelstoft og Rosenvinge omtalte det næsten som en Selvfølge, at jeg maatte faae Kalkars Post³, vilde jeg have den; Hansen⁴, som for Resten yttrede de bedste Tanker om mig, havde dog nogen Betænkelighed ved at baade Rector og Overlærer ved Odense Skole herefter skulde være Ikke-Philologer; thi at Saxtorph skulde gaae af⁵, erklærede han reentud for ugjærligt, da Skolefondet manglede Midler til Pensionen. Imidlertid yttrede han sig ingenlunde ugunstigt imod min Ansøgning, saa med Guds Hjælp har Sagen ingen Nød. Hvad

jeg nu skal gjøre ved Helsingør, veed jeg ikke ret, men gaaer om muligt endnu idag til Etatsr: Holm¹ for at faae Underretning om Sagerne Stilling. Jeg vilde nødigt tage min Ansøgning tilbage, inden jeg veed Noget paalideligt om Overlærerposten, hvilken jeg dog har Grund til at troe snart bliver besat.

Imorgen venter jeg Brev fra Dig med Underretning om Dig og Børnene, især om Louises Reise. Kys dem alle fra mig. Kommer ikke ganske uventet Et eller Andet i Veien, saa har Du mig paa Løverdag igjen. Om hvad her er at see og høre i denne Tid — mere mundtligt. Lev vel min kjæreste Henriette; hils gode Venner.

Din C.

44.

[Aarhus] 19/4 45 Kl: 4 Efm.

Fader var i Aftes, efter at jeg havde sendt mit Brev bort, meget daarlig². Da vi flyttede ham for at rede hans Seng, troede jeg, at han var død imellem Hænderne paa os. Natten var ikke god, selv hans Sovepulver skaffede ham kun en Timestid Ro, og i Morges var han yderlig svag. Men op paa Dagen blev han bedre, ja endog ret munter. Han synes at lide mindre end de foregaaende Dage; jeg har skiftedes med Jette og Vilhelm at læse for ham, og han har spiist mere, end i de sidste Dage. Han har idag besørget et Par Embedsforretninger, ladet mig eftersee sin Pengebeholdning og har gjort Regning over sine Udgifter til første Mai. Hans Sjæl er ikke død; men om denne lille Bedring betyder, at Sygdommen har faaet Bugt med ham, eller han med den, eller blot en øieblikkelig Stilstand i Kampen, maa Gud vide. Weis³ sagde mig atter i Formiddags, at han endnu ikke havde opgivet alt Haab, men at han dog stærkt betvivlede, at han vilde gaae Sygdommen igjennem. Jeg frygter for Aftenen og Natten.

Julie har idag været oppe og der er Udsigt til, at hun kan transporteres paa Tirsdag. Med Hanne S.⁴ er det uforandret. De Øvrige have det, om ikke fuldkommen godt, dog antageligt. — I Aften, inden jeg lukker Brevet, endnu et Par Ord.

Din C.

Lægerne have været her. De finde ham ved det Samme som i de senere Dage. Frits er kommen (alene) med Jens, men faaer ikke Fader at see i Aften.

Kl: 8³/₄.

Din C.

45.

Odense d. 13^e Septbr. 1845.

Tak for Dit Brev, kjæreste Henriette! der glædede mig meget for de gode Efterretninger om Din Reise og Modtagelse i Kjøbenhavn. Jeg tænker, at Du nu er i Din landlige Lyksalighed paa Strandveien og har seet Dig vel om i alt det Nye, som Egnen sikkert nu frembyder. Lad mig gjentage min Formaning, at Du ene tænker paa Dig selv, Din Fornøielse, Dit Toilette, Dit personlige Velbefindende, — kort, kun sørger for at faae Dig selv recreeret og restaureret, samt skriver mig til Løst og Fast hvad der passerer med Dig.

Her i Huset gaaer Alt vel. Børnene arte sig meget godt, saavidt jeg kan mærke; thi dette maa jeg tilføie, da jeg kun seer dem en Part af Dagen. Midt paa Dagen, naar hver er ved sit, er Familien opløst. Jens har fuldt op at bestille, mere end i Realskolen. Fransk beholder han, og Lectierne ere baade sværere og kræves nøiagtigere end før; imidlertid kommer han godt ud af Alt, undtagen Skrivning, hvor han nu har faaet den sjette eller syvende Lærer. Han er rask og klager ikke over sin Ryg; men naar man just spørger ham, siger han endnu, at han kan fornemme Levninger fra Saarene. Jeg gik forleden til alle Forstanderne for Realskolen med ham og gjorde Afskedsvisit. — Ogsaa Peter L.¹ arbejder flittigt; men jeg frygter dog, at han vil have ondt med at komme frem i den Klasse. Louise er ret flittig og agerer Mama ved Bordet, hvilket hun gjør ikke ilde. De to Smaa ere de Samme som før; Amalie og Harald uadskillelige.

Forleden Dag havde jeg et venskabeligt Brev fra Annette Moritzen. Hun er endnu saa langt tilbage i Kundskab om vore Forhold, at hun skriver »Adjunct Caspar Müller«. Om sig skriver hun, at hun lever særdeles lykkeligt, skjøndt hun siden hun blev gift har været svære legemlige Lidelser underkastet; hendes »humeur« er »sjeldent lykkeligt«, og i de to sidste Aar er ogsaa hendes Helbred bedre. Dig hilser hun ret venligt.

Det indlagte Brev fra Søster Henriette kom med forrige Post. Jeg har taget Couverten af for ikke ufornuødent at fordyre Postforsendelsen, men jeg giver Dig mit Ord paa, at mine Øiene ikke have forgrebet sig paa Brevet selv.

Igaar kom Ørsted, Madvig og Velschow hertil fra Kolding. Ø. og V. have besøgt mig idag; Madvig sidder nok i latinsk Stiil, som vore Candidater have skrevet i Formiddag. I Aften ere Lærerne samlede med de Herrer hos Henrichsen¹; i Morgentage vi (Henrichsen og jeg) med de tre Herrer til Hofmangave. Hansen skulde været med, men han pines med sin Tale til Kongens Geburtsdag². Iforgaars kom han til mig om Aftenen for at jeg skulde gjøre Jordemodertjeneste ved hans Tankers haarde Fødsel, hvorved jeg da ikke kunde gjøre videre, end at byde ham en Cigar og et Glas Toddy samt en Passiar om allehaande Sager i Himlen og paa Jorden, saa at han tilsidst gik ganske munter bort; men om det hjalp paa hans Barselfærd veed jeg ikke. Du kjender ham jo. —

Mandag Middag skulde vi, ligeledes med Kjøbenhavnerne, til Bispen³ om Middagen; Henrichsen med dem, — maaskee ogsaa et Par af de andre Lærere, — paa Torsdag til Søbysøgaard, saa Du seer baade, at det drypper paa Degnene naar det regner paa Præsterne, og at det bliver en underlig Blanding af Examensslid og Sviir. — Var ikke disse Kjøbenhavnere, skulde jeg i Aften have hørt Msr le Comte de Suzor⁴, som i denne Tid beglykker Odense med sin grevelige Nærværelse og sine Forelæsninger.

Nu faaer Du nøies denne Gang, da Prf: Velschow kom igjen og tog mig den Time bort, hvori Brevet skulde have været endt og Adskilligt Andet gjort. — Børnene hilse Moder tusinde Gange. Louise sender vedlagte Linier. Hilsen til Tante U., Amalie H. og alle andre Venner og Bekjendtere.

Din C.

46.

Odense 20^e Sptbr. 1845.

Kjæreste Ven!

Endskjøndt Tiden er bleven mig mere knap idag, end jeg havde ventet, skal Du dog ikke savne et Par Ord fra mig. —

Tak for Dit Brev; det glæder mig ret, at Du synes at mere Dig. Bliv blot ved, og indret Din Reise ganske derefter, og ikke efter Andet eller Andre. Især synes mig Du ikke skulde hænge Dig for meget paa Jette Frederiksen, der dog aldrig ret faaer i sit Hoved, at Tider og Forhold have forandret sig.

Her have vi det godt og vel. Børnene arte sig meget godt og jeg er ret fornøiet med dem. Louise er ganske flink og gjør god Nytte mellem de Mindre; hun synes virkelig efterhaanden at komme til Fornuft. Hun og de Andre passe deres Ting ordentligt i Skolen og hos Schönberg. Amalie og Jens sende indlagte Epistel — Amalies Part efter fattig Leilighed, Jenses *skrevet* som sædvanligt. I Huset gaaer Alt ordentligt, og jeg kan ikke mærke Andet, end at Pigerne føre sig op ganske som sædvanligt.

Fru Lindegaard var her i Byen nogle Dage til Peters Geburtsdag, jeg vandt den Rest af hendes Hjerte, jeg endnu ikke havde, ved at skaffe Peter¹ Lov om Eftermiddagen.

I Torsdags døde den gamle Fru Andersen² i sit 80e Aar. Det er ingen Sorg, men en Glæde; for ham bliver Alt uforandret. Jeg veed endnu ikke ret naar Begravelsen skal være.

I Torsdags holdt da Hansen sin Tale — og gjorde stor Lykke med den³; thi Alle indrømmede at den var rhetorisk smuk og levende, imedens *Nogle* begeistredes af dens ivrigt dansk-anti-tydske Tone. Navnlig var Kronprindsen meget tilfreds med den (han bivaanede denne Gang Festen paa Gymnasiet).

Vor Artium er nu til Ende; af vore 8 Candidater fik de 5 første, de 3 anden Charakter. Det har for mig været en travl, men ret behagelig Uge. De tre Professorer ere meget vakkre Folk til Omgang; og Madvig, som jeg frygtede skulde gjøre lærde Rynker i Panden, har været meget gemytlig. I Søndags gjorde vi vor Tour til Hofmangave; jeg kjørte ene i Hofmans⁴ Vogn med Ørsted, de Andre i deres egen Equipage. Det var ret interessant at tale med Ørsted, som jeg først ved denne Leilighed kom i nærmere Bekjendskab med. Damerne paa Hofmangave havde grebet sig svært an i Kjækkenet og trakterede brav. Ost lærte vi at lave, saa Plove og Harver og havde det ret godt. Man satte kjendelig Priis paa Besøget.

I Mandags hos Biskoppens Middag og Aften — ogsaa meget vakkert; i Tirsdags skulde jeg have været hos Schönheiders¹ paa Ørsted, men undskyldte mig, da jeg skulde examinere Dagen efter og havde Afhandlinger at læse samt mere Arbeide dertil. I Torsdags, efter at de Herrer Professorer havde været til Prindsetaffel, fik jeg mig en luun Lhomber om Aftenen hos Henrichsen med Madvig; og i Aften skulle vi atter hos Henrichsen til Afskeed for Kbhvnerne og vore nylavede Studenter. Derpaa i Morgen tidlig paa Gymnasiet at arrangere Kunstudstilling, som begynder Mandag. Regner Du hertil Underviisningen paa Skolen, Bibliothekerne osv. seer Du, at jeg ikke har ferieret.

Fru Madvig er her med Manden². Vor Herre maa vide, hvorledes han er bleven hængende ved den Dame. Hun er ikke alene temmelig grim, men seer især saare simpel og eenfoldig ud; men ret godmodig lader hun til at være. De have været meget hos Henrichsens, der ogsaa et Par Gange have havt vore Børn hos sig.

Hils alle gode Venner. Husk paa mig med genealogisk-biographiske Familieefterretninger, navnlig om de Kaaser og Rosenstander. Tag ogsaa til Dig hvad der maatte ligge hos Frits og Laura til mig; og meget vilde jeg takke Dig, kunde Du engang sidst i Ugen faae et Bud til Ørsted (Conferentiar.)³ for at afhente nogle literære Sager, han har lovet mig.

Jeg kysser Dig paa Haand og Mund og ønsker Dig alt Godt til Legeme og Sjæl.

Din C.

47.

Odense d. 27de Septbr. 1845.

Kjæreste Henriette!

Der er naturligviis Intet til Hinder for, at Du forlænger Dit Ophold i Kjøbenhavn, saa længe Du selv synes om det. Er Du nu efter 6 eller 7 Aars Forløb engang kommen paa fri Fod, saa nyd Friheden, medens Du har den; og mig er det en Glæde at see af dine Breve, at Du fornøier Dig. — Vær fuldkommen rolig for Huus og Børn. Alt gaaer vel, — saa vel som det kan gaae uden Moderens Øie, og meget bedre, end jeg havde ventet.

Hver passer Sit ret ordentligt. Dersom Du altsaa vil have endnu længere Forlov, saa ret Dig ene efter Din egen Lyst og Bequemmelighed; men forsøm mig ikke med Brev, hvis Du forandrer den i Dit Brev angivne Reiseplan.

Herfra er intet Nyt at melde. Jeg er atter kommen i min rolige Gang; en Aften har jeg vel været hos Knudsens, men det er Alt. Børnene have været nogle Gange hos Henrichsens, og af og til seer jeg et Par af Louises Veninder. — I Tirsdags begravede vi den gamle Fru Andersen; der var et stort Følge, og Alle havde de reglementerede Bededagsansigter paa, men i sig selv var det eneste Sørgelige jo dog kun, at et Menneske kan døe, uden at der er det mindste Savn eller Sorg derover. Stiftsprovsten skilte sig ret vel fra Talen¹. —

Kronprindsen er paa Frederiksgave og *skal være* nedslaaet og ærgerlig; om ham, om Borgerbrevet til ham² (— hvorover Byens Fædre og Vise svede og puste som om det gjaldt Land og Folk; tænk: Milo havde gaaet hen og sat Prindsens Navn paa Bagsiden, Byens Vaaben paa Forsiden, hvorover endog min Ringhed blev tagen paa Raad med af Borgemesteren!), og om Kartoffelsygdommen³, der gjør store Ødelæggelser her, dreier Samtalen sig. Jochum⁴ har mistet alle sine Kartoffler, — ikke saa ringe et Tab for en fattig Stympet; og vi faae nok tænke paa anden Tilmad i Vinter end vore gode Kartoffler. Jeg har dog ladet Sine bestille 3 Tønder hos Østerby, men veed endnu ikke, om han kan levere dem eller ei. —

Hils Laura. Det skulde gjøre mig ondt, om hun skulde miste Onkel Caspar; det er den Sidste af hendes Nærmeste, af hvilke allerede de to ere gaaede bort saa kort efter hinanden. Hvor Døden har hjemsøgt vor Kreds i det sidste Par Aar!

Du har da Intet seet til Ru[dolph] Panduro⁵; kunde Du ikke faae Lidt at vide om ham.

Venligst Hilsen til Amalie H., Tante U. og øvrige Venner og Bekjendtere. Hvorfor hører jeg saa lidt fra Dig om Broder Frits? — Du har dog sikkert talt med ham. Dog, nu faaer jeg jo snart mundtlige Beretninger. —

Børnene kysse Moders Haand og hilse tusinde Gange. De

ere alle friske som Fiske paa Sjæl og Legeme, — lad det være sagt i en god Stund. — Lev vel.

Din C.

NB. Kjøber Du Svovlstikker til mig, saa vær ret forsigtig med dem. Pak dem ikke i Din Kuffert.

24 b.*

Kjøbenhavn d. 25 Febr. 1840.

Tak, min lille Eriksen! for Dit Tirsdagsbrev. Jeg skriver strax igjen først og fornemlig for at skjende saa smaat paa Dig, fordi Du ikke har siddet rolig hjemme, men vovet Dig til en Kjøretour, som jeg meget frygter for skal have samme Følger, Touren til Lammehauge havde i Efteraaret. Jeg paalægger Dig derfor at skrive saasnart Du kan og underrette mig om Dit Befindende, item at forholde Dig roligt — alvorlig talt, min elskede Ven! tænk paa hvad Følger et nyt Uheld kunde have for Dig og mig og alle Dine. Du er nu ikke Din, men Vor Herres.

Dernæst vil jeg fortælle Dig lidt om den Kalkarske Feide¹, som jeg seer, Du er langt tilbage i. I Fredags stod Jenses saare velskrevne Tugtelse i Berlingeren², i Løverdags et mat og jammerligt Svar til ham og Oppermann i *Fædrelandet*³. Samme Dag havde Berlingeren Heibergs vakkre Stykke⁴, og Dagen en Artikel fra mig i samme Sag⁵. Vi have hver taget Tingen i sin Hank, saa at den Ene supplerer den Anden. Igaar (Mandags) læstes *Fædrelandets* Replik til Heiberg og mig⁶, hvoraf det tydeligt nok fremlyser, at Redactionen er noget i Klømme. Den snakker baade sødt og suurt; men havde den ikke forsøgt at smøre mig om Munden med Complimenter, da havde jeg tiet stille. Nu derimod faaer den et Svar iaften i Dagen⁷, alvorligt, men dog saaledes, at den kan slutte Fred om den vil. Det er ret Skade, at jeg ikke tør underrette Publicum om Kalkars Brev til Kongen med Revocation af Ansøgningen; thi dermed stoppede man allerbedst Munden paa den. Mærkeligt er det, hvor ihængende den er i sin Bitterhed mod

* Nr. 24 a (1840 10. Febr.) se S. 140.

Kalkar; det seer for al Verden ud som om det var et gammelt Nag, der havde givet sig Luft her. At Sick skulde have nogen Deel i denne smukke Historie, vil jeg ikke troe. Havde han havt slige Rævestreger for, havde han vist været mere forsigtig i sine mundtlige Yttringer, end jeg maa formode af Dine Breve. — Hvorom Alting er, haaber jeg, at Feiden nu har Ende; i det Mindste maatte Fædrelandet i Morgen bringe et meget besynderligt Svar til mig, hvis jeg skulde ansee det nødvendigt at tale mere om denne Sag. Jeg har ellers et sjældent Held til at blive klappet af dem, jeg taler haardest til. Hverken Kragssberg Hansen eller Fædrelandet skulle klage over, at jeg lagde Fingrene imellem; og dog sige de mig Artigheder, som jeg blot vilde ønske kom fra en anden Haand. Det har ellers moret mig, at see mig anpriist for *Duefromhed!!* Har Du, min Lille! nogensinde mærket, at jeg var from som Duen? — Jeg var beredt paa Alt andet, endog paa en Proces — kun ikke paa Complimenter.

Ellers forekommer det mig, at Jens har skrevet bedst og taget Sagen fra den Side, hvor den maa vække meest almindelig Deeltagelse. Han har talt om det fordømmelige Princip i Fædrelandets Adfærd, og det maa nødvendig interessere Publicum meget mere, end Kalkars Person, som dog ogsaa bør have sin Ret. Overhoved troer jeg sikkert, at denne Feide vil have en gavnlig Indflydelse paa Fædrelandets, og dermed paa den liberale Presses, Tone; især da Bladet ogsaa fra andre Sider bliver skarpt medtaget saavel i som uden for Kjøbenhavn.

Hils Hansen, at jeg skriver til ham med næste Post og bed ham ikke vredes over min lange Taushed. Du har Ret, at min Correspondents er temmelig vidtløftig i denne Tid. Kys Børnene fra Fader. Paa Løverdags mere.

Din C.

KOMMENTAR

De i nærværende Udgave meddelte Breve og øvrige Skriftstykker fra Caspar Paludan-Müllers Haand er tilstræbt gengivet ord- og bogstavret, ogsaa med Bevarelse af Tegnsætningen, der kun faa Steder for Meningens Skyld er lempet ubetydeligt. Manglende Ord og Bogstaver er sat i skarp Parentes, og andre mindre Incurier er stiltiende rettet. Paa enkelte Punkter synes Paludan-Müllers Retskrivning vaklende, f. Eks. med Hensyn til Anvendelsen af æ og e, v og w, der iøvrigt ofte kun vanskeligt med Sikkerhed lader sig skelne i hans Haandskrift. Det er sandsynligt, at Udgiveren ikke overalt har kunnet vise fuld Konsekvens i Gengivelsen af disse — i sig selv lidet sigende — Inkonsekvenser. — I Brevene er Dateringer bevaret i den originale Form, men altid flyttet op over Brevteksten, Angivelse af Adressat nederst eller øverst i Breve (»Opskrift«) som Regel udeladt, og ved Brugen af — — — antydet, at et Sted er udeladt. Udeladelser gælder gennemgaaende kun historisk uvæsentlig Stof eller — i Overensstemmelse med Planen for hele Udgaven — meget specielle Udredninger. I i Begyndelsen af Ord er gengivet som J. En Fortegnelse over Brevskrivere og over Brevenes Findesteder gives til Slut (i II).

I Kommentaren har det været tilsigtet i al Knaphed at bringe de Oplysninger, der er nødvendige for at fastslaa Identiteten af de Personer, der omtales, og for at forstaa de Sagforhold, som berøres. Uden større Vanskelighed kunde Kommentaren have været udvidet til et betydeligt større Omfang, men for at undgaa upaakrævet Vidtløftighed har Udgiveren ofte ladet sig nøje med en Litteraturhenviisning i Stedet for at

give en udførligere Oplysning. Kun, hvor specielle Forhold kunde gøre en mere indgaaende Omtale ønskelig, er en saadan givet. Desværre er det ikke trods betydelig Anvendelse af Tid og Umage lykkedes med Sikkerhed at genfinde alle de Personer, der omtales, især naar de blot nævnes i Forbigaaende i rent private Breve. Manglende Omtale i Kommentaren maa derfor ikke opfattes som et Udtryk for, at der ikke skulde være foretaget et Eftersøgningsarbejde, men blot for, at dette ikke har ført til noget positivt Resultat. Benytteren bedes derfor lade sig nøje med denne i Almindelighed holdte Forsikring, idet det ikke har været anset for fornødent i hvert enkelt Tilfælde at oplyse, at de foretagne Undersøgelser har været forgæves med Hensyn til Identificeringen af en Række Personer, der væsentlig blot har spillet Statistroller i Sammenhængen (Tjenestepiger, Kommissionærer, Smaahandlende o.l.).

I Caspar Paludan-Müllers Breve til hans Kæreste og senere Hustru 1826-45 findes atter og atter omtalt en større Kreds af Personer, særlig Familiemedlemmer og Venner baade i København og Odense, ofte blot nævnt med Fornavne. For at undgaa en trættende Brug af talrige Krydshenvisninger er det blevet anset for mest hensigtsmæssigt her at give en samlet Oversigt over disse Personer, som Regel tillige med Angivelse af de Betegnelser, under hvilke de forekommer. Det bør dog paa Forhaand bemærkes, at der med Hensyn til de anvendte Betegnelser kan gøre sig nogen Usikkerhed gældende, og at det i visse Tilfælde ikke har været muligt med Vished at identificere de omtalte Personer. Ved Fremskaffelse af Kommenteringsstof har Udgiveren især haft megen Nytte af følgende Arbejder: C. Søltoft, Stamtavle over Slægten Paludan-Müller med Brudstykker af flere i den indgiftede Slægter, 1895; Fr. Lange, Frederik Paludan-Müller, 1899 (citeres: *Fr. Lange*); og den grundige Monografi af Sejer Kühle, Frederik Paludan-Müller (særlig 1809-1850), 1-2, 1941-42 (citeres: *S. Kühle*).

I Odense levede endnu til 1830 *Faderen* Stiftsprovst Jens Paludan-Müller (1771–1845), der 1830 blev Biskop i Aarhus. Af Caspars Sødskende nævnes *Frits* ♂: Digteren Frederik Paludan-Müller (1809–76), der 1838 blev gift med *Charite* Louise Philippa Borch (1801–84); *Jens* ♂: Jens Paludan-Müller (1813–99), siden Provst, Sognepræst i Snesere, Dr. theol., 1841 gift med *Charlotte* Christine Birgitte Petrine Tryde (1816–74), Datter af Stiftsprovst E. C. Tryde; og *Vilhelm* ♂: Vilhelm Paludan-Müller (1807–61), 1839 Sognepræst i Beder-Malling og 1840 gift med *Dorette* Frederikke Michaëlis (1809–64. Desuden forekommer *Søstrene Julie* ♂: Anne Julie Paludan-Müller (1802–61), der først var gift med en Søn af Biskop Fr. Plum, Skibskaptajn, senere Proprietær, Søren Munk Plum (1794–1875), siden efter Skilsmisse (1836) med Købmand i Horsens Carl Vilhelm Høyer (1803–78) (jvfr. G. L. Grove, Slægten Plum, 1903, S. 74, 83); *Louise* ♂: Louise Paludan-Müller (1803–62), 1832 gift med *Lange* ♂: Rektor i Vordingborg, Dr. phil. Frederik Olaus Lange (1798–1862); og *Tante Jette* ♂: Charlotte Henriette Paludan-Müller (1811–1850). Hun døde sindssyg paa St. Hans Hospital (jvfr. Breve fra Fr. Paludan-Müller, udg. af H. Martensen-Larsen, 1928, S. 46–51). Julie havde en Datter *lille Sophie Plum* (1827–1904), 1843 adopteret med Navnet Høyer). — Langes Børn, der jævnlig omtales, var: *Carl Georg Lange* (1834–1900), siden Professor, Dr.med.; *Therese Marie Lange* (1835–1906), siden gift med Forpagter, cand. phil. Carl Bentzon (1832–1907); *Julius Henrik Lange* (1838–96), siden Professor, Dr. phil.; og Frederik (*Fritz*) Lange (1842–1907), siden Overlæge, Dr.med. — Til Kredsen hjemmehørende i Barndomshjemmet maa ogsaa henregnes *Annette Moritzen* ♂: Ane Cathrine Henningia Komtesse Moltke (1798–1884), der 1803–30 var i Huset hos den ældre Jens Paludan-Müller (Biskoppen). Hun var en Datter af Kontreadmiral, Kammerherre Adam Gottlob Ferdinand Greve Moltke (1748–1820) og Ida Birgitte Komtesse Raben (1774–1820) og blev 9. Maj 1834 gift med Amtsforvalter i Nordborg, siden i Pinneberg, Major Hans Tage Moritzen (1794–1857) (S. Kühle I, 14–15, 56).

Af Caspars egen Familie i snævrere Forstand forekommer

foruden Hustruen *Jette* ∴ Henriette Rosenstand-Goiske (1806–77) Børnene: *Louise (Lolo)* Judithe (1833–1903), 1857 gift med Adjunkt i Nykøbing F., siden Justitsraad, Michael Wittrup (1825–1909); *Jens* (1836–64), siden cand.theol., Historiker, faldet ved Sankelmark; Frederikke *Amalie* (1837–1900), siden forlovet med Filologen, Dr.phil. Frederik v. Nutzhorn (1834–66), Lærerinde; *Henriette* Philippa (1841–1907), siden Skolebestyrerinde, og *Julie* Vilhelmine Dorette (1846–1912), siden Lærerinde.

Caspar Paludan-Müller og hans Hustru var i nær Slægt, idet Caspars Morfader Sognepræst i Gunslev, Mag. Jens Rosenstand-Goiske (1746–77) var Broder til hans Hustrus Fader Konferensraad Johan Philip Kneiln Rosenstand-Goiske (1754–1815). Af Caspars Familie i København forekommer oftere *Onkel Kongslew* ∴ Konferensraad, Generaldecisor Troels Kongslew (1775–1844), gift med *Tante Line* ∴ Nicoline Müller (1776–1845), en Søster til Caspars Fader. Deres Datter var *Laura* Helene Kongslew (1803–80). En Broder til Konferensraaden var *Onkel Caspar* ∴ Malermester Caspar Peter Kongslew (1776–1846); en Søster Kirstine Dorothea Kongslew (1780–1839) var gift med Stiftsprovst, kgl. Confessionarius, Dr.theol. Eggert Christopher Tryde (1781–1860), hvis Datter Charlotte blev gift med Caspars Broder Jens Paludan-Müller († 1899). — Konferensraad Kongslews gæstfri Hjem i Stormgade (Nr. 196), i hvilket Caspar et Par Aar havde boet i sin Studietid, var et Samlingssted for hele Familien. Troels Kongslew var en selv for Frederik VI's Tid usædvanligt konservativ Personlighed (Fr. Lange S. 48–50. S. Kühle I, 40–42. Breve fra Fr. Paludan-Müller, 1928, S. 33–4).

Paa Fru Paludan-Müllers Side maa i København i første Række nævnes hendes Formynder *din Onkel, Onkel Wolfgang* ∴ Wolfgang v. Kaas (1776–1840), Kammerherre, Kommandørkaptajn, en Broder til hendes Moder Louise Judithe Rosenstand-Goiske f. v. Kaas (1766–1818). Hans Bolig var 1840 Kongens Nytorv 208. Hans Søster var *Tante Ulrike* ∴ Christiane Ulrikke v. Kaas (1777–1859). Af og til nævnes *din Bedstemoder*, det maa paa det paagældende Tidspunkt være Fru Paludan-Müllers Mormoder Frederikke Amalie v. Kaas

f. Hagen (1743–1831), Enke efter Kontreadmiral Wolfgang v. Kaas (1724–78) og Moder til den yngre Wolfgang v. Kaas. — Jævnlig nævnes i Forbindelse med »Tante Ulrike« *Amalie H.* ∴ Amalia Heyliger (†1867), en Kusine til Caspar Paludan-Müllers Moder, Datter af Vilhelmine Caroline v. Kaas (†1800), gift med Plantageejer paa St.Croix John de Windt Heyliger (jvfr. Caspar Paludan-Müller, Jens Paludan-Müller, 1914, S. 37. Danmarks Adels Aarbog 1917 S. 260).

En meget betydelig Rolle i den Paludan-Müllerske Familie-kreds kom det Borchske Hjem til at spille. 1778 havde Professor ved Sorø Akademi Caspar Abraham Borch (1746–1805) ægtet en Fæster til Fru Paludan-Müller (og en Søster til Caspars Morfader) Anne Margrethe Rosenstand-Goiske (1761–1850), kaldet *Tante Borch*, *gamle Tante Borch*. Efter Mandens Død levede hun i mange Aar i Sorø i den senere som »Ingemanns Hus« kendte Pavillon, og her samledes en stor Kreds om de smukke og musikalske Døtre (Fr. Lange S. 50 ff. S. Kühle I, 43 ff.). Fra ca. 1835 boede hun i København. Fru Paludan-Müller var Plejedatter i hendes Hjem.

Blandt Døtrene omtales i Brevene især den yngste, tidligere nævnte *Charite* Borch (1801–84), gift med Fr. Paludan-Müller; *Andrea* ∴ Johanne Andrea Borch (1787–1840), 1814 gift med den berømte norske Astronom Christopher Hansteen (1784–1873), og 1828–29 boende i København (Fr. Lange S. 51 ff. S. Kühle I, 44 ff.); af Hansteens Børn nævnes Thora (f. 1816) og Alvilda (f. 1819); og *Jette* ∴ Henriette Jeremia Borch (1792–1860). Hun var 1818 blevet gift med Prokurator Friderich Friderichsen (1781–1863), siden Byfoged i Christiansted paa St.Croix og Etatsraad. Han blev en meget velhavende Mand, men hans Ægteskab var disharmonisk. Nu og da havde han Orlov og boede da et Par Aar i København og paa Farumgaard, som han havde tilkøbt sig, ellers mest i Vestindien, medens Hustruen levede i København, 1829 Gammel Torv 6, hvorfra Fru Paludan-Müller blev gift. Ægteskabet var barnløst, men Friderichsen havde fire Børn i Vestindien, der blev bragt til København og opdraget hos Hustruen. Af dem nævnes *Nanine* ∴ Nannina Rebecca Friderichsen (f. 1808), der 1838 blev gift med Henry Krause (f.

1815), Læge i Brasilien; *Caroline* ∴ Carolina Catharina Friderichsen (1806–39) gift 1833 med Auditør, siden Kabinetssekretær, Kammerherre Hans Mathias Vilhelm Lunding (1807–53); og Anna *Wilhelmine* (1810–69). Jvfr. Fr. Lange S. 52 f., 60, 83 f. S. Kühle I, 57 ff. II, 27.

I Frederiksberg Allé paa »Vennersly« boede Deputeret i Rentekammeret, Konferensraad Christian Rothe (1770–1852), der første Gang havde været gift med Caspars Faster Charlotte Christine Müller (1773–1814). Ogsaa dette Hjem var et Samlingssted for Familien (S. Kühle I, 42–3. Aug. Rothe, Christian Rothes Levnet, 1854, S. 95–9). En Søn var Herman Rothe (1804–60), siden Assessor i Kriminal- og Politiretten, Justitsraad. Af Døtrene nævnes Emilie Rothe (1810–46) og Thalia Rothe (1811–65). Mida (Marie) Rønnenberg var Fru Rothes Veninde og ledede delvis Husvæsenet (S. Kühle I, 141).

En Kusine til Fru Paludan-Müller *Rikke* ∴ Frederikke Amalie Rosenstand-Goiske (1793–1855) var gift med Major, siden Generalmajor Carl v. Ewald (1789–1866). Af Børnene nævnes Frederikke *Amalie* Ewald (1815–91), 1840 gift med Sognepræst i Vemmelev-Hemmeshøj, Dr. theol. Wilhelm Rothe (1800–78), en Søn af Konferensraad Chr. Rothe; Romanforfatteren Herman Frederik Ewald (1821–1908); Frederikke Ewald (f. 1823), gift med norsk Købmand Jens Ludvig Gerner (1810–69) og Wolfgang Ewald (1829–77), siden Kammerjunker og Kaptajn i Livgarden.

Indenfor Vennekredsen kan mærkes Carl og Sophie Liebenberg, Børn af den kgl. Confessionarius Michael Frederik Liebenberg (1767–1828). *Carl* Christian Birch Liebenberg (1804–65) var Højesteretsadvokat, blev senere Kabinetssekretær hos Frederik VII, derpaa Nationalbankdirektør og Etatsraad. Han optraadte undertiden som Familiens Kommissiønær i Pengesager og var Caspars bedste Ven. Hans Søster Sophie Liebenberg (1803–60) havde været forlovet med Caspars ældste Broder cand.jur. Carl Paludan-Müller (1800–25), senere blev Fr. Paludan-Müller stærkt forelsket i hende. 1829 ægtede hun Amtsforvalter i Assens, Justitsraad Christopher Adrian Engelbrecht Bentzon (1790–1867). Jvfr. Fr. Lange S. 25–27, 32 ff. S. Kühle I, 32 f., 40.

NOTER

Til S. 1—12. Selvbiografiske Optegnelser.

Paludan-Müllers selvbiografiske Fragmenter siges i Indledningen at være blevet til *»efter Opfordring«*, men ikke, efter hvis Opfordring. De udgør otte Kwartblade, tæt beskrevne med Blyant og forsynet med en Del Rettelser. De er ufuldendte, men stammer i hvert Tilfælde fra Tiden efter 1872, antagelig fra hans sidste Tid. De gemmes i Ny kgl. Saml., 4°, 2790. — Med disse Optegnelser kan sammenholdes Paludan-Müllers *Vita* i Anledning af hans Promotion til Doktor 1840 i Forhandlinger ved Kjøbenhavns Universitets Fest den 6. Juli 1840 [i] Anledning af Deres Majestæters Kong Christian den Ottendes og Dronning Caroline Amalias den 28. Juni samme Aar fuldbyrdede Salving og Kroning S. 49-52.

S. 3.

¹⁾ Jens Paludan-Müller (1771-1845), Sognepræst i Kerteminde-Drigstrup, siden Biskop over Aarhus Stift. ²⁾ Marie Benedicte Rosenstand-Golske (1775-1820). ³⁾ Sognepræst i Gunslev, Mag. Jens Rosenstand-Golske (1746-77), g. m. Anne Kathrine Kierulf (1745-1805). ⁴⁾ Christian Kjølkens Bagger (1786-1835), 1830 Sognepræst i Linaa-Dallerup. ⁵⁾ Peder Hansen Steenschwang († 1817) udgav 1815 i Sønderborg *»Glædens Kilde, eller en aandelig Tale, et strengt Skrift mod Tidens herskende Laster. Fortalen er især mærkelig ved de heftige Angreb paa Gejstligheden. Jvfr. ogsaa »Breve fra Theologen P. H. Steenschwang paa hans udenlandske Reise«, udg. af H. H. Steenschwang, 1822. Dansk Kirketidende 1847 Sp. 705-20; 1848 Sp. 548 f. ⁶⁾ Peter Sandal (1789-1854), cand. phil., siden Skolebestyrer i Roskilde (S. Kühle, Fr. Paludan-Müller I, 14). — Om Orbillus jvfr. Hor. Ep. 2, 1, 70-1. ⁷⁾ Cand. jur. Carl Paludan-Müller (1800-25). ⁸⁾ Udnævntes 28. Juli 1819 til Stiftsprovst i Odense.*

S. 4.

¹⁾ Løjtnant Gutierrez omtales i Fr. Lange, Frederik Paludan-Müller S. 52. ²⁾ Jvfr. *Vita* 1840 S. 49-50: *»under mangt et lille Eventyr paa Sø og Land lærte Drengen at bruge Haand og Øie saavel som egen Eftertanke; saaledes udvikledes en naturlig baade aandelig og legemlig Gymnastik, hvis velgjørende Virkninger jeg i ældre Aar ofte har sporet.« ³⁾ Biskop over Fyens Stift, Dr. phil. et theol. Frederik Plum (1760-1834). Jvfr. hertil L. Zeuthen, *Mine første 25 Aar* (1805-1830), 1866, S. 61, 63 f. ⁴⁾ Niels Munk Plum (1803-65), siden Sognepræst i Taarnby. — Frederik Ludvig Bang Zeuthen (1805-74), siden Dr. phil., Sognepræst ved St. Michaëlis Kirke i Fredericia-*

Erritsø. ⁵⁾ Peter Bergenhammer (1768-1825), 1814 Overlærer ved Odense Katedralskole. Jvfr. G. L. Wad, *Fra Fyens Fortid* I, 219; II, 457-8; III, 393. Zeuthen, *anf. Skrift* S. 64. J. K. Høst, *Erindringer om mig og mine Samtidige*, 1835, S. 165-6. *Hist. Tidsskrift* 4. R. IV, 270. ⁶⁾ Tit. Professor Jacob Saxtorph (1771-1850), 1818 Rektor ved Odense Katedralskole. Jvfr. Zeuthen, *anf. Skrift* S. 64-5 og *Vita* S. 50: «min i Alvor og Mildhed altid lige kjerlige Rector, Prof. J. Saxtorph».

S. 5.

¹⁾ Den 1788 indførte filologisk-filosofiske Prøve («anden Eksamen») ændredes stærkt ved Bekendtgørelsen af 26. April 1847, der udskød det filologiske Stof (H. Matzen, *Kjøbenhavns Universitets Retshistorie 1479-1879* II, 167-8). ²⁾ Professor, Dr. phil. et theol. Henrik Nicolai Clausen (1793-1877). Jvfr. *Vita* S. 50: «maa jeg nævne Hr. Professor Clausen som den, der baade ved sine Forelæsninger og ved private Samtaler især bidrog til at vække og nære Kjærlighed til Videnskab hos mig». — Carl Emil Scharling (1803-77), siden Professor, Dr. phil. et theol. ³⁾ Jvfr. Clausens egne Ord om sit Forhold til Studenterne: «jeg har foretrukket at lade mig søge . . . fremfor at udsætte mig for Skindet at lægge an paa at drage de Unge til mig som aandelig Hverver» (H. N. Clausen, *Optegnelser om mit Levned* og *min Tids Historie*, 1877, S. 148).

S. 6.

¹⁾ Ved kgl. Resolution af 24. Jan. 1829 udnævntes Paludan-Müller til Adjunkt ved Odense Katedralskole (Universitets- og Skoledirektionen, *Forestillinger* 1829 Nr. 1147). ²⁾ Viet i Slotskirken i København 19. Aug. 1829 til Henriette Erichsen f. Rosenstand-Golske (1806-77). Jvfr. I, 94 f. ³⁾ Deputeret, Justitsraad, siden Bankdirektør, Konferensraad Johan Philip Kneyln Rosenstand-Golske (1754-1815), 2. Gang gift med Lovise Judithe Kaas (1766-1818). ⁴⁾ J. Paludan-Müller udnævntes 25. Aug. 1830 til Biskop over Fyens Stift. — Om sin Gæld til Faderen siger Paludan-Müller i sit *Vita* S. 50: «til at erhverve mig den for enhver Videnskabsdyrker lige nødvendige Frihed og Orden i Tænkningen hjalp Intet mig mere, end Brevvexling og Samtaler med min Fader, der ikke trættes ved mine første svage Forsøg og den uordnede Skare af Meninger, som krydse gennem et ungt Hoved og for det modne Blik som oftest kun vise sig som umotiverede Indfald. Hvad jeg skylder hans Veiledning og Opmuntring, hans vækkende Samtaler og Breve, skal jeg stedse mindes med inderlig Taknemmelighed». — Biskoppens Breve til Sønnen findes i *Ny kgl. Saml.*, 4°, 2954. — To Breve (af 30. April 1831 og 1. April 1832) fra Caspar P.-M. til Faderen vidner om den Bistand, han ydede denne ved Afviklingen af forskellige Regnskabs-sager (Jens Paludan-Müllers Privatarkiv i Rigsarkivet). — Mange Aar senere deltog Caspar Paludan-Müller i Tilrettelæggelsen af «Udvalg af Biskop Jens Paludan-Müllers efterladte Papirer», 1868. Herom handler en Del, ikke her medtagne, Breve til hans Broder, Provst Jens Paludan-Müller (*Ny kgl.*

Saml., 4°, 3410) og til hans Brodersøn, daværende stud. theol. Bernhard Paludan-Müller (Ny kgl. Saml., 4°, 3411). ⁵) *Observationes criticæ de foedere inter Daniam, Sveciam et Norvegiam auspiciis Margarethæ reginæ icto, Hauniæ 1840.*

S. 7.

¹) Ved kgl. Resolution af 14. Oktbr. 1842 blev der givet Paludan-Müller Tilladelse til at søge om overordnede Lærerposter ved det lærde Skolevæsen, uanset at han ikke havde underkastet sig den ved Forordningen af 24. Oktbr. 1818 foreskrevne Embedseksamen (Universitets- og Skoledirektionen, Forestillinger 1842 Nr. 2317). Denne Dispensation blev af Betydning for hans Udnævnelse — ved kgl. Resolution af 7. Juli 1843 — til Overlærer ved Odense Katedralskole (sst. 1843 Nr. 2414). Ogsaa i den nedennævnte Forestilling 1853 i Anledning af hans Udnævnelse til Rektor ved Nykøbing Katedralskole blev den paaberaabt. Det tilføjes her, at hvis han ikke havde opnaaet den omtalte Benaadning, det da var høist sandsynligt, at han . . . vilde have benyttet den theologiske Examen, som han allerede da for 14 Aar siden med Ære havde taget, og ved denne Examen i Forbindelse med hans øvrige Evner og Kundskaber banet sig Vei til en god Befordring i Kirkens Tjeneste. ²) Overlærer ved Odense Katedralskole, Dr. phil. et theol. Christian Andreas Herman Kalkar (1803-86) blev 1843 Sognepræst i Gladsaxe-Herlev. ³) Rektor ved Odense Katedralskole 1843-71, Etatsraad, Dr. phil. Rudolph Johannes Frederik Henrichsen (1800-71). ⁴) »Fyens Stifts literaire Selskab» var stiftet 17. Maj 1815. Om dets Virksomhed se Samlinger til Fyens Historie og Topographie III, 245 ff.; X, 372 f. Johannes Pedersen i Fynske Aarbøger VI, 1, 1956, S. 68-152. ⁵) Biskop over Fyens Stift, Dr. phil. et theol. Nicolai Faber (1789-1848). ⁶) Biskop over Fyens Stift, Dr. theol. Peter Christian Stenersen Gad (1797-1851). ⁷) Biskop over Fyens Stift, Dr. theol. Christian Thorning Engelstoft (1805-89). ⁸) Ved kgl. Resolution af 16. Aug. 1853 udnævntes Paludan-Müller til Rektor ved Nykøbing Katedralskole. Forestillingen herom viser, at man særlig lagde Vægt paa de meget hædrende Udtalelser af Rektor R. J. F. Henrichsen og Undervisningsinspektøren J. N. Madvig. Henrichsen havde bl. a. fremhævet, at »ligesom Skolen i Professor Paludan-Müller har en saa fortrinlig Lærer i Historie og Dansk for de høiere Classer, som vist ingen anden Skole i Landet har at opvise, saaledes har hans Indflydelse paa Disciplenes almindelige Dannelse og Forædling ved Lærdom, Velledning, Autoritet, Charakter og hele Personlighed baaret meget velsignelsesrige Frugter» (Kirke- og Undervisningsministeriet, Forestillinger vedr. det høiere Skolevæsen 1853 Nr. 3529). ⁹) Konferensraad, siden Gehejmekonferensraad, Professor, Dr. phil. Johan Nicolai Madvig (1804-86) var Undervisningsinspektør ved de lærde Skoler (1848)1852-74.

S. 8.

¹) Adjunkt Frantz Vilhelm Lauritz Oehlenschläger (1817-96), siden Sognepræst i Sørbymagle-Kirkerup. ²) Overlærer, Dr. phil. Georg Frederik

Wilhelm Lund (1820-91), siden Rektor i Aarhus og tit. Professor. — Overlærer Hans Jacob Blicher (1789-1863). ³) Formentlig ovennævnte G. F. W. Lund.

S. 9.

¹) Om Skolens voksende Anseelse i Paludan-Müllers Tid jvfr. Johs. Lollesgaard, Nykøbing Katedralskoles Historie, 1932, S. 229 ff. ²) Den saakaldte Madvigske Skolereform forsøgsvis indført ved tre Skoler ved den provisoriske Plan af 25. Juli 1845, almindeligt indført ved Undervisningsplanen af 13. Maj 1850 (Julius Paludan, Det høiere Skolevæsen i Danmark, Norge og Sverig, 1885, S. 133 ff.).

S. 10.

¹) Lov af 1. April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler (den Hallske Skolelov). Jvfr. Paludan, anf. Skrift S. 164 ff., 172 ff. Om Reformens Virkninger i Nykøbing jvfr. Johs. Lollesgaard, anf. Skrift S. 237 ff. ²) Professor, Dr. phil. Carl Ferdinand Allen (1811-71) var 1851 blevet Docent i Historie med Titel af Professor, 1862 Professor Rostgardianus. Han døde 27. Decbr. 1871. ³) Dr. phil. Frederik Eginhard Amadeus Høst Schiern (1816-82) var 1847 blevet Lektor, 1851 Professor, i Historie.

S. 11.

¹) Biskop over Lolland-Falsters Stift, Dr. phil. et theol. Ditlev Gothard Monrad (1811-87). ²) Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Gehejmekonferensraad Carl Christian Hall (1812-88). ³) Ved kgl. Resolution af 29. Juni 1872 udnævntes Paludan-Müller med Navn af Rostgardianus til Professor i Historie og nordiske Antiquiteter ved Københavns Universitet (Kirke- og Undervisningsministeriet, 3. Eksped. Ktr., Forestillinger 1872 Nr. 37).

Til S. 13—62. Aarbogsoptegnelser I—III.

S. 15 ff.

Paludan-Müller plejede gennem mange Aar at nedskrive sine Betragtninger over Tidens Udvikling i politisk og national Henseende samt over videnskabelige og religiøse Genstande i Protokoller af Folioformat. Disse Vidnesbyrd om den Debat, der er foregaaet i hans Indre, findes nu i Ny kgl. Saml., Fol., 1690 og omfatter tre Bind: I for 1841-1843, II (af Paludan-Müller selv urigtigt betegnet som »No. 1») for 1846-1863, og III for 1863-72. — Af disse Betragtninger er der ovenfor blevet bragt et Udvalg under Titel »Aarbogsoptegnelser». Der har dog kun kunnet være Tale om at medtage et Udvalg, da mangfoldige af Paludan-Müllers Optegnelser blot bestaar af Afskrifter eller Referater af Meddelelser i Dagspressen eller Litteraturen, af videnskabelige Excerpter eller er af den Natur, at de næppe længere kan siges at have almindelig Interesse. Det er Udgiverens Haab, at det er

lykkedes at udvælge det væsentlige Stof, der kan tjene til Belysning af Paludan-Müllers selvstændigt prægede Syn paa Datidens forskelligartede Foreteelser.

1) Professor juris, siden Generalprokurør og Konferensraad, Tage Algreen-Ussing (1797-1872). 2) Højesteretsadvokat, siden Kabinetssekretær og Etatsraad, Carl Christian Birch Liebenberg (1804-65). 3) Den senere Minister Peter Martin Orla Lehmann (1810-70) havde 30. Jan. 1841 i Nykøbing F. holdt en Tale, hvori han havde angrebet Enevælden og bl. a. ytret, at det ikke var givet, at alle Konger vilde have samme Følelse over for Bønderne som Frederik VI. For denne Udtalelse idømtes han 20. Jan. 1842 ved Højesteret tre Maaneders Fængsel. Hans falsterske Tale og Forsvarstalen for Højesteret er trykt i Orla Lehmann, *Efterladte Skrifter III*, 115-54. 4) Anførte Sted ytrer Paludan-Müller: »Lehmanns Forsvarstale for Højesteret er nu udkommen. Den røber et sjældent Mesterskab i Behandlingen af dansk Prosa. Som en klar, let flydende Strøm rinder Talen hen, nuanceret paa det Mangfoldigste i Tonearter, Melodier, Vendinger, og alle de fine Overgange i Stilen, som kun Mesteren har til sin Raadighed og ene det dannede Øre veed tilfulde at skatte. — Den viser tillige et sjældent Talent for Skranken; — men heller ikke mere. Lehmann har ført sin Sag som en talentfuld Procurator, ikke som en begejstret Tribun. Han har kæmpet for sin personlige Sejr, ikke for sit Livs Opgave; han har stridt for at blive frikjendt af Højesteret af Mangel paa fuldt Bevils; derfor har han søgt at svække sine egne skrevne og talte Ords Kraft ved en Mængde af kritiske Tvivl og fordrelede Fortolkninger, som dog ikke overbevise Nogen — idet Mindste ingen, der ikke allerede forud er Indtagen — om, at Talen paa Falster har været saaledes at forstaae, som han nu udlagde den for Skranken. Hans Tilhængere, ville De være ærlige, kunne heller ikke grunde Deres Frifindelsesdom paa dette Forsvar, men paa den Sandhed, der ligger til Bunds i de liberalistiske Bestræbelser overhoved, saa at det netop bliver Falster-Talen som et Indlæg fra Liberalismens Forkæmper her i Landet hvorpaa de maa støtte Deres Mening, — altsaa netop det, som Domstolene, der jo ikke kunne Andet, end dømme efter de bestaaende Loves Bud eller Analogi, maae have fundet strafværdigt. Der gaaer gennem hele Forsvaret en Usandhed, som ikke taler til L's Fordeel, og naar han til Slutningen beræber sig paa sin Samvittigheds Frifindelsesdom, da kan han kun med Sandhed sige dette, naar han søger sit Forsvar i andre Grunde en[d] dem, han har benyttet for Retten. Men vilde det da ikke have været Vanvid, om han havde talt anderledes? Lehmann havde to Veie at gaae: enten at forsvare sin Adfærd fra det Standpunkt, hvorfra den ene kan forsvares, fra Liberalismens; og da maatte han forsøge med seirende Veltalenhed kort og gribende at skildre og godtgjøre den Part af den evige Ret og Sandhed, han har paa sin Side; — han maatte altsaa have forsøgt at rive Retten med sig, og hvis dette ikke vilde lykkes, da finde sig i sin Fordømmelse og nøies med Nogles Begeistring, Alles Agtelse, der ikke kunde negtes den, der da virkelig stod som en Martyr for en i mere end et subjectivt Liebhaveri

grundet Overbevilsning. *Eller*, vilde han ikke det, vilde han kæmpe for en Frifindelse, da burde han have ladet en Advocat tale for sig. Advocaten havde ikkun gjort sin Skyldighed, naar han havde brugt den Argumentation, Lehmann selv har brugt; thi ham tilkommer det ikke at prøve Hjerter og Nyrrer. Advocaten kunde ogsaa roligere og uden Anstød have udviklet Sandheden i Lehmanns Færd og Grundanskuelse, hvad denne selv maaskee ikke kunde have gjort uden tillige at paadrage sig Modstandernes Bebreidelse for at benytte endog Retfærdighedens Helligdom som en gunstig Leilighed for sine propagandistiske Bestræbelser. Men naar Lehmann taler for sig selv som en Advocat, saa bliver den indre Usandhed i hans Forto[ ]kninger osv ham fra den moralske Side tilregnelig, og han staaer da ikke som den ædle, begejstrede Helt, der kæmper for sin Overbevilsning, men som den der virkelig erkjender i sit Hjerte sin Forseelse, men søger at snoe sig fra Straffen ved allehaande Udflugter. 10 Febr. 1842.

S. 16.

¹⁾ Kong Christian VIII (1786-1848). ²⁾ Dronning Caroline Amalie (1796-1881), der allerede 1829 havde taget Initiativet til Oprettelsen af et Asyl i København. ³⁾ Den senere Kong Frederik VII (1808-63).

S. 17.

¹⁾ Arveprins Frederik Ferdinand (1792-1863), hvis økonomiske Forhold tidligt blev slette. ²⁾ 8. Oktbr. 1840 var det skarpe Oppositionsblad »Cor-saren» paabegyndt udgivet af Meir Goldschmidt (1819-87). ³⁾ Ichor (ἰχώρ), Gudernes æteriske Blod.

S. 18.

¹⁾ Redaktør af »Fædrelandet» Carl Parmo Ploug (1813-94). ²⁾ Jvfr. I, 16. Frederik VII var anden Gang 1841 blevet gift med Prinsesse Mariane Caroline Charlotte (1821-76) af Mecklenburg-Strelitz. Ægteskabet opløstes 1846. ³⁾ Prinsesse Vilhelmine Marie (1808-91) af Danmark. Ægteskabet opløstes 1837. ⁴⁾ Storchertuginde Marie Wilhelmine (1796-1880) af Mecklenburg-Strelitz. — Den ældre Søster var Hertuginde Caroline Luise (1818-42), der just var død i Rom (Berlingske Tidende 1842 16. Febr. Nr. 40). ⁵⁾ Afrejsen fandt Sted 7. Marts 1842 (Fædrelandet 1842 7. Marts (Nr. 812)). ⁶⁾ Det endelige Valg fandt Sted 24. Febr. 1842 (Berlingske Tidende 1842 25. Febr. (Nr. 48)). Bl. a. valgtes Snedkermester Anders Didrik Andersen, medens Hattemagermester Børge Petersen først senere blev Borgerrepræsentant. ⁷⁾ Fædrelandet 1842 22. og 24. Febr. (Nr. 799 og 801).

S. 19.

¹⁾ Etatsraad, siden Gehejmekonferensraad, Professor, Dr. phil. Hans Christian Ørsted (1777-1851). — Professor, Dr. phil., siden Konferensraad, Frederik Christian Sibbern (1785-1872). ²⁾ Jvfr. I, 15. ³⁾ 22. April 1839

havde Algreen-Ussing fra ærkelndtlige og fædrelandsksindede Medborgere faaet overrakt en Guldpokal (nu paa Frederiksborg (Katalog 1943 Nr. 6777)).
 4) Jvfr. I, 15.

S. 20.

1) Jvfr. Berlingske Tidende 1842 26. Febr. (Nr. 49). 2) Tage Algreen-Ussing, Haandbog i den danske Criminalret, 1-2, 1829; 3. Udgave, 1-2, 1841.
 3) Herom er forgæves søgt Oplysning i de trykte »Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger« 1841-43. — Redaktør, Mag. art., siden Biskop over Lolland-Falsters Stift, Dr. phil. et theol., Ditlev Gothard Monrad (1811-87). 4) Jvfr. Berlingske Tidende 1842 1. Marts (Nr. 51).
 5) Frederik, Prins af Hessen-Kassel (1771-1845).

S. 21.

1) Frederik Emil August, Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg (Nør) (1800-65). 2) Gehejmekonferensraad Otto Joachim Greve Moltke (1770-1853). 3) Gehejmekonferensraad Hans Krabbe-Charisius (1771-1845). 4) Gehejmekonferensraad, Dr. jur. Anders Sandøe Ørsted (1778-1860), der blev Gehejmestatsminister 30. Marts 1842. 5) Gehejmestatsminister, Kammerherre, siden Gehejmekonferensraad, Heinrich Anna Greve Reventlow-Criminll (1798-1869). 6) Kammerherre, siden Gehejmekonferensraad, Joseph Carl Greve Reventlow-Criminell (1797-1850).

S. 22.

1) Gehejmestatsminister, Gehejmekonferensraad Poul Christian Stemann (1764-1855).

S. 24.

1) Jvfr. I, 21. 2) Fædrelandet anførte Nr. (Sp. 6720) indrømmer, at Pressen da var »i en agiteret Stemning«.

S. 25.

1) I Følge Odense St. Knuds Kirkebog begravedes 9. April 1842 Modehandler Frederik Mathow, der havde druknet sig 16. Febr. og var blevet fundet i Kanalen 7. April. (Velvillig Meddelelse fra Landsarkivet for Fyen).
 2) Katuntrykker Peter Emil Ryding og Murersvend Frederik Vilhelm Peulicke idømtes Mulkt 2. April 1842 (S. Hansen og P. Olsen, De danske Baptisters Historie, 1896, S. 33, passim). 3) Linien »Af En, der gjetted fell, hvergang han spaaede« findes i Jens Baggesens Digt fra 1816 »Hjerteqvad til Grundtvig« (Jens Baggesens danske Værker, 2. Udg., VIII, 46. Citatet blev aabenbart jævnlig anvendt i Datiden, jvfr. H. Martensen, Til Forsvar mod den saakaldte Grundtvigianisme, 1863, S. 95). — Om Grundtvig og Baptisterne se hans »Om Religions-Forfølgelse«, 1842. 4) Siden 1834 havde man taget fat paa Arbejdet med en Reform af den danske Kirkes Liturgi.

1839 var det blevet overdraget en Kommission at bedømme et af Mynster udarbejdet Udkast. Dette førte til en skarp litterær Fejde mellem Mynster og Grundtvig (L. Koch, *Den danske kirkes historie i det 19. århundrede II*, 111 ff., 152 ff., 167 ff.).

S. 26.

¹⁾ Matth. 11, 17. ²⁾ Jvfr. hertil Morten Borup, Johan Ludvig Heiberg III, 49 ff. »Corsaren« paabegyndtes udgivet 1840 af M. Goldschmidt, »Figaro« 1841 af nedennævnte Georg Carstensen. ³⁾ Jvfr. Fædrelandet 1842, 5., 6., 16., 25. April (Nr. 839, 840, 850, 858). — Birkedommer, Skriver og Politimester i Københavns Amts Rytterdistrikts søndre Birk var 1833-51 Justitsraad Matthias Friderichsen (1790-1858). ⁴⁾ Bladudgiver Georg Johan Bernhard Carstensen (1812-57), Stifter af Tivoli og Casino. ⁵⁾ Professor Joakim Frederik Schouw (1789-1852). ⁶⁾ Dansk Ugeskrift 2. R. I-VIII kom 1842-46. ⁷⁾ Godsejer, siden Hofjægermester, Peter Adolph Tuteln (1797-1885) til Marienborg. I Dansk Ugeskrift 2. R. I, 1-72 findes en Afhandling af ham: »Om de constitutionelle Bestræbelsers Værd og Betydning«. ⁸⁾ En ikke undertegnet Anmeldelse af »Den norske Statsforfatnings Historie og Væsen, af Munch-Ræder, Cand. juris. Kbh. 1841« i Tidsskrift for Litteratur og Kritik, udg. af F. C. Petersen, VI, 243-382.

S. 27.

¹⁾ 1. Række af Dansk Ugeskrift (Bd. 1-8) kom 1831-36. ²⁾ Bevilling af 3. Febr. 1842 (Danske Kancelli, 1. Dept., Registrant 1842 Nr. 876). — Sognepræst ved St. Michaells Kirke i Fredericia-Erritsø, Dr. theol. Hans Christian Rørdam (1803-69), siden i Hammer-Lundby. ³⁾ Jvfr. I, 21.

S. 29.

¹⁾ Feltmarskal, Overpræsident Frederik Prins af Hessel-Kassel (1771-1845). ²⁾ Egenhændige Underskrifter, den første af Fru Paludan-Müller. ³⁾ Vel H. Reventlow-Criminil (jvfr. I, 203) og Gehejmekabinetsekretær, siden Gehejmekonferensraad, Johan Gunder Adler (1784-1852). ⁴⁾ I September 1842 besøgte den russiske Udenrigsminister Carl Robert Nesselrode Kammerherre, Lensgreve Otto Blome (1770-1849) til Helligenstedten og blev senere modtaget af Kong Christian VIII i Rendsburg (Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte XLII, 257, 267).

S. 30.

¹⁾ Jvfr. Correspondenz-Blatt, herausgegeben von Theodor Olshausen, Kiel, 1842 23. April ff. (Nr. 33 ff.), 7. Maj ff. (Nr. 37 ff.). ²⁾ Forfatteren Povl Frederik Barfod (1811-96). — Overretsprokurator Balthazar Matthias Christensen (1802-82). — Om Sagen jvfr. Frederik Barfod, Et Livs Erindringer, udg. af Albert Fabritius, 1938, S. 16-17. ³⁾ Højesteretsadvokat,

Etatsraad Peter Gottmann Henrik Ludvig Salicath (1794-1864). ⁴) Jvfr. I, 7.

S. 31.

¹) Første Medlem af Universitets- og Skoledirektionen, Gehejmekonferensraad Andreas Bjørn Rothe (1762-1840). ²) Lektor ved Sorø Akademi, Mag. art. Christian Frederik Emil Wilster var død 11. Jan. 1840. ³) Jvfr. I, 193. ⁴) Inspektør ved Borgerdydskolen i København, Dr. phil. Ernst Frederik Christian Bojesen (1803-64) blev 11. Maj 1840 Lektor ved Sorø Akademi, siden Rektor ved Roskilde Katedralskole og Etatsraad. ⁵) Chef for Sekretariatet i det danske Landbefordrings og Vandtransportvæsens Sager, siden Overinspektør ved Københavns Fattigvæsen og Justitsraad, Severin Adrian Bojesen (1802-1881).

S. 32.

¹) Da Kalkar havde søgt et Lektorat i Græsk ved Sorø Akademi 1840, blev han skarpt angrebet i Fædrelandet, der mente, at han ikke besad de fornødne Kvalifikationer til at bestride et saadant Embede og beskyldte ham for paa uberettiget Maade at ville gøre Brug af kongelig Protektion. Der udviklede sig en heftig litterær Fejde, der kom til at omfatte Spørgsmaalet i Almindelighed om Principerne for Embedsbesættelser. (Fædrelandet 1840 Nr. 65, 74, 77, 79, 80, 86, 94, 96-7. Om andre Indlæg jvfr. nedenfor I, 189-90. Jvfr. C. A. H. Kalkar, Til Publicum i Anledning af Lectoratet i det græske Sprog ved Sorøe Academie, 1840. Niels Bundgaard, Dr. Christian Kalkars Betydning for dansk Kirkeliv og Missionsvirksomhed, 1951, S. 35-7). ²) H. N. Clausen jvfr. I, 5. — Professor, Dr. theol. Matthias Hagen Hohlenberg (1797-1845). ³) Dr. theol. H. C. Rørdam (jvfr. I, 27) blev 3. Novbr. 1840 Sognepræst ved St. Michaelis Kirke i Fredericia-Erritsø. ⁴) Stiftsprovstiet i Odense var ledigt efter Søren Rosbjerg Ortwed (1796-1872) forflyttet til Domprovstiet i Roskilde. Det blev 1. Aug. 1841 besat med Hans Peter Svitzer (1798-1871), siden ved Vor Frue Kirke i Odense.

S. 33.

¹) Ved kgl. Resolution af 26. Febr. 1839 var der blevet tillagt Kalkar en videnskabelig Understøttelse paa 300 Rbdlr. S. aarligt i Forlængelse af en 1837 tilstaaet Understøttelse (Finansdeputationen, Forestillinger 1839 I Nr. 112), og ved kgl. Resolution af 30. Juli 1839 havde han faaet en Understøttelse paa 200 Rbdlr. S. til at berejse de danske Provinser for at samle Materiale til Reformationens Historie (sst. 1839 II Nr. 45). Her maa dog være Tale om en ny Understøttelse formentlig af Kongens egen Kasse. ²) Kalkar blev dog 27. Marts 1843 som Følge af direkte kongelig Indgriben kaldet til Sognepræst i det meget indbringende Gladsakse-Herlev (som han beklædte i 25 Aar til 1868). (Jvfr. Bundgaard, anf. Skrift S. 54-5). ³) 28. April 1842 gennemførtes en ny Organisation af den danske Armé. ⁴) Generalmajor, siden Generalløjtnant, Christian Høegh-Guldberg (1777-1867).

S. 34.

¹⁾ Dr. phil. et Lic. theol. Andreas Frederik Beck (1816-61). ²⁾ Repetent i Tübingen David Friedrich Strausz (1808-74). — Docent i Bonn Bruno Bauer (1809-82). — Docent i Erlangen Ludwig Andreas Feuerbach (1804-72).

S. 35.

¹⁾ Senere Sjællands Biskop, Dr. theol. Hans Lassen Martensen (1808-84). ²⁾ Forhandlinger om Indgivelse til Kongen af en Adresse, hvori Forsamlingen »tolker de Taknemmeligheds-Følelser, som besjæle dens Medlemmer« (Roeskilde Stænder-Tidende 1842 Sp. 47 ff.). ³⁾ Kammerherre, Oberstløjtnant Caspar Holten Grevenkop-Castenschlold (1780-1854) til Store og Lille Frederikslund. — Jvfr. herom Nogle Blade af J. P. Mynster's Liv og Tid udgivne af C. L. N. Mynster, 1875, S. 426. ⁴⁾ Højesteretsassessor, Kammerherre Henrik Greve Moltke (1799-1847) til Mullerup.

S. 36.

¹⁾ Borgmester i Helsingør, Etatsraad Jacob August Stenfeldt (1783-1856). — Om Tage Algreen-Ussing jvfr. I, 15. ²⁾ Professor, siden Minister og Gehejmekonferensraad, Peter Georg Bang (1797-1861). ³⁾ Jvfr. I, 24. — Lehmann var Redaktør af »Fædrelandet«. ⁴⁾ Jvfr. I, 15.

S. 37.

¹⁾ 28. Juni 1842 udnævntes til Storkors af Dannebrog Overstaldmester Christian Conrad Sophus Lensgreve Danneskiold-Samsøe (1800-86) og hans Broder Overdirektør for Gisselfeld adelige Jomfrukloster Frederik Christian Lensgreve Danneskiold-Samsøe (1798-1869). ²⁾ H. P. Selmer, Kjøbenhavns Universitets Aarvog for 1841. ³⁾ Anf. Skrift S. 40-42. — Den paagældende Lærerpost i østerlandske Sprog og sammes Litteratur var ledig efter Professor, Dr. phil. Carl Theodor Johannsen (1804-40). Ved kgl. Resolution af 17. Septbr. 1841 bestemtes det, at den for Fremtiden skulde deles i to Lærerposter, den ene for de semitisk-orientalske Sprog, den anden for de indisk-orientalske Sprog. Til »indtil videre« at holde Forelæsninger over de første beskikkedes cand. theol., siden Professor, Dr. theol., Christen Hermansen (1806-82), over de sidste Martin Hammerich (jvfr. I, 208). ⁴⁾ Registratør ved Gehejmearkivet, siden Professor i de nordiske Sprog, Etatsraad, Niels Matthias Petersen (1791-1862). ⁵⁾ Overlærer i Roskilde, siden Rektor i Randers og Professor, Dr. phil. Carl Adolph Thortsen (1798-1878). ⁶⁾ Resid. Kapellan ved Ribe Domkirke, siden Sognepræst i Starup-Grarup, Ludvig Christian Müller (1806-51). ⁷⁾ Jvfr. I, 58 ff.

S. 38.

¹⁾ Kong Christian VIII kom tilbage til København 2. Oktbr. 1842 og besøgte atter Det kgl. Teater Onsdag 12. Oktbr. ²⁾ Dagen 1842 13. Oktbr. (Nr. 280), jvfr. Fædrelandet 1842 14. Oktbr. (Nr. 1029). ³⁾ Fædrelandet

1842 3. Oktbr. (Nr. 1018). Intet paatruffet i Kjøbenhavnsposten. ⁴⁾ Jvfr. I, 18. ⁵⁾ Provst, Sognepræst i Herrested Frederik Siegfried Selmer (1787-1849).

S. 39.

¹⁾ Som Eksempel kan anføres Indledningen til Flertallets Betænkning: »Heri gik den ud fra den Grundanskuelse, at, saasandt den theologiske Videnskab, som en levende Organisme, frit skal udvikle sig gjennem en Række af relative Heelheder, disse da ogsaa nødvendigviis hver for sig respecteres i deres eiendommelige Existensformer«. — MS. »latterligt« for »latterligere«. S. 42.) Den danske Sag i den slesvigske Stænderforsamling 1842. Udg. af Komiteen for den slesvigske Subskription. Kbh. 1842.

S. 43.

¹⁾ Jvfr. hertil i Almindelighed N. Neergaard, Under Junigrundloven I, 376 ff. Povl Engelstoft i »Den danske Rigsdag 1849-1949« I, 11 ff. ²⁾ Om Tage Algreen-Ussing jvfr. I, 15. — Jvfr. Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen I, 11 ff. ³⁾ Major, siden Direktør for Gradmaalingen, Gehejmekonferensraad, Carl Christopher Georg Andræ (1812-93). ⁴⁾ Professor, Dr. phil., siden Konferensraad, Christian Georg Nathan David (1793-1874). Jvfr. hertil Harald Jørgensen, C. N. David II, 230 ff. ⁵⁾ Bankdirektør, siden Etatsraad, Hans Peter Hansen (1797-1861). — Professor, siden Konferensraad, Johannes Ephraim Larsen (1799-1856). — Borgmester i Horsens, Justitsraad, siden Etatsraad, Nicolai Ditlev Ammon Ræder (1790-1867). — Sognepræst i Daler, siden 2. resid. Kapellan ved Holmens Kirke i København, Caspar Frederik Gram (1807-57). — Justitsraad, siden Etatsraad, Byfoged i Hjørring Carl Nicolai Petersen († 1876). — Kæmner i Aalborg Frederik Elkan Wulff (1797-1871). — Overretsassessor, siden Højesteretsassessor, Nationalbankdirektør, Werner Jaspar Andreas Ussing (1818-87). — Amtsforvalter, Justitsraad Ulrik Christian Frederik Aagaard († 1864).

S. 44.

¹⁾ Foruden de tidligere nævnte Etatsraad Carl de Neergaard (1800-50) til Gunderslevholm m. m. — Borgmester i Helsingør, Kancelliraad, siden Etatsraad, Jacob Baden Olrik (1802-75). ²⁾ Fabrikant Mads Pagh Bruun (1809-84). — Herredsfoged, siden Etatsraad, Christian Magdalous Jespersen (1809-73). — Om det Bruun-Jespersenske Forslag jvfr. Neergaard, anf. Skrift I, 433 f. ³⁾ Redaktør, siden By- og Herredsfoged, Edvard Phillip Hother Hage (1816-73).

S. 45.

¹⁾ Apoteker, Bankdirektør, siden Justitsraad, Schack Lüneberg Køster (1801-76), der havde foreslaaet, at Landstingsvalgene *straks* skulde foretages gennem Kommunalbestyrelserne (Neergaard, anf. Værk I, 440). ²⁾ Gods-

ejer, siden Etatsraad, Johannes Christopher Nyholm (1803-67) til Baggesvogn m. m. ³⁾ Kammerherre Peder Brønnum Scavenius (1795-1868) til Gjorslev. ⁴⁾ Kammerherre Christian Frederik Baron Zeuthen (1794-1850) til Tølløse. ⁵⁾ Sognepræst i Odder Peter Christian la Cour (1805-65). ⁶⁾ P. G. Bang, jvfr. I, 36.

S. 46.

¹⁾ Overrettsprokurator Balthazar Matthias Christensen (1802-82). ²⁾ Professor, siden Gehejmeraad, Dr. jur., Andreas Frederik Krieger (1817-93). — Hall jvfr. I, 200. — Skolebestyrer, Dr. phil. Martin Johannes Hammerich (1811-81). — Professor Vihelm Jakob Bjerring (1805-79). — Carl Ploug jvfr. I, 202. ³⁾ Kammerherre, siden Generalmajor, Mathias Lüttichau (1795-1870) til Store Grundet.

S. 47.

¹⁾ Lektor i Sorø, siden tit. Professor, Carl Emil Mundt (1802-73). — Købmand i Viborg Severin Andreas Morelli Buchwaldt (1799-1881). — Kateket i Nykøbing F., siden Stiftsprovst, Sognepræst i Vonsild, Mouritz Mørk Hansen (1815-95). ²⁾ Jvfr. Neergaard, anf. Værk I, 435 ff.

S. 49.

¹⁾ Jvfr. I, 26.

S. 50.

¹⁾ Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen I, 173-4. ²⁾ En ledende Artikel om det Bruun-Jespersenske Repræsentationsforslag i Fædrelandet 1849 8. Maj (Nr. 105). ³⁾ Udgør 12. Hefte af de af A. F. Krieger udgivne »Antislesvigholstenske Fragmenter«, 1849. — Ogsaa en kritisk Gennemgang af adskillige Enkeltheder i C. F. Wegener, Actmæssige Bidrag til Danmarks Historie i det nittende Aarhundrede, I (samme Samling 15. og 16. Hefte) findes i Paludan-Müllers Optegnelsesbog II, 139 ff. (dateret 16. April 1851). — Gehejmearkivar, siden Gehejmekonferensraad, Dr. phil. Caspar Frederik Wegener (1802-93). ⁴⁾ Wegener bedømte senere selv disse og lignende Arbejder som »ikke egentlig Historie, men polemiske Discussioner . . .« (Danske Magazin 7. R. IV, 129). ⁵⁾ Matth. 26, 39-44. ⁶⁾ Jvfr. I, 154.

S. 51.

¹⁾ Apok. 2, 10. ²⁾ En Side af denne Optegnelse er trykt af Ellen Jørgensen i Historisk Tidsskrift 9. R. V, 49-50. ³⁾ Paludan-Müller havde 1853-54 udgivet »Grevens Feide, skildret efter trykte og utrykte Kilder, 1-2.

S. 52.

¹⁾ Paludan-Müller overlod senere H. F. Rørdam en Del af sine Notater til Benyttelse ved dennes Udgave af Axel Gyldenstjernes Krønike (H. F.

Rørdam, Monumenta Historiæ Danicæ II, 1875, S. 204 Note 1, jvfr. S. 203).
 2) Herredagene i Odense 1526 og 1527. Et Bidrag til en kritisk Behandling af den danske Reformationshistorie. 1857 (Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Skrifter 5. R., historisk og philosophisk Afdeling II). 3) Jvfr. I, 55.
 4) o: sit venia verbo.

S. 53.

1) C. F. Wegener (jvfr. I, 208). 2) Paafaldende er det, at Paludan-Müller her helt forveksler »Tegnelser» og »Registre» (jvfr. Bjørn Kornerup, Danske Kancelli og de dermed beslægtede Institutioner, 1943, S. XXII).
 3) Stipendiar i Gehejmearkivet, siden Inspector sst., Carl Marcus Andreas Matthiessen (1820-93). 4) Kancellist, siden Registrator, i Gehejmearkivet, Løjtnant Christian Ulrik Adolph Plesner (1826-82).

S. 54.

1) Rigsarkivar i Christiania Christian Christoph Andreas Lange (1810-61).

S. 55.

1) Lovise Paludan-Müller (1803-62), g. m. Professor, Dr. phil. Frederik Olaus Lange (1798-1862). 2) Jvfr. I, 11. 3) Konferensraad, Overbibliotekar, Professor, Dr. phil. Erich Christian Werlauff (1781-1871). Han afgik som Professor i Historie 1867 (og havde fra 1852 som Universitetets Senior været fritaget for at holde Forelæsninger). 4) Dr. phil. Hans Mathias Vel-schow (1796-1862) var fra 1835 Professor Rostgardianus. — Om Allen og Schlern jvfr. I, 10. 5) Paludan-Müllers Hustru, jvfr. I, 198.

S. 56.

1) Historikeren, cand. theol. Jens Paludan-Müller (f. 1836), faldet ved Oversø 6. Febr. 1864. — En udførlig Skildring af Sønnen gav Caspar Paludan-Müller i »Jens Paludan-Müller, født 10. Marts 1836, falden ved Sankelmark 6. Februar 1864. Et Mindeskriфт», først udgivet 1914.

S. 57.

1) Joh. 14, 2. 2) Til et Digt, skrevet om Sønnen 18. Juni 1871 (III, 172-4), føjer Paludan-Müller følgende til: »Søn! skal jeg møde Dig igjen! skal jeg see Dig som jeg saa det i den vaagne Drøm, da Frelseren førte Dig frem til mig ved sin Haand? — Er det et guddommeligt Haab? er det egenkjærlig Skuffelse? — Her kan jeg ikke slippe det, trods den Skare af Tvivl, Kritiken fører frem». 3) Skolelærer i Gunslev Andreas Christian Hansen lod sig opstille mod D. G. Monrad til Valg til Rigsraadets Folketing 1865, men blev ikke valgt (Lolland-Falsters Stifts-Tidende 1865 27. Maj (Nr. 121), 31. Maj (Nr. 126)).

S. 58.

1) Jvfr. ovenfor ad S. 55 Note 4. 2) Jvfr. I, 55.

Caspar Paludan-Müllers breve.

S. 59.

¹⁾ Gehejmearkivar, Etatsraad Hans Gram (1685-1748). Jvfr. Paludan-Müllers Karakteristik af denne Mand i Hist. Tidsskrift 5. R. IV, 56-77.
²⁾ F. C. Dahlmann, Geschichte von Dännemark III, 1843, S. 52 Note 1. — Professor i Kiel, siden i Bonn, Friedrich Christoph Dahlmann (1785-1860).
³⁾ Commentationis de institutis militaribus Danorum, regnante Valdemaro secundo, pars prior, Havniæ 1831.

S. 60.

¹⁾ Biskop over Sjællands Stift, Dr. theol. Peter Erasmus Müller (1776-1834). ²⁾ Saxonis Grammatici Historia Danica. Recensuit et commentariis illustravit Petrus Erasmus Müller. Opus morte Mülleri interruptum absolvit Joannes Matthias Velschow. Pars I-II. Havniæ 1839-58. — Drøftelse af en Række Punkter i denne Udgave findes i Paludan-Müllers Optegnelsesbog II, 190 ff. og i hans Program: Hvad var Saxo Grammaticus? og hvor er hans Grav? Et historisk-kritisk Stridsskrift, 1861, passim. ³⁾ Anf. Værk Pars posterior pag. XCIII.

S. 61.

¹⁾ Om Historikeren Peter Frederik Suhm (1728-98) og hans uhyre Produktion jvfr. Paludan-Müllers Dom i Historisk Tidsskrift 5. R. IV, 152 ff., især S. 180-1. ²⁾ 17. Marts 1851 beskikkedes Velschow til Medlem af Grænsereguleringskommissionen og fik som saadan Andel i »Beretning om Grændseregulerings-Commissionens Forhandlinger i Rendsborg 1851, 1852.

S. 62.

¹⁾ Kirkehistorikeren L. Helveg publicerede i »Kirkehistoriske Samlinger» 2. R. III-VI en Række »Utrykte Pavebreve angaaende danske Kirkeforhold» (efter P. A. Munchs Afskrifter). ²⁾ Lignende Betæneligheder havde Paludan-Müller vistnok ved Helvegs Disputats for den filosofiske Doktorgrad »De Danske Domkapitlers», 1855, jvfr. hans Afhandling »Grundtræk af Kanneinstitutionens Udviklingshistorie. Nærmest som Indledning til de danske Domkapitlers Historie» (Nyt theologisk Tidsskrift XII, 1861, S. 151-95). Paludan-Müller oplyser om dette Arbejde, at da han ved det kirkehistoriske Selskabs Møde i Maribo i September 1861 var blevet optaget i Selskabet, tilbød han det »som et Beviis paa min Agtelse og Interesse for Samfundet» til Formanden, Professor Fr. Hammerich til Offentliggørelse i »Kirkehistoriske Samlinger», men da det ikke behandlede danske Forhold, maatte det trykkes andetsteds (Aarvog Nr. 2 S. 223).

*Til S. 63-98. Ungdomsbreve 1826-1829 til
Henriette Rosenstand-Goiske.*

S. 65.

¹⁾ Msr. (c: Ma sœur) Borch er formentlig Marie Borch fra Vestindien (jvfr. I, 213). ²⁾ Jvfr. E. Mau, Dansk Ordsprogs-Skat I 10 Nr. 68.

S. 68.

¹⁾ Formentlig Henriette Benedicte Rogert f. Rosenstand-Goiske (1756-1832). Hun boede 1828 i Skindergade 46 (Vejviseren).

S. 69.

¹⁾ Om Overdrevskroen (Ortved Overdrevskro) Osted (Ousted) Kro og (Røde) Vejrmøllekro jvfr. Aage Welblund og Arthur G. Hassø, Gamle Landevejskroer fra København til Korsør, 1946, S. 251 ff., 229 ff., 145 ff.

S. 71.

¹⁾ Digteren Frederik Paludan-Müller, der blev Student 1828 (jvfr. Fr. Lange, Frederik Paludan-Müller S. 30-1). ²⁾ Frederik Lange, jvfr. I, 193.

S. 72.

¹⁾ Bestyrer ved Borgerdydskolen, tit. Professor Michael Nielsen (1776-1846). ²⁾ Gehejmestatsminister, siden Overkammerherre, Johan Sigismund v. Møsting (1759-1843). ³⁾ Finansdeputeret, Konferensraad, siden Gehejmekonferensraad, Jonas Collin (1776-1861). ⁴⁾ Fr. Lange fik ved kgl. Resolutioner af 25. Marts og 16. Decbr. 1828 bevilget ialt 1600 Rbd. Sølvs af Finanskassen til en Kurrejse til Udlandet for sine svage Øjnes Skyld (Fonden ad usus publicos III, udg. af Henny Glarbo, S. 113). ⁵⁾ I Københavns Vejviser 1828 nævnes en Grosserer E. Chr. Busch, Frederiksholms Kanal 244. ⁶⁾ Jvfr. I, 68.

S. 73.

¹⁾ Jørgen Vilhelm Jørgensen (1797-1872), fra 1819 Adjunkt i Odense og 24. Decbr. 1828 udnævnt til Sognepræst i Hjerl-Harre, siden ved St. Mortens Kirke i Randers og Provst. Han havde været Paludan-Müllers Lærer og omtales af ham som den, »hvis livlige Foredrag væsentlig bidrog til at udvikle den Forkjærlighed for Historien, jeg allerede fra min Barndom havde næret« (Selvbiografi 1840 S. 50).

S. 74.

¹⁾ En Carl Frederik Voigt (1805-67) levede 1829 som Student i København, siden Sognepræst i Kristrup-Hornbæk. ²⁾ Den her og oftere nævnte Caroline er formentlig Carolina Friderichsen, siden gift Lunding (jvfr. I, 196). ³⁾ Formentlig Brødrene Frits og Vilhelm Paludan-Müller (jvfr. Brev af 8. April 1829). ⁴⁾ Major, siden Generalmajor og Kammerherre, Carl v. Ewald (1789-1866). Han havde flere Søstre.

S. 75.

¹⁾ Ejendommen Vestergade Nr. 268 C (siden Gadenr. 108, nu Gadenr. 102) lige ved den nu nedrevne Vesterport, hvor Paludan-Müllers flyttede

ind 1829 og boede i en Aarrække, ejedes af Enkefru Johanne Dorothea Bojesen f. Ryge (1773-1845). (Velvillig Meddelelse fra Landsarkivet for Fyen). ²) En Grundtegning og en længere Beskrivelse af Lejligheden er her udeladt.

S. 79.

¹) Her er udeladt nogle Linier om praktiske Kommissioner. ²) Stiftamtmand, Kammerherre Hans Vilhelm Cederfeld de Simonsen (1777-1836) til Erholm. ³) Formentlig tidligere Amtmand i Randers, Kammerherre Jens Benzou (1767-1839), der fra 1805 havde Bopæl i Odense. Jvfr. Sejer Kühle I, 30. ⁴) Her er udeladt nogle historisk-genealogiske Oplysninger om den engelske Kongeslægt. ⁵) Formentlig den bekendte skotske Historiker William Robertson (1721-93), der bl. a. har udgivet »History of Scotland«, 1759.

S. 80.

¹) Maaske Hofkirurg, siden Livkirurg, Carl Peter August Schwartzkopff (1781-1838) eller hans Broder Regimentskirurg, siden Hofkirurg og Etatsraad, Christian Frederik Schwartzkopff (1777-1851).

S. 82.

¹) Elisabeth Cederfeld de Simonsen, f. Castenschiold (1793-1883). ²) Maaske Mathilde Sabine Pedersen (1815-30) fra Sorø. Jvfr. S. Kühle I, 69-70. ³) I Københavns Vejviser 1829 nævnes en Kammerjunker Fr. Chr. v. Scholten og en cand. jur. Fr. J. G. Scholten. Med Holsteins tænkes formentlig paa en Datter af Professorinde Borch Sophie Amalie Borch (1781-1853), der 1810 var blevet gift med Kammerherre, Stamhusbesidder Niels Rosenkrantz Holstein-Rathlou (1786-1846) til Rathlousdal, men som levede adskilt fra sin Mand i nær Forbindelse med den Friderichsenske Familie (S. Kühle I, 44, 60, 138, 140, 142).

S. 84.

¹) Fru Bojesen jvfr. ovenfor. ²) Cand. jur., siden Kabinetssekretær, Kammerherre, Etatsraad, Hans Matthias Vilhelm Lunding (1807-53), 1833 gift med Caroline Cathrine Friderichsen († 1839).

S. 85.

¹) Svigerdatter af Paludan-Müllers Værtinde, siden Institutbestyrerinde og Forfatterinde, Maria Christine Bojesen f. Weiss (1807-98), der indtil 1835 var gift i Odense.

S. 86.

¹) Formentlig Christiane Mette Komtesse Bille-Brahe (1771-1844), 1814 skilt fra Kammerherre Jørgen Lensgreve Scheel (1768-1825). Jvfr. Hugo Matthiessen, En Greve, 1954, passim.

S. 87.

¹⁾ Den norske Matematiker Niels Henrik Abel (f. 1802) var død 6. April 1829. Om hans Tilknytning til den Friderichsenske Kreds og Charite Borch jvfr. Sejer Kühle, Frederik Paludan-Müller I, 48-50.

S. 88.

¹⁾ Generalauditor, tidligere Overauditor, Peder Rosenstand-Golske (1773-1850). ²⁾ Antagelig den ovennævnte. — Om Citatet jvfr. Ludvig Holberg, Hexerie eller blind Allarm Actus I, Scen. I (velvilligst oplyst af Overbibliotekar, Dr. phil. Helge Topsøe-Jensen).

S. 89.

¹⁾ Formentlig Herman Rothe.

S. 90.

¹⁾ Jvfr. herom Pauly-Wissowa, Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft IV, 2, S. 2002.

S. 91.

¹⁾ Formentlig Frederich (Fritz) Friderichsen f. 1813 (Dødsaar ikke fundet).

S. 92.

¹⁾ Formentlig »Cecilia, or Memoirs of an Heiress«, 1782, af Frances Burney, Madame d'Arblay (1752-1840). ²⁾ Biskop Jens Paludan-Müller. — Forud havde Søsteren Louise skrevet et Par her udeladte Linier.

S. 93.

¹⁾ Henriette Borch er formentlig Forfatterinden Henriette Marie Borch (1823-1904), 1846 gift med Byfoged i Sakskebøing Caspar Carl Frederik Borch (1819-78), Datter af Overretsprokurator paa St. Croix Carl Vilhelm Borch (1789-1825) og Marie Aletta Baronesse Bretton (1801-74). Marie Borch er vel den sidstnævnte. Jvfr. S. Kühle, Frederik Paludan-Müller II, 12, 27.

S. 94.

¹⁾ 15. August 1829 meddeltes der Paludan-Müller af Universitets- og Skoledirektionen Tilladelse »til en Reise her til Staden paa 8 Dage« (Kopibog for Universitetet og Skolerne 1829 Nr. 812-13). ²⁾ 21. Aug. 1829 udstedtes Police af Direktionen for den almindelige Enkekasse for Paludan-Müllers Indskud af 732 Rbd. 15 Sk. Sølv for hans Hustru (Enkekassesager Nr. 14.950).

S. 95.

¹⁾ Vielsen fandt Sted i Slotskirken 19. August 1829 (Hof- og Slotskirkens Kirkebog). Den blev forrettet af Confessionarius, Dr. Mynster (Vor Frue

Kirkes Kirkebog). Manuskriptet til Mynsters Brudevielsestale findes i Ny kgl. Saml., 4°, 93b. — Confessionarius, siden Sjællands Biskop, Dr. theol. Jakob Peter Mynster (1775-1854) var Medlem af Universitets- og Skoledirektionen. — At Paludan-Müller jævnlig i sin Ungdom har hørt Mynster og følt sig i aandelig Gæld til ham, fremgaar af hans vægtige Protest mod Søren Kierkegaards Angreb 1854 (Berlingske Tidende 1854 (Nr. 304)).¹⁾ Formentlig en Datter af Biskop Fr. Plum Caja Henriette Caroline Frederikke Plum (1799-1849) (G. L. Grove, Slægten Plum S. 75, 133).

S. 96.

¹⁾ Jvfr. I, 94. ²⁾ Rektor, Professor J. Saxtorph. ³⁾ Jvfr. I, 196, 219.

S. 97.

¹⁾ En Del Regninger vedrørende Henriette Rosenstand-Golskes Udstyr og Bryllup findes i Ny kgl. Saml., Fol., 1856.

S. 98.

¹⁾ Maaske den ældre Fru Liebenberg Antoinette Thomasine f. Birch (1783-1855), Enke efter kgl. Confessionarius M. F. Liebenberg († 1828).
²⁾ Troels Kongslew var 1. August 1829 blevet Dannebrogsmænd.

*Til S. 99-190. Breve fra Odense-Perioden 1829-53.
A. Breve til Fru Henriette Paludan-Müller 1834-1845.*

S. 101.

¹⁾ Jvfr. I, 209. II, 294 ²⁾ Jvfr. I, 209.

S. 102.

¹⁾ Konferensraad, Professor, Dr. phil. Laurids Engelstoft (1774-1851).
²⁾ 1839 udgav Paludan-Müller: *Undersøgelse om Machiavelli som Skribent, især med Hensyn til Bogen om Fyrsten. Et Forsøg i den høiere historiske Kritik.* ³⁾ Medlemmerne af Universitets- og Skoledirektionen. ⁴⁾ En meget lang Række Arbejder af Thorvaldsen nævnes i »Fortegnelse over de ved det Kongelige Akademi for de skjønne Kunster offentligent udstillede Kunstværker» 1834 Nr. 205-42, deriblandt syv Grupper og enkelte Figurer, henhørende til Kompositionen: Johannes den Døbers Prædiken i Ørkenen (Gips). ⁵⁾ Jvfr. I, 7.

S. 103.

¹⁾ 20. Oktbr. 1835 meddeltes det Rektor Saxtorph, at der var givet Paludan-Müller Tilladelse til at være fraværende fra Odense i 3 Uger (Universitets- og Skoledirektionen, Kopibog for Universitetet og Skolerne 1835 Nr. 1344). ²⁾ 15. Oktbr. 1835 opførtes »Jean» af Théaulon og Signol samt

•Tyrolerne• af Aug. Bournonville. ³⁾ Kgl. Solodanserinde Lucile Alexia Grahn-Young (1819-1907). ⁴⁾ Balletmester Antoine August Bournonville (1805-79). ⁵⁾ 1835 blev Fr. Paludan-Müller cand. jur. ⁶⁾ G. F. P. Strøm jvfr. II, 309. ⁷⁾ N. L. Helveg jvfr. II, 298. ⁸⁾ Mads Melby (1817-79), siden Sognepræst i Asperup-Rorslev. ⁹⁾ Lars Smith (1815-60), siden cand. theol., Inspektør ved Døvstummeinstituttet i Trondhjem.

S. 104.

¹⁾ Hans Christian Joachim Cederfeld de Simonsen (1817-1906) til Erholm, siden Stiftamtmand, Kammerherre. ²⁾ Hul i Papiret. ³⁾ Kartoner til en Udsmykning af Universitetets Forhal af Maleren Christian Fædder Høyer (1775-1855). De lidet talentfulde Billeder fjernes igen (jvfr. H. N. Clausen, Mindre Arbejder. Fædrelandske Forhold og Anliggender. 1881. S. 591 ff.). ⁴⁾ Louise Oldenburg f. Rothe (1808-91), gift med Sognepræst i Sorterup-Ottestrup Theodor Wilhelm Oldenburg (1805-42). ⁵⁾ Maanedsskrift for Litteratur XV, 241-65 Anmeldelse af P. W. Becker, De rebus inter Joannem et Christianum II, Danicæ reges, ac Ludovicum XII et Jacobum IV, Gallicæ Scotiæque Reges a. MDXI-MDXIV actis, 1835. ⁶⁾ Jvfr. I, 102. ⁷⁾ 21. Oktbr. 1835 opførtes •Familien Riquebourg• af Scribe samt •De Uadskillige• af J. L. Heiberg; 23. Oktbr. •Alferne• af J. L. Heiberg. ⁸⁾ Professor, siden Konferensraad, Dr. jur. Janus Lauritz Andreas Kolderup-Rosenvinge (1792-1850).

S. 105.

¹⁾ Jvfr. I, 7. ²⁾ 1837 fik Paludan-Müller et Gagetillæg paa 100 Rbdlr. Sølv og 1838 et Gratiale af samme Størrelse (Universitets- og Skoledirektionens Forestillinger 1837 Nr. 1775; 1838 Nr. 1900). ³⁾ Jvfr. II, 309. ⁴⁾ Formentlig Hans Rudolph Panduro, jvfr. I, 226.

S. 106.

¹⁾ Jvfr. II, 291. ²⁾ Jvfr. I, 7. ³⁾ Jvfr. I, 105. ⁴⁾ Jvfr. I, 72. ⁵⁾ Planen om en Realskole i Odense blev ikke virkelliggjort. Om Stændernes Forhandlinger om hele Realskolespørgsmaalet jvfr. Hans Jensen, De danske Stænderforsamlings Historie 1830-1848 I, 447 ff. ⁶⁾ Formentlig Medlem af Universitets- og Skoledirektionen, Etatsraad, siden Konferensraad, Jens Olaus Hansen (1795-1854).

S. 107.

¹⁾ Jvfr. •Fortegnelse over de ved det Kongelige Akademie for de skønne Kunster offentlig udstillede Kunstværker• 1836 Nr. 210-11 (Pius VII's Monument). ²⁾ Cand. theol. Laurits Christian Hagen (1808-80) blev 20. Maj 1837 konstitueret som Lærer ved Sorø Akademis Skole, siden Valgmenighedspræst i Kerteminde. ³⁾ Direktør ved Sorø Akademi og Skole, Dr. theol. Georg Holger Waage (1793-1842). — C. F. Wegener (jvfr. I, 208) var 25.

Marts 1837 avanceret til Lektor ved Akademiet. ⁴) Formentlig Jacob Jørgen Frederik Friis (1815-79), Student fra Odense 1836, siden Sognepræst i Veggerby-Bislev, historisk Forfatter. ⁵) Senere Kammerherre Peder Brønnum Scavenius (1795-1868) til Gjorslev m. m., gift 12. Maj 1837 med Charlotte Sophie Meincke (1811-72). ⁶) Jvfr. I, 220.

S. 108.

¹) Thorvaldsens Johannesgruppe til Frontonen over Indgangsportalen til Vor Frue Kirke var i brændt Ler blevet afsløret 19. Novbr. 1838 (Bjørn Kornerup, Vor Frue Kirkes og Menigheds Historie S. 69 ff.). ²) Adjunkt i Sorø Jens Paludan-Müller (jvfr. I, 193), der boede hos sin tilkommende Svigerfader, Stiftsprovst E. C. Tryde (jvfr. I, 194).

S. 109.

¹) Kofoed-Hansen jvfr. II, 298. — Adjunkt i Odense, siden Overlærer og tit. Professor, Johannes Peter Christian Sick (1812-84). ²) Formentlig Premierløjtnant Ove Wilhelm Høegh-Guldberg (1807-48). ³) Formentlig Kateket i Odense, siden resid. Kapellan i Horsens, Gustav Christian Nicolai Borch (1802-49). ⁴) Amtsprovst, Sognepræst i Lumby Peter Vilhelm Lütken (1761-1844), der 24. April 1839 kunde fejre sit 50-Aars Præstjubilæum (og i den Anledning fik Rang med Biskopper).

S. 111.

¹) Det drejer sig muligvis her om Fru Paludan-Müllers Tante, Professorinde Anne Margrethe Borch, der tog sig meget af Slægtens unge, jfr. I, 195.

S. 113.

¹) Formentlig Kammerherre Peter Ulrik Frederik Benzon (1760-1840) til Christiansdal. ²) Antagelig Kammerherre Benzons Søster Fru Catharine Sophie Vilhelmine Reedtz f. Benzon (1773-1854), Enke efter Kammerjunkeren Niels Juel Reedtz (1771-1830) til Palsgaard. ³) Sognepræst ved St. Hans Kirke i Odense Laurits Christian Ditlev Westengaard (1795-1853). ⁴) Personel Kapellan ved St. Hans Kirke i Odense, siden Sognepræst i Malt-Folding, Carl Adolph Tetens (1805-76). Den 14. Juli 1842 skrev Biskop N. Faber i en officiel Udtalelse følgende om ham: »Mindre heldig begavet af Naturen med Hensyn paa rhetorisk Talent har han dog mere og mere udviklet sig i denne Retning, saa at han nu er en opbyggelig Prædikant« (Danske Kancelli, 1. Dept., Bilag til Registrant 1842 Nr. 1000 c). ⁵) Formentlig Maskiner, der ved Hjælp af en skjult Mekanisme eftergør levende Menneskers og Dyrs Bevægelser. ⁶) Kapellaniet ved Aarhus Domkirke var ledigt efter Laurits Peter Winding Grüner (1793-1869), siden Andenpræst ved Roskilde Domkirke. ⁷) Vilhelm Paludan-Müller blev 8. Juni 1839 udnævnt til Sognepræst i Beder-Malling. ⁸) Formentlig Adjunkt i Odense

Johan Hendrik Trützschler Hanck (1776-1840). ⁹⁾ Ovennævntes Datter, Forfatterinden Marie Kirstine Henriette Hanck (1807-46), H. C. Andersens Brevveninde. ¹⁰⁾ Kirstine Dorothea Tryde f. Kongslew (1780-1839).

S. 114.

¹⁾ C. Paludan-Müller, Er Oprettelsen af et Hædersminde for Niels Ebbesen tilraadelig? Nærmest i Anledning af Hr. Prof. Velschows Artikel i «Dansk Folkeblad» 5te Aargang No. 5 og 6. Odense 1839. ²⁾ Jvfr. Fyensposten, red. af F. Schløtt, 1839 6. Maj (Nr. 10; fortsat i Nr. 11), hvori et «sammen-trængt Forsvar for mine Skrifter» bl. a. mod Biskop N. Faber af Proprietær C. H. Hansen (jvfr. II, 95). Heri behandles ogsaa Paludan-Müllers Indlæg i Striden. ³⁾ «28de Mai-Selskabet i Odense», ledet af Ove Thomsen (jvfr. II, 297), J. N. B. Abrahamson (jvfr. II, 300), o. fl. (Fyens Avis 1839 28. Maj (Nr. 85), 31. Maj (Nr. 87)).

S. 115.

¹⁾ 1839 stiftedes «Foreningen i Fruens Bøge» særlig paa Initiativ af Kap-tajn, siden Major, Generalvejinspektør Peter Blankenberg Prytz von der Recke (1793-1847) (H. St. Holbeck, Odense Bys Historie S. 436). — Lillens-skjold er formentlig Regimentskvartermester, Auditør Hans Christian Lil-lenschold. ²⁾ I Følge Dalum Kirkebog viedes 7. Maj 1839 paa Christians-dal Kammerjunker, Auskultant i Rentekammeret, siden Amtmand, Kam-merherre, Torkild Abraham Hoppe (1800-71) til Juliane Vilhelmine Nielsine Christence Benzon (1819-55), Datter af Kammerherre C. F. O. Benzon (jvfr. I, 216). ³⁾ Antagelig hos Sognepræst A. C. L. Heiberg (jvfr. II, 298). ⁴⁾ Jvfr. J. L. Heiberg, Aprilsnarrene 8. Scene (Poetiske Skrifter VI, 1862, S. 25, jvfr. S. 30 ff.).

S. 116.

¹⁾ Deputeret i Danske Kancelli, Konferensraad Christian Ludvig Lassen (f. 1766) var død 9. Maj 1839. ²⁾ J. L. A. Kolderup-Rosenvinge (jvfr. I, 215) kom ikke i Kancelliet. ³⁾ Jvfr. I, 106.

S. 117.

¹⁾ Hans Nansen Larsen, født 1828 i Kerteminde som Søn af Købmand Lars Larsen og Michelle Ottilla f. Andresen, optaget i Odense Katedralskole 1838, vistnok udgaaet 1846 (Hovedprotokol for Odense Katedralskole Nr. 556).

S. 118.

¹⁾ Jvfr. II, 5. — Om Vedel Simonsen jvfr. II, 3 ff. ²⁾ Daab i St. Hans Kirke i Odense 19. Maj 1839. Arbejdsmand H. J. Valentin fik en Søn døbt, til hvem Paludan-Müller stod Fadder (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1839 21. Maj (Nr. 90)). ³⁾ Kammerjunker, Ritmester, siden Oberst,

Johan Frederik Arnold Leth (1800-72). ⁴) Det var en Datter: Ida Sophie Leth (anf. Avis). ⁵) Jvfr. I, 113. ⁶) Jvfr. II, 297. ⁷) Antagelig Prokurator i Odense Andreas Tommerup († 1871).

S. 119.

¹) Formentlig Overretsprøkmator, Kancelliraad Moses Delbanco (1784-1848) gift med Beate Kalkar (1784-1859). ²) o: Louise Lange. ³) MS. ved en Fejlskrift: »Mand».

S. 120.

¹) N. F. S. Grundtvig var 28. Maj 1839 blevet udnævnt til Præst ved Vartov.

S. 121.

¹) Jvfr. I, 114. ²) I Aalborg Stiftstidende 1839 18. Maj (Nr. 97) udtalte en Indsender Tilslutning til Paludan-Müllers Betænkeligheder ved at rejse et Monument for Niels Ebbesen. ³) 21. Maj 1839 afholdtes under Ledelse af Prinsesse Carolina Amalia Generalforsamling i Asylforeningen i Odense, ved hvilken Valg af to Inspektricer blev foretaget (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1839 23. Maj (Nr. 91). Fyens Avis 1839 (Nr. 83)). — Fru Reimuth er formentlig Fru Lucie Reimuth f. Schewffel († 1865), gift med Borgmester i Odense, Etatsraad Christian Ulrik Emil Reimuth († 1846). ⁴) En Datter af C. A. H. Kalkar Henriette Mathilde Kalkar (1835-1904). ⁵) 23. Maj 1839 fejrede Prinsguvernøren (Christian VIII) og Gemalinde i Odense deres 24 Aars Formælingsdag (anf. Avis 1839 23. Maj (Nr. 91)).

S. 122.

¹) Herredsfoged paa Hindsholm samt Byfoged i Kerteminde, siden By-skriver i Assens, Gilbert Laury Thaulow († 1850). ²) Julie Louise Lensgrevinde Ahlefeldt f. Wedell-Wedellsborg († 1877). ³) Jvfr. I, 118.

S. 123.

¹) Berlingske Tidende 1839 27. Maj (Nr. 124) meddeler den kgl. Resolution af 10. Maj s. A. om Anlæggelsen af »en videnskabelig Realskole» i Aarhus tilligemed den nærmere Plan for en saadan. Brevet maa derfor dateres 28., ikke 18. Maj.

S. 124.

¹) o: Tante Borch og Jette Friderichsen. ²) Maaske Generalmajor, siden Generalløjtnant, Christian Høegh-Guldberg (1777-1867). ³) Jvfr. I, 193. ⁴) Formentlig Kammerherre Ove Christian Ludvig Emerentius Lensbaron Güldenchrone (1795-1863) til Vilhelmsborg. ⁵) Maaske Borgmester i Aarhus, Justitsraad Hans Astrup Fleischer († 1847).

S. 125.

¹⁾ Formentlig Biskoppens Amanuensis, siden Kancelliraad, Raadmand og Overligningskommissionær, exam. jur. Hans Gundorph Jensen (1808-71) vistnok benyttet som Model til «lille Jensen» i «Adam Homo» (Sejer Kühle, Frederik Paludan-Müller I, 148-9). ²⁾ Jvfr. I, 193. ³⁾ Julie Plum (Jvfr. I, 193). — Vilhelm Paludan-Müllers Forlovede Dorette Frederikke Michaëlls (1809-64). ⁴⁾ «Tante Frederikke» er Frederikke Christiane Susanne Voigt (f. 1775), der ledede Husvæsenet i Bispegaarden (S. Kühle, Fr. Paludan-Müller I, 148). ⁵⁾ Om Julius Lange og de øvrige Børn jvfr. I, 193. ⁶⁾ Rektor ved den videnskabelige Realskole i Aarhus, siden tit. Professor, Knud Christian Nielsen (1798-1872).

S. 126.

¹⁾ Skolebestyrer, siden Direktør for Borger- og Almueskolevæsenet i København og Etatsraad, Vilhelm August Borgen (1801-84). ²⁾ Fru Kirstine Dorothea Tryde (jvfr. I, 194) døde 21. Juni 1839. ³⁾ I Følge Odense Vor Frue Kirkebog døde 1839 28. Juli Cathrine Sophie Brinch f. Baronesse Wedell-Wedellsborg, Enke efter Sognepræst i Udby (i Vends Hrd.) Jens Brinch († 1831). ⁴⁾ Jvfr. I, 117. ⁵⁾ ♂: H. P. Kofoed-Hansen. ⁶⁾ C. F. Wegener jvfr. I, 208. — L. C. Hagen jvfr. I, 215.

S. 128.

¹⁾ Jvfr. næste Brev. ²⁾ Udtog trykt i Danske politiske Breve, udg. af Povl Bagge og Povl Engelstoft, I, 384-5. ³⁾ Halskov ved Korsør. ⁴⁾ Maaske Kancelliraad Thomas Thomsen Bruun († 1867), Herredsfoged i Sunds-Gudme Herreder.

S. 129.

¹⁾ Frederik VI's Ligfærd.

S. 130.

¹⁾ Kaptajn, siden kar. Kommandør og Overlods, Frederik August Paludan (1792-1872). Boede 1840 Østerbro Nr. 108. ²⁾ Talemaade brugt om Gnister, der ligesom løber hen over næsten udbrændt Papir (Ordbog over det danske Sprog XIX, 651).

S. 131.

¹⁾ Jvfr. J. P. Mynster, Sørgetaler over Hans Majestæt Kong Frederik den Slette, Høilovlig Ihukommelse, [1840]. ²⁾ Formodentlig den tidligere Gesandt i Begge Sicilier (Neapel), Gehejmelegationsraad Frederik Sigfred Vogt († 1855). ³⁾ Jvfr. E. Tryde, Tvende Prædikener i Anledning af Kong Frederik den Sjettes Død, 1840. ⁴⁾ Etatsraad, Borgmester i Helsingør Jacob August Stenfeldt (1783-1858).

S. 133.

¹⁾ Recension af P. A. Munchs »Norges Sveriges og Danmarks Historie til Skolebrug« i Tidsskrift for Litteratur og Kritik III, 173-216, 259-91. ²⁾ Om Sibbern jvfr. I, 202. ³⁾ Formentlig Asylskolebestyrer, siden Sognepræst i Kongens Lyngby, Peter Rørdam (1806-83). ⁴⁾ Formentlig Kammerherreinde Elisabeth Cederfeld de Simonsen f. Castenschiold (1792-1883) og (eneste) Datter Sophie Elisabeth Cederfeld de Simonsen (1816-73), Konventualinde i Odense adelige Jomfrukloster. ⁵⁾ Professor, Lic. jur. Frederik Christian Bornemann (1810-61), 1839 gift med Mette Marie Engelstoff (1811-46). ⁶⁾ Jvfr. I, 30 ff.

S. 134.

¹⁾ Den senere Frederik VII. ²⁾ Jvfr. I, 7. ³⁾ Biskop N. Faber, jvfr. I, 199.

S. 135.

¹⁾ Paludan-Müllers Vikar som Adjunkt i Odense, siden Sognepræst i Herrested, Martin Anton Christian Crone (1817-1903). ²⁾ I Folketællingen 1840 nævnes som boende hos Pal.-Müller Fred. Bruun, Skolediscipel, Søn af Agent Bruun. Der er da vel Tale om den senere Legationsraad Frederik Christian Bruun (1827-87), Søn af Agent Frederik Christian Bruun († 1870). ³⁾ Jvfr. I, 131. ⁴⁾ En Liste over Bøger, Paludan-Müller ønskede sendt fra Odense, er udeladt.

S. 136.

¹⁾ Restauratør C. F. Brusck, Østergade 72. ²⁾ Formentlig Kammerherre Carl Emil v. Bardenfleth (1807-57).

S. 137.

¹⁾ Rector magnificus 1839-40 var Etatsraad, siden Gehejmekonferensraad, Professor, Dr. med., Oluf (Ole) Lundt Bang (1788-1877). ²⁾ Aarsmødet 29. Jan. 1840, jvfr. Historisk Tidsskrift I S. XIV f. ³⁾ Lektor i Christiania, siden Professor, Peter Andreas Munch (1810-63). ⁴⁾ c: Frederik Bruun, jvfr. I, 135.

S. 138.

¹⁾ Jvfr. I, 194. ²⁾ Etatsraad, siden Konferensraad, Professor Carl Christopher Withusen (1778-1853).

S. 139.

¹⁾ Kar. Kommandørkaptajn Jonas Rist (1767-1848). ²⁾ Da Wolfgang Kaas var ugift, er der aabenbart Tale om uægte Børn. Jvfr. I, 140. ³⁾ Formentlig Amalie Bekker f. Hals († 1864), gift med Justitsraad, Amtsforvalter i Odense Hans Henrik Vilhelm Bekker († 1854).

S. 140.

¹⁾ Premierløjtnant, siden kar. Kommandør, Edvard William Holst (1809-86). ²⁾ Sekondløjtnant, siden Kommandør, Hans Jacob Adam Hagen (1815-1908). ³⁾ Carl Frederik Bernhard Kaas, † 17. Jan. 1852 paa Kærsholm (Danmarks Adels Aarvog 1917 S. 261). ⁴⁾ Maaske Professor M. H. Hohlenberg (jvfr. I, 205), der var af en Søofficersslægt. ⁵⁾ Formentlig Oberstløjtnant Joachim Kretschmer Malling († 1879). ⁶⁾ Viceadmiral Ulrich Anthon Schönheyder (1775-1858). ⁷⁾ Formentlig Generalguvernør i Vestindien, Generalmajor Peter Carl Frederik v. Scholten (1784-1854), der var borte fra Vestindien i Tidsrummet 18. Maj 1838-20. Juni 1840 (H. Lawaetz, Peter v. Scholten, 1940, S. 274). ⁸⁾ Holmens Provst, siden kgl. Confessionarius, Dr. theol. Balthasar Münter (1794-1867).

S. 141.

¹⁾ Ældre Blyantspaaskrift.

S. 142.

¹⁾ Kar. Kontreadmiral Michael Johan Petronius Bille (1769-1845). ²⁾ Oberst Frederik Lønborg († 1860).

S. 143.

¹⁾ Maaske Anne Marie Rothe f. Friedenreich (1805-41), gift med Slotsgartner, siden Etatsraad, Rudolph Rothe (1802-77). ²⁾ Jvfr. I, 104. ³⁾ Tilhænger af Orla Lehmann? ⁴⁾ Jvfr. I, 216. ⁵⁾ Beslaglæggelsen af D. G. Monrads »Flyvende politiske Blade» Nr. 2 (Asger Nyholm, Religion og Politik S. 54-55). Westengaard var Monrads Plejefader. ⁶⁾ Forlagsboghandler Søren Langhoff (1797-1864). ⁷⁾ Bogtrykker Christian Peter Bianco Luno (1795-1852). ⁸⁾ Der er aabenbart Tale om H. P. Kofoed-Hansens »Dialoger og Skizzer. Af en Physiognoms efterladte Papirer. Udgivne af Jean Pierres. 1840. Jvfr. P. P. Jørgensen, H. P. Kofoed-Hansen S. 63 ff. ⁹⁾ Jvfr. I, 220.

S. 145.

¹⁾ Aabenbart D. Defoes »Robinson den Yngre» (1719, paa Dansk 1826). ²⁾ Jvfr. I, 143. ³⁾ Carsten Hauch, En polsk Familie. Roman. 1-2, Kbh. 1839. ⁴⁾ Den engelske Filolog Richard Cleasby, der døde i København 6. Oktbr. 1847 (Personalhistorisk Tidsskrift 11. R. I, 246, 264, 265, 268). ⁵⁾ Jvfr. I, 220.

S. 146.

¹⁾ Louise Oldenburg (1833-78). ²⁾ Sognepræst i Marslev, siden i Idestrup, Frederik Oldenburg (1799-1866). ³⁾ Jvfr. II, 299.

S. 147.

¹⁾ Formentlig den ældre af Sproglærer Joseph Bidoulac († 1839)'s Døtre Josephine Bidoulac siden gift med den norske Digter Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven (1807-73). Den yngre, Virginie Henriette Constance Bidoulac (1817-1904), blev 1848 gift med H. L. Martensen. Jvfr. S. Kühle I, 122, 202.

S. 148.

¹⁾ Charlotte Henriette Paludan-Müller (1811-50). ²⁾ Formentlig Vilhelm Paludan-Müllers Bryllup 10. April 1840 (jvfr. I, 151). ³⁾ Stud. theol. Harald Faber, en Søn af Biskop N. Faber, død 2. April 1840, 21 Aar gl. ⁴⁾ Regimentskirurg i Odense, siden Overlæge, Justitsraad Jacob Christian Jacobsen (1780-1852).

S. 149.

¹⁾ Om Fr. Paludan-Müllers Udenlandsrejse jvfr. Fr. Lange, Frederik Paludan-Müller S. 115 ff.

S. 150.

¹⁾ Anf. Skrift S. 63 ff., især S. 72 ff. ²⁾ Historisk Tidsskrift I, 555-66. ³⁾ Jvfr. I, 220.

S. 151.

¹⁾ Cand. med., siden Overlæge i Aarhus, Etatsraad og Dr. med. h. c., Harald Selmer (1814-79), 1842 gift med Julie Frederikke Bodenhoff (1818-63). ²⁾ Frederikke Amalie Paludan-Müller.

S. 152.

¹⁾ Eggertine Dorothea Kalkar f. Tryde (1804-95).

S. 154.

¹⁾ Biskop, Dr. theol. Jakob Peter Mynster (1775-1854). — H. N. Clausen (jvfr. I, 198). — Professor, Dr. theol. Carl Emil Scharling (1803-77). — Professor, Dr. phil., siden Konferensraad, Frederik Christian Petersen (1786-1859). — Lektor i Sorø, siden tit. Professor, Dr. phil. Peder Hjort (1793-1871). ²⁾ Jens Paludan-Müller ægtede 25. Juni 1841 Charlotte Christine Birgitte Petrine Tryde (1816-74). ³⁾ 14. April 1840 havde en større Folkemængde demonstreret mod Generalguvernør v. Scholten i Anledning af Klager over hans Embedsførelse (H. Lawaetz, Peter v. Scholten, 1940, S. 95).

S. 155.

¹⁾ Vilhelm Paludan-Müllers Bryllup, jvfr. I, 151. ²⁾ Fru Vilhelm Paludan-Müller var født i Harburg.

S. 156.

¹⁾ Kammerjunker, siden Generalmajor, Christian Frederik Holten (1817-98).

S. 158.

¹⁾ Formentlig Frederikke Ewald (f. 1823), siden gift med den norske Købmand Jens Ludvig Gerner (1810-69). — Om B. Münter jvfr. I, 140. ²⁾ Formentlig P. E. Müllers og H. M. Velschows Udgave af Saxo Grammaticus, jvfr. I, 210.

S. 159.

¹⁾ Bernhardine Salomonsen, Tjenestepige hos Paludan-Müllers (Folketælling for Odense 1840). ²⁾ Fru Kalkar, jvfr. I, 152. ³⁾ Anna Tryde (1819-92) 1844 gift med Jacob Nicolai Theodor Thomsen (1815-85), Sognepræst sidst i Ørting-Falling.

S. 160.

¹⁾ Cand. philol., siden Direktør for Statens Livrenteanstalter og tit. Professor, Ludvig Henrik Ferdinand Oppermann (1817-83), Student fra Odense 1834.

S. 161.

¹⁾ Om Friderichsens Besiddelse af Farumgaard jvfr. Sejer Kühle, anf. Skrift I, 57, 60, 137.

S. 162.

¹⁾ Den 5. Maj 1840 fandt i Odense en større Asylfest Sted, ved hvilken der blev nedlagt Grundsten til en ny Asylbygning (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1840 (Nr. 86). Fyens Avis og Avertissements-Tidende 1840 (Nr. 72-73, jvfr. Nr. 83)).

S. 163.

¹⁾ Jvfr. I, 162. ²⁾ Svogeren Fr. Lange, jvfr. I, 193. ³⁾ Rektor i Vordingborg, siden tit. Professor, Jochum Evans Suhr (1779-1860). ⁴⁾ Sognepræst i Vordingborg Erik From (1775-1854). ⁵⁾ Adjunkt i Vordingborg, siden Provst og Sognepræst i Naskov-Branderslev, Christian Severin Petersen (1804-82). ⁶⁾ Ernst Frederik Bojesen, jvfr. I, 31.

S. 164.

¹⁾ Det filosofiske Fakultets Decanus 1840 var F. C. Sibbern.

S. 166.

¹⁾ Ved kgl. Resolution af 17. Juli 1840 blev der tillagt Fr. Paludan-Müller et Tillæg paa 300 Rbd. til det tidligere bevilgede Rejsestipendium (Fonden ad usus publicos III, udg. af Henny Glarbo, S. 564-6).

S. 167.

¹⁾ o: H. C. Andersen. ²⁾ 15. Maj 1840. ³⁾ Om det store Bal paré paa Christiansborg i Anledning af Kongeparrets Sølvbryllup jvfr. Berlingske Tidende 1840 23. Maj (Nr. 118), om Gadeuordenerne samme Aften og Nat sst. 25. Maj (Nr. 119).

S. 168.

¹⁾ o: Thorvaldsens Museum. ²⁾ Udtog trykt i Danske politiske Breve I, 413-14.

S. 169.

¹⁾ Universitetsbogtrykker Jens Nicolai Christian Hostrup Schultz (1782-1849).

S. 170.

¹⁾ Kammerherre, Kommandør Peter Frederik Wulff (1774-1842). ²⁾ Kammerherre, Oberst Christian Johan Frederik Greve Ahlefeldt-Laurvigen (1789-1856) til Ahlefeldt m. m. ³⁾ Konferensraad, Guvernementssekretær i Odense, siden Gehejmekabinetetsarkivar, Carl Henrik v. Holten (1775-1862). ⁴⁾ Professor Niels Lauritz Andreas Høyen (1798-1870). ⁵⁾ Professor, Dr. phil. Georg Frederik Ursin (1797-1849). ⁶⁾ Sognepræst ved Frue Kirke i Odense Augustinus Herman Steenbuch (1780-1845). ⁷⁾ Resid. Kapellan ved Vor Frelses Kirke paa Christianshavn, siden Sognepræst i Store Hedinge, Carl Holger Visby (1801-71). ⁸⁾ Overretsprokurator Balthazar Matthias Christensen (1802-82).

S. 171.

¹⁾ Jvfr. II, 298. ²⁾ Udtog trykt i Danske politiske Breve I, 420-1.

S. 173.

¹⁾ Professor F. C. Petersen (jvfr. I, 222), der tillige var Regensprovst. ²⁾ Ulfeldts Skamstøtte paa Ulfeldts Plads (Graabrødretorv), jvfr. Georg Galster i Kultur minder 1940-41 S. 93 ff.

S. 174.

¹⁾ Assessor i Kriminalretten, Justitsraad Herman Rothe (1804-60). ²⁾ 22. Maj 1840 fejredes i Asylet i Odense Majestæternes Sølvbryllup. To af

Børnene førtes bl. a. hen til deres Portrætter, og den Indskriftsplade af Sølv, der skulde nedlægges ved Grundstenen, hvilede paa en grøn Pude (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1840 26. Maj (Nr. 99)). Jvfr. I, 162.

S. 176.

¹⁾ Jvfr. I, 159. ²⁾ Dagen 1840 Nr. 123.

S. 178.

¹⁾ [Fru Gyllembourg], Een i Alle, udg. af J. L. Helberg, 1840.

S. 180.

¹⁾ F. E. A. H. Schliern, jvfr. I, 10.

S. 182.

¹⁾ Om det italienske Operaselskab, der fra 1841 spillede i København, se Villads Christensen, København 1840-1857 S. 381. Jvfr. desuden herom og om Sangeren Pietro Rossi samt Sopransangerinden Felicita Forconi Johanne Luise Helberg, Et Liv gjenoplevet i Erindringen, 4. Udg. ved Aage Friis m. fl., IV, 341-2. ²⁾ Carl Liebenberg (jvfr. I, 201) var 1842 blevet gift med Francisca Victoria Caroline Schöpf (1806-47). ³⁾ Jvfr. I, 7. ⁴⁾ J. O. Hansen, jvfr. I, 215. ⁵⁾ Rektor, Professor J. Saxtorph afgik dog 16. Juli 1843.

S. 183.

¹⁾ Formentlig Medlem af Finansdeputationen, Etatsraad, siden Departementschef og Konferensraad, Christian Frederik Holm (1796-1879). Formentlig er der Tale om Rektoratet ved Helsingør videnskabelige Realskole, oprettet ved kgl. Resolution af 14. April 1843. ²⁾ Biskop Jens Paludan-Müller døde 14. Maj 1845 i Aarhus. Jvfr. S. Kühle I, 114 ff. ³⁾ Læge, siden Fysikus og Etatsraad, Dr. med. Hans Christian Weis (1811-82). ⁴⁾ Maaske Johanne Adelaide Selmer f. Wülcens (1809-52), gift med H. P. Selmer.

S. 184.

¹⁾ I Program for Odense Katedralskole 1845 nævnes som Discipel i 2. Klasse Peter Salomon Lindegaard, Søn af Justitsraad, siden Etatsraad, Otto Lindegaard († 1875) til Lykkesholm.

S. 185.

¹⁾ Rektor R. J. F. Henrichsen, jvfr. I, 7. ²⁾ Jvfr. I, 186. ³⁾ Biskop N. Faber, jvfr. I, 199. ⁴⁾ 10. Septbr. 1845 indbød i Odense Mr. le Comte de Suzor til seks »Soirées de Littérature française», den første Forelæsning

fandt Sted 13. Septbr. (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1845 10. Septbr. (Nr. 173), 15. Septbr. (Nr. 176)).

S. 186.

¹⁾ Jvfr. I, 184. — Moderen var Justitsraadinde Frederikke Christiane Lindegaard f. Ramshart. ²⁾ 18. Septbr. 1845 døde i Odense i sit 80. Aar Fru Susanna Cathrina Andersen f. Göttsche, gift med Kancelliraad, Apoteker Jannich Andersen († 1854), Løveapoteket, Paludan-Müllers Husvært (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1845 18. Septbr. (Nr. 179)). ³⁾ Efter anf. Avis (1845 18. Septbr. (Nr. 179)) holdt Adjunkt Kofoed-Hansen paa Katedralskolen et begejstret Foredrag om Nationalitetens Betydning. Foredraget udkom kort efter under Titel »Om Fædrelandskjærlighedens Natur og indre Berettigelse«, Odense 1845. ⁴⁾ Stamhusbesidder, siden Etatsraad, Niels Hofman (Bang) (1776-1855) til Hofmangave.

S. 187.

¹⁾ Formentlig By- og Raadstueskriver i Odense, Overretsassessor, siden Etatsraad, Frederik August Schönheyder (1801-72). ²⁾ Elisabeth Agathe Helene Jensine Bjerring (1798-1880), 1829 gift med J. N. Madvig. — I nogle Optegnelser fra December 1885 »Hørt og oplevet« (i den til de Rahbekske Mindestuer i Bakkehuset knyttede Haandskriftsamling) siger Nicolaj Bøgh: »Madvigs Ægteskab var efter [F. C.] Bojesens Mening en Fejltagelse. Hans Hustru var en fattig Pige, der havde plejet ham i en Sygdom, og saa ægtede han hende af Taknemmelighed, men følte sig vist meget skuffet; »thi han kunde ikke være tilfredsstillet ved en Hustru, hvis vigtigste Hverv var at gaa om med Støvekluden i Haanden. Men ogsaa her viste hans Ridderlighed sig; thi han var mageløs imod hende«. ³⁾ c: H. C. Ørsted, Broderen A. S. var Gehejmekonferensraad.

S. 188.

¹⁾ H. P. Svitzer, jvfr. I, 205. ²⁾ 15. Oktbr. 1845 fik Kronprins Frederik overrakt Diplom som Æresborger i Odense (Fyens Stifts Adresse- og politiske Avis 1845 15. Oktbr. (Nr. 198), her nærmere Beskrivelse af Diplomet). ³⁾ Om den i Fyen grasserende Kartoffelsygdom jvfr. anførte Avis 1845 29. Septbr. (Nr. 186), 4. Oktbr. (Nr. 190). ⁴⁾ Jvfr. I, 217. ⁵⁾ Hans Rudolph Panduro (1823-1904) Student fra Odense 1841, siden Sognepræst i Magleby i V. Flakkebjerg Hrd.

S. 189.

¹⁾ Jvfr. I, 31-2. ²⁾ Berl. Tidende 1840 21. Febr. (Nr. 43). ³⁾ Fædrelandet 1840 22. Febr. (Nr. 77). Om Oppermann jvfr. I, 223. ⁴⁾ Berl. Tidende 1840 22. Febr. (Nr. 44). ⁵⁾ Dagen 1840 22. Febr. (Nr. 45). ⁶⁾ Fædrelandet 1840 24. Febr. (Nr. 79). ⁷⁾ Dagen 1840 25. Febr. (Nr. 47).

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN